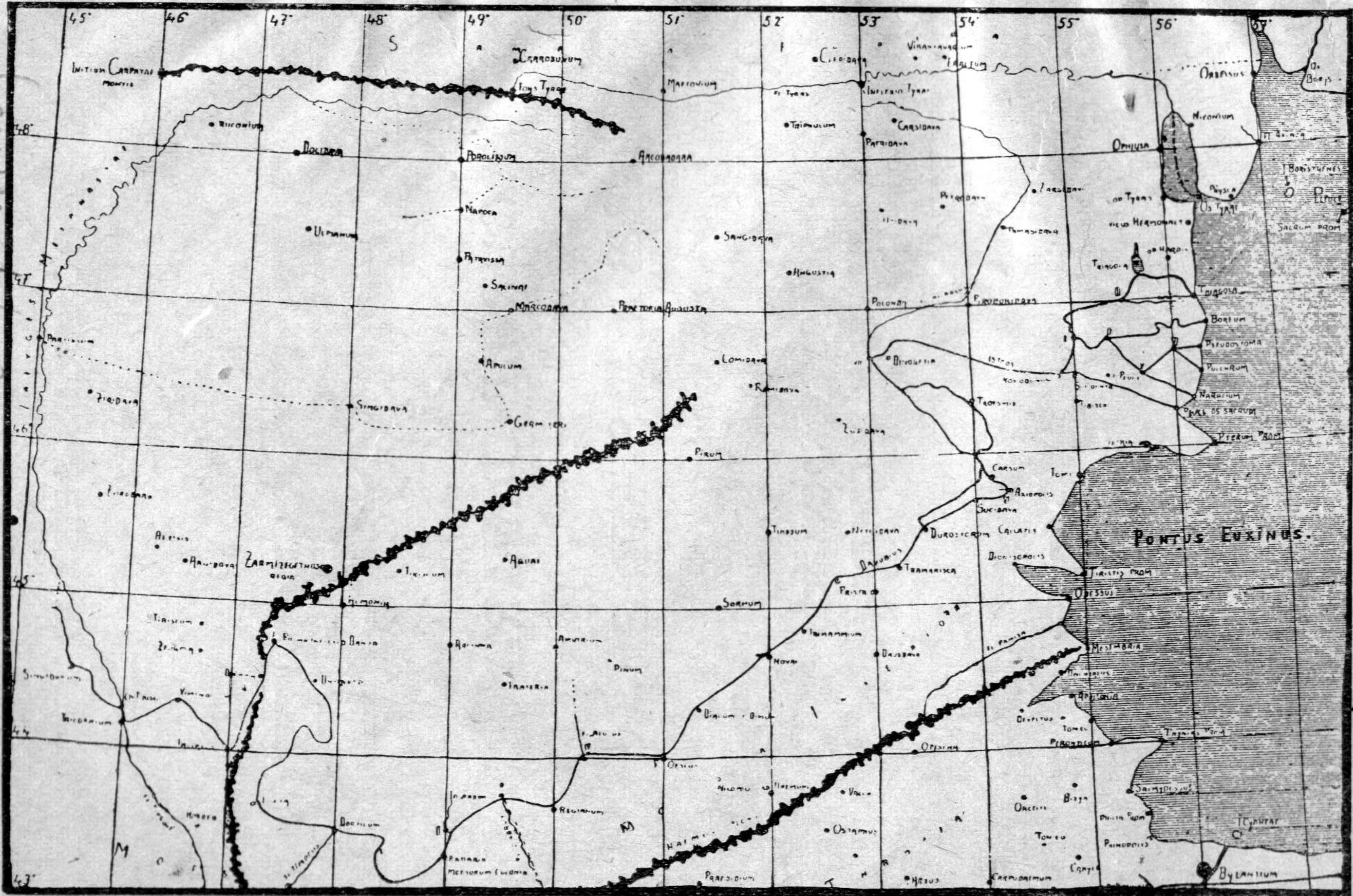
ROMULUS SEIŞANU

DOBROGEA

GURILE DUNARII
ŞI
INSULA ŞERPILOR

SCHIŢA MONOGRAFICĂ
STUDII ŞI DOCUMENTE

1 9 2 8
TIPOGRAFIA ZIARULUI
„UNIVERSUL"
BUCUREŞTI —Str. Brezoianu No. 7-9-11

Cea mai veche hartă cunoscută a Daciei şi a *Scythiei Minor* (Dobrogea), după Ptolomeu (Sec. II d. Chr.)

Dobrogea românească în Evul Mediu

MIRCEA-CEL-BĂTRAN ŞI FIUL SĂU MIHAIL

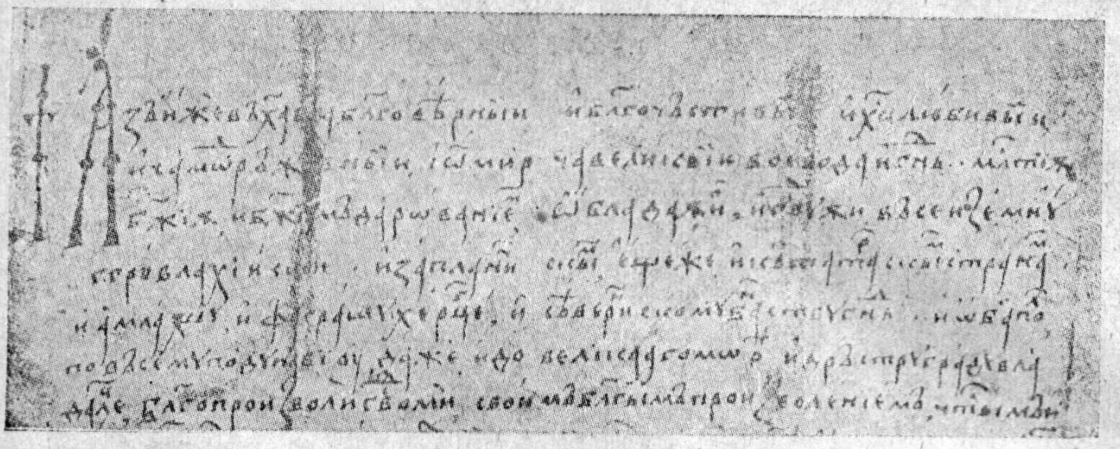
Pictură murală în biserica mânăstirii Cozia

Mircea-cel-Bătrân, a stăpânit Dobrogea între anii 1386—1418

In hrisovul din anul 1387, Mircea are următorul titlu :

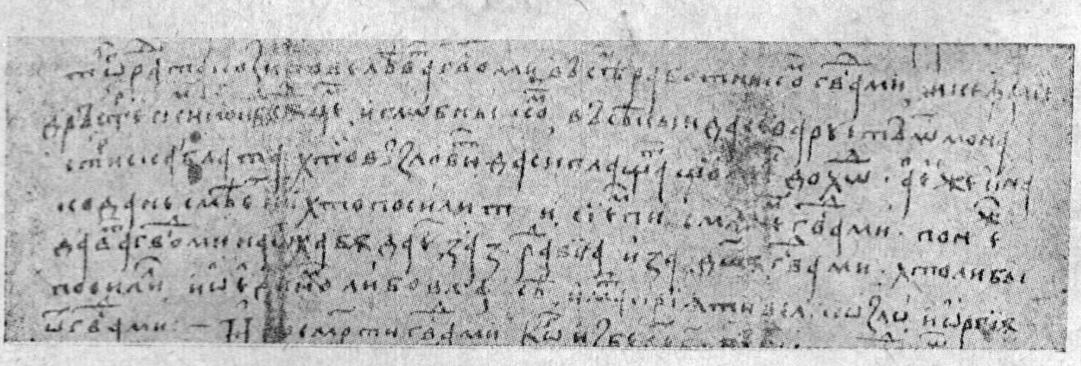
„Eu, cel întru Christos, Dumnezeu binecredinciosul și binecinstitorul și de Christos iubitorul și singur stăpânitorul, Ion Mircea, mare Voevod și Domn, cu mila lui Dumnezeu și cu darul lui Dumnezeu, stăpânind și domnind toată țara Ungrovlahiei și părțile de peste munți încă și spre părțile Tătărești și Amlașului și Făgărașului herțog și banatului dela Severin domn și DE AMANDOUA PARȚILE DE PESTE TOATA DUNAREA PANA LA MAREA CEA MARE ȘI CETAȚEI DARSTORULUI STAPANITOR".

Din hrisovul lui Mircea cel Bătrân pentru mânăstirea Cozia a. 6895 (1387)

Fotografia după originalul aflat în arhivele statului : partea relativă la stăpânirea asupra Dârstorului (Silistra). Originalul are anul 6895 (1 Sept. 1386—31 Aug. 1387) scris pe margine ; acum în parte alterat. Hasdeu în *„Istoria critică a Românilor"* (1874), citează acest document după original cu observația următoare : „se citește foarte clar anul 6895".

Porunca dată căpeteniilor Dârstorului

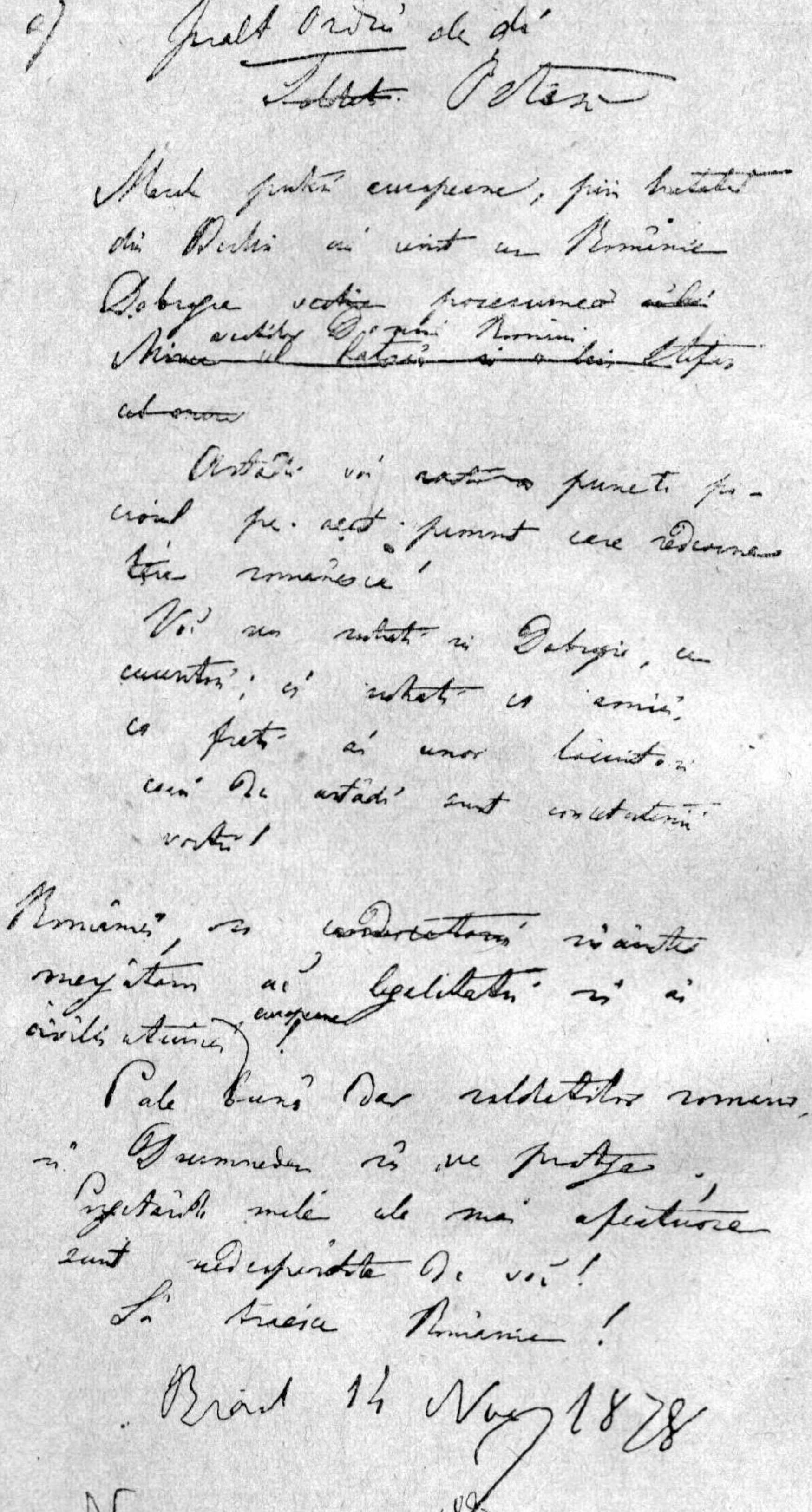
Mircea poruncește căpeteniilor cetății Dârstorului (Silistra) să respecte și să păzească dreptul pescuitului în bălțile din împrejurime, conferit mănăstirei Cozia. (hrisovul din 1387 pentru mănăstirea Cozia).

DOBROGEA ROMÂNEASCĂ

In timpul Domniei Regelui Carol I s'a anexat Dobrogea veche în ziua de 14 Noembrie 1878; iar Dobrogea Nouă a fost anexată în anul 1913.

Inalt Ordin de zi al Domnitorului Carol, al României, dat în Brăila, în ziua de 14 Noembrie anul 1878, trupelor române, în ajunul ocupării Dobrogei

9) Inalt Ordin de zi

~~Soldați~~ Ostași

Marile puteri europene, prin tratatul din Berlin au unit cu România Dobrogea, această posesiune ~~a lui Mircea cel Bătrân și a lui Ștefan cel mare~~ acestei Domnii Române

Astăzi voi ~~[illegible]~~ puneți piciorul pe acest pământ care devine țară românească!

Voi nu intrați în Dobrogea ca cuceritori; ci intrați ca amici, ca frați ai unor locuitori cari de astăzi sunt concetățenii voștri!

Românii ca ~~[illegible]~~ înainte maiștri ai legalității și ai civilizațiunei europene!

Cale bună dar soldaților români, și Dumnezeu să vă protege.

Urările mele cele mai afectuoase sunt nedespărțite de voi!

Să trăiască România!

Brăila 14 Noe 1878

Ordinul de zi în fac-simile. El a fost redactat de Mihail Cogălniceanu și semnat de Domnitorul Carol.

PREFAȚA

Provincia de peste Dunăre, cunoscută sub numele de „Dobrogea", a făcut parte din Țara Românească în timpul domniei lui Mircea-cel-Bătrân.

Intre numeroasele sale titluri, Mircea-cel-Bătrân a avut și pe acela de : „stăpânitor al ambelor maluri pe toată Dunărea până la Ocean *(Marea Neagră)* și al orașului Silistra" [1]). *După aproape 500 de ani, Dobrogea, împreună cu Delta Dunării și Insula Șerpilor, a trecut, iarăși, sub dominația românească prin două anexiuni : întâia, s'a făcut după războiul independenței, prin tratatul dela Berlin din 1878 și a doua, după războiul din peninsula balcanică, prin tratatul dela București, din 1913.*

In anul 1878, Rusia a stăruit ca să i se „retrocedeze" cele trei județe din sudul Basarabiei, care făceau parte integrantă din teritoriul României, în schimbul „cedării Dobrogii".

Reprezentanții României — Ion C. Brătianu și Mihail Cogălniceanu — au protestat în ședința congresului dela Berlin din ziua de 19 Iunie (1 Iulie) 1878, împotriva pretențiunilor nejustificate ale Rusiei, privitoare la Basarabia. Ei au reamintit membrilor congresului păcei drepturile noastre istorice asupra Basarabiei, precum și angajamentul luat de Rusia față de noi, prin convenția din 4 Aprilie 1877, că va respecta „integritatea teritoriului României". *Am fost nevoiți să acceptăm hotărîrea Congresului dela Berlin, prin care s'a dat Rusiei cele trei județe din sudul Basaarbiei, iar, nouă, Dobrogea. S'a spus de către unii oameni politici români, că s'ar fi putut obține, atunci, condițiuni mai avantajoase — teritorii întinse situate la sud de linia Silis-*

[1]) Diploma, în Venelin, Acte vlaho-bulgare, rusești. Trad. Archiva Istorică I, Hasdeu.

tra—Mangalia și o despăgubire însemnată de război — dacă delegații noștri, trimiși, la Berlin, n'ar fi formulat protestul cunoscut împotriva Rusiei. In „Istoria contimporană“ [1]*, Titu Maiorescu, spune :*

„Era vorba de greaua alternativă, sau de a refuza retrocedarea celor 3 districte din Basarabia, sau de a consimți la inevitabilul fapt, primind însă o mare compensație teritorială și finanțiară. Bismark ne sfătuia să ne hotărîm pentru a doua parte a alternativei *(Tenez la dragée haute !)*. In acest caz, chiar Rusia, scăpând de imputarea ingratitudinii și a răstălmăcirii convenției dela 4 Aprilie cu „integritatea teritoriului“, ne-ar fi ajutat să obținem o foarte largă despăgubire (se vorbea de atribuirea Dobrogei cu teritoriul de la sud-vest până la Varna-Rusciuk și de 200 milioane de franci). Principele Carol pare a fi înclinat spre această soluțiune ; și Kogălniceanu ar fi preferit-o. Dar Ion Brătianu a stăruit cu toată puterea în sensul celălalt și astfel memoriul cere dela Congres, ca nicio parte a teritoriului actual să nu fie deslipită de România. Așa zicea și moțiunea lui Vernescu votată de Parlament la 26 Ianuarie“ [2].

Istoria nu poate lua în seamă controversele și criticele ce le-a provocat în lumea noastră politică de-atunci, acceptarea, în condițiile știute a hotărîrei congresului dela Berlin, de oarece ele au fost influențate într'o mare măsură și de considerațiuni strâns legate de interese de partid.

Astăzi, se poate cristaliza o judecată nepărtinitoare, de oarece putem să analizăm evenimentele de-atunci, în afară de pasiunile politice din acea epocă.

Titu Maiorescu a pomenit numai de alternativa : sau refuzul de „a retroceda“ Rusiei cele trei județe din Basarabia ; sau, consimțirea la „inevitabilul fapt“ și primirea, în schimb, a unei mari compensațiuni teritoriale și financiare.

S-a acceptat, însă, hotărîrea impusă de congresul dela Berlin și în acelaș timp, s-a protestat împotriva raptului Basarabiei de sud, de către Rusia. A fost oare această rezoluție, contrară intereselor superioare ale statului român ?

Nu. Politica națională, care nu poate desconsidera interesele permanente ale statului și nici principiile de drept, a impus acceptarea hotărîrei congresului păcei din Berlin. O națiune nu poate să consimtă la cedarea, sub nu importă ce titlu, a unei părți din terito-

[1]) TITU MAIORESCU, Istoria contimporană a României, p. 165—66. București, 1925.

[2]) Partea finală a moțiunii :

„...Senatul și Camera Deputaților declară, că sunt hotărîte a menține integritatea teritoriului țării și a nu admite o înstrăinare din pământul ei, sub nicio denumire și pentru nicio compensațiune teritorială, sau desdaunare“. Parlamentul Român a formulat acest răspuns la propunerile comitetului Ignatiew. Vezi în această chestiune schimbul de scrisori dintre baronul rus, Jomini și M. Kogălniceanu. (17 Ian. 1878 și 31 Ianuarie 1878) și scrisoarea adresată de Domnitorul Carol din 13/25 Februarie 1878 Kronprinz-ului Germaniei (mai târziu Friederich III). Această scrisoare a fost publicată în „*Deutsche Revue*“ de prof. dr. Schaefer, fost preceptor al prințului Carol de Hohenzollern și în „*Notes sur la vie du Roi Charles de Roumanie*“, Bucarest 1894—1901.

riul ce-i aparţine de drept şi de fapt, nici chiar, în schimbul altor teritorii mai întinse, sau compensaţii băneşti.

Am primit Dobrogea, în anul 1878, din partea Europei şi am menţinut, sus şi tare, drepturile noastre asupra Basarabiei. *In ce situaţie ne-am fi găsit, astăzi, dacă în 1878, am fi primit o Dobroge mai întinsà, la sud ; compensaţii financiare mari şi am fi consimţit la raptul Basarabiei de sud de către Rusia ? In* „România şi chestia orientului", *Ion I. C. Brătianu, spune :*

„România n'a voit să primească Dobrogea dela Rusia drept compensaţie, ci dela Congres, ca o restabilire a unei străvechi stăpâniri şi drept consacrare a unui interes european la gurile Dunării. Iar în ceea ce priveşte Basarabia, a vrut să se constate că cedà cu protestare numai înaintea forţei şi a hotărîrii puterilor" [1]).

In asemenea condiţiuni apare, în lumina istoriei, actul primei anexiuni a Dobrogei.

Este adevărat că din cauza atitudinei Rusiei şi a hotărârei Congresului păcei dela Berlin, se formase, în ţara noastră, imediat după anexarea Dobrogei, un curent în opinia publică, nefavorabil faţă de noua provincie.

Se ştia însă bine că Dobrogea lui Mircea-cel-Bătrân ne aparţine de drept ; după cum se ştia că avem, peste Dunăre, o populaţie însemnată românească, care, în unele regiuni, covârşea pe cea turco-tătară. Inainte de războiul independenţei, în anul 1867, — iată ce nu se ştia — **INTR'UN TRATAT SECRET INCHEIAT INTRE DOMNUL ROMÂNIEI ŞI REGELE SERBIEI, ROMÂNIA IŞI REZERVASE POSESIUNEA DELTEI DUNARII ŞI A DOBROGEI PÂNA LA LINIA RUSCIUK-VARNA.** [2])

In timpul domniei lui Cuza se spunea într'o poezie populară :

„Iată şi Cuza călare
Care strigă 'n gura mare :
Trageţi hora cu 'nfocare
Din Carpaţi şi pân'la Mare!
(„*Hora lui Cuza Vodă*", *culeg.*
Vasile Aiecsandri).

Aşa dar, înainte de războiul independenţei, România a fost preocupată de problema eşirei sale la mare ; *de luarea în posesiune a străvechilor ei teritorii de peste Dunăre. In tratatul secret din 1867 a fost vorba, nu numai de Dobrogea în limitele sale actuale, ci de teritoriul întins, la Sud,* până la linia Rusciuk-Varna.

Dacă, în anul 1878, Dobrogea a fost considerată drept un ţinut sărac, în care bântuia malaria — aşa cum au fost considerate de Ro-

[1]) „*Războiul Neatârnărei 1877—78.* Universitatea Liberă. Conferinţe ţinute la Ateneul Român, p. 108—9. Bucureşti, 1897.

[2]) ED. ENGELHARDT, *La confédération balcanique* (Revue d'histoire diplomatique, 1892, I, p. 1 şi urm.). MISCHEW, *The Bulgarians in the post, pages from the bulgarien cultural history*, Lausanne, 1919, p. 391—92.

mani insulele Corsica și Sardinia —, Românii și-au dat seama de importanța ce o prezintă provincia de peste Dunăre prin asigurarea eșirei la mare și prin punerea în valoare a bogățiilor sale. N'a trecut mult și aspectul Dobrogei s'a schimbat ca prin farmec..

Viața agricolă și maritimă a luat locul vieții pastorale de odinioară. Târgurile turcești s-au transformat în orașe moderne... Satele s-au înmulțit.

Am construit în noua noastră provincie căi ferate, drumuri, poduri, canale, porturi. Dobrogea a fost legată de restul Țărei prin falnicul pod de peste Dunăre. Navigațiunea pe Dunăre și Marea Neagră s'a desvoltat. Pavilionul Român a început, iarăși, să fâlâe pe mările orientale și occidentale. O flotă comercială s'a creat și o marină de războì s'a organizat, ca să apere coastele românești ale M. Negre. Comerțul și industria au luat avânt. In toate direcțiile provincia de peste Dunăre a prosperat ; populația ei s'a înmulțit ; românismul s'a întărit.

In manifestul adresat populațiunii dobrogene, în ziua de 14 Noembrie 1878, Domnitorul Carol, a făcut următoarea promisiune solemnă în numele națiunei române :

„Locuitorilor de orice naționalitate și religiune !

Dobrogea, vechea posesiune a lui Mircea-cel-Bătrân și a lui Ștefan-cel-Mare, de astăzi face parte din România.

Voi de-acum, atârnați de un Stat, unde nu voința arbitrară, ci numai legea dezbătută și încuviințată de Națiune hotărăște și ocârmuește. Cele mai sfinte și mai scumpe bunuri ale omenirei, viața onoarea și proprietatea, sunt puse sub scutul unei Constituțiuni pe care ne-o râvnesc multe națiuni străine.

Religiunea voastră, familia voastră, pragul casei voastre, vor fi apărate de legile noastre și nimenea nu le va putea lovi fără a-și primi legiuita pedeapsă.

Locuitorilor musulmani ! Dreptatea României nu cunoaște deosebire de neam și de religiune.

...Salutați dar cu iubire drapelul Român, care va fi pentru voi, drapelul libertăței, drapelul dreptăței și al păcei !"

Această solemnă promisiune a fost îndeplinită. Populațiunea Dobrogei, indiferent de origină etnică și de credințe religioase, s'a bucurat în cele cinci decenii de stăpânire românească, de protecția legilor și de toate binefacerile civilizației moderne. Intr'o epocă când nu exista Societatea Națiunilor și niciun pact al minorităților, România, a aplicat, în Dobrogea, care constituea un mozaic-tip de naționalități, o politică inspirată de principiile cele mai liberale și generoase. Scriitorul rus, V. Korolenko, care a vizitat Dobrogea, puțin timp după anexiune, a scris următoarele rânduri, despre binefacerile regimului românesc :

„Românul nu persecută nici limba, nici religia. Iată adevărul. Instituțiile lui sunt pătrunse de toleranța națională și religioasă ; în

şcoala sa, copilul este educat într'o religie străină ; el nu împedecă pe nimeni ca să'şi cultive credinţa religioasă..." [1])

Numeroasele aşezăminte ale diverselor culte şi şcolile înfiinţate de Stat, în Dobrogea, dovedesc respectul ce'l au Românii faţă de toate religiunile şi însemnătatea ce o acordă ei, răspândirei culturei. Din această cauză, viaţa socială şi morală a populaţiunii dobrogene, după 50 de ani dela anexare, prezintă un contrast izbitor, faţă de cea anterioară anexiunii.

Civilizaţia română, demnă urmaşă şi moştenitoare a celor trei civilizaţii ce au înflorit în Dobrogea antică şi medievală — elenă, romană şi bizantină — s'a afirmat ca o forţă creatoare. Nu urmează de aci, că am făcut totul pentru asigurarea propăşirii provinciei de peste Dunăre în funcţie de interesele generale ale României întregite. Rezultatele pozitive obţinute în cei 50 de ani de administraţie românească, în Dobrogea, în toate direcţiile, trebue să ne servească de îndemn, ca să desăvârşim opera civilizatoare începută. In 1878, când am anexat, Dobrogea, n'am găsit, acolo, de cât ruine şi pustiu... Noi am chemat la o nouă viaţă şi civilizaţie această provincie. Se potrivesc versurile lui Shiller din „Wilhelm Tell" :

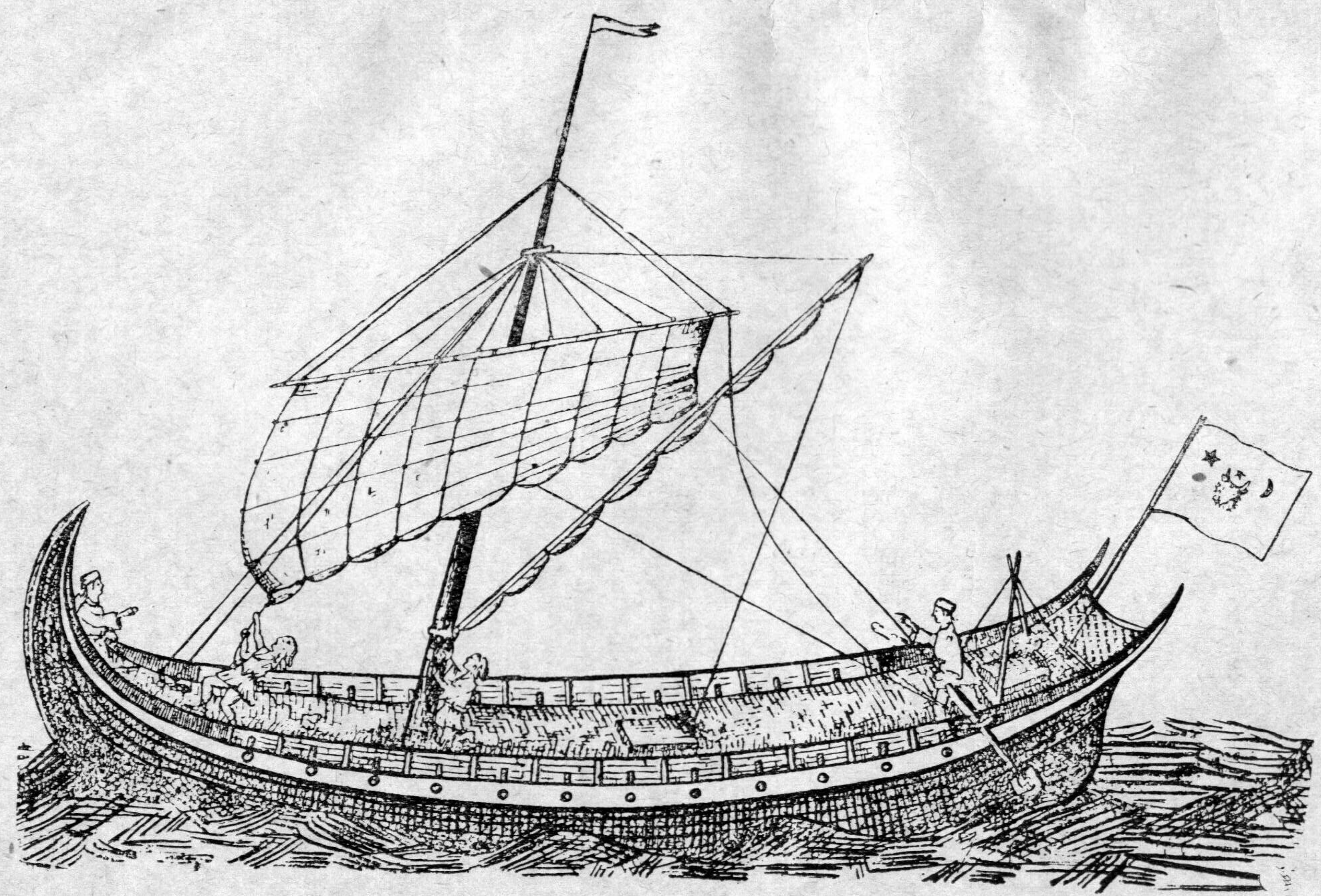
„Ce-i vechi se prăbuseşte, o altă vreme 'ncepe
Şi-o nouă viaţă 'nfloreşte din ruine."

In lucrarea noastră, bazată pe un studiu obiectiv, arătăm ce a fost Dobrogea, odinioară, şi ce este Dobrogea, astăzi.

ROMULUS SEIŞANU

---

[1]) V. KOROLENKO, Pe malurile Dunărei.

Çorabie moldonească la gurile Dunării (Secolul XV)

INTRODUCERE

Si quaeris peninsulam amaenam circumspice („Dacă tu cauți o peninsulă grațioasă,—iat-o!") este deviza statului Michigan din Uniunea Republicelor Americei de Nord. Această deviză e o invitație făcută străinului ca să viziteze fermecătoarea peninsulă, Keweenaw, din apropierea marilor lacuri sărate, — regiunea cea mai pitorească a statului Michigan.

Am putea spune și noi : dacă tu cauți o peninsulă interesantă, iată Dobrogea !

Călătorul, care străbate Dobrogea, în fuga trenului, între Cernavoda și Constanța, prin valea Carasu, nu știe poate că ținutul acesta, strâns între Dunăre și Marea Neagră, prezintă un interes deosebit pentru geologi, geografi, istorici, archeologi, economiști, artiști, sau simpli turiști...

Când străvechea mare acoperea întreg teritoriul actual al țării noastre, cel d'intâi uscat a apărut, în Dobrogea, sub forma unor insule și apoi a unei masse continentale pe care se înălța un impunător lanț de munți. In urma scufundării acelei masse continentale, munții s'au prăbușit și rămășițele lor formează înălțimile de azi din Nordul Dobrogei.

Munții Măcinului, care, mai cu seamă prin *Pricopanul* lor torturat, fărămățit de bătrânețe, constituit dintr'o massă haotică de stânci gigantice, colțuroase, asvârlite unele peste altele, reprezintă, astăzi, tipul cel mai caracteristic de munți năruiți aflați în faza agoniei, — și-au înălțat vârfurilor lor tot atât de înalte ca și Alpii, într'o epocă foarte îndepărtată, când nici Carpații, nici Dunărea, nu au existat !... Aceste rămășițe de munți străvechi, au fost martore mute și părtașe a tuturor prefacerilor la care a fost supusă scoarța planetei noastre în părțile unde este Dobrogea, în curs de sute de mii de ani...

Călătorind în Dobrogea, vom da de înălțimi izolate ; de blocuri de stânci cu structuri ciudate ; de văi, prin care curg, domol, ape somnolente ; de regiuni stepice ; sau de ținuturi ce oferă aspectul impresionant a unor peisaje lunare...

Aceasta este Dobrogea primitivă ; sau mai bine zis, ceea ce ne-a rămas din soclul ei continental de odinioară... Restul acelei Dobroge primitive s'a afundat, fie sub podișul Moldovei, fie sub apele mărei Negre.

In provincia noastră de peste Dunăre avem, pe lângă *cel mai vechi soclu continental al României și cel mai recent uscat din teritoriul țării : Delta Dunării.* In zilele noastre această deltă continuă să înainteze în mare, aproape pe întregul său front. Avem apoi și un ținut mediteraneean : Coasta de Azur.

Trecutul Dobrogei, bogat în evenimente, e strâns legat de istoria marilor imperii și regate dispărute, ca și de aceea a Țării Românești. Ținutul acesta a fost locuit și stăpânit, în antichitate, de strămoșii noștri Daco-Geții și Romanii. *Scythia Minor,* numele Dobrogei antice — a fost *romanizată* cu o sută de ani înaintea Daciei.

Vreme de peste 1000 de ani a strălucit în *Scythia Minor* (Dobrogea) cultura greco-romană și de aceea ea e bogată, ca nicio altă parte a Țării Românești, în rămășițe antice, care ne amintesc de cele două civilizații apuse.

In această parte a țării noastre s'a răspândit mai întâi creștinismul ; s'au construit cele d'intâi biserici creștine și s'au înființat cele d'intâi episcopate. Dela *Vicina* — episcopia creștină dobrogeană din secolul al XIV-lea, care ținea de Patriarchia din Constantinopol — a venit pe stânga Dunărei, *Iachint, primul mitropolit al Țării Românești.* După cererea lui Alexandru, Domnul Țării Românești și cu autorizarea Patriarchului din Constantinopol, Iachint, episcopul dobrogean dela Vicina, a fost instalat, mitropolit, în scaunul din Argeș. [1])

Sub Mircea-cel-Bătrân și Ștefan-cel-Mare, a răsunat graiul românesc de-alungul ambelor maluri ale Dunării, la gurile marelui fluviu și pe coastele Mării Negre. In acea epocă, Marea Neagră era străbătută de corăbiile românești și se numea „Lacul Moldovenesc".

„Comptoarele comerciale Moldovene din Cafa și din alte localități de pe țărmul Mării Negre au fost vestite în istoria comerțului Mării Negre. Dar dela acea epocă glorioasă Principatele Române au trecut la o perioadă în care ele pierdură până și amintirea că odinioară a existat o flotă românească. Și am uitat tot atât de Mircea Vodă, care, după dezastrul bătăliei dela Nicopoli, salva dela moarte pe un vas românesc, plutind de-alungul Dunării

---

[1]) Hurmuzachi—Iorga, XIV, partea I.

N. Iorga, Condițiile de politică generală în care s'au întemeiat Bisericile românești în veacurile XIV—XV. Anal. Acad. Rom. Seria II, T. XXXV, (1912—1913). Mem. Sect. Ist.

C. MARINESCU, Inființarea Mitropoliilor în Țara Românească și în Moldova. Acad. Rom. Mem. Secț. Ist. Seria III, T. II, București, 1924.

N. DOBRESCU, Intemeierea Mitropoliilor și a celor dintâi mănăstiri din Țară. Buc. 1906.

Gh. BRATIANU, *Vicina*, Acad. Rom. Bullet. dela Sect. hist. X, București, 1923.

H. GELZER, Ungedruckte und ungenügend veröffentlichte texte der Notitiae episcopatum, München, 1899—1901. p. 611.

V. DRAGHICEANU, Curtea Domnească din Argeș. Bul. Comis. Monum. Ist. anii X—XVI. București, 1923.

până la Marea Neagră pe Friederic de Hohenzollern și am uitat și de Ștefan-cel-Mare, capturând cu vasele sale, în Marea Neagră, corăbiile turcești, cari duceau în robie, la Constantinopol, sute de tineri genovezi și avuțiile prădate la Cafa" [1]). Iată vechile noastre legături cu gurile Dunării — pe care le-am avut în stăpânire două secole —, cu Marea Neagră, cu ținutul Dobrogei.

In jud. Tulcea s'a găsit cea mai veche cronică românească ; precum și monede de argint cu legende latinești din epoca celor d'intâi domni ai Țărilor române [2]).

„Găsirea acestor monede vechi românești — scrie d. Const. Moisil — pe teritoriul dobrogean și încă în partea nordică a acestei provincii, în imediata apropiere de Basarabia [3]), constitue o nouă și puternică dovadă despre legăturile intime ce au fost în veacul al XIV-lea între Dobrogea și țările românești dela stânga Dunării" [4]). Alte monede vechi din secolul al XV-lea s-au găsit la Silistra.

* * *

Dovezi că Românii au stăpânit din vremuri străvechi, Dobrogea ; că au avut așezări statornice, atât de malul drept al Dunărei cât și pe coasta Mărei Negre ; sau că au păstorit și au făcut negoț prin aceste părți, veacuri de-arândul, le găsim în baladele, descântecele și numeroasele noastre poezii populare, ca și în cântecele populare slave.

„S'a dus către Mare
Pe Dunăre 'n jos".
(*V. Alecsandri*, Erculean).

„Să te-azvârle *peste Mare*
In pustiu, în depărtare".
(*V. Alecsandri*, Descântec de deochi).

„Cât e statul cerului
„Atât e marea din adâncuri".
(*G. Dem. Teodorescu*).

„Pe luciul Dunărei
La scursurile Gârlei
La cotitura mărei
Ién ce 'mi 'ți venia
Un caic lung, șinuit
Pe dinăuntru poleit
Cu postav verde 'nvelit,
Și 'n caic ședea lungit
Tăietorul Francilor,
Măcelarul turcilor"
(Albina Pindului, An. I, N. 9. p. 217 culeg. D. Bolintineanu 1868).

„IN OSTROAVELE MARILOR SA TE DUCI"

„In coadele *mărilor*
In rădăcinele *pragurilor*
Unde nici popa nu toacă
Unde cocoși nu cântă
Unde câne nu latră.
(Colecț. păr. Bălășel. Coadele — *iele ; praguri — golf, lagună).*

[1]) V. A. URECHE, Flotila Română pe Dunăre, Convorbiri literare. — Lucrarea lui G. Melidon în „Zimbrul" din anul 1855.

[2]) Aceste monede s'au descoperit în anul 1906. Sunt monede de pe timpul lui Mircea-cel-Bătrân și Petru Mușat și monede cu legende latinești cu caracter monacali.

[3]) La Bădila.

[4]) CONST. MOISIL, Monedele vechi românești găsite în Dobrogea. Convorbiri literare. Anul XL, p. 1122.

Intr'o colindă din Ţara Haţegului se spune despre un „păcurar" că oile...

„Vara le căra
In vârful munţilor
Iarna le ierna
In prundul mărei" [1]).

Intr'o colindă (prefăcută) ardelenească :

„Iarna le mâna
De ale ierna
Pe ţărmuri de mare
Colo 'n depărtare"
(*Colinde*, colecţia *At. Marienescu*)

Intr'un descântec :

„*Trece oaia peste mare*
Mocanul strigă de moare".

In balada (variantă) *„Iana Sînziana"* se povesteşte că Iana s'a aruncat în mare, dar în clipa când s'a aruncat...

„...Un ciobănaş
Mândru flăcăiaş
Cu oile venia
Apă să le dea".
(G. Popescu-Ciocănel, E. Patriciu şi G. Salviu, *Braşoave*, 122).

In alte variante se vorbeşte de *„Un pod pistă Mare"* (colecţia *(Giuglea-Vâlsan*, p. 225) ; iar în *„Soarele şi Luna"* (colecţia G. Dem. Teodorescu) se spune :

„Foae de cicoare
„*în prunduţ de mare*
„iată că'mi răsare
„puternicul Soare".

Ileana Simzeana, sora Soarelui, spune Soarelui, care i-a mărturisit dragostea sa :

„eu că te-oi lua
„cum zici dumneata
„viteaz dac'ai fi
„şi te-i bizui
„de mi-ei isprăvi
„*pod pe Marea Neagră*
„*de fer şi oţel*,
„iar la cap de pod
„cam d'uă mănăstire
„ chip de pomenire
„chip de cununie
„să'mi placă şi mie
„c'uă scară de fer
„pân'la 'naltul cer !

---

[1]) Ziarul „*Tribuna*" din Sibiu, 1887. 17 Februarie.

Odată podul de aramă făcut, Ileana Simzeana a trecut pe el, dar a căzut în mare și s'a înecat. Atunci, Domnul, s'a îndurat și a transformat-o în mreană și apoi în Lună.

In alte cântece :

„In *schela Mării*
In vadul *Sării*".
„La un mare zor
In luna lui Cuptor
Să trecem în 'not
Apa Mării Negre".
(G. Dem. Teodorescu „Colinde de flăcăi").

„Pe când ne băteam
Intr'al *Mării prund*
Cu Turcii, cu Francii".
(G. Dem. Teodorescu și *T. T. Burada)*

„Ostroviel pe *Mare lină*".
„Subt zare de Soare
In Ostrov de Mare
Oști mi-au tăbărît :
Oști moldovenești
Și craiovenești,
Multe-s muntenești".
(G. Dem. Teodorescu).

Se pomenește într'o colindă putneană din colecția Baronzi (ed. Iorga, p. 6) de *„podul dela Tingrele"*, care, după d. Sextil Pușcariu. ar putea fi v. — ung. *Tengerlv, tengerelii „transmarinus"*.

„Tot cu păsărele,
Păsări mititele
Păsări gălbioare
Prinse de pe Mare".
. . . .
Ș'atât pește
'N mare este
Câtă-i iarbă pe pământ.
. . . .
„Cu mâna dreaptă îi lua
In Marea-Neagră 'l arunca"..
(G. Dem. Teodorescu)

„Pe luciul Dunării
La scursurile gârlei
La cotitura Mării".
(V. Alecsandri)

D. Ionescu Sachelarie spune în „Elemente geografice în poezia noastră populară" [1]).

„Și peste Dunăre, pe pământul Turcului, viețuesc Români".

Unul dintre aceștia face rugăminte altuia de pe malul celălalt românesc, să treacă la ei :

[1]) Convorbiri literare, An. XLVII, N. 5, 1913.

„Fă bădiţă piatra 'n zece,
La ist mal curând de-i trece,
Că suntem de soi român
Nu suntem de neam păgân".

(V. Alecsandri)

In interesanta poezie populară *„Dobrişeanu"* (colecţia G. Dem. Teodorescu) se vorbeşte de puterea şi bogăţiile mocanului Dobrişeanu din Dobrogea, care e „fratele lui Mihai Vodă", domnul Ţării Româneşti :

„Şi ce e la Dobrişanu
„e doar numai la Sultan
„necum la Măria Ta
„necum în toată Ţara,
„Casele lui Dobrişanu
„nu-s case ca casele...
„...Dobrişeanu el judecă
„Dobrişeanu el spânzură
„Tot mai are Dobrişeanu
„Cum are vre-un sultan
„Cum n'are Măria Ta
„Cum n'are toată Ţara.
„Ciobanii lui Dobrişeanu
„Sunt boeri ca la Divan".

Ciobanii lui Dobrişeanu, pornesc pe „drumul Stoeneştilor către al Bucureştilor".

Reşedinţa acestui mocan-boer, sau chiar domn, Dobrişeanu, e la Stoeneşti, peste Dunăre, în Dobrogea :

„Doui domni în ţară săracă
Măria Ta în Bucureşti
Dobrişeanu 'n Stoeneşti".

Rezultă din cuprinsul acestei poezii că poporul român are cunoştinţă de o stăpânire străveche românească în Dobrogea.

Acest *Dobrişeanu,* numit şi „domn", care e mai puternic şi mai bogat de cât domnul Ţării Româneşti, este un mocan, fost cioban, dar „frate", în înţeles, „de acelaş neam" cu Mihai Vodă. După G. Dem. Teodorescu, Stoeneştii, sau Stănileştii, a fost o localitate în Dobrogea. Un alt „domn" român din Dobrogea este *„Domnul Constantin, boer din Măcin".* („O călătorie în Dobrogea", culegere de Teodor T. Burada, Iaşi, 1880).

In alte legende „boerii" (români) din Dobrogea sunt puşi în opoziţie cu *„aianii din Kiustengea"* [1]).

Un alt boer *„latinul Sava"* din Hârşova, îşi mărită fata cu Bădislav, feciorul Zinchei din Bucureşti.

„Iar de naş pe cine-avea ?
„Iancu Vodă 'l cununa.
„Şi fata de und-o ià ?
„Tot din târg din Dobrogea

[1]) T. BURADA op. cit. — „Aianii", — comandanţii ienicerilor din Dobrogea.

„*din orașul Hârșova*
„*pe fata letinului*
„*pe fata hainului*
„*Savai*, letinul bogat
„și de lege lepădat..."

(„*Nunul mare*" colecția G. D. Teodorescu). Acest „letin" (latin) din Hârșova, este desigur un catolic).

Despre *Slina* — *Sulina* — cuvânt ce vine dela *Selina, Solina* = canal — și de fetele *selinence* (din Sulina), în poezia populară *„Vâlcan"*. Acest Vâlcan, „puișor de ortoman (voinic), om de treabă și chipos" ; *„cunoaște Dunărea până'n vale la Slina* și malurile turcești și *schelele bogdănești* (schelele moldovenești) ; „el înoată ca un pește și cu plutele plutește".

Ienicerii, cari caută să prindă pe Vâlcan, întreabă pe *„fetele selinence"* dacă au văzut pe Vâlcan și le îndeamnă să le spună drept, căci atunci...

„într'o lună jumătate
„cu pânzele înălbite
„cu florile podobite
„să se ducă pomina
„dincolo de Padina
„*dincolo de Silistra*".

Fetele selinence răspund că n'au văzut pe Vâlcan „de un an".
In varianta *„Stanislas Viteazul"* :

„Dar în caic cine'mi sunt
„Toți cu moțurile 'n vânt?
„*Sunt cinci zeci de Dristureni* [1])
„Și șaizeci de Gălățeni
„...Turcii 'n droae se plimba
Pe potmolul Dunării
la 'ntorsăturile gârlei
„Și-acolo ce 'mi vedea?
„Și-acolo ce'mi găsea?
„Vedea *fete selinence*
„Găsia fete brăilence".

Fetele salută pe turci :

„mulțumim agalelor,
și baș — caimacanilor,
vouă Gălățenilor
vouă Dristurenilor
vouă Giurgiuvenilor..."

Și apoi răspund că n'au întâlnit pe Stanislas...

„...dar pe măsa-am cunoscut
la potmolul Dunării
unde s'adună gârlele
Unde se varsă apele".

(Colecția G. Dem. Teodorescu)

[1]) Din Silistra

Despre romăncele din Dobrogea :

„Spune, spune păsărea,
„pot să merg în Dobrogea,
„la *Maria Olteanca*
„să beau vinul
„cu vadra
„peiinul
„cu ocaua
„să beau vin nemăsurat
„să i-au pol nenumărat".
(„Hoțul de cai", col. *G. Dem. Teodorescu)*

In altă poezie populară (culegere V. Alecsandri) se pomenește de *Măcin* unde stăpânește un pașă și se găsesc „tufecci" (fabricanți de arme).

I. Rădulescu-Pogoneanu, în *„In Noua Dobroge"* [1]), ocupându-se despre numele românesc al Silistrei, *Dristor,* sau *Dârstor,* afirmă :

„E singurul nume roman de cetate până astăzi în gura poporului nostru, *care atestă și ea continuitatea noastră neîntreruptă la Dunăre,* în orice caz contactul neîntrerupt al păstorilor din Carpați cu vechiul *Durostorum*".

In „Fugarii" (colecția G. Dem. Teodorescu) :

„Departe, măre, departe
„nici așa, măre, departe,
„spre *Puțul-lui-Cioropină*
„*din Siliștea a bătrână*".

(Siliștea, sat în Dobrogea, în fața jud. Ialomița, „unde șade *Stan din Piersica,* un om de nimica, nepoțelul lui moș Drăgan, moș Drăgan din Bărăgan..."). Iată legăturile de rudenie dintre Românii stabiliți în Dobrogea, pe dreapta Dunării, cu cei din Muntenia, stabiliți pe stânga Dunării, în Bărăganul Ialomiței și al Brăilei.

In alte legende se vorbește de Grecii, care venind cu corăbiile lor pe mare, se opresc pe uscat și *plătesc drepturi de vamă unui român ;* de un Român care se plimbă pe un caic, la îmbucătura Dunării, *„pe voazul mării"... ;* de trupele moldovenești, oltenești sau muntenești, care „merg până la mare" ca să'și aleagă un prinț, — pe Nistor, fiul lui Vasile ; sau, de ciobanul Mircea, care se găsea „la mare".

In câteva balade se pomenesc nume de plante ce cresc în climatul cald, mediteraneean. (De sigur în regiunea Coastei de Argint, a Dobrogei).

Intr'o poezie populară *bulgară :*

„Fugit-au în *țara vlașcă* [2])
Țara vlașcă și bogdanscă
și bogdansca [3]) *toată Dobrogea...*"

---

[1]) Convorbiri literare, An. XLVII, N. 11, Buc. 1913.
[2]) *Țara Vlască* — țara românească. [3]) *bogdansca* — moldovenească.

(Citată de Gr. Mărculescu în articolul „România și Românii în cântecele populare bulgărești". Convorbiri literare, N. 12, Buc. 1 Dec. 1896, p. 663).

Intr'un cântec căzăcesc se povestește că *Piotr — Vaivoda* (Petru Rareș) ar fi trăit în bălțile Dobrogei și aci a făcut el cunoștința unei fete frumoase — cazaca Marica — pe care a răpit-o, tătarii, când au năvălit în Dobrogea.

Auzind de cele întâmplate, Petru Rareș, care se urcase pe tronul Moldovei, a năvălit cu oști moldovenești, ca să salveze pe iubita sa...

„Și s'a repezit domnul cu oști
La frații lui dela Dunăre, —
Și frații lui erau Cazacii
Cari cutreerau bălțile și Marea.
Și cu oști moldovenești a venit
Pe cai iuți ca vântul...
Dar la hanul tătărăsc
Era mireasa lui dusă —
Și'n cort la hanul tătărăsc
A murit mireasa!
Cu moldovenii și cu Cazacii tăi
Bate Crâmul —
Arde Crâmul și-l bate
Și sfarmă corturile împărăției.
Alungă pe necredincioși,
Și-i îneacă 'n Mare, —
Dar plângi, că pe mireasa ta
N'ai s'o mai vezi!
Căci mireasa ta zace 'n mormânt,
Și vântul bate iarba
De pe mormântul ei, —
Petre Voevod!"

(Publicat de d. *M. Sadoveanu* în „Priveliști dobrogene").

Cuvintele românești *„Țărm", „Țărmuri, „Țărmur", „Țărmure"*, dovedesc că Românii din timpuri îndepărtate au stăpânit coastele Mării Negre.

D. Sextil Pușcariu spune :

„*Țărmure* e interesant și din punctul de vedere semantic. *El pare a arăta că Românii au fost odată un popor maritim.* căci numai pentru cel ce e pe mare "*ținta*" (acesta e senzul cuvântului latin), e „*țărmurile*" [1]).

Cuvântul *dolofan*, (în sens de rotofei, grăsuliu, durduliu, dat copiilor a fost explicat de Șăineanu prin *dolf* „delfin", „*dolfan*" = gras ca un delfin.

„*Dolf*", „delfin", apare însă numai în cântecele populare dobrogene (adesea corupt în *dulf*, duh, sau dop de Mare, de popularitatea Delfinului francez la noi n'ar putea fi vorba ; iar *dolfan* se explică mult mai firesc prin *dolofan* decât invers" [1]).

* *

Dacă în epoca antică, pe această limbă de pământ, s'au contopit neamurile de origină tracică cu Romanii, dând naștere celor d'intâi

---

1) SEXTIL PUȘCARIU, Studii și notițe etimologice. Convorbiri literare. Anul XXXIX, N. 4, București, 1905, p. 323.

SEXTIL PUȘCARIU, *Daco românia*, An. IV 1924—1926. Partea 2. p. 810—811.

Români transdunăreni ; în epoca modernă și contimporană, au venit din Ardeal, din Muntenia, din Moldova, din Basarabia, din Oltenia și din Pind, păstori și plugari Români, de s'au așezat aci unde au întemeiat sate cu gospodării temeinice.

Dobrogea a fost locul de întâlnire, de conviețuire și de înfrățire a Românilor de pretutindeni. Mocanii păstori de peste Carpați ; plugarii din câmpia română ; pescarii basarabeni din părțile dunărene, au fost aceea, cari au contribuit la menținerea și întărirea romanismului în Dobrogea, sub dominația otomană, dând naștere vigurosului tip de român dobrogean, din zilele noastre.

NUMIRI VECHI. – ORIGINEA NUMELUI „DOBROGEA".

Până aproape de sfârșitul secolului al III-lea d. Chr., Romanii au numit Dobrogea actuală, *Scythia pontica* [1]).

Sub Tiberiu, dar mai sigur sub Claudiu, acest ținut a făcut parte din *Moesia Inferior ;* iar sub Diocleţian din *diocesis Thraciae,* sub denumirea de *Scythia Minor* [2]).

In Evul mediu, după o interpretare dată de Neumann, unui text a lui Constantin VII Porphyregenetul [3]). Dobrogea ar fi făcut câtva timp parte din Bulgaria (?) și s'a numit Bulgaria *Istriană.*

Cronicarul rus, Nestor, pomenind de un act încheeat între Rușii Varegi și Bizantini, în anul 945, d. Chr., afirmă că Dobrogea împreună cu partea de Sud a Basarabiei, ar fi făcut parte din *Cerno-Bulgaria* [4]) (Bulgaria Neagră).

In *Alexiada* — narațiunea Anei Comneni — se vorbește de ducatul *Paristrion,* dela Dunărea-de-jos, care era locuit de „Sciți". Ducele *(dux) Paristrionului* avea reședința la *Durostorum* (Silistra).

„Sciții" puși de Ana Comnen, în ducatul *Paristrion,* trebue să fi fost o populație românească, care se răsculase împotriva Bizantinilor și apoi, a obținut din partea acestora oarecari privilegii.

Geografii arabi din sec. XII-lea înțelegeau prin numirile *Bergean, Berdschan, Borzan, Berdcean,* sau *Berdan,* când Bulgaria împreună cu Dobrogea, când Dobrogea, fără Bulgaria.

Cuvântul *Bergean* — cu derivatele sale *Berdjian, Berdcean, Berdan,* sau *Borzan* — înseamnă ținut pustiu. Aceste nume sunt de origină arabă-persană.

---

[1]) PLINIUS *(Historia naturalis)*, trad. par Littré, T. I, liv. IV, 25.

[2]) STRABON, Géographie, trad. par de la Porte, du Theil, Coray, Letronne, t. III, p. 65.

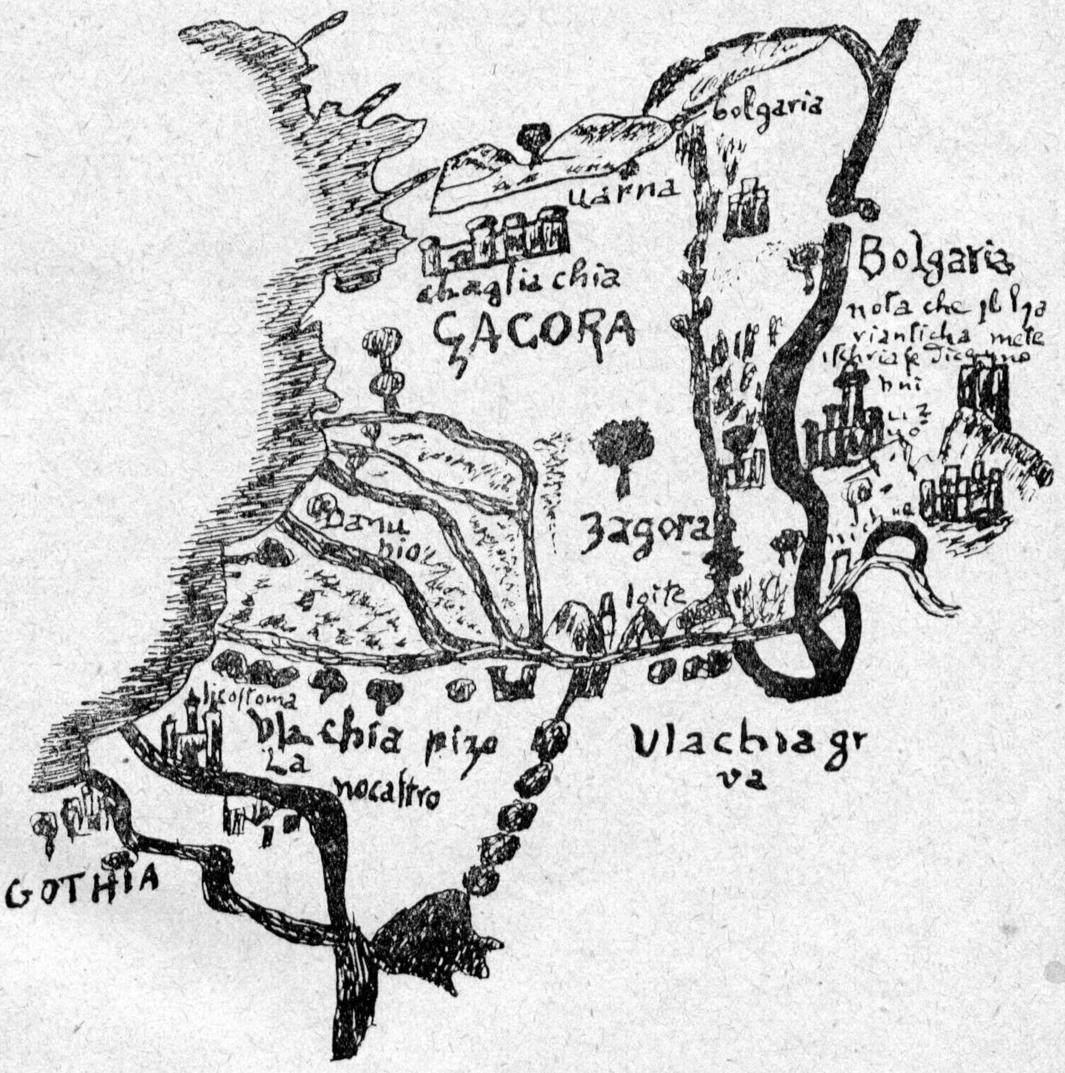
Ammien, Not. Dignitatum, 27, 4; 12 ; 13.

[3]) NEUMANN, Die Völker des Südlichen Russland, Leipzig, 1847, p. 106.

[4]) Cronica lui Nestor. — Istoria Critică a Românilor de Hasdeu, Buc. 1873, p. 56, 57.

Edrisi [1]), într'unul din studiile sale, în care găsim multe informaţii eronate, sau fanteziste, spune că prin *Berdzan* se înţelege întreg teritoriul cuprins între *„Danu“* (Dunărea) şi *„mare Nitrasch“* (Marea Neagră), dela gurile fluviului *„Danu“* până la *„Reknova“*, sau *„Zakatra“*. (Turtucaia ?) [2]).

CARTOGRAFIA MEDIEVALA A DOBROGEI

Dobrogea, numită „Zagora“, după Mapemondul lui Fra-Maura Camalduleb din 1459 (de pe zidurile mânăstirii St. Michel de lângă Veneţia).

Bizantinii numeau partea de N. a Dobrogei, *Onglos,* (unghiu, *Angulus).* Partea de sud a acestei provincii s'a numit câtva timp (în

---

[1]) ABU ABDALLAH MOHAMED EDRISSI, geograf arab. (1099—1164). Tratatul său de geografie *„Noz het Moschtac fi ikhtirac al afac“* tradus de Janbert în *„Le Recueil de voyages et mémoires* publ. de Soc. de Géog., Paris, 1836—1840, 2 vol.).

[2]) In *„La Bulgarie danubienne et le Balkan“* p. 541, F. Kanitz (Paris, 1882), crede că *Berdzan-ul* lui Edrissi este actuala Dobroge până la Turtucaia.

I. LELEWEL (Géogr. du Moyen Âge, t. III, IV, p. 124—127) ; *les Chartes,* N. XI şi XV de l'Atlas, identifică localitatea „Reknowa“, ‚sau, „Zakatra“ cu Turtucaia.

sec. XIV—XV-lea) agora [1]) (*„Zagora lui Dobrotici“*). In Mapamondul lui Fra — Mauro Camalduleb din 1459 (de pe zidurile mănăstirei St. Michel din Murano, de lângă Veneția), întreaga Dobroge, e numită *Zagora*. Sultanul Mahomet I biruește pe predicatorul Bedredin „din Zagora“ [2]).

Pe la mijlocul sec. XIII-lea călugărul *Rubruquis* îngloba ținutul

Charta lui Baptistae Homanni (sec. XVII)

„Imperium Turcicum în Europa, Asia et Africa, Regiones Proprias, Tributarias, Clientelares pe ficut et omoes ejusdem Beglirbecatus Seu Prafecturas Generales exhibens.
Sumtibus 10 *Baptistae Homanni* Noribergae.“

După cum se vede din această chartă, Dobrogea se numea **„Romania“**

cuprins între Dunăre, gurile acestui fluviu și Balcani, în *Vlahia Mare*, sau în *Vlahia lui Asan*.

Mai târziu, aproape acelaș ținut făcea parte din *Vlahia Albă*.

Slavii au numit Dobrogea de N. *„Agli“*; iar Tătarii, *„Bu-*

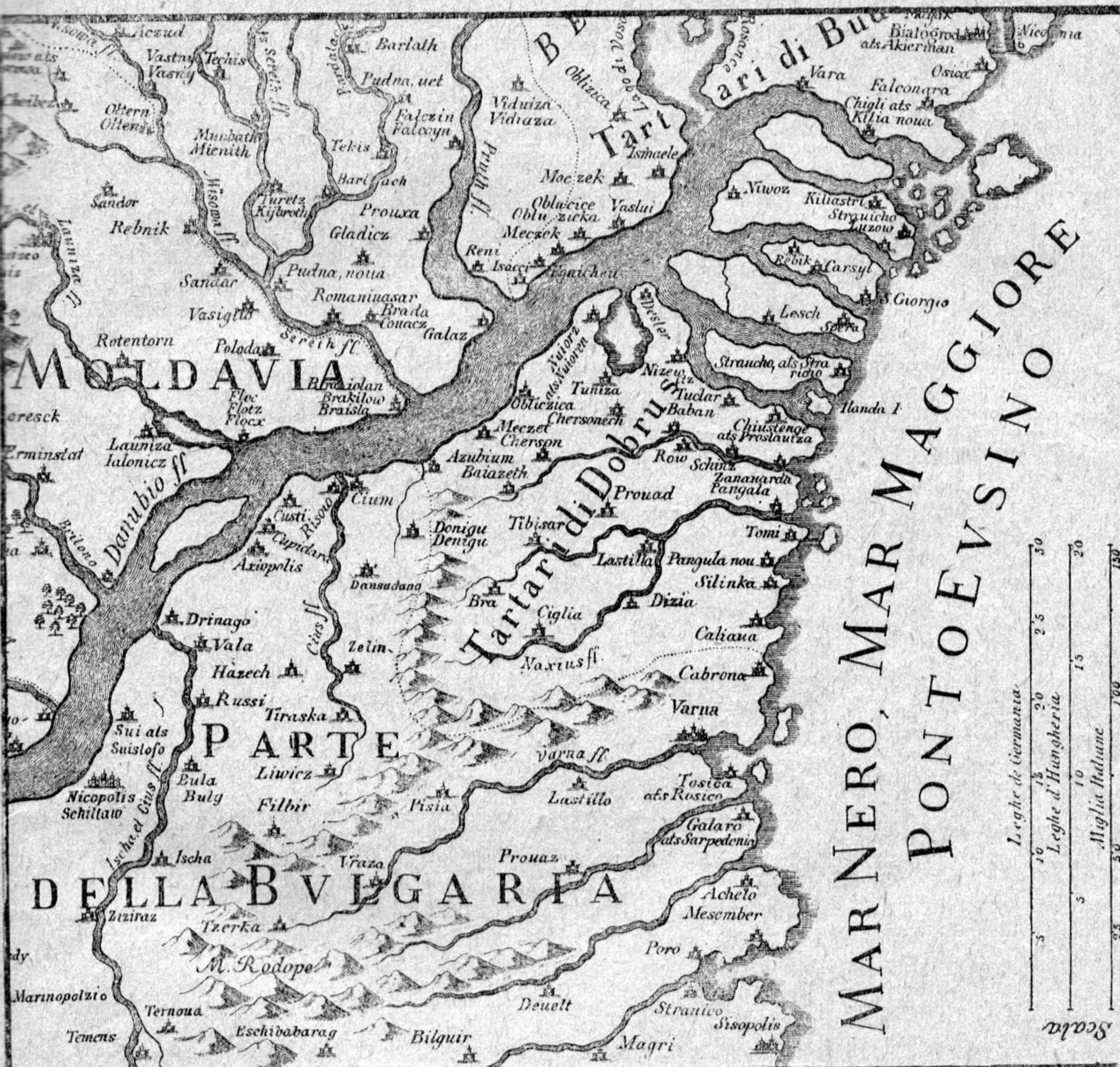
---

[1]) Nu este nici o legătură între această „Zagora“ și numele orașului *Stara-Zagora* din Bulgaria. Numele vechi al acestui oraș a fost: *Beroe*, *Berrhoea*, *Berna*, *Feroi*; iar Turcii i-au dat numele de *Eski-Zaara* sau *Zagra* (Vechea Zaara, sau Vechea Zagra) din care Bulgarii au făcut printr'o transcriere pur literală și fonetică, *Stara-Zagora* (Vechea Zagra). In apropiere de Stara Zagora este localitatea *Nova-Zagora* (dela Turc. *Ieni-Zagra* — Zagra cea Nouă).

[2]) N. IORGA, Chestiunea Dunărei, Vălenii de Munte.

geac“ [1]), *„Tatar Bugeah“*. Astăzi, chiar, colțul N. V. al Dobrogei, precum și regiunea cuprinsă între Tulcea, Mahmudia și lacul Razim, se numește tot *Bugeac*, — corespunzând cu Bugeacul Basarabiei. Avem și *dealul Bugeacului*, prelungirea către N. a Dealului zis „cu Monumentul“ (monument ridicat cu prilejul debarcărei trupelor rusești, în

Charta lui Giacomo Cantelli da Vignola (1686)

„Descritione delli Principati della Moldavia, e Valechia tolta da Gincomo Cantelli da Vignola. Geografo del Sereniss. mo Duca di Modena & C. 1686

Dobrogea se numește „Dobrus“

1877, în acest punct) situat pe teritoriul com. Văcăreni și Garvan. Bugeac se mai numește și colțul dintre Silistra și Oltina.

In harta *„Imperium Turcicum...“* de Ioh. B. Homanno din sec. XVII, Dobrogea are numele de *Romania* spre deosebire de Bulgaria, situată la Sud.

[1]) Cuvântul *Bugeac* e de origină tătară : : Bugiak, sau Buciak = unghiu, colț, în sens de margine de țară.

De când s'a dat numele „Dobrogea" peninsulei dintre Dunăre și M. Neagră ?

G. M. Ionescu pretinde că dela anul 687 d. Chr. acest ținut „a pierdut numele de Scythia spre a-l lua pe cel de Dobrogea, care-l păstrează până astăzi". [1]) Nu există însă niciun document, care să confirme existența numelui de Dobrogea, nu numai pela sfârșitul secolului al VII-lea, dar până în secolul al XVI-lea.

Charta lui I. Bapt. Homanno (sec. XVIII)

Danubii Fluminis (hic ab urbe Belgrado, per Mare Nigrum usqe Constantinopolim defluentis exhibiti) Paris Infima, in qua Transylvania, Walachia, Moldavia, Bulgaria, Servia, Romania et Bessarabia cum vicinis Regionibus ostendutur, à Ioh. Bapt. Homanno. S. C. M. Gegr. Norimbergae.

Dr. A. Ichircov, scriitor bulgar, spune în *„La Bulgarie et la Dobroudja"* că numele „Dobrogea" *„nu se întâlnește în cărțile și hărțile vechi"* și numai *„în timpul războiului Crimeei el a ajuns familiar în Occident"* (pag. 1).

Cu toate acestea în cronica lui Walter din 1599 întâlnim numele Dobrogei sub forma Dobrucia.

„In latissimus ultra Danubium campis DOBRUCENSIBUS .a Ponto Euxino..." [2])

---

[1]) G. M. IONESCU, Scythiele cunoscute istoricilor și geografilor antichității cu privire asupra Scythiei Minore (Dobrogei actuale). Bul. Soc. Reg. de Geogr. Rom. An. XXVII, N. 2. 1906.

[2]) Brevis et Vera Descriptio Rerum ab Illust. Ampliss, et Fortiss, etc. Baldassaris Waltheri, 1599. Gorlicii.

In numeroase hărţi din sec. XVII şi XVIII, Dobrogea e numită: *Dobruczenses Tat.; Tatarski Pole; Tatarski Dobrocens; Terra Tartatorum Dobruncensi; Tartares Dobruces; Tartares de Dobruce; Tartari di Dobrus.*

In unele hărţi din epoca modernă, Dobrogea e trecută sub denumirea de ordin administrativ, *Sangiacus Siiistriensis.*

In privinţa etimologiei cuvântului Dobrogea părerile sunt împărţite. După Kanitz [1]), Ubicini [2]), Allard [3]) ş. a. „Dobrogea" vine de la cuvântul slav „*dobro*" (bun); iar după Sorigeon [4]) ş. a. dela numele lui Dobrotici, despotul, care a stăpânit ţinuturile dintre Dunăre şi M. Neagră, la sfârşitul secolului al XIV-lea.

Numele „Dobrogea" nu pare a fi fost dat provinciei de peste Dunăre în amintirea lui Dobrotici, care n'a prea lăsat urmele unei domnii binefăcătoare şi strălucite. Notăm că numele Dobrogea a început să fie cunoscut abia în secolul al XVI-lea, când populaţia provinciei era formată în majoritate de Turci şi Tătari; iar cea băştinasă, după câteva generaţii, uitase pe Dobrotici. O altă dovadă avem în numeroasele numire de localităţi, câmpii, dealuri, piscuri, pârae, ostroave, movile, privaluri, iezere, văi, păduri, vâlcele, râuri şi coline, din Muntenia, Oltenia, Moldova, Basarabia, Bucovina, Ardeal, care sunt formate din cuvântul „*dobro*".

Dobra, Dobraia, Dobrana, Dobrea, Dobreanul, Dobreasca, Dobroaia, Dobrogostea, Dobromir, Dobronăuţi, Dobroneagul, Dobroseşti, Dobrosloveni, Dobrosloveşti, Dobrota, Dobrica, Dobridor, Dobrieneşti, Dobroteasa, Dobroteşti, Dobrotforul, Dobrotinetul, Dobroţi, Dobrovăţ, Dobrul, Dobruleşti, Dobrunul, Dobruşa, Dobruţul, Dobrele, Dobreni, Dobrescu, Dobreşti, Dobreţul, Dobriana, Dobrina, Dobriaşul, Dobrii, Dobrileşti, Dobrin, Dobrina, Dobrinca, Dobrineşti, Dobrişanu, Dobriţa, Dobroeşti, — sunt numiri pe care le găsim în Oltenia, Muntenia, Moldova şi Basarabia.

In Ardeal şi Banat avem:

Dobra (Satmar); *Dobreşti* (Bihor); *Dobrosd* (Caraş-Severin); *Dobric, Dobricel* (Someş); *Dobricioiu-Dubricion, Dobrin-Sâncrai* (Sălaj); *Dobriţinaş, Dobricul-Lăpuşului, Dobrocini* (Someş); *Dobroţ* (Hunedoara). In Bucovina: com. *Dobronăuţi.* In Galiţia: satul *Dobre* [5]). In ngaria: oraşul *Debreţin, Dobriţin, Dobreţin.* In Bulgaria: *Dobrol* (trecătoare în Balcani). *In Iugoslavia* (Serbia veche), *Dobricea* (expresiune geografică). Bulgarii, în anul 1882 au schimbat numele oraşelului *Hagi-Oglu-Pazargic* — Bazargicul nostru de azi — în *Dobrici,* nu atât în amintirea lui Dobrotici, cât în aceea a lui Dobre

---

[1]) F. KANITZ, Bul. Soc. Géog. Paris, 1879.
[2]) UBICINI, Revue de Géogr. 1879, Paris.
[3]) Dr. CAMILLE ALLARD, Souvenirs d'Orient, la Bulg. Orientale.
[4]) GUERIN SORIGEON, Histoire de la Bulgarie.
[5]) Sat înfiinţat de români înainte de anul 1402, după Teodor T. Burada.

Spisarewski, din Șumla, cel d'intâi deputat ales în timpul domniei prințului Alexandru de Battenberg, într'o circumscripție electorală a regiunii Dobrogei meridionale, de oarece acesta făcuse unele îmbunătățiri mizerabilului târg turcesc din acea epocă. După cum toate numirile de localități, dealuri, râuri, etc., din celelalte ținuturi ale României, n'au nicio legătură cu Dobrotici, tot așa și numele de azi al provinciei noastre de peste Dunăre nu'și poate găsi originea în numele acelui mic despot medieval.

Numele Dobrogea a trecut prin următoarele schimbări : *Dobruș, Dobrușia, Dobrișia, Dobricia, Dobrocea, Dobroge, Dobrogea.*

In harta lui Giacomo Cantelli din anul 1686 avem numele *Dobrus* (tatari di *Dobrus)* dat peninsulei dobrogene.

Dela *Dobruș, Dobriș* avem numele boerului — „domnul" din Stoeneștii din Dobrogea, — *Dobrișianu,* „fratele lui Mihai Viteazul", despre care pomenește poeziile noastre populare ; precum și numele românești de persoane : Dobrișeanu, Dobriceanu.

Numele „Dobrogea" nu s'a dat de locuitorii acestei provincii întregului ținut cuprins între Dunăre și M. Neagră, ci numai regiunei stepei, până la *„Gura Dobrogei"*.

Astăzi, chiar locuitorii din N. Dobrogei, când merg spre S. spun : „Mă duc în Dobrogea".

„Numirea aceasta (Gura Dobrogei) — observă d. N. Gh. Dinculescu — nu voește să arate decât că aci încetează ținutul de stepă, care pare a fi caracterizat prin denumirea de „Dobroge", ținut ce cuprinde întreg județul Constanța și are cu atât mai pronunțat caracter de stepă, cu cât se apropie de granițele Bulgariei, din care ocupă o regiune relativ destul de întinsă" [1]).

Credem că în secolul XVII prin *„Dobrus", „Dobruș", Dobrușia"* s'a înțeles un ținut bun ; iar ceva mai târziu, prin *„Dobrucia"*, sau *„Dobrocea"*, din care avem *Dobrogea,* s'a numit regiunea stepei ierboase, pe când părței de sud i s'a zis *Deliorman,* — ținutul codrilor. Cuvântul *Deliorman* are aceeaș origină ca și *Teleorman.*

Din forma cumană *Teli-orman,* avem forma turcească, *Deliorman.*

După fonetica turcă *Deli-orman,* înseamnă pădure întinsă și deasă ; iar literal, pădure „nebună".

B. P. Hasdeu spune :

„Districtul Teleorman conservă până astăzi un nume curat cuman.

După fonetica turcă ar fi *Deliorman,* adecă „pădure deasă", literalmente „pădure nebună".

Așa se cheamă, între altele, o pădure din Dobrogea.

După fonetica cumană, turcului inițial *d* îi corespunde tot-d'auna *t,* în cât *Deli-orman,* trebue să ne apară aci sub forma de *Teli-orman.* In vocabularul cuman din 1303 noi găsim în fapt ambele elemente

[1]) N. GH. DINCULESCU „Observări din Dobrogea", Bul. Soc. Reg. de Geogr. Tom. 34, fasc. I.

constitutive ale acestui nume : *teli-stultus* și *orman-boscus*" [1]). Mai avem în Balcani, *Deligrad*, cetatea construită de Dobriniaț ; *Deli-Kadri*, un *Deligheorghe*.

Românii au dat în 1913, numele militar de „*Cadrilater*" teritoriului anexat conform tratatului de pace dela București din 1913, care s'a popularizat, cu toate că e mai bine să fie numită această parte, „Dobrogea Nouă", după cum a început s'o întrebuințeze geografii noștri.

In legea relativă la organizarea teritoriului anexat în 1913 se fixează această denumire :

„Cap. I. *Diviziunea teritoriului.* Teritoriul anexat care poartă denumirea de „*Dobrogea Nouă...*"

---

[1]) B. P. HASDEU, Originile Craiovei, Columna lui Traian, 1877. *Kantemir*, Gesch. des osmanischen Reichs, Hamburg, 1745, p. 318: „Es ist ein ganz ebener Strich Landes, der weder mit Flussen durchnitten, noch durch Waldurgen unterbrochen ist ; wiewol am Ende desselben, nicht wei von *Drista*, ein Wald ist, den die Turken *Deli Orman*, das Narrenholz, nennen".

O hartă a Dobrogei din a. 1780 făcută de un român dobrogean.

PARTEA I-a

CAP I.

Consideraţiuni geologice

I. *Originea şi formaţiunea soclului continental dobrogean.*

Bucata de pământ, cuprinsă între Dunăre şi Marea Neagră, nu are nicio legătură, cu soclul continental vecin.

De aceea, pentru geologi, Dobrogea prezintă un interes particular, atât prin originea sa, cât şi prin transformările ce a suferit în cursul vremei blocul continental din care este constituită.

Intr'o epocă foarte îndepărtată, pe care, geologii, în limbajul lor, o numesc *luteţiană,* Dobrogea a fost fund de mare, ca şi restul teritoriului actual al României. In harta luteţianului, făcută de Kayser, Dobrogea este acoperită de apele unei mări foarte întinse, al cărei ţărm sudic ar fi fost pe la Burgas-ul bulgăresc de azi, de unde se întindea către Sud, un continent.

Inălţându-se o parte din fundul acelei mări, a apărut la suprafaţă câteva insule mici, în regiunea Măcinului.

Aceste insule, după Gr. Ştefănescu, au fost : *Măcinul, Văcăreni* şi *Cerna.*

Insula Măcin, avea o formă lunguiaţă şi se întindea dela promontoriul *Orliga* (Urliga), la N. W. de actualul oraş Măcin, trecea pe la sud de această localitate prin satul Greci şi se termina la S. E. de punctul unde se găseşte azi satul *Taiţa,* pe valea cu acelaş nume. Această porţiune de uscat este compusă din micaşist şi gneis, adesea porfiroid, fiind străbătută de masse de granit şi de cuarţit. *Insula Văcăreni,* situată la N. de precedenta, avea aceeaş direcţie şi se întindea dela *Garvan* până la *Văcăreni.* Compoziţia sa aceeaş ca şi a insulei *Măcinului. Insula Cerna* — cea mai mică — având direcţia dela E. la W. se compune din gneis, micaşist şi şişturi amfibolice cu frumoase cristale de amfibol şi vine de cuarţit [1]).

---

[1]) GR. ŞTEFANESCU, Ochire repede asupra distribuţiunii grupelor geologice în România, p. 248. Bucureşti. 1891.

Alte insule s'au ridicat din adâncurile mării — Babadag, Beştepe, Niculiţel ş. a. — formând un archipelag. Apoi, insulele s'au unit şi uscatul s'a întins între ape.

HARTA GEOLOGICĂ A DOBROGEI

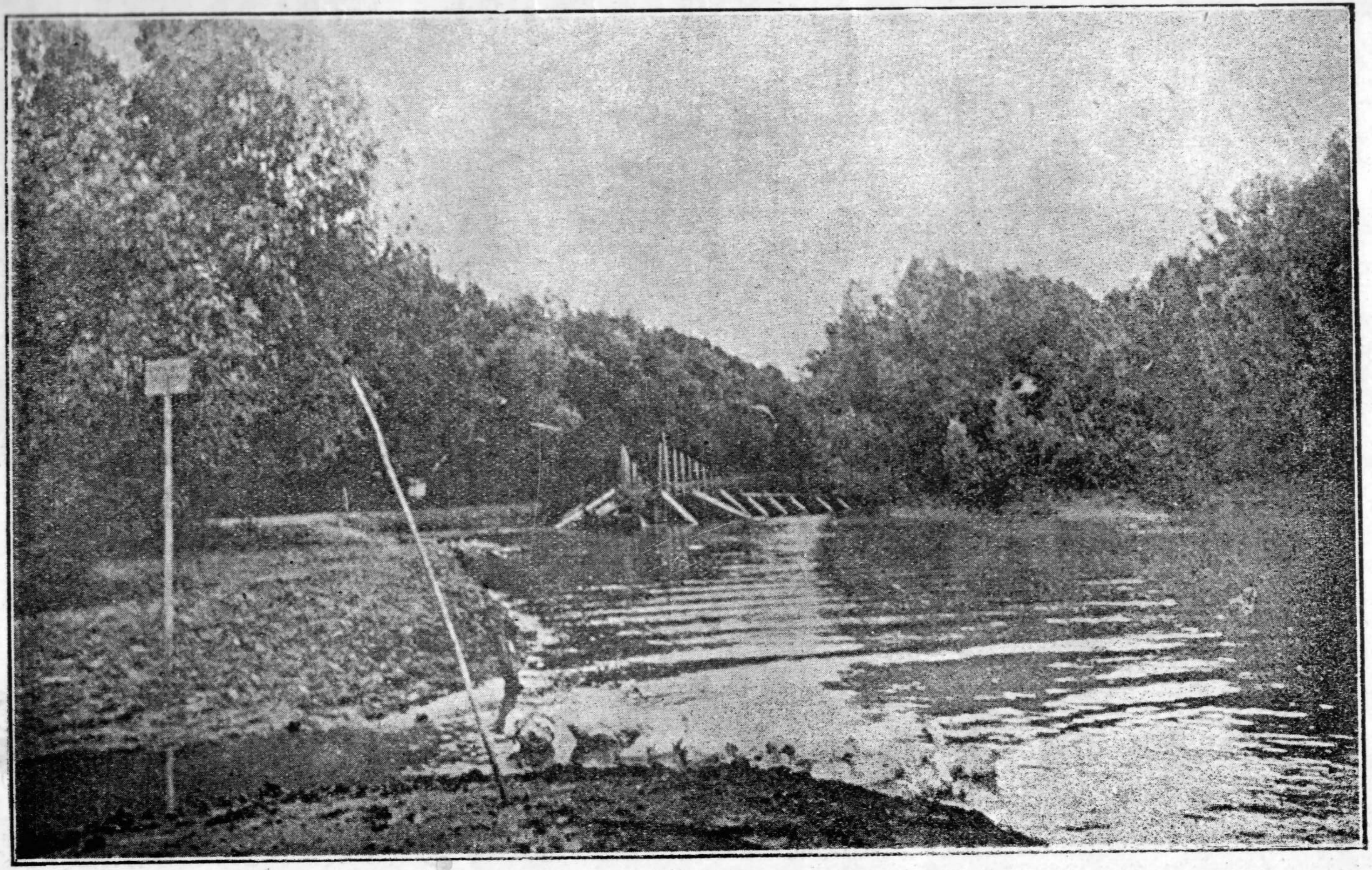
——— Roci eruptive.
——— Şisturi cristaline
——— Sedimente paleozoice (carbonifer perm
——— „ mezozoice (Triasic-jurasic)
——— „ „ (Cretacic inferior)

„ mezozoice (Cretacic mediu.
——— „ superior).
——— Sedimentele terţiarului inferior (Paleogen Eocen-Oligocen).

——— Sedimentele terţiarului superior (Neogen. Miocen-Pliocen).

——— Diluviul Aluviul.

După câtva timp acest bloc continental a suferit, atât mişcări epirogenetice, de jos în sus, sau de sus în jos — deplasări verticale — ;

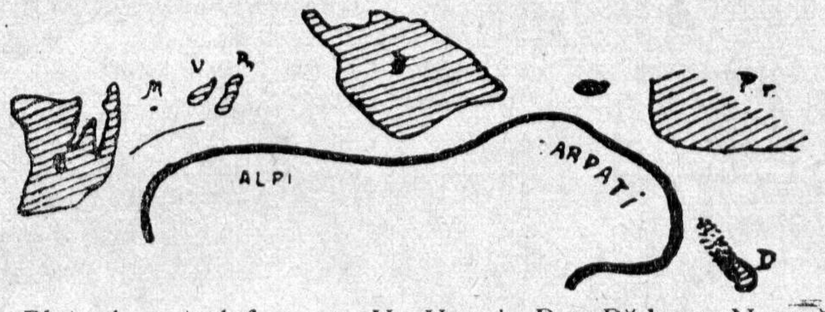

Vederi din Delta Dunării

cât și mișcări orogenice, tangențiale, — deplasări orizontale, cari au contribuit la formarea unui impunător lanț de munți. După propunerea d-lui dr. L. Mrazec, acest lanț muntos s'a numit *lanțul Kimeric*.

Până unde se întindeau munții Kimerici și care a fost înălțimea lor ?

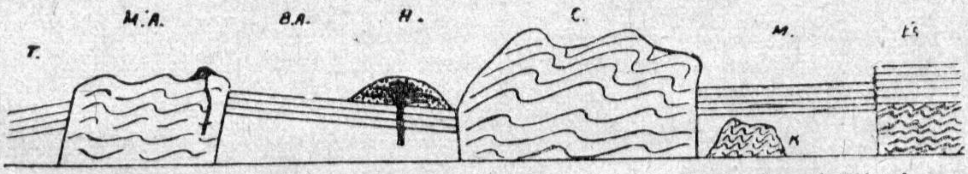
R. Zuber presupune că în epoca terțiară munții dobrogeni se întindeau cu mult spre Nord-Vest și mărgineau un braț de mare [1]).

C=Platoul central francez; V=Vosgi; Pn=Pădurea Neagră; B=Masivul bohem; Pr=scutul finnosarmatic; D=*Dobrogea* Punctele arată prelungirea de odinioară a Dobrogei până în preajma Carpaților. (După prof. *I. Simionescu).*

Pe-atunci, nici Carpații, nici Dunărea, nu existau ; iar o mare parte din teritoriul României de astăzi zăcea tot în fundul mării.

Valurile mării, izbind veacuri de-arândul, țărmurile stâncoase ale acelei Dobroge primitive, a rupt dintr'ânsele bucăți de roci, din care sunt formate unele conglomerate din flișul carpatic.

Secțiunea șematică în pământul României. — T = Șesul Tisei ; M. A = M-ții Apuseni ; BA = Podișul ardelean cu cununa de roci eruptive (H) ; C = blocul carpatic ; M = Podișul Moldovei în fundul căruia se presupune că ar zăcea rămășițele munților Dobrogeni (K) ; Fs = Marginea scutului finosarmatic. (După Prof. *I. Simionescu)*

După alți geologi, munții Măcinului, în faza copilăriei și a adolescenței lor, au fost tot atât de înalți ca și Alpii. Cum se explică faptul că aceeaș „munți", prezintă în epoca noastră o înălțime maximă de 450 m. ? Cum a dispărut restul lanțului din care a făcut parte integrantă munții Măcinului ?

O mare parte din blocul continental al Dobrogei primitive, care se întindea spre N. V. până în părțile Moldovei centrale, s'a scufundat și atunci s-au prăbușit munții Kimerici, din care făceau parte și munții din regiunea Măcinului.

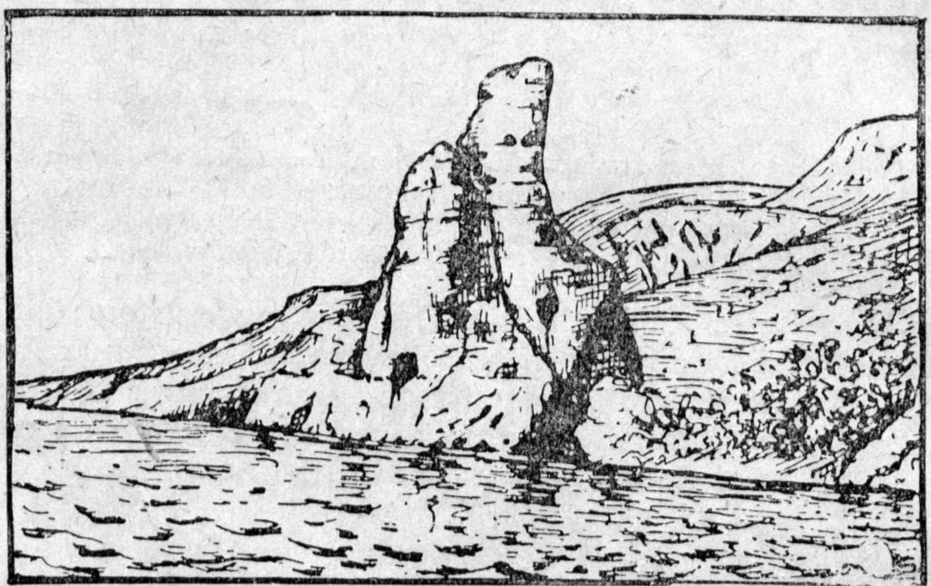
---

[1]) R. ZUBER, Neue Karpathen studien. Iahrbuch der K. K. geol. Reichsanstalt 1902, Bd. 53, p. 245.

Părţile sfărâmate se găsesc, de mult îngropate, sub podişul Moldovei. Celelalte părţi, ce erau legate de munţii Crimeii şi probabil şi de munţii Caucazului, zac în fundul mărei Negre. D. I. Simionescu spune :

„Conglomerate verzi se întâlnesc în Carpaţii orientali din R.-Sărat către Nord, *cu elemente neîndoios provenite din şisturile verzi din Dobrogea.* In lipsa fosilelor, aceasta e dovedit *prin cristalii de pirită aşa de des întâlniţi la Peceneaga* (Dobrogea) şi *care se găsesc şi în bolovanii de şişturi verzi din conglomeratele dela Almaş lângă Piatra Neamţ.*

Munţii Dobrogei se întindeau deci cu mult mai spre Nord, în direcţia Carpaţilor. Ce a rămas din năruirea lor zace în adâncul pământului moldovenesc" [1]).

Moşul şi Baba. — Forme de erosiune în calcarul din Celea Mică de lângă Hârşova.

D. G. Vâlsan :

„Direcţiunea acestei vechi catene dispărute nu este paralelă, cum s'a crezut întâi, ci întretae direcţiunea Carpaţilor răsăriteni, *ceea ce înseamnă că lanţul Kimeric e îngropat sub pânzele flişului carpatic, care s'au resfrânt şi s'au culcat spre răsărit.*

Prelungind spre Nord-Vest linia catenei Kimmerice se atinge Sudeţii, cari au o direcţiune identică şi reprezintă un sistem similar de cute varisce, ca şi munţii Dobrogei" [2]).

Dr. D. Grecescu :

„Privind pe charta reliefului Europei, acest masiv, (munţii dintre Măcin—Greci ; Cerna ; Ciucarova şi Altmadgea, dela Greci spre Babadag) se arată ca şi cum ar fi un braţ pornit din extremitatea occidentală a marelui şir de *Caucazi*, braţ ce pare a se fi cufundat în Marea Neagră, dară căruia i-a rămas două colţuri ce apar : unul în Crimeea şi celălalt în nordul Dobrogei. Credem că acest mod de a vedea nu este o curată iluzie căci flora munţilor Dobrogei prezentează o mare similitudine nu numai cu a Balcanilor—Tracici, dar şi cu cea Taurică, sau a Crimeei " [3]).

---

[1]) I. SIMIONESCU, Tratat de Geologie, p. 180, 1927.

[2]) G. VALSAN, „Câmpia Română", Bul. Soc. Reg. de Geogr. XXXVI, 1915.

[3]) Dr. D. GRECESCU, Flora medicală a României, p. 185—86. Bul. Soc. Reg. de Geog. An. XIII, 1892.

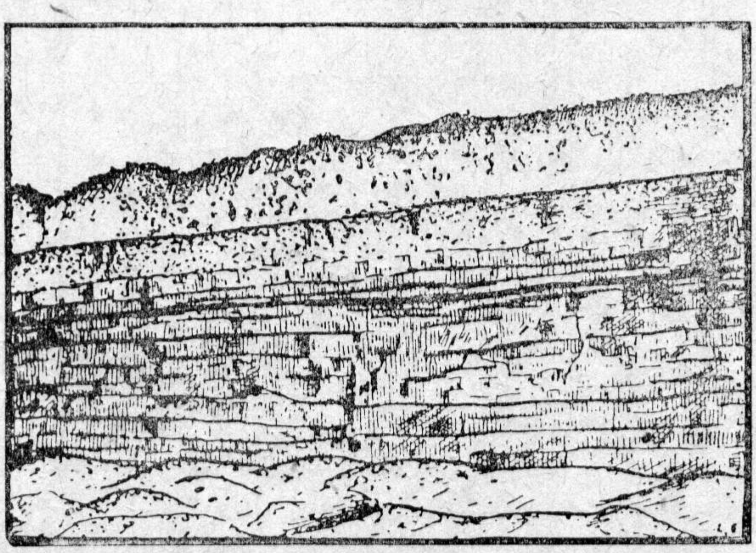
Geologul austriac, Eduard Suess, care a studiat toate lanțurile de munți de pe pământ, n'a putut stabili legătura munților Măcinului cu alt lanț de munți și de aceea, în harta sa, a pus un semn de întrebare în dreptul Dobrogei.

După cum am spus aproape toți geologii presupun că în trecut, munții dobrogeni au avut legătură cu munții din Caucaz, sau cu cei din Crimeea.

Geologul rus, Andrussow, crede că în miocenul mijlociu peninsula dobrogeană a avut legătură, la S. cu continentul balcanic ; iar la E. cu peninsula Crimeea.

In miocenul superior, însă, peninsula dobrogeană s'a despărțit de Crimeea și o parte din soclul ei continental, s'a prăbușit în mare, — ceeace ar explica mica adâncime a Mărei Negre între țărmul Dobrogei și cel al Crimeii.

In urma acestei scufundări a rămas din bucata de răsărit a fos-

Pături orizontale între Saligny și Constanța. (După o fotografie luată de *G. Macovei).* Loesul acopere straturi aptiene.

tului soclu continental dobrogean, ***Insula Șerpilor*** din Marea Neagră și ***Insula Popina*** din lacul Razim.

Geologii sunt de acord că nivelul Mărei Negre a fost cu 50 m. mai jos de cât nivelul său actual și întinderea acestei mări, când n'avea legătură cu Marea Mediterană, era mai mică. Formându-se strâmtoarea Bosfor, atunci s'a ridicat nivelul Mărei Negre cu 50 m. și volumul său de apă s'a mărit.

După un studiu al d-lui C. Brătescu scufundarea Dobrogei nu s'a realizat, pretutindeni, în aceeaș măsură : în Delta Dunării, cu cel puțin 7 m. ; la Cernavoda cu 23 m. ; în valea lacului Mangalia cu cel puțin 16 m. „Dobrogea, prin urmare, în ultimul timp s'a lăsat în jos, iar apele mării au intrat pe văile tuturor râurilor secate, formând golfuri lungueţe, pe care noi le numim astăzi, limane" [1]).

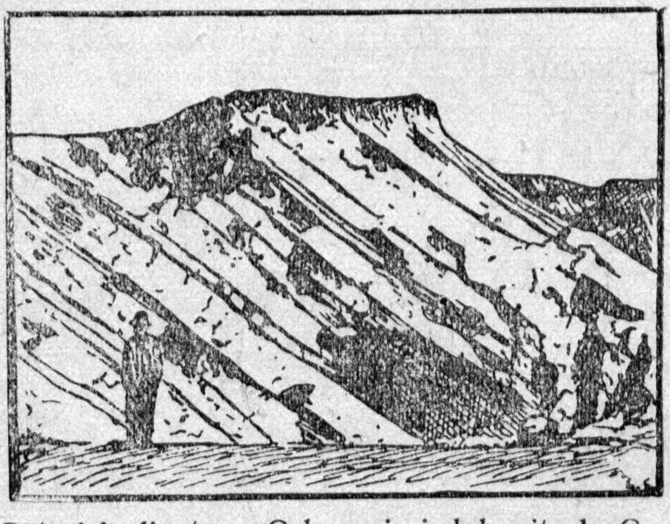
[1]) C. BRATESCU, Lacul Mangalia, p. 125—127. Bul. Soc. de Geogr. XXXVI, 1915, Buc. 1916.

E vorba însă numai de limanele dela S. de capul Midia de oarece *limanul Razim a fost un golf de origină tectonică.*

„Din jurasic până astăzi — spune mai departe d. C. Brătescu—de patru ori s'a înălţat pământul Dobrogei peste faţa mării şi tot de patru ori s'a lăsat în jos,asemănându-se cu un piept urias, cu respiraţie milenară ce, aci se îngroapă sub undele mării, aci se ridică la lumina soarelui, spre a deveni teatrul altor fenomene mult mai complicate".

Când s'a petrecut aceste fenomene ?

După apariţia uscatului în părţile Dobrogei de azi, s'a produs prima scufundare, în cretacic ; a doua reapariţie a soclului continentai dobrogean, s'a produs pe la sfârşitul cretacicului ; în sarmatic, am avut a doua scufundare ; pe la sfârşitul sarmaticului soclul continental a reapărut pentru a treia oară de-asupra mărei ; în pliocen, părţile măr-

Pături înclinate. — Calcaruri şi dolomite la Calichioi, lângă Hârşova.

ginaşe ale acelui soclu, s'au aplecat şi s'au scufundat ; în diluviu, soclul s'a înălţat ; iar, pe la sfârşitul cuaternarului iarăşi s'a scufundat puţin.

In total, din era secundară şi până la sfârşitul cuaternarului soclul continental al Dobrogei, de patru ori s'a înălţat de-asupra mării şi de patru ori s'a scufundat, total, sau parţial devenind fund de mare.

II. — *Când a apărut Dunărea. — Formaţiunea braţelor şi a Deltei. — Originea lagunei dobrogene.*

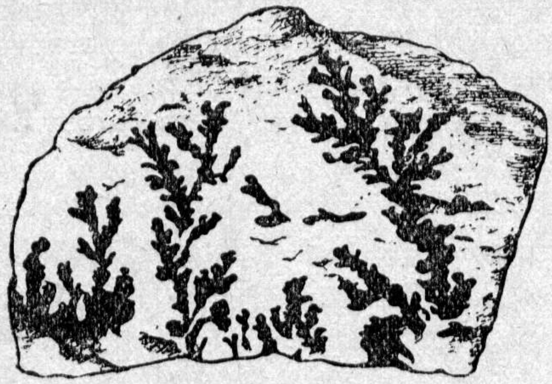
Dunărea a apărut pe la sfârşitul erei terţiaare când s'a produs o falie.

După D. M. Drăghiceanu [1]) falia s'a produs, mai întâi, între Galaţi şi Rasova, prelungindu-se în valea Prutului ; după care s'a produs,

[1]) D. M. DRAGHICEANU, Les Tremblements de terre de la Roumanie et des pays environants. Bucureşti, 1896, p. 10.

a doua falie, între Rașova și Șistov, urmată, de a treia falie, între Șistov și Calafat.

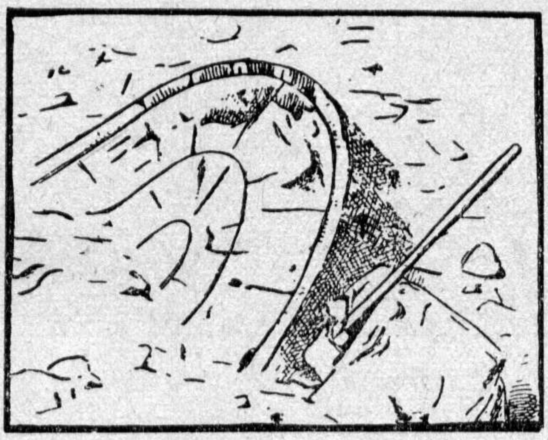
Din studiile făcute de geologi ar rezulta că falia Dunărei este la N. de cursul actual al fluviului ; că fluviul acesta s'a mutat cu câțiva km. spre S. și azi, curge, poate și pe partea superioară a faliei. [1]) Curba

Dendrite pe granitul dela Măcin
(Originalul se găsește la laboratorul geologic din Iași).

pe care o descrie Dunărea dela Galați la Ismail este datorită unei mutări a cursului fluviului spre S., de oarece vechea albie a trecut, odinioară, prin lacurile Cahul, Ialpug și Catalpug, din Basarabia de Sud, în linie dreaptă, între Reni și Ismail. (Peters).

La mutarea albiei Dunărei, de pe linia dreaptă Reni—Ismail,

Un anticlinal în calcarurilr triasice din Niculițel-Tulcea.
(După o fotografie luată de *M. Savul).*

pe cea actuală, a contribuit și aluviunile depuse de râurile din Basarabia și de râul Prut.

Peters crede că înainte de apariția Dunărei, curgea un râu între Rașova și Brăila, care izvora în apropiere de prima localitate și era separat de Dunăre printr'o barieră de roci jurasice și de loess. Odată bariera distrusă, Dunărea și-a vărsat apele în albia acelui râu.

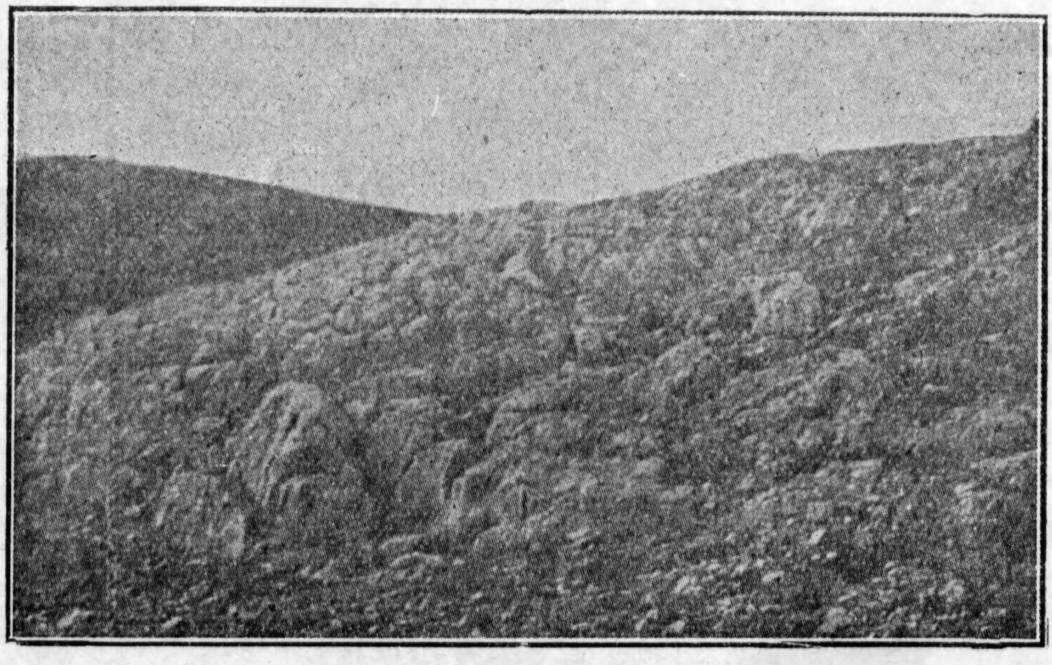
[1]) Dr. L. MRAZEC, Câteva observări asupra cursurilor râurilor în Valachia (Țara Românească). Anuarul de geol. și de paleontologie p. 72. București, 1899.

Dunărea, izbindu-se de soclul continental al Dobrogei, îşi schimbă aproape brusc, direcţia dela E. la N., până la Galaţi ; iar de aci, face un cot pronunţat, în unghiu drept şi apoi i-a direcţia E, până la vărsarea sa în mare. In timpurile îndepărtate, Dunărea s'a vărsat, în vârful unui braţ al mărei, care trebue să fi fost între Brăila şi Galaţi. După formaţiunea promontoriilor *Orliga* şi *Bugeac* din Dobrogea şi retragerea spre est a braţului de mare, Dunărea a format cotul dintre Galaţi şi Reni vărsându-se în mare lângă Isaccea şi apoi în apropiere de Tulcea, pe măsura ce aluviunile sale au astupat o parte din braţul mărei, transformat în golf.

Pe atunci Dunărea se vărsa printr'o singură gură în mare.

Cum s-au format braţele şi Delta Dunării ?

După Peters, în epoca lui Herodot (450 ani înainte de Chr.) estuarul Dunărei se deschidea la Tulcea.

Calcarurile triasice dela Enisala.
(Fot. Prof. *I. Simionescu)*

Când fluviul, prin aluviunile depuse, a astupat estuarul de lângă Tulcea, a început să'şi croiască braţele şi Delta.

Geograful Credner [1]), bazat pe datele lui Tchihatcheff [2]), Hoff [3]) şi a altor geologi şi geografi, e de părere că Delta Dunării a fost provocată de o înălţare a coastei. Peters [4]) evaluează această înălţare a coastei la 20 m.

---

[1]) Dr. GEORG RUDOLF CREDNER, Die Deltas. Petersmann's Mittheilungen. Ergänzungsheft. N. 56, 1878, p. 70.

[2]) TCHIHATCHEFF, Le Bosphore et Constantinopole, p. 548—568. Paris, 1864.

[3]) v. HOFF, Natürlicheff Veränderungen der Erdeberfläche. I, p. 119.

[4]) K. F. PETERS, Die Donau, Wien. p. 334.

După un studiu al d-lui C. Brătescu, pe la sfârşitul terţiarului...

„Delta făcea parte dintr'un golf întins al Mărei Negre, ce înainta până peste câmpia Munteniei, fiind limitat la miază-zi de marginea podişului Dobrogei şi al Bulgariei; iar la miază-noapte de un ţărm ce nu se poate fixa peste tot cu destulă precisiune pe o hartă.

In diluviu, delta propriu zisă, iese de sub apele mării şi fundul ei devine uscat, se acopere într'o ultimă perioadă interglaciară cu un strat de *loess*, în care săpăturile canalului Sulina, din dreptul marelui M., au descoperit fosile de mamut, de rinoceros antiquitatis, etc." [1]).

Ca toate deltele şi aceea a Dunărei a trecut prin mai multe faze, — formaţia ei fiind în funcţie, fie de cantitatea anuală a aluviunilor târâte într'o mare, lipsită de flux şi reflux, fie de curenţii fluviali şi maritimi, ca şi de direcţia şi forţa vânturilor.

Cele d'intâi braţe ale Dunărei s'au format lângă Isaccea.

„Fluviul a început astfel a-şi forma mai întâi la gura sa din jos de Isaccea două braţe: unul sudic, mergând dela Isaccea la Tulcea, care în urmă a fost părăsit şi ale cărui resturi sunt reprezentate prin actuala gârlă a Samovei, şi altul nordic reprezentat cam prin actualul braţ principal al Dunărei, care merge dela Isaccea la Ceatalul Ismailului" [2]).

După câtva timp, Dunărea a străbătut cordonul litoral, format în faţa celor două braţe şi a început să se verse prin mai multe guri.

In jurul acestor guri s'a scris o întreagă literatură, ca şi asupra formaţiunii Deltei dunărene. D. dr. C. Antipa opiniază că braţele *Sf. Gheorghe* şi *Sulina,* fiind cele mai vechi, au străbătut cele d'intâi cordonul litoral; *Dunăvăţul* şi *Cerneţul,* abia au putut umple „limanul"; iar braţul *Chilia,* a străbătut cordonul litoral cel din urmă. După ce „limanul" a fost astupat de aluviunile fluviului, braţele Sf. Gheorghe, Sulina şi Chilia s'au vărsat direct în mare. Aluviunile depuse la gurile fluviului au umplut o parte din golful mărei şi Delta a înaintat.

Laguna dobrogeană, formată din lacurile Razim, Goloviţa, Zmeica, Sinoe, Tusla, Babadag, a făcut parte din golful mărei.

D. I. Simionescu, ocupându-se de originea Deltei şi a lagunei dobrogene, spune:

„Prin curenţii marini ce vin dinspre nord, datoraţi mai ales vânturilor dominante, năsipul se aşterne în tot lungul coastei româneşti a Mării Negre, sub formă de dune ce se înalţă în grinduri litorale. *Astfel s'a separat Razelmul; tot aşa s'a închis şi capătul de nord al golfului care odată înainta până aproape de Galaţi şi din care n'a rămas de cât Brateşul, ca o relictă.* In limanul astfel născut prin Grindul dela Chilia-Veche, Dunărea s'a despărţit în braţe, depunând năsip şi mâl, în primul rând ca grinduri longitudinale. *Materialul revărsat la viituri a umplut golful, ajutat fiind şi de vegetaţie. Alte grinduri (Letea, Caraorman) s'au format mai spre est şi astfel delta tot înaintând, a umplut spaţiul pe care marea i-l cedează*" [3]).

Grecii din Milet au fondat factoria *Histria,* care mai târziu a ajuns portul şi oraşul cel mai important al Dobrogei, în antichitate, pe

---

[1]) C. BRATESCU, Delta Dunărei, Bul. Soc. Reg. de Geogr. 1923. Tom. XLI.

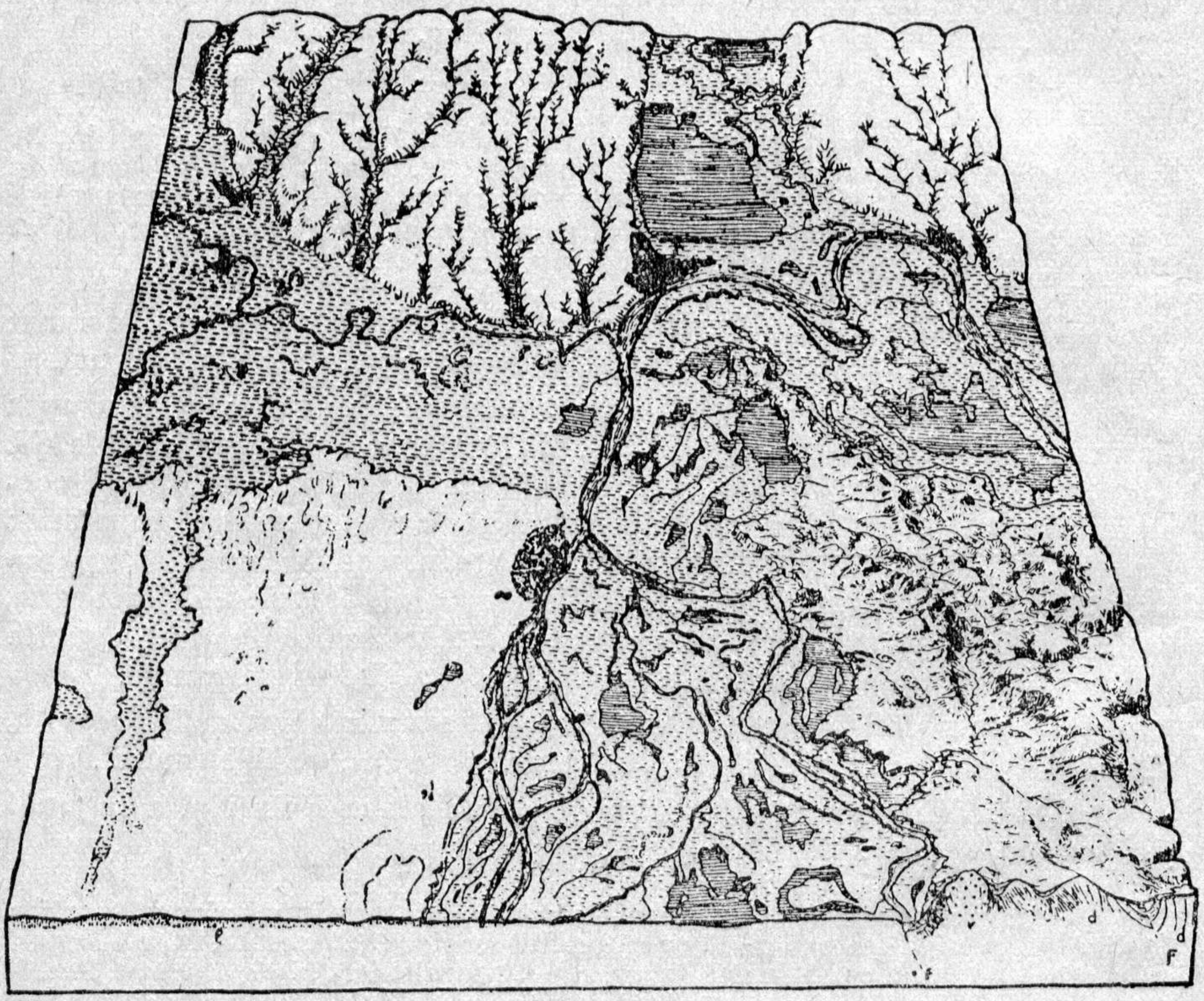
[2]) Dr. GR. ANTIPA, Delta Dunării. Acad. Rom.

[3]) I. SIMIONESCU, Tratat de geologie, p. 88, 89.

țărmul golfului mării. Când, o parte din acest golf, a fost astupat de aluviuni și s'a format laguna, *Histria* s'a pomenit depărtată de țărmul mării.

In studiul său, asupra cetății *Histria*, Vasile Pârvan face următoarele considerațiuni:

„Că lacurile actuale Golovița și Zmeica făceau atunci parte din *Halmyris* ne arată, pe lângă alte argumente, pe care e de prisos a le repeta aci (cf. în parte Kiessling l. c., 2277), faptul dedus mai sus din inscripția noastră, că hotarul Histriei înspre teritoriul Argamense, începea la SE. de Hamangi,

Bloc—diagram a regiunei de contact între câmpia română, podișul moldo—basarabean și lanțul de munți al Dobrogei. (Secțiuni geologice după D. Rotman și Șt. N. Cantuniari).

din fundul lacului Golovița și de aci pornea spre Vest. Iar inscripția numește apriat acest punct ca fiind lacul Halmyris.

„...Părerea mea este că la data privilegiilor Histriei, 44—54 p. Chr., *lacul Sinoe era încă tot un golf de mare și cordonul Chitucului era de sigur încă submarin.*

„...Cred că nu numai la a. 50 p. Chr., *ci încă cel puțin două veacuri după aceasta, zidurile Histriei mai erau bătute tot de valurile Pontului Euxin, iar nu de-ale lacului Halmyris*“ [1]).

[1]) V. PARVAN, Histria, IV, p. 587, 55.

Colonelul Ionescu-Dobrogeanu scrie, privitor la situația și întinderea golfului Mărei Negre din această parte :

„Peste tot întinsul ținutului, dela gura Buazului, până la proeminența muntoasă țărmurită de cursul cu numeroase coturi ale Dunăvățului, inclusiv lacul Babadag,ca și peste insula Dranovului, se întindeau apele unui golf al Pontului, despre care vorbește Herodot la IV. 99 și pe care geografii posteriori lui, îl numesc *Halmyris*" [1]).

După cum am spus, când golful a fost transformat, în parte în lagună, *Histria,* fiind îndepărtată de coasta mării, a pierit ca port și apoi ca oraș [2]).

Iată câteva informații date de geografii și istoricii din antichitate asupra Deltei, gurilor Dunării, ca și asupra lagunei dobrogene :

HERODOT, geograful grec, care a călătorit pe Dunăre în sec. V înainte de Chr. până unde se desfăcea, atunci, brațele sale, ne dă, în *Istoriile sale, următoarele informații :*

MELPOMENA, C. IV.

„C.99. *Mai încoace de Scythia, dealungul coastelor mării se întinde Tracia. Scythia începe de unde coasta formează un golf, în acea parte de loc se și varsă Istrul* [3]) (în mare) *cu gura întoarsă spre răsărit* (vântul Eurus).

MELPOMENA, C. IV, c. 48 :

„*Istrul este cel mai mare din râurile pe care le-am văzut...*"

C. 47. „*Istrul se varsă în Pont prin cinci guri*".

C. 89. „Dariu, după ce făcu aceste daruri lui Mandocle, trecu în Europa și a dat ordin Ionienilor ca să navigheze pe Pont până la fluviul Istru; și când vor sosi la Istru, să facă un pod peste fluviu și să-l aștepte acolo... flota dar trecând printre insulele Cianee, pluti drept spre Istru, urmând în sus cursul fluviului, până la o distanță de două zile de mare, la punctul unde se despart gurile lui și făcu un pod peste îngustimea aceea..."

DEFTERI, C. II. c. 33 :

„*Istrul, după ce a străbătut toată Europa, își termină cursul în marea Pontului Euxin, acolo unde colonii din Milet locuiau Histria...*"

Din aceste informații reese că în timpul când Herodot a făcut călătoria sa pe Dunăre — între anii 454—447 înainte de Chr. — fluviul își desfăcea brațele aproape de „îngustimea" unde s'a construit podul pe care a trecut armata lui Dariu, în Scythia, — adică lângă Isaccea de astăzi — ; el se vărsa prin *cinci guri ;* iar marea *forma un golf,* pe lângă coastele căruia se întindea Tracia.

ARISTOTELES (384—322 înainte de Chr.).

„Istrul se varsă în Pont prin două guri".

STRABON (an. 50, sau 60 înainte de Chr. până la 14—17 d. Chr.).

Geographia Lib. VII, C. 3.

„*Istrul se varsă în Pontul Euxin prin 7 guri.* Cea mai mare dintre guri este aceea numită Sacră, prin care navigația până la *Peuce (insula)* este de 120 de stadii".

OVIDIU (începutul sec. I d. Chr.).

Tristia, C. II :

„Sufăr dureri negrăite aci, părăsit între dușmani ;

---

[1]) Colonel IONESCU-DOBROGIANU, Spicuiri și tălmăciri din Herodot, p. 238. Bul. Soc. Reg. de Geogr. Tomul XLII, 1923. București, 1924.

[2]) Aceeaș soartă au avut orașele-porturi elene de pe coasta Asiei Mici, din antichitate : *Efes, Priene, Milet* și *Mios,* când golful Latmu în care se vărsa râul Meandru (azi Mindeneh), a fost transformat într'o mlaștină. Acelaș fenomen natural s'a întâmplat pe coasta Adriaticei, din care cauză porturile *Ravena* și *Adria,* s-au pomenit depărtate de coastă : Ravena cu 7 km. ; iar Adria, cu 33 km.

[3]) Istrul = Dunărea.

Nimeni n'a fost surghiunit în așa mari depărtări.
Eu numai fost-am trimes lâng'a *Istrului guri înșeptite*" [1])
(Ultima perpetior medios eiectus in hostes,
Nec quisquam patria longius exul abest.
SOLUS AD EGRESSUS MISSUS SEPTEMPLICIS HISTRI...").

MARCUS ANNAEUS LUCANUS (64 d. Christos):

„Dunărea cutreerând lumea se îngroașă cu râuri și cu pâraele pe care le întâlnește în cale și le târăște cu dânsa în Marea Scytică. (M. Neagră).

„...Curge astfel șerpuind capricios și între sute de insule formând la coastele sale o mulțime de lacuri întinse până ce dură un curs de 680 leghe(?) se varsă în Marea Neagră prin cinci guri sub 45° 32' latitudine și 47₀ 34' de longitudine ducând cu sine apele ce primesc dela 120 de râuri tributare, care și acestea adună mii de pârae și de izvoare" [2].

PLINIUS (cel Bătrân) — 23 — 81 d. Chr. — în *Historia naturalis*, Lib. IV, c. 24:

Brațul dela sud al Dunărei „*se varsă într'o baltă mare de 19.000 de pași lungime* (1 passus = 1,4815 m.) *Din acelaș braț și d'asupra Istropolim-ului* (Histria) *se formează un lac, ce are un circuit de 63.000 de pași și care se numește Halmiris*".

„Primum ostium Peuce; mox ipsa Peuce insula, a qua proximus alveus appellatur, XIX, millia passuum magna palude sorbetur. Ex eodem alveo et super Istropolim lacus gignitur LXIII millia passuum ambitu Halmyrin vocant").

Plinius mai pomenește de insula *Sarmatica*, din Delta Dunărei, situată lângă brațul *Calonstoma* și de un alt braț, *Pseudostoma* (Gura falșă), care în insulă se mai numeste *Conopon diabasis* (Vadul Țânțarilor).

P. CORNELIUS TACITUS (sec. I—II d. Chr.) *Germania (TACITE, Oeuvres, La Germanie*, trad. par. Nisard, p. 435. 1850):

„*Dunărea coborând de pe înălțimi puțin ridicate și din pantele dulci ale muntelui Abnoba, curge pe lângă mai multe popoare, până ce se aruncă în Pontul Euxin prin șase guri: a șaptea se sleește în mlaștini*".

Poetul roman STATIUS (80 d. Chr.): „*Vizita-vei cele 7 guri ale Istrului la locul unde acest fluviu sărută pe Gance cu undele sale drăgăstoase?*".

POLYBUS (204—122 ani d. Chr.). *Histoire générale dela République romaine. C. 10:*

„Istrul, care parcurge o mare parte a Europei se varsă în Pont prin mai multe guri; materiile (aluviunile) pe care le aduce cu sine formează la o zi depărtare de țărm [3]) niște piepturi (bancuri) de care se izbesc vasele în timpul nopței, așa că marinari trec pe aci prin mari pericole. Aceste bancuri nu se formează dealungul țărmurilor, ci mult mai departe în mare, pentru că fluviul târâște nisipul și alte materii, pe care le transportă până într'un punct, unde puterea curentului încetează de a lucra în contra rezistenței valurilor.

Cu vremea, aluviunile aduse de Dunăre vor micșora adâncimea Pontului, care va deveni un lac mocirlos și cu apă dulce, ca și Palus Moeotis". (Marea Azov).

Este interesantă informația dată de Polybus că în epoca sa, aluviunile târâte de brațele Dunărei, formau la o mare distanță de țărm — la o zi de plutire — bancuri de nisip, care erau foarte temute de navigatori.

Ar rezulta că în epoca lui Polybus puternicele curente fluviale puteau să transporte toate aluviunile la o distanță de „o zi de plutire" de guri, unde formau acele periculoase bancuri pentru navigatori.

---

[1]) Trad. de St. Bezdechi, „Orpheus", An. IV. N. 3. 1928.

[2]) AL. PAPADOPOL-CALIMACH, Dunărea literară și în tradițiune, București. 1886.

[3]) O zi de plutire.

ARRIANUS (134 d. Chr.). *Periplus Ponti Euxini* (§ 35).

După Arrianus Istrul se vărsa în Pont prin *5 guri*. Geograful din Copadocia dă distanţele dintre aceste braţe după periplul lui Menip din Pergam.

I-a gură, — *Psilon* (subţire).

II-a gură, —... (fără nume). (Intre ambele guri, 60 de stadii phileteriane).

III-a gură, — Calon. (Intre gura a II-a şi a III-a, 40 de stadii).

IV-a gură, — *Naracum.* (Intre gura a III-a şi a IV-a, 60 de stadii).

V-a gură, —... (fără nume). (Intre gura a IV-a şi a V-a, 120 de stadii).

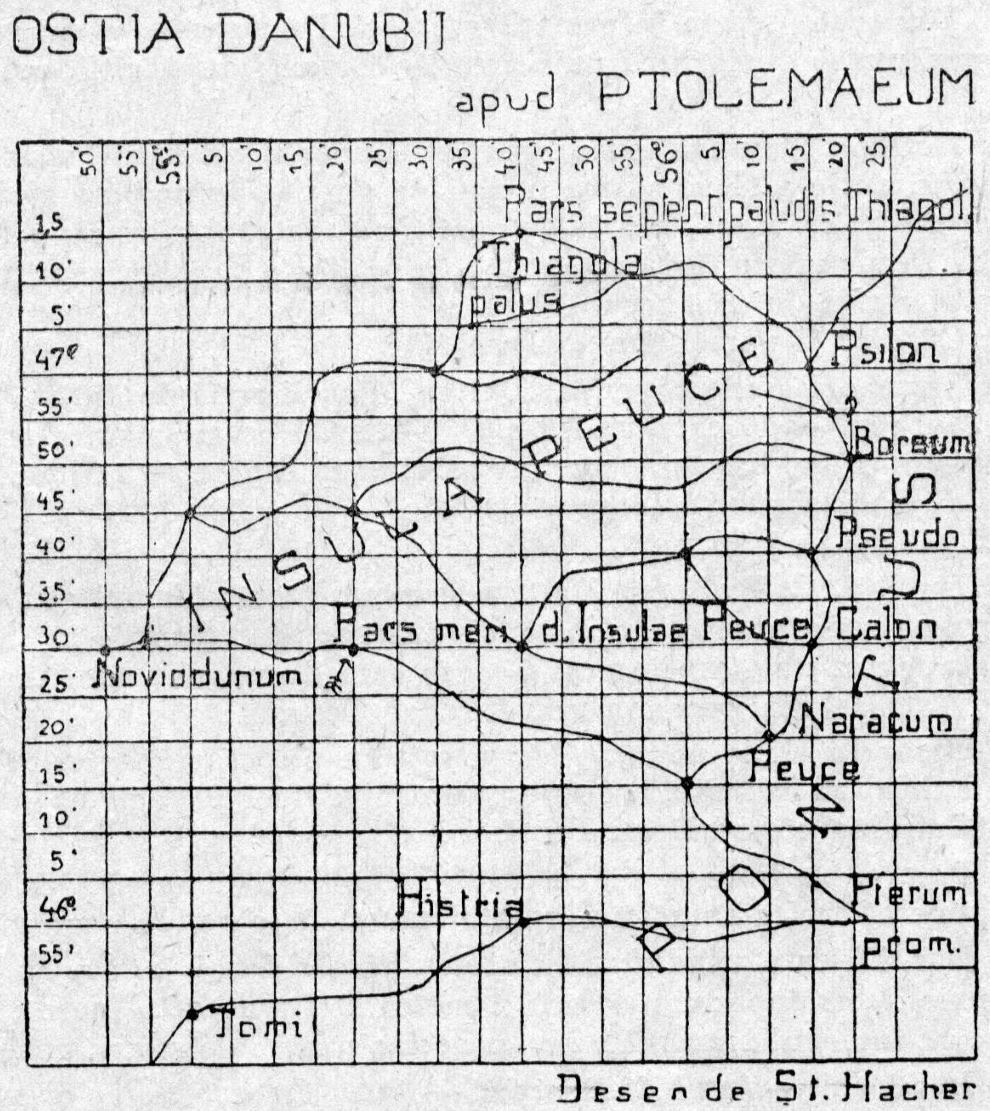
Dela gura a cincea, până la oraşul *Histria*, 500 de stadii.

(...Inde ad quintum ostium, centum et viginti et inde ad Istriam urbem stadia quingenta).

ANONYMI *(Scymnos din Chio?)*

„Istrul se varsă în Pont prin cinci guri. PEUCE se numeşte după marea mulţime de pini".

CLAUDII PTOLEMAEIS, (sec. II d. Chr.).—Geographia, Parisis, 1883. Cart. III, Cap. VIII:

Gurile Dunării după Ptolomeu

Lângă oraşul NOVIODUNUM (Isaccea), începe I-a bifurcare a braţelor.... 54°, 50' 1).

1) Datele sunt greşite de oarece Ptolomaios a socotit gradul de latitudine = 92 km. + 500 m., în loc de 111 km. + 111 m.

De aci, ramura cea mai de Sud, care ocoleşte insula PEUCE... 55°, 20'.— se varsă în Pont prin gura numită Sacră, sau Peuce. Ramura cea mai de N. se bifurcă la 56°. Braţul acestei secţii, cel dinspre N., se bifurcă şi el la 55°, 30 ; iar cel dela Sud îşi întrerupe cursul puţin mai înainte de a se vărsa în mare.

Partea de N. formează un lac, numit THIAGOLA (lacul Chitai ?) şi se află la 55°, 40' ; el se varsă în mare printr'o gură numită tot *Thiagola*, sau *Psilon* (subţire), aşezată la 56°, 15'.

Ramura cea mai sudică a birfurcaţiei a doua se desface şi ea la 55°, 20: iar braţul de N. se varsă în Pont printr'o gură numită *Boreion* (Sulina), aşezată la 56°, 20'; partea cea mai nordică a acestei bifurcări se varsă prin gura *Pseudostomon* (Gura Falsă), situată la 56°, 15'; iar partea de S. (a acestei bifurcări) se varsă prin gura *Calonstoma* (Frumoasă) situată la 56°, 15'.

ANONYM (geograful din sec. X-lea, care a scris *Periplul Pontului Euxin şi a ambelor continente*, *Europa* şi *Asia*, din care s'a păstrat câteva fragmente), pomeneşte de o gură a Dunărei numită *Psilo* [1]) şi de insula *Peuce* a Dunării.

Din toate aceste informaţii reese că Dunărea se vărsa în mare prin mai multe guri, după unii prin 2—5 guri ; după alţii, prin 6—7 guri.

Notăm că numărătoarea gurilor Dunării, s'a făcut după cum geograful antic a ţinut seama numai de gurile principale, care se vărsau direct în mare, sau le-a socotit pe toate. Astăzi nu se spune oare că Dunărea are trei braţe, când în realitate sunt mai multe, dacă ţinem seama şi de cele secundare ?

Care ar fi vârsta Deltei Dunării ?

Semenoff crede că vârsta Deltei Dunării ar fi de 2500—7000 de ani ; Murgoci — Popa Burcă, de 8700—11.600 de ani ; dr. Lepşi, — — după un calcul bazat pe creşterea Deltei în raport cu influenţa glaciaţiunii, a mişcărilor epirogenetice, etc. — de 5000—7000 ani (creşterea anuală : 0,5—0,7 kmp.).

După d. C. Brătescu Delta a crescut greu : ţărmul său, la Sf. Gheorghe, este aproape staţionar de 600 ani ; iar ţărmul, la Sulina, este staţionar, de 1000 de ani. Ceeace este de reţinut este tinereţea Deltei. Iată cel mai recent uscat din Ţara Românească.

Chiar în zilele noastre, Delta este în plină activitate, căci, anual, înaintează în mare, aproape pe întregul front.

Cum înaintează Delta Dunării ?

Peters, bazându-se pe calculul făcut de Taibout de Marigny presupune că Delta Dunării a înaintat, anual, în mare, cu peste 20 m. [2])

Dar, Delta n'a înaintat cu acelaş număr de m. pe an. In epoca modernă şi contimporană avem dovezi că Delta aceasta înaintează aproape pe întregul front, dar nu cu acelaş număr de metri, anual.

In 53 ani — între 1830—1883 — gura Oceacofului *a înaintat cu 384 m.;* pe când gura Stambulul Vechi, *numai în 6 ani* — între 1906 —1912 — a *înaintat cu 152 m. în mare.*

---

[1]) Subţire.
[2]) K. PETERS, Dic. Donau.—TAIBOUT de MARIGNY, Hidrographie dela mer Noire. Odessa. 1850.

In dreptul brațului Sf. Gheorghe delta avansează. In fața gurei acestui braț s'a format în ultimele decenii câteva insule mici și o limbă de nisip. In dreptul canalului Sulina, de-asemenea delta înaintează. Delta Chiliei înaintează destul de repede. Din pricina depunerii aluviunilor, târâte de brațul Chiliei — care are cel mai mare volum de apă — se formează în fața deltei acestui braț, o altă deltă secundară.

Iată cum au avansat dela 1830 până la 1912 gurile Oceacof, Stambulul Vechi și Sf. Gheorghe :

AVANSĂRI ANUALE

	1830—1856	1857—1871	1872—1883	1906—1912
1. *Gura Oceacov* . . .	58 m.	114 m.	180 m.	—
2. *Gura Stari-Stambul (Stambulul Vechi)* .	70 m.	60 m.	38 m.	152,50 m.
3. *Gura (S.) a Sf. Gheorghe*	—	40 m.	50 m.	—

	1894—1913	1913—1927
Regiunea canalului *Proreva*	86.6 m.	43.3 m.
„ „ *Oceacof*	0. m.	200 m.
„ „ *Neiuș*	0. m.	100 m.
„ „ *Otnojino*	29.2 m.	61 m.
„ „ *Bistra*	24. m.	0 m.
„ „ *Vastosna*	—	80 m.
„ „ *Stambulul Vechi*	73.1 m.	200 m.

Din studiile făcute de Serv. hidrografic al Marinei române, rezultă :

„1) *Stambulul Vechi* înaintează mai repede, *circa 130 metri anual.*

Cauze : Debit 65% din brațul Chilia.

Orientarea spre Sud, adică eșirea din zona curenților maritimi din zona de spălare.

Scurgerea într'o baie adăpostită de curenți.

Toate aceste elemente favorizează depunerile abundente și înaintarea canalului.

2) *Oceacoff* (45% din debitul Chiliei) înaintează *circa 100 metri anual.*

„Avansarea Deltei Dunării se produce în mic după normele care se petrec în stil mare cu avansarea întregei delte a Dunării. Ex.: când Sft. Gheorghe a înaintat suficient în zona curenților maritimi, staționează și permite creșterea repede a Chiliei.

Când Chilia a avansat suficient, crește repede Sulina. Avansarea acesteia dă posibilitatea unei noi creșteri a Sft. Gheorghe" [1]).

---

[1]) Lt.-*Comandor* FUNDĂȚEANU C. PREDA, Studii și lucrări hidrografice executate de Serv. Hidrografic al marinei în reg. Zibrieni-Oceacoff-Sulina.—Revista Marinei, Nr. 1 (Anul III), 1928.

Aşa dar avansarea întregei Deltei se face *alternativ pe regiuni,* stabilindu-se un soi de echilibru, ca niciuna dintre regiunile deltei să nu înainteze prea mult. In epoca noastră regiunea Chiliei este cea mai activă. Delta Chiliei este o formaţie recentă.

„Pe la 1830 — scrie d. G. Vidraşcu — nu era mai nimic de ea ; iar Vâlcovul se găsea la 3—4 km. de Marea Neagră ; astăzi, pe braţul cel mai scurt, se găseşte la 12—14 km. Suprafaţa actuală a Deltei secundare a Chiliei este de 190 km. pătraţi = 19.000 hectare, iar avansarea ei anuală în Marea Neagră după media ultimilor 40 de ani, este de 65 hectare anual, fără a ţine compt de înălţimea ei progresivă" [1]).

Delta Chiliei înaintează în mare, în trei direcţii (Oceacov, Otnojino-Bistra şi Stambulul Vechi) sub forma unui banc ; iar gura Stambulului Vechi, care are tendinţa să înainteze spre S. şi E., ameninţa cu astuparea gura Sulinei şi, la rândul său, canalul Sulina este ameninţat să fie astupat din cauza împărţirei apelor sale pe canalele lăturalnice şi a depunerilor aluviunilor la gura sa.

Zadarnic am căuta azi, pe baza înaintării Deltei în mare, în ultimul secol, să stabilim toate fazele evoluţiei acestei bucăţi de pământ şi mai cu seamă vârsta ei, de oarece, fenomenele naturale dela gurile Dunării nu s'au produs în acelaş cadru şi în aceleaş împrejurări : braţele Dunărei n'au avut, nici aceaş lungime şi nici acelaş volum de apă, ca astăzi ; ele n'au transportat anual aceeaş cantitate de aluviuni în mare şi Delta n'a înaintat anual, pe tot frontul, cu acelaş număr de metri.

Au fost desigur epoci, când Delta, a înaintat mai încet şi alte epoci mai mult. De aceea sunt greu de precizat fazele prin care a trecut Delta Dunărei, pe epoci, când abia de câteva decenii s'a făcut studii serioase asupra hidrografiei ei.

N'avem nici o informaţie privitoare la situaţia curenţilor mărei Negre din antichitate, sau din evul mediu, care au influenţat foarte mult, la construirea Deltei Dunărei, în timp şi în spaţiu, după cum influenţează şi în epoca noastră.

Fireşte, că din anumite cauze, curenţii fluviali ai Dunării, ca şi curenţii maritimi a mării Negre, n'au avut, totdeauna, aceeaş putere şi direcţiune.

Nici braţele Dunării n'au avut acelaş volum de apă, aceeaş direcţie, lungime şi adâncime, ca astăzi.

Braţele puternice, pe care s'a scurs cea mai mare cantitate de apă, au contribuit la distrugerea braţelor slabe ; iar la viituriile mari de primăvară, aluviunile, în cantităţi considerabile, târâte de braţele principale, sunt cauza înaintărei treptate a Deltei, în mare, aproape pe întregul front.

Din cauza aceasta Delta a crescut ; braţele devenite principale s'au lungit ; iar cele secundare, s'au potmolit, transformându-se în gârle.

---

[1]) ION G. VIDRAŞCU, Braţul Chilia, p. 198. Bul. Soc. Reg. de Geogr. Rom. Tom. XLII, 1923, Bucureşti, 1924.

III. — *Horstul Dobrogean.* — *Depresiunile.* — *Originea lacurilor.*

Partea de N. a Dobrogei prezintă o umflătură, care este mărginită cu falii şi scufundări. De-alungul faliei dela V. a pătruns Dunărea; în depresiunea dela E., a pătruns apele mării Negre ; iar la sud, se întinde o falie dela *Pecenega* (lângă Dunăre), până la *Camena* (lângă lacul Razim).

In interiorul acestei zone sunt munţii îmbătrâniţi ai Măcinului; culmea Niculiţelului şi cele 5 dealuri, numite *Beştepe.*

Acesta e *horstul* dobrogean, — tipul cel mai caracteristic de *horst.*

La N. el pare străbătut de linia tectonică Galaţi—Tulcea (linia Focşani—Galaţi—Tulcea), care îl desparte de podişul moldo-basarabean [1]).

O mare depresiune străbate jud. Tulcea dela Isaccea până în apropiere de laguna Razimului.

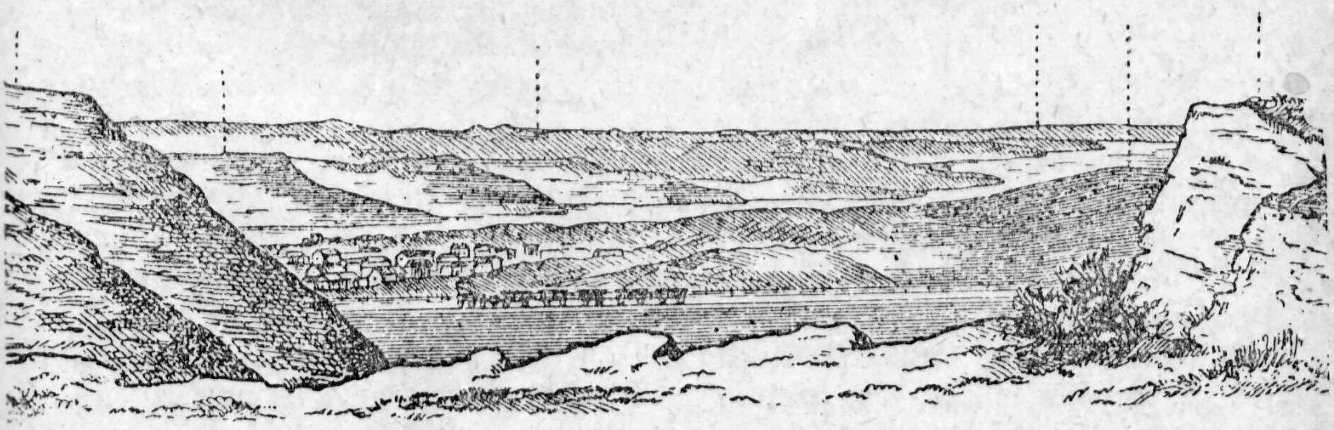
„Pe tot lungul acestui *Graben* calcarurile mezotriadice au dispărut în adâncime, apărând la suprafaţă numai grezurile neotriadice, care formează singuratecul deal *Denistepe*" [2]).

Pe-aci trebue să fi curs un vechi braţ al Dunării. O altă depresiune este în colţul N. V. al jud. Tulcea, care corespunde cu vârful fostului golf al mărei.

(Din punctul de vedere geologic această regiune a fost studiată de Peters, Redlich, Toula, Kittl, Anastasiu, I. Simionescu ş. a.).

O depresiune lungă de 7 km. este între Delta Dunării şi laguna Razim, pe valea Sarinasuf—Morughiol, care se întinde în direcţia NE—S.W. Lacurile din această regiune sunt rămăşiţe ale fostului golf al Mării.

Mai spre sud avem depresiunile *Casimcea şi Carasu,*—cea din-

Balta Carasu înainte de lucrările de apărare ale englezilor din 1862

tâi, pornind dela satul Pantelimon, în josul pârâului cu acelaş nume şi cea de-a doua, între Cernavoda şi 7 km. V. de Constanţa.

---

[1]) G. VALSAN, Câmpia Română, p. 370.

[2]) I. SIMIONESCU. Asupra crataceului superior. An. Inst. Geol. al României.

Valea *Carasu* a fost în timpurile îndepărtate albia unui râu, care se vărsa în Dunăre.

Sub romani râul acesta se numea *Axios* și dela dânsul și-a luat numele cetatea *Axiopolis,* ale cărei ruini sunt în dreptul ostrovului *Hinoc,* în apropiere de Cernavoda.

Mai târziu s'a format între Megidia și Cernavoda un lac mare și adânc, pe care circulau corăbiile. Până la 1862, când englezii au construit un dig la gura văei, în vederea construirii căei ferate Constanța—Cernavoda, *lacul Carasu se întindea pe toată valea până la Alacap, (lungime de 3 km.).*

După construirea digului, lacul transformat în baltă s'a micșorat și fiind acoperit de plantele putrezite în fundul lui, a ajuns un focar de paludism.

Numele turcesc *Carasu* (apă neagră), ca și cel slav al orașului *Cernavoda* (apă neagră), este în legătură cu balta Carasu.

Piatra, în care era săpată albia fostului râu, se găsește azi, la o adâncime de 25 m., îngropată sub sedimente.

Lacul Carasu, comunica cu Dunărea printr'o gură numită *Bogaz ;* iar numele mai vechi al localitățel Cernavoda, a fost *Bogazchioi (Bogazchioi* = satul dela vărsătura, dela gură).

Părerea unora că această vale ar fi fost odinioară un braț al Dunărei, ce se vărsa în Marea Neagră, este inadmisibilă.

După cum am spus, râul *Axio,* care a existat în epoca dominațiunei Romanilor, s'a transformat într'un lac imens, care avea scurgere în Dunăre printr'un canal natural. Ionescu [1]), care a vizitat Dobrogea în 1850, spune că acel canal natural exista în 1850 și avea o adâncime de 4 m. și o lărgime de 20 m. Vapoarele mici circulau între Dunăre și târgul tătăresc Carasu (azi Megidia).

După d. C. Brătescu, [2]) în cursul cuaternarului horstul Dobrogei „se ridicase peste nivelul mărei cu mult mai mult decât se află astăzi. Paralel cu această înălțime, a stăpânit pe atunci o perioadă climaterică pluvială, care a corespuns cu perioadele glaciale din nordul Europei și din munții înalți".

In această epocă s'a produs „eroziunea eroică", sculptura adâncă a văilor înguste și întortochiate ale podișului dobrogean, Partea centrală și sudică a Dobrogii a apărut după sarmatic.

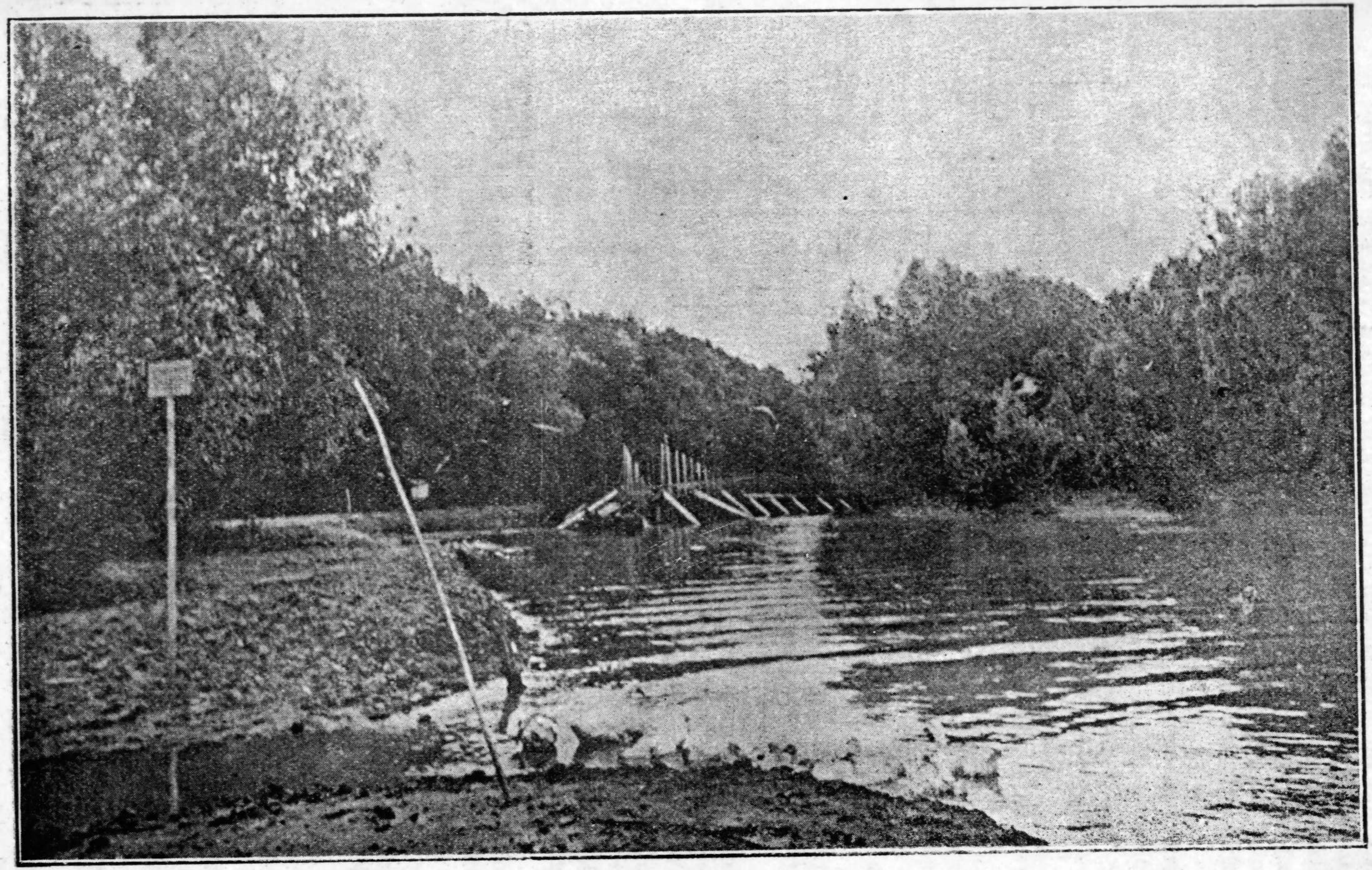
Dobrogea de sud „avea suprafața aplecată dinspre mare spre bazinul Munteniei, de unde și direcția văilor spre apus și spre nord. Schițarea rețelei fluviatile în stepa Dobrogei și mai spre apus începe, deci, în pliocen ; iar cea mai caracteristică dintre văi, din punctul de vedere al problemei noastre, este, desigur, valea Carasu".

Mai la sud de valea Carasu este valea Mangaliei, care are o lungime de 43 km. dintre care 9,3 km. sunt ocupate de apele lacului Mangalia.

---

[1]) I. IONESCU și IOVANO. — Voyage agricole dans la Dobroudja, 1850, Constantinopole.

[2]) C. BRATESCU, op. cit.

Vederi din Delta Dunării

Prin această vale, a curs, în vremurile îndepărtate, un râu. Din cauza scufundării părţei de răsărit a soclului continental dobrogean, s'a format limanul dela capătul din spre mare a văii Mangalia, prin năvălirea apelor mării în această parte a văii. Acelaş fenomen s'a petrecut şi cu alte văi din Dobrogea, care a dat naştere actualelor lacuri de lângă coasta mării : Taşaul, Mamaia (Siutghiol), Techirghiol, Agigea, Tatlageac, etc.

In urma unor mişcări epirogenetice, apele mării şi ale Dunării au pătruns în capătul văilor, dând naştere lacurilor şi limanurilor actuale (afară de laguna Razimului, care are o origină tectonică).

D. SIMIONESCU spune:

„Şi în România există semne de oscilaţiuni verticale în sloiul Dobrogei de sud, care a rămas neinfluenţat de marile mişcări tangenţiale, ce au înălţat Carpaţii în vremea terţiară.

Atât vechiul nivel al Mărei Negre arătat prin peşterile superioare din Caliacra, văile înguste ale râurilor sudice, cât şi numeroasele limane ce se găsesc de jur împrejurul Dobrogei, în spre Mare şi în spre Dunăre (Oltina, Carasu), dovedesc mişcări epirogenetice" [1]).

După studiile geologilor noştri iată modul de distribuire al păturilor :

Ţinutul dela N. V. Dobrogei a fost în parte vulcanic. *Muntele Carol I* de lângă Turcoaia formează *laccolite* (lava a ridicat păturile formând spinări de dealuri izolate cu profilul larg).

Masive eruptive sunt cele dela *Greci, Măcin, Muntele Carol.*

Un important masiv granitic este în munţii dela *Greci* cu treceri dela granit amfibolic cu plagioclas, la microgranulit, în care mica e în aceeaş proporţie cu hornblenda. Granitul roşu dela *Măcin,* cu numeroase diaclase, este format din feldspat şi cvarţ şi puţină mică. Un alt masiv granitic e la *Turcoaia,* care e bogat în riebeckit (silicat de fer şi Na) şi egirină. *Porfirurile cvarţifere* sunt abundente în N. Dobrogei (masivul dela Camena).

Şisturile cristaline formează culmea *Pricopanului* cu intrusiunile de granit dela *Greci* şi *M. Carol.* D. *Roman* e de părere că aceste şisturi sunt din era paleozoică. După d. *I. Simionescu,* o parte din şisturile cristaline din Dobrogea datează din *perioada cambiană.*

Şisturile verzi se întind la S. de linia tectonică *Peceneaga* (N. Hârşova) şi *Camena* până la *Băltăgeşti* (E. Hârşova) şi *Canara* (N. Constanţa).

In şisturile verzi dela *Altântepe* sunt minele de pirite cuprifere.

Păturile devoniane metamorfozate formează marginea de V. a cutelor hercinice dela Măcin şi sub formă de şisturi cu numeroşi crinoizi în malul Dunării, la *Igliţa ;* iar dealurile *Bujoarele,* cuprind o faună de tip *coblenţian,* ca şi împrejurimile satului *Caracliu* (I. Simionescu).

Singura fauna devonică inferioară, cunoscută din România, este aceea din Dobrogea.

---

[1]) *I. Simionescu,* Tratat de Geologie, 1927, p. 152.

Mai sunt apoi șisturile cristaline — tip *devonian* — pe marginea faliei dela *Bașpunar,* — care sunt acoperite de conglomerate cretatice.

Se consideră ca aparținând perioadei carbonifere, formația de *carpelit* de pe latura estică a munților Măcinului. Această formație e situată deasupra păturilor considerate *devoniane.* Carpelitul paleozoic are un rol însemnat în Dobrogea de N. El este un conglomerat format din bucăți de granit, cvarț, cvarțit, laminate prin presiune.

Grupa secundară este reprezentată prin cele trei sisteme : *triasic, jurasic* și *cretacic.*

Păturile triasice intră în formațiunea dealurilor joase, care se întind din șisturile cristaline până în regiunea lacurilor (Razim, Babadag). Din cercetările făcute de d. I. Simionescu, privitoare la fauna mesotriasică din Dobrogea, nu s'a găsit nicio formă de trias german. S'a constatat însă existența celor două diviziuni inferioare.

In apropiere de Tulcea apare *Skitianul.* In calcalurile roșiatice dela *Deșli-Caira* (lângă Cataloi) se găsește fauna anisiană cu amoniți și brachiopode.

Ladiwianul este reprezentat prin calcarurile roșii din *Hagighiol* cu una din faunele cele mai bogate din regiunea mediteranee.

In *Insula Popina* (lacul Razim) apar calcalurile cenușii.

La *Samova, Cataloi* și *D. Mare* din Tulcea, — faciesul de Wengen, șisturi argiloase cu Daonella.

Triasul dobrogean are fauna curat mediterană. (I. Simionescu).

Jurasicul prezintă numeroase aflorimente, atât pe malurile Dunărei, cât și pe țărmul Mărei Negre. In multe localități fosilele sunt foarte numeroase și relativ bine conservate.

Jurasicul superior este reprezentat și la *Canara,* la N. de Constanța și pe țărmul lacului Mamaia (Suitghiol). Cel d'intâi geolog, care s'a ocupat de terenurile jurasice dela Hârșova a fost K. Peters. Un alt studiu asupra terenurilor dintre Hârșova și Boascic a publicat d. I. Simionescu [1]).

Există *cretaceu inferior,* după tip jurasic.

„Clasică este regiunea dela *Cernavoda,* unde Dunărea taie un perete drept, scoțând la iveală bancuri fosilifere pe care se sprijină piciorul măreţului pod Carol" (V. Anastasiu).

Când apele Dunărei scad apar calcare marnoase vineții.

Cretaceul superior trece la N. de limita cretaceului inferior (dealungul depresiunei Babadagului până în direcția Baschioi) și dela Constanța până în lacul Babadag.

Turonianul slab diferențiat, e reprezentat la *Megidia* prin marne grezoase, sau prin conglomerate și calcaruri grezoase. *Senonianul* este mai bine dezvoltat la *Murfatlar* sub formă de cretă cu cremene, cu *Terra rossa.*

Numiliticul apare pe întinderi slabe la *Asarlâc* și la E. de *Cernavoda.* (Valea Cișmelii). Din numiliticul dela *Asarlâc* s'a extras pia-

---

[1]) Anuar. Inst. Geol. Vol. III, Fasc. I, 1909, București, 1910.

tra de construcţie principală, care a fost întrebuinţată de Romani la construcţia monumentului *Tropeum Traiani.* Acesta e un calcar albicios, moale. *Sarmatianul* e foarte întins în sudul Dobrogei şi pe Coasta de Argint (împrejurimile Balcicului şi în peninsula Caliacra).

In era cuaternară s-a depus *loessul,* care, mai cu seamă pe marginea Dunărei, atinge grosimi de 30—40 m.

In Delta Dunărei, *loessul* e la 7 m. sub nivelul mărei.

De-alungul Dobrogei, sub aluviunile Dunărei, s'a constatat *loess.*

Numeroase fosile de animale inferioare şi superioare, precum şi plante fosile, s'au găsit în Dobrogea. Sistemul triasic e bine reprezentat în partea N.-E. a jud. Tulcea şi în insula Şerpilor.

Sistemul jurasic şi cretacic este reprezentat prin insule de diferite mărimi. Din era terţiară şi cuaternară, s'a găsit, de-asemenea, fosile.

Plante fosile din grupa terţiară s'au descoperit la Babadag.

MINERALE. Partea de N. a Dobrogei este interesantă şi din punctul de vedere petrografic, de oarece acolo se găsesc roce eruptice granitoide şi porfirice ; şisturi argiloase şi cvarţite ; filoane metalifere, dintre care unele din ele prezintă importanţă din punctul de vedere industrial ; precum şi minerale de depuneri. Petrografia acestei regiuni a fost studiată de dr. L. Mrazec, G. Munteanu—Murgoci, ing. Balş ş. a. Iată — după G. Murgoci, mineralele importante din Dobrogea [1]) :

Fluorină, violetă sau incoloră. *(Muntele Carol şi Piatra Roşie). Pirită*, galbenă aurie, în granitul dela Muntele Carol şi Piatra Roşie. *Pirotină*, brună roşiatică, magnetică, în granitul dela *M. Carol* şi *Piatra Roşie.*

Mispikel, sur-gălbui. *(M. Carol* şi *Piatra roşie).*

Galenă, cenuşie de plumb, *(M. Carol)* şi *Piatra roşie).*

Calcopirită (cu *hematit, malachita, cuprit* şi *limonită),* la *Iglicioara mare* şi la *Muntele Consul.*

Cvarţul din crăpăturile unei pegmatite dela *Cheia* spre *Luncaviţa* (Pricopan) se prezintă ca *Cv. bialin* până la *Cv. lăptos.*

Cvarţul din crăpăturile granitului cu riebekit dela *M. Carol*, cariera SE. e *Cv. hialin* până la *Cv. lăptos* în cristale mari.

Cvarţul din cuiburile micacee din şisturile argiloase dela *Carcaliu* e cvarţ lăptos.

Cvarţul pegmatitei ce injectează cvartiţele dela *Piatra-râioasă* şi până la *Viţălarul* se presintă ca mase compacte.

Nodule de *Silex* brun până la negru, se găsesc în calcarul dela *Popina ascunsă.*

Zirconul se găseşte ca cristale brune roşiatice în granitul cu riebeckit dela *M. Carol şi Piatra roşie.*

Fer oligist în masa granitului dela *Cheia* spre *Lucaviţa* (Pricopan). *Ferul oligist* la poalele *Sulucului* şi în granitul dela *Văcăreni.*

Hematită roşie, H. brună, Limonită, Brauneïsenstein se găsesc amestecate la cariera *Epaminonda* (Orliga), *Aganim-Bair* şi *Piatra râioasă.*

Pirolusita şi *Psilomelanul* formează dendride splendide prin crăpăturile granitului cu riebeckit dela *M. Carol* şi *Piatra roşie.*

Se găseşte în calcarele triasice la *Cîşla, Igliţa*, etc.

---

[1]) G. MUNTEANU-MURGOCI, Ridicări Geologice în N. Dobrogei, Bulet. Soc. Ing. de mine, 1908 şi Publ. Soc. Nat. Nr. 2 Bucureşti, 1901.

Calcita albă cristalină formează vine în calcarul cenuşiu închis din *Popina ascunsă.*

Tuf calcar şi cruste de concreţiune pe calcarul cenuşiu-gălbui dela *Popina ascunsă.*

Marmoră roşie-brună deschisă.

Malachita la *Iglicioara mare,*

Malachita şi *Azurita* la *Altîn-Tepe* (Ceamurli).

Barită în mase compacte, în calcarul triasic dela *Câşla.*

Grossular roşu-brun şi verde murdar constitue mase compacte, „*Grenatite*" incluse în granitul dela *Popina mare*, sau la contactul acestuia cu şisturile calcaroase din colţul de Nordvest al insulei.

Dialag verde închis, înglobate într'un cvarţit metamorfic dela N. Jijilei spre D. Bugeac.

Hornblenda ca aglomerate de cristale prismatice în dioritul dela *Cheia* spre Luncaviţa, clina SW. *(Pricopan).*

In unele goluri ale dioritului dela S. de *Suluc* Hornblenda verde închisă se prezintă, în cristale izolate acompaniată de *epidot.*

Riebeckitul se prezintă foarte rar ca cristale isolate.

Epidotul se prezintă ca filonaşe, în cvarţitele dela *Movila Măcinului—Piatra râioasă*, în granitul dela *Fântâna de leac*, *D. Vraja* (Pricopan), *Dealul Pietros* (Văcăreni); în gneisul granitic din *Nordul Jijiliei*, în granitul din *Valea Viilor* (N. Grecilor), dela *Cetăţuia Măcinului* etc.

El se prezintă si ca aglomerare de cristale, sau ca prisme şi ace, în crăpăturile şi golurile dioritelor dela S. de *Suluc* şi în corneenele de contact ale granitelor constituind cvarţitele epidotice, şisturile epidotice, epidositele, etc., ca în Prolongaţiunile sudice ale *Sulucului*, în *Coşlugea* şi pe clina de S W., W şi poalele de N. ale M. Carol. Pe clina de N. a M. Carol corneenile epidotice prezintă bande albe şi roz-pal de *ziosit.*

Microlin roşiatic deschis, în element constitutiv al pegmatitelor dintre *Viţălarul* şi *Piatra roşie.*

Moscovit (mică albă), în filoanele de pegmatică ce străbat cvarţitele — transformându-le în micaşisturi — între *Sărărie*, *Movila Măcinului* şi *Piatra râioasă.*

Turmalină neagră (Schörl), în pegmatitele dela S. *Sulucului.*

Kaolin, alb pământos, uneori gălbui-brun amestecat cu cvarţ, etc. formează filoane în cvarţiţele dela *Movila Măcinului.*

* * *

LITERATURA. — *Studii relative la geologia, mineralogia şi petrografia Dobrogei.*

KARL F. PETERS a fost cel d'intâi geolog, care a publicat o monografie aproape completă asupra constituţiei geologice a Dobrogei.

Harta geologică a Dobrogei a lui Peters cuprinde jud. Tulcea şi o parte din jud. Constanţa.

Reisebriefe eines oesterreichischen Naturforschers ans der Dobrodscha. Oesterreichische Revue, 1865. — *Grundlinien zur Geographie u. Geologie der Dobrudscha*, Denkschriften der Mat. — naturw. ch. d. K. Akad. d. Wissenschaften. Bd. XXVII. 1867. — *Die Donau*, Wien. 1876.

EDUARD SUESS, *La Face de la Terre*, trad. de Em. de Mergérie. *(Der Antlitz der Erde).*

Dr. AL. SUPAN, *Grundzüge der physischen Erdkunde.* Leipzig. 1896.

TAIBOUT DE MARIGNY, *Hidrographie de la mer Noire*, Triest, 1856.

TCHIHATCHEFF, *Le Bosphore et Constantinopole*, Paris. 1864.

V. HOFF, Natürlicheff Veränderungen der Erdoberfläche. I.

Dr. AMI BOUE. *Carte géologique de la Turquie d'Europe*, 1840, publ. en 1842 puis rectifée en 1847. *Géologie dela Thessalie et Bulgarie.* Vol. 11. *Nos connaissances géolog. sur la Turquie d'Europe el l'Asie Mineure.* 1828.

Dr. FR. TOULA. — *Eine geologische Reise in die Dobroudscha*, 1893.

E. KITTL. —*Beitr. 7. Kennt, d. Triasb, d. nordöstl. Dobrutscha.* Vien. 1908.

R. ZUBER. — *Neue Karpathenstudien.* Iahrbuch der K. K. geol. Reichsanstalt. 1902.

E. KAYSER. — *Geologie*, IV, 1924.

V. PAQUIER. *Sur la faune et l'âge des calcaires à rudistes de la Dobrogea.* Bul. Soc. géol. fr. 1901.

Dr. I. F. POMPECKY a studiat malul Dunării dela Tulcea până la Dunăvăț, Insula Popina, împrejurimile Enisalei, Cataloi, Cârielar, etc.; o fâșie din Hârșova (gura Baroi) până la Cernavoda, jurasicul din această provincie, care formează după expresia sa „*Sie gehört zu den interessantesten Juragebieten der Erde*".

Dr. K. REDLICH a studiat formațiunile triasice și a vizitat regiunile Baschioi, Cataloi, Hagighiol ș. a.

GR. ȘTEFANESCU. — *Ochire repede asupra distribuțiunii grupelor geologice în România*, 1891, București.

— *Anuarul Muzeului de Geologiă și de Palenteologiă*, pe anul 1895, București, 1898.

— *Muzeul de Geologiă și de Paleontologiă la Expozițiunea Națională din anul jubilar* 1906, București, 1906.

— Harta geologică a României, scara 1/175.000 lucrată sub direcția lui Gr. Ștefănescu.

SABBA ȘTEFANESCU. — *Noi observațiuni geologice în Dobrogea.* Revista Științ. 1882.

VICTOR ANASTASIU, *Contribution à l'étude geéologique de la Dobrogea*, Roumanie. Terrains secondaires. Paris. 1898.

— *Note préliminaire sur la constitution géologique de la Dobrogea.*

— *Le Trias de la Dobrogea.* Bul. Soc. géol. fr. 1898.

— *Note sur le Cretacé de la Dobrogea.*

— *Fauna calcarului de la Canara.*

N. ANDRUSSOV, Terasele dela Sudac. Mem. Soc. Nat. din Kiew. Tom. XXII, 1912. (rus).

— *Contribuțiune la studiul terenurilor secundare din Dobrogea, fauna fosilă de la Canara* (Constanța). Publicațiunile Soc. Naturaliștilor N. 2. București, 1901.

ROYER CLEMENCE. *Origine et formation du monde*, 1902, Paris.

Dr. L. MRAZEC, *Asupra Cuarțitelor din N. Dobrogei.*

— *Note sur la structure géologigue des environs du village d'Ortakivi*, (jud. Tulcea). (In colaborare cu R. Pascu).

— *Dare de seamă asupra cercetărilor geologice din vara 1897.* (IV. Ridicări geologice în N. Dobrogei, 1898.

— *Note préliminaire sur un granite à Riebeckite et Aegyrine des environs de Turcoaia.*

— *Câteva observări asupra cursurilor râurilor în Valachia* (Țara Românească). An. muzeului de geol. pe anul 1896. București, 1899.

G. M. MURGOCI. *Țările locuite de Români. Asupra Cvarțitelor din nordul Dobrogei (1896). Cercetări geologice în Dobrogea nordică.*

— *Ridicări geologice în N. Dobrogei* (1898).

— *Minerale din Dobrogea* (1900).

GH. MACOVEI. — *Asupra extensiunii numulit. în Dobrogea*, 1915.

— *Primul etaj mediteranean în Dobrogea*, 1912.

— *Asupra vârstei și variațiunii faciesurilor terenurilor sedimentare din Dobrogea meridională.* 1911.

ST. MANOLESCU. — *Pliocenul din dreapta Dunări de sud*, 1923.

D. ROMAN. — *Masivul eruptiv dela Greci.* An. Inst. Geol. 1913.

— *Intinderea, clasificarea etc. a stratelor de carapelit în Dobrogea*, 1916.

MATEI M. DRAGHICEANU a completat partea din jud. Constanța nestudiată de Peters. Această hartă a fost publicată în Anuarul Inst. de Geol. din Viena, 1890. Dobrogea este cuprinsă în harta geologică a României (scara 1 : 800.000).

R. PASCU. — *Studii geologice și miniere în jud. Tulcea*, București, 1904.

Asupra prezenței pliocenului din Dobrogea. 1909. Harta geologică a jud. Tulcea. 1 : 200.000.

— *Les Tremblements de terre de la Roumanie et des pays environnants* Bucureşti, 1896.

I. SIMIONESCU. — *Ichtyosaurierresten a d. Trias v. Dobrogea.* Bul. Sect. s. Acad. Roum. 1913.

— *Ub. d. Vork. der Werfenersch. in Dobrogea. Verh.* 1908.

— *La faune du Trias infer. de Dobrogea.* Publ. f. Ad. Acad. R. 1911.

— *Le jurassique de Dobrogea.* Ann. sc. Univ. Iassy. 1909.

— *Fauna amoniţilor triasici de la Hagighiol.* ibid. 1912.

— *Straturile jurasice dintre Hârşova şi Boascie*, 1910. An. Inst. Geol. Fasc. I.

— *Fauna triasică de la Deşli—Caira* ibid. 1910.

— *Fauna triasică din Insula Popina (Raśelm)* ibid. 1910.

— *Tratat de geologie*, Buc. 1927.

— *Fauna devonică din Dobrogea*, Ac. Rom. 1924.

— *Asupra cetaceului superior din împrejurimile satului Banschioi.* Anal. Inst. Geol. al României.

G. VALSAN. — *Câmpia Română*, Bul. Soc. de Geogr. 1915.

I. SIMIONESCU şi D. CADERE, *Notă preliminară asupra straturilor fosilifere devonice din Dobrogea.* An. Inst. geol. Vol. I, 1908.

— *Note sur la présence du paléozoique en Dobrogea.* An. scient. de l'Université de Iassy, 1908.

D. M. CADERE, *Rocile eruptive dela Camena-Dobrogea*, 1925. Buc. Studiu asupra rocelor eruptive dela Camena, în special din punctul de vedere mineralogic şi petrografic.

— *Asupra granitului dela Măcin.* Anuar. Inst. Geol. 1910.

N. ST. CANTUNIARI, *Masivul eruptiv Muntele Carol*, 1912.

POPESCU-VOITEŞTI, *Geologie*, 1921.

INST. GEOLOGIC ROMAN. *Harta generală geologică a României, scara* 1 : 500.000. 1927.

Dr. ANTIPA, Delta Dunării. Bul. Acad. Rom.

C. BRAESCU, *Mişcări epirogenetice şi caract. morf. în bazinul Dunării de jos.* Bul. Soc. reg. rom. de geogr. XXXIX, 1920.

— *Delta Dunării.* Bul. Soc. Reg. de Geogr. Tomul XLI 1922. Bucureşti.

Dr. I. LEPŞI. *Litoralul Şabla-Ecrene.* Acad. Rom. Mem. Secţ. Ştiinţ. Seria III. Tom. IV. Mem. 6. 1927.

DESCRIEREA GEOMETRICĂ A DOBROGEI

Teritoriul Dobrogei formează o quasi-peninsulă, mărginit la W. şi N. de Dunăre ; la E de coasta Mărei Negre ; la S. de linia convenţională, care formează frontiera româno-bulgară.

Dunărea, dela 15 km. V. de Turk-Smil până la sud de delta Chiliei, curge de-alungul malului dobrogean, pe o lungime de aproximativ 440 km.

Coasta Mărei Negre, dela Delta Chiliei şi până la S. de Ecrene, are o lungime de aproximativ 320 km. Linia convenţională, care formează frontiera româno-bulgară, între punctul situat la 15 km. V. de Turk-Şmil şi până la un punct situat la S. de Ecrene, are o lungime de 205 km.

Frontiera româno-bulgară, fixată prin tratatul dela Bucureşti din 28 Iulie 1913 şi recunoscută prin tratatul dela Neuilly (art. 27) din 27 Noembrie 1919, tae şoseaua Turtucaia—Rusciuk la km. 17; văile Demir-Babinar la V. de Kioseabdi, Esenkova, la Şaormanchioi, Kanghioldere, — pe care o urmează puţin la S. de Şeidalifacă —; Kuciuk Ahmet la W. de Kilicadà; Burhanlar la V. de Ekisce, unde formează un intrând în teritoriul român. Linia de frontieră urcă platoul Vladimirovo ; tae valea Suleiman la S. de Şerdimen ; urmează înălţimile dela S. satului Kadievo ; tae c. f. Bazargic—Varna şi valea Isikli la Novo Botievo şi apoi, după ce trece prin văi prăpăstioase şi înălţimi acoperite de păduri, tae şos. Bazargic-Varna la V. de Kiugiuc şi valea Batovei la S. de Mustafabeiler; urmează înălţimile dela S. văii Ecrene ; trece la sudul mamelonului cu cota 252 ; tae şoseaua Balcic—Varna, la km. 24 şi atinge ţărmul Mărei Negre la sud de punctul *Ceatalceşme*.

Intre Dunăre şi Novo-Botievo, frontiera urmează talveguri de văi şi vâlcele şi spinări de crupe şi de platouri ; iar între Novo-Botievo şi S. de Ecrene, văi şi dealuri acoperite de păduri.

SUPRAFAŢA. — *Teritoriul anexat în 1878* după :

Marele Stat Major Român.	15.335	km.p.	
Creditul funciar Român din Bucureşti, după harta St. Major austriac.	15.536	„	(+201)
Institutul Geografic din Gotha (Trognitz)	15.600	„	(+265)
Generalul rus Strelbitzy (hărţi geografice, 1882)	15.813	„	(+478)
Mihăilescu (Geografia, 1891)	14.758	„	(—577)

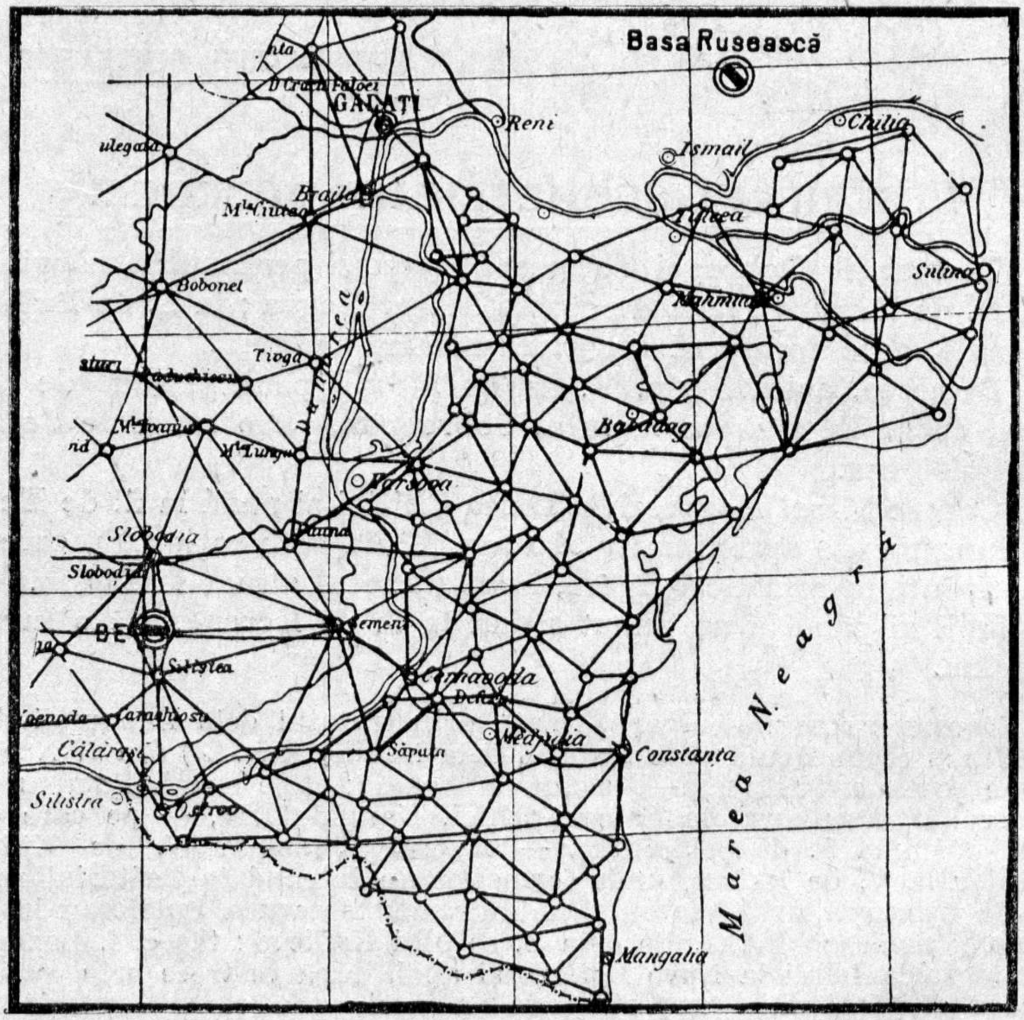
TERITORIUL DOBROGEI NOUI, anexat în 1913 : 7.780 kmp. (aprox.).

SUPRAFAŢA TOTALA : 23.115 KMP.

Suprafaţa teritoriului Dobrogei este aproape aceeaş cu a insulei

Sardinia (24.100 km. p.) şi a provinciilor italiene *Lombardia* şi *Toscana* (24.100 km. p.).

CARTOGRAFIE. — In anul 1854 statul major al armatei franceze, care ocupase Dobrogea în timpul războiului Crimeii, a executat ridicări expeditive în această provincie. In anul 1856 mareşalul austriac, Fligely, a primit misiunea să facă descripţia geometrică a Dunării (Charta Statului major austriac pentru Dobrogea şi Muntenia). Lucrarea topografică a fost terminată de Fligely în anul 1857.

Canevasul geodesic al Dobrogei vechi

Serviciul geografic al armatei noastre a început în anul 1880 să lucreze o hartă topografică a Dobrogei, pe care a completat-o în anii 1883—1884.[1])

Harta Dobrogei s'a ridicat pe scara 1/10.000 pentru înlesnirea parcelării terenurilor în loturi de vânzare. Relieful solului a fost dat prin ajutorul secţiilor orizontale cu equidistanţa de 5 m. S'a ridicat topograficeşte o suprafaţă totală de 16.625 km. p. Ea a servit ca bază a parcelării proprietăţii şi s'a reprodus pe scara 1/50.000.

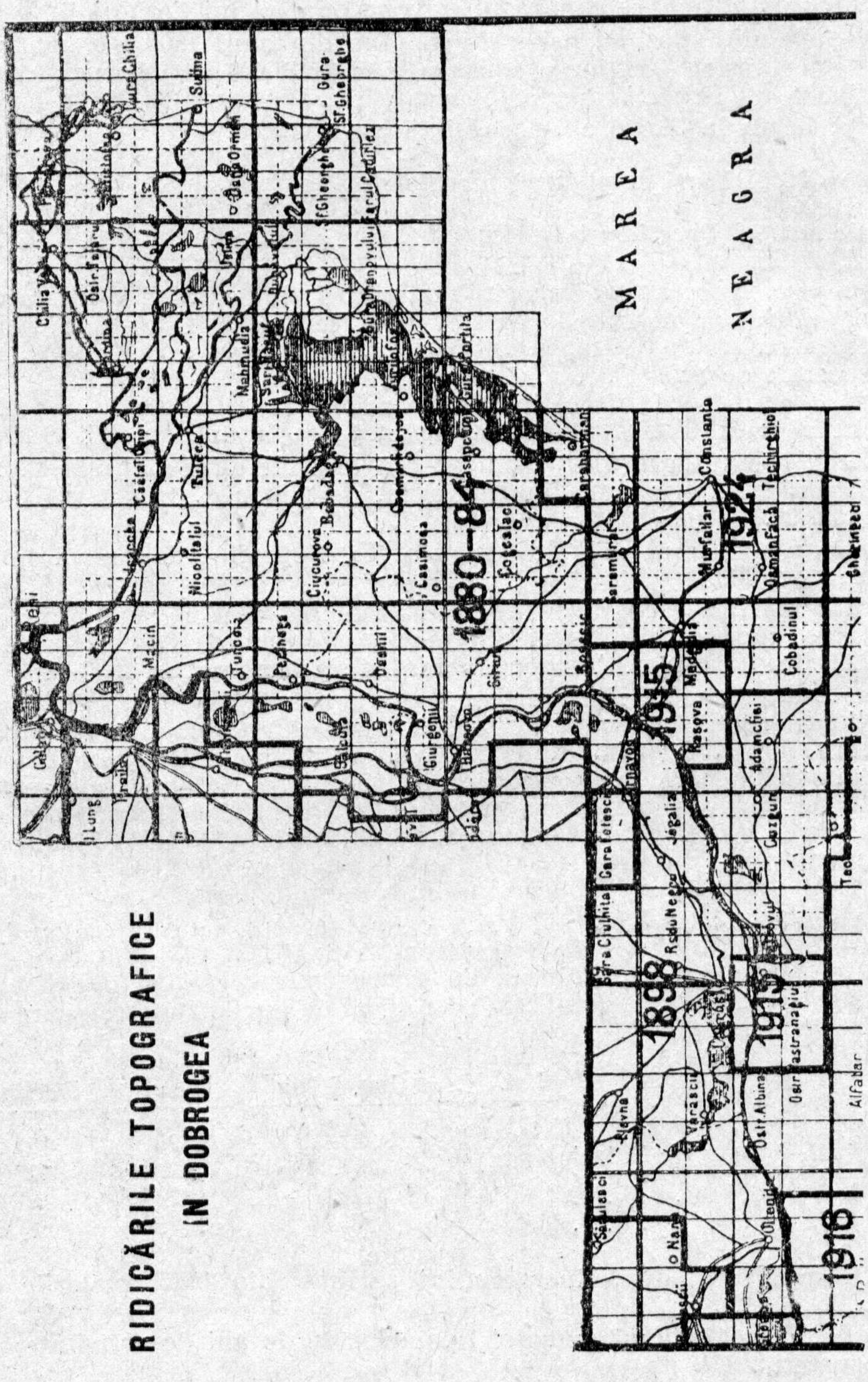
„Cu prilejul Congresului geografic internaţional ţinut la Viena în zilele de 1, 2 şi 3 Aprilie st. n. 1891 — spune Gr. Tocilescu — această hartă a fost de toţi admirată. Am avut prilejul, d. G. Lahovari şi eu, delegaţii d-voastră la acel congres, să auzim pe M. S. Impăratul Franz-Iosef lăudând harta Dobrogei foarte mult şi zicând: că nu se aştepta ca ofiţerii români să facă asemenea lucrări cartografice".

[1]) Sub direcţia colonelului Barozzi 441 de foi în anii 1880—1883; sub direcţia colonelului Dona, 129 de foi în anii 1883—1884.

(Bul. Soc. de Geogr. 1891 şi 1907).

Această hartă urmează să fie revizuită.

Triangulaţia Dobrogei, care a durat 3 ani (1880—1883) s'a sprijinit pe latura *Defcea-Săpata* 19272.49 m., a triangulaţiei austriace fără să se ajungă

Progresiunea ridicărilor topografice în Dobrogea

la o latură de control. Altitudinele punctelor geodezice au fost calculate în raport cu nivelul Mărei Negre.

„Deoarece triangulaţia din Moldova nu ajunsese încă până la Dunăre,

triangulaţia Dobrogei nu s'a putut lega cu ea; însă au fost introduse în reţeaua Dobrogei câteva puncte din Basarabia, Moldova şi Muntenia, în acest scop.

Pentru măsurarea unghiurilor triangulaţiei Dobrogei au servit aceleaşi theodolite şi metode ca şi pentru începutul triangulaţiei Moldovei. Coordonatele rectangulare s'au calculat în raport cu axele triangulaţiunei în desfăşurarea cilindrică — canevasul convenţional al lui Cassini. [1]"

Cu prilejul Expoziţiei generale române din anul 1906, s'a expus foile originale de ridicări — minuta topografică: 1 : 10.000 a Dobrogei, care n'a fost destinată publicităţii; harta topografică a Dobrogei, în 58 de foi (fotolitografie): harta la 50.000 a Dobrogei; foaia Isaccea. [2])

Cele dintâi hărţi şi planuri lucrate de Români sunt:

Dobrogea şi Drestiorul. Editor Lt.-Colonel Pappazoglu. Scala 1.300.000, Bucureşti, Baichel.

Dobrogea „lucrată la Depozitul de rezbel din ordinul d-lui ministru de rezbel general de divizie Cernat. Scala 1 : 400.000. Ediţiunea 1878 şi edit. 1879 (aceasta cu titlu: Dobrogea, întăririle, Arab şi Ordu Tabia etc.). Bucureşti, Depozitul de rezbel".

Frontière Bulgaro-Roumaine aux environs de Silistrie.

Echelle 1:10.000. Gravat la Marele Stat Major al Armatei, Bucureşti.

Tulcea (planul oraşului) „ridicat din ordinul d-lui General G. Angelescu, comandantul trupelor din Dobrogea, de maior C. B. Basarab, 1879, scala 1 : 10.000".

Constanţa (planul oraşului), ridicat de Depozitul de război în anul 1882. Ecara 1 : 2000.

Harta marină a coastelor României ridicată din ordinul ministerului de război de un grup de ofiţeri din marina militară, sub direcţia căp.-comandor Al. Cătuneanu. S'a început în 1898 şi s'a terminat în 1900—1901.

Harta cuprinde: Delta Dunărei, coasta mărei Negre, insula Şerpilor, planurile particulare pe scara 1/20.000 a porturilor Constanţa şi Mangalia, poziţia farurilor şi a geamandurilor, a sirenilor, stâncilor, bancurilor şi a tuturor punctelor periculoase. Declinaţia magnetică în diferite puncte ale coastei Mărei Negre a fost determinată de Institutul meteorologic din Bucureşti şi anume: la Mangalia, Constanţa, Sf. Gheorghe, Sulina şi Insula Şerpilor. Planurile originale ale topografiei şi sondelor au fost întocmite pe scara 1/20.000 şi sunt rezervate serv. militar pentru apărarea coastelor.

MAGNETISMUL TERESTRU. — In lucrarea lui *Becquerel* din 1840 („*Traité d'Electricité et de Magnétisme*, Vol. VII, p. 213—249, Paris, 1840) sunt trecute următoarele localităţi din Dobrogea, a căror declinaţiune magnetică, a fost determinată de ofiţeri ruşi afară de gurile Dunărei, care a fost făcută de Gauthier [3]):

	Lat. N.	Long. E Paris	Anul	Declin. W.
Babadag	44°.53'	26°.22'	1828	12°.10'
Constanta (4)	44°.10'	27°. 0'	»	11°.33'
Gurile Dunărei	45°.14'	27°. 0'	1824	10°.10'
Chilia	45°.26'	26₀.56'	1828	8°.53'

Iată cari sunt, după lucrarea lui Struve, din 1845, valorile decli-

---

[1]) „Serv. geografic al Armatei Române". 50 de ani de activitate 1871—1924. Bucureşti, 1924.

[2]) *General C. I. Brătianu*, Armata la Expoziţiunea generală română, p. 42.

[3]) Contribuţiuni la Fizica Globului, Anal. Ac. Rom. N. 6. 1907.

[4]) Sub numele Kustenje.

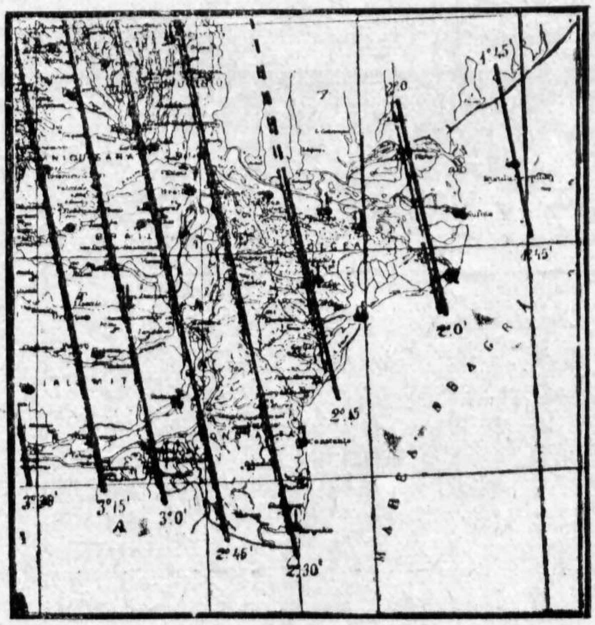
HARȚILE MAGNETICE ALE DOBROGEI VECHI

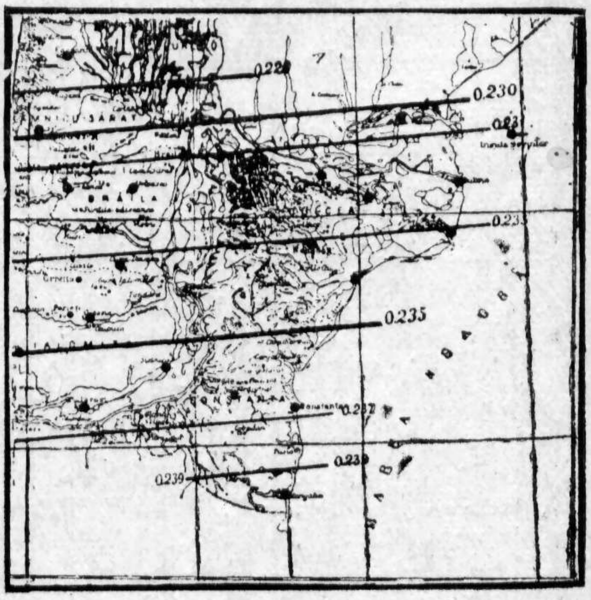
Inclinațiunea magnetică la 1 Ianuarie 1906.

Puterea magnetică totală.

Declinația magnetică la 1 Ianuarie 1906.

Componența orizontală a puterei magnetice.

naţiunii magnetice cu indicarea epocei la care au fost determinate în deferitele puncte din Dobrogea:

Localităţi	Puncte	Declinaţiunea	Epoca
Babadag	Minaret	12°. 9',8	1828,82
Hârşova	„	11°.48',8	1828,94
Turtucaia	Moschea.	11°.36',0	1829,50
Constanţa	„	11°.32',3	1828,93
Mangalia	„ de pe piaţă . .	12°.13',1	1830,48
Bazargic.	„ „ „ . . .	10°.41',2	1830,36
Cavarna	„ de la N. W. . .	10°.11',9	1830,46

In anul 1858, Karl Kreil, directorul Institutului meteorologic şi de magnetism pământesc din Viena, a făcut determinările coordonatelor geografice în Sulina şi Insula Şerpilor. [1]).

LA SULINA *declinaţiunea magnetică* a fost: (la 2.886 m. spre V. şi 819 m. N. de far).

La 8 Octomvrie la 22h.48m timp mediu astron. de Sulina 6°11',9
„ 8 „ „ 1h.22m „ „ „ „ „ 6°.14',8
Mijlocia 6°.13',3w

Intensitatea componentei orizontale a fost găsită:

La 8 Octomvrie la 23h.50m . . . . . cu magnetul I 0,12683
„ 8 „ „ 23h.55m . . . . . „ „ II 0,22612
Mijlocia 0,22647 cgs

St. Hepites şi Murat, au făcut determinarea elementului magnetismului pământesc în diferite localităţi din Dobrogea, în anii 1898, 1899, 1900 şi 1906.

Valorile elementelor magnetismului la 1 Ianuarie 1906 au fost:

LOCALITĂŢI	ELEMENTELE MAGNETICE CALCULATE						
	Declinaţiunea D	Inclinaţiunea I	Componenta orizontală H	Componenta verticală Z	Puterea totală T	Componenta N X	Componenta W Y
	W	N	cgs.	cgs.	cgs.	cgs	cgs
Portiţa	2°.32',8	58°,37',0	0,2362	0,3873	0,4536	0,2360	0,0105
Sf. Gheorghe . .	2°.06',2	59°, 3',0	0,2348	0,3915	0,4565	0,2346	0,0133
Chilia	1°.34',1	59°,21',2	0.2319	0,3914	0,4550	0,2318	0,0063
Constanţa . . .	2°.47',1	58°,22',2	0,2364	0,3837	0,4507	0,2361	0,0115
Insula-Şerpilor .	1°.40',3	58°,59',9	0,2353	0,3915	0,4567	0,2352	0,0069
Isaccea	2°.32',3	59°,13',3	0,2326	0,3905	0,4546	0,2324	0,0103
Mahmudia . . .	2°.28',3	59°, 0',5	0,2346	0,3905	0,4556	0,2344	0,0101
Mangalia . . .	2°.39',9	57°,52',4	0,2398	0,3819	0,4510	0,2396	0,0112
Megidia	2°.54',4	58°,30',2	0,2374	0,3874	0,4543	0,2370	0,0120
Sulina	1°.53',2	59°, 6',2	0,2340	0,3911	0,4558	0,2339	0,0077
Tulcea	2°.38',7	59°, 7',7	0,2326	0,3890	0,4533	0,2323	0,0107

[1]) KARL KREIL, Magnetische und geographische Ortsbestimmungen im südüstlichen Europa und einigen Küstenpunkten Asiens, Wien, 1862.

DUNAREA ÎNTRE TURK-SMIL ŞI MĂCIN

Dunărea, dela Turk-Şmil până la Oltina, unde malul este mlăştinos, curge dela V. la E. ; dela Oltina până la punctul Măgura-Drăgaica, spre N. E. ; dela Măgura-Drăgaica până la Raşova, în direcţia E. ; iar până la Boascic, în direcţia N. E. La Cernavoda malul e stâncos, având înălţimea de 70 m. Aci este marele pod de peste Dunăre.

La punctul Boascic fluviul descrie un mare arc cu convexitatea spre V. până la Ghizdăreşti ; iar, de aci, curge spre N. V. până la Hârşova. Pe această distanţă Dunărea curge dealungul unui perete de calcar, care are aceeaş vârstă ca şi calcarurile ce mărginesc fluviul între Regensburg şi Ulm. Dealurile din apropiere nu se ridică peste 200 m. Fluviul a scobit malul drept formând gropi numeroase *şi are tendinţa să'şi mute patul spre E.*

Aproape de *Topal* malul e „ruiniform" şi din cauza erosiunii, rocele recifale din partea locului, formează turnuri, sau colţi. Interesantă e forma de eroziune numită *„Moşul şi Baba"*, situată la N. de Ghizdăreşti.

Lângă *Hârşova* şi *Topal* sunt recife coraliene din era secundară, în care se găsesc fragmente de corali, de arici de mare, de brachiopode, de lamelibranchiate, etc.

Cota medie a apelor la *Hârşova :* 4.85. In apropiere de această localitate Dunărea se uneşte cu braţul Borcea ; iar la punctul *Cluciul* se desface iarăşi în două braţe : Dunărea veche şi braţul (canalul) Măcin.

In dreptul localităţii *Dăeni,* malul dobrogean e înalt şi stâncos.

Puncte de trecere: Olteniţa—Turtucaia (750 m. lăţimea Dunărei).
Călăraşi—Silistra (Vadul Cailor). [1])
Feteşti—Cernavoda peste podurile şi viaductele de c. f. de peste Dunăre şi baltă.
Gura Ialomiţei—Hârşova (Vadul oilor).

REGIUNEA MACIN—ISACCEA. — Dela Dăeni, spre N., Dunărea face un cot mare împrejurul munţilor Măcinului. Aci valea se îngustează ; dar, dela Măcin în sus, iarăşi se lărgeşte. Intre Măcin şi Isaccea sunt *bălţile Crapinei* (16.284ha.) formate din 3 grupe : Piatra călcată, Crapina, Pisica şi Lăţimea. La S. de Măcin, lângă Igliţa şi Turcoaia sunt lacurile *Carcaliu, Igliţa* şi *Dunărea Veche,* care au legătură cu Dunărea.

In apropiere de Isaccea sunt mai multe bălţi — Piatra, Iapsia-Rahova, Capaclia — şi câteva văi.

Puncte de trecere peste Dunăre sunt între : *Mănăstirea Teraspont* (Basarabia) şi *Eski-Kale* (E. de Isaccea) ; *Cartal* (Basarabia) şi *Isaccea ; Reni ; Brăila-Smârdanul Nou* (Ghecet), acolo unde se unesc braţele fluviului ; *Galaţi—I. Brătianu.*

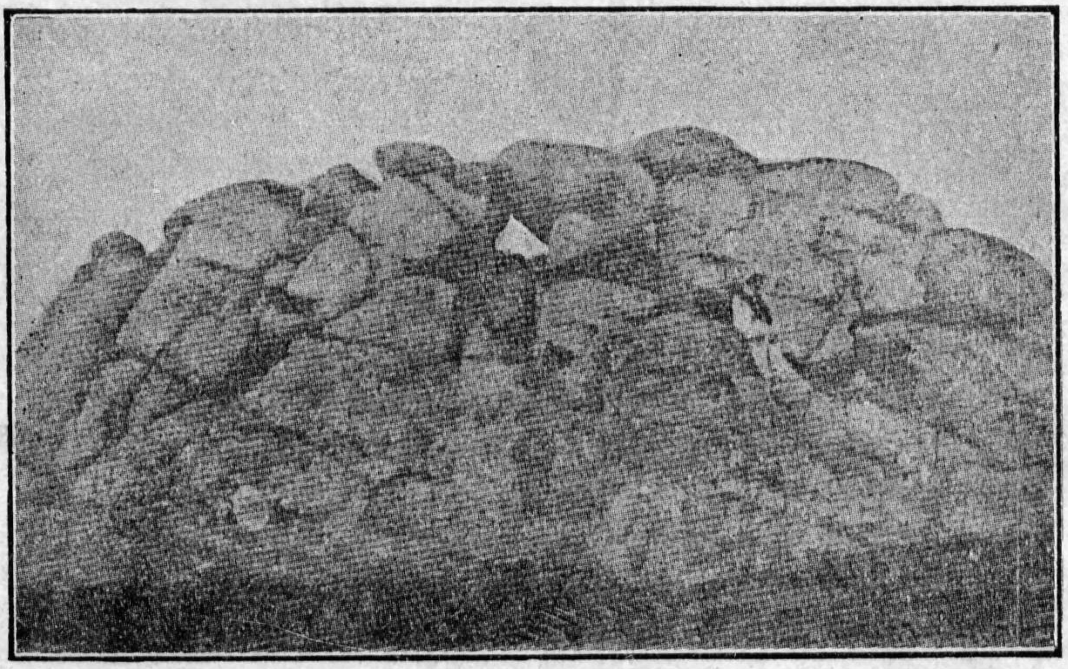
[1]) Intre Silistra şi Oltina, la punctul *Bugeac* (Râpa sângeroasă) ruşii, în anul 1851, au construit un pod.

Nordul orografic, e *Piscul Ţuţuiat* (456 m. alt.), — cel mai înalt din Dobrogea — din care se desfac următoarele înălţimi : la V. *Munţii Măcinului ;* la N. E., *dealul Bugeacului ;* la E. *culmea Isaccei ;* la S. E. *culmea Niculiţelului* şi *dealul Cilicului ;* la S. *dealul Babadagului ;* la S. şi S. E., *dealul Dulgherului, Dealul Testemel* ş. a.

MUNŢII MACINULUI — cei mai bătrâni din România, — cu toată înălţimea lor modestă (Vf. Greci are 426 m. alt.), prezintă un caracter de vârfuri alpine. Vf. Greci, care e situat la 10 km. S. E. de oraşul Măcin, pe teritoriul satului Greci, este stâncos şi pleşuv.

Mai jos de Măcin, se înalţă un munte ciudat, care te impresionează prin aspectul său neobicinuit :

E *Pricopanul,* care reprezintă tipul cel mai caracteristic de munte aflat în faza cea mai înaintată a bătrâneţei. El e constituit dintr'o massă de blocuri neregulate, — unele, colţuroase ; sau aproape

Pricopanul (Munţii Măcinului)

dreptunghiulare ; altele, în formă de mici turnuri, ascuţite la vârf, sau de obeliscuri, retezate la bază, cari stau culcate peste alte blocuri, sau sunt înfipte în stânci, ca şi când ar fi nişte sfredele gigantice.

Unele blocuri, sunt în aşa mod suprapuse, în cât formează un soi de peşteri, care pot servi foarte bine de adăpost, oamenilor, sau animalelor.

Din cauza acestei structiuni ciudate, *Pricopanul* prezintă aspectul unui munte lunar.

D. Ion Cornea, îl numeşte „muntele de megamoniţi al Dobrogei". [1])

In apropiere este *Muntele Carol* (Iacobdeal), care îşi întinde,

---

[1]) *Ion Conea,* Escursia Sawicki în Dobrogea. Bul. Soc. de Geogr. Tom. XLVI, 1927.

blocul său de granit, deoparte, spre Turcoaia ; iar, de altă parte, spre Cerna. Aci sunt cariere importante din care se extrag de 42 de ani, blocurile de granit necesare pavajului străzilor. De pe vârful *Turcoaia* — înalt de 336 m. — care domină zona inundabilă, satul Turcoaia și șoseaua Măcin — Satul Nou—Ostrov —, se deschide o priveliște frumoasă asupra regiunei bălților Dunării.

In fața *Muntelui Carol* e *„Blasova"* o modestă insulă stâncoasă; iar în apropiere sunt dealurile *Iglișoara Mare și Mică, Manole* și *Gorgova*.

Lângă *Cerna* e vârful cu acelaș nume, înalt de 242 m., care domină șoseaua Măcin—Babadag.

La nord-est de Munții Măcinului, este *dealul Bugeacului,* — poziție însemnată căci face față cotului, în unghiul drept, ce-l face Dunărea dela Galați în direcția Reni.

Drept în fața Brăilei se înalță *Urliga* (sau Orliga).

In dreptul cotului Pisicei, în fața Galaților, sunt insulele stâncoase *Popina Mare* și *Popina Mică*.

De-alungul Dunării, până la Isaccea, se întinde *culmea Isaccei* cu vârfurile *Telița* (290 m. alt.), *Taița* (248 m. alt.) și *Tulcea* (205 m. alt.).

REGIUNEA ISACCEA—TULCEA—BABADAG. — Intre Isaccea și Tulcea sunt *bălțile Samovei* formate din bălțile Săuna, Rotunda, Parcheșul ș. a., care sunt legate cu Dunărea prin gârle, mai toate potmolite. *Odinioară această baltă a fost o insulă, care era situată chiar în mijlocul Dunărei.* In dreptul orașului Tulcea, valea se îngustează și malul fluviului e dominant. Puncte de trecere : *Ismail* (Basarabia) pe la *Satu Nou,* în direcția *Tulcea.*

Din *Piscul Țuțuiat* se desfac spre S. E., în direcția Babadag, dealurile *Niculițelul* și *Cilicul.* Lângă satele Ortachioi și Cineli, întâlnim un deal izolat, format din porfir roșu și verde, care se înalță ca o piramidă triunghiulară : e *„muntele" Consul. Râul Taița,* se încolăcește, la picioarele sale, ca un imens șarpe de argint. El este cel mai însemnat curs de apă din Dobrogea prin volumul său. *Taița* izvorăște din poalele dela sudul dealului Cadiului și se varsă în lacul Babadag, la 3 ½ km. N. de orașul Babadag (lungime, 90 km.).

La S. de *Piscul Țuțuiat,* între Telița și Slava Rusă și până în regiunea lagunei este *culmea Babadagului. Râul Telița* (70 km. lungime) se varsă în lacul Babadag.

REGIUNEA DELTEI

BRAȚELE DUNARII. — La ceatalul Ismail 67 % din volumul apelor Dunării se îndreaptă pe brațul Chilia și restul de 33 % pe brațul, care se îndreaptă spre Tulcea (lungime 19 km.).

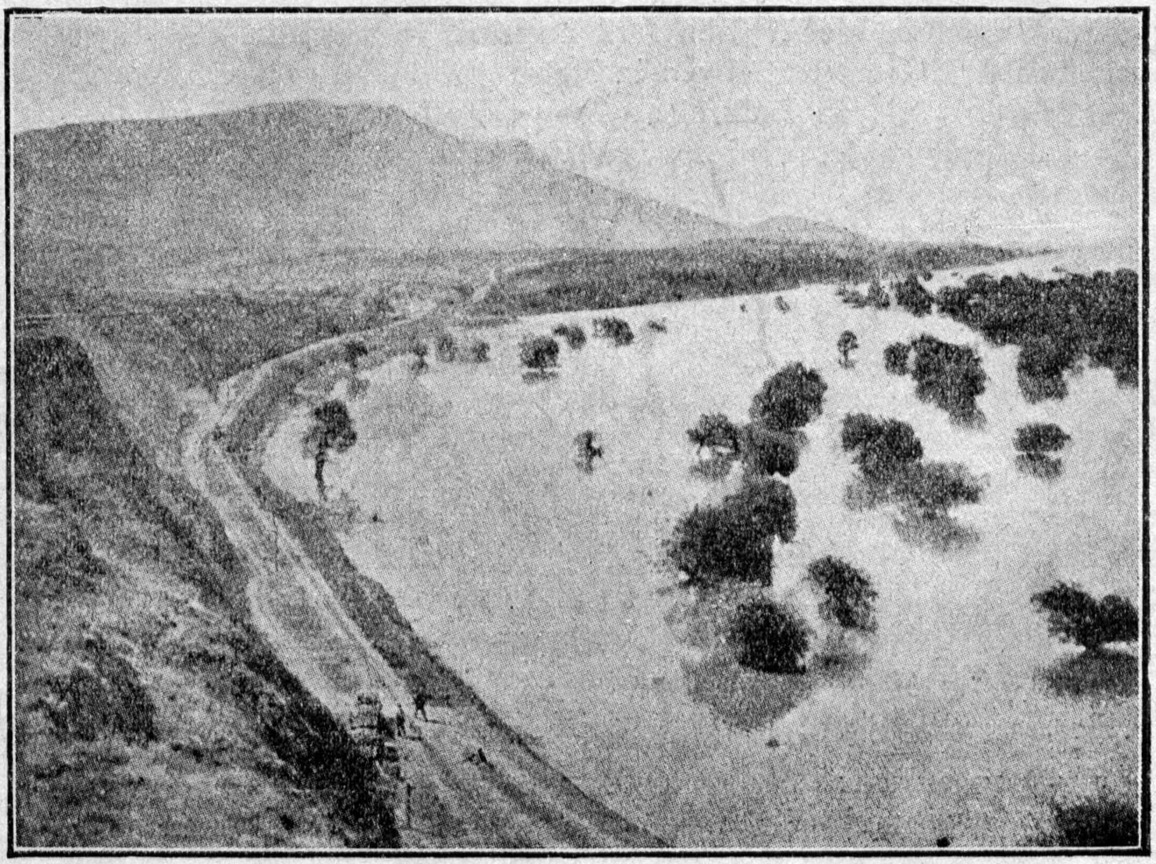
Brațul acesta se împarte în două : *brațul Sulinei,* pe care curge 10 % din volumul de apă al Dunării și *brațul Sf. Gheorghe* pe care curge 23 % din volumul total al apelor acestui fluviu.

Lungimea brațelor dela Ceatalul Ismail la mare :

1. *Brațul Chilia* pe Stambulul vechi, 112 km.
2. *Brațul Sulina,* 80 km. (canal artificial, 63 km.).
3. *Brațul Sf. Gheorghe,* 122 km.

Lungimea brațelor dela Ceatalul Sf. Gheorghe la mare :
1. Brațul Sulina, 63 km.
2. Brațul Sf. Gheorghe, 105 km.

Intre *Tulcea* și *Ceatalul Ismail* șenalul navigabil prezintă coturi pronunțate. Când apele cresc, o parte din ele părăsesc cursul normal dela V. spre E și urmează direcția dela N. spre S., tăind linia normală de scurgere a apelor, în unghiu drept.

Muntele Carol I (fost Iacobdeal) și balta Turcoaia în timpul inundațiilor

BRAȚUL CHILIA e cel mai important, atât ca volum de apă, adâncime și lărgime de albie, cât și ca înălțime și lărgime de maluri naturale. Dela Ceatalul Ismail până la Pardina, pe o lungime de 40 km., apele curg într'o albie largă de 500—600 m. Adâncimea în șenal e de 10 m. (33 picioare engleze). La Ceatalul Ismail înălțimea d'asupra nivelului o al mărei e de 4.20 m. și lărgimea malului e de 500 m. ; iar la Pardina, înălțimea d'asupra nivelului o al mărei, e de 3.50 m. ; iar lărgimea malului e de 300 m.

Dela Pardina brațul Chilia se desface în trei brațe: pe stânga *Câșlița ;* la mijloc, *Brațul de mijloc ;* la dreapta, *Tatanirul* și *Tătarul.* Cel mai larg este *Brațul de mijloc.* Aci sunt ostroavele : *Salangic, Daler* și *Tătaru.*

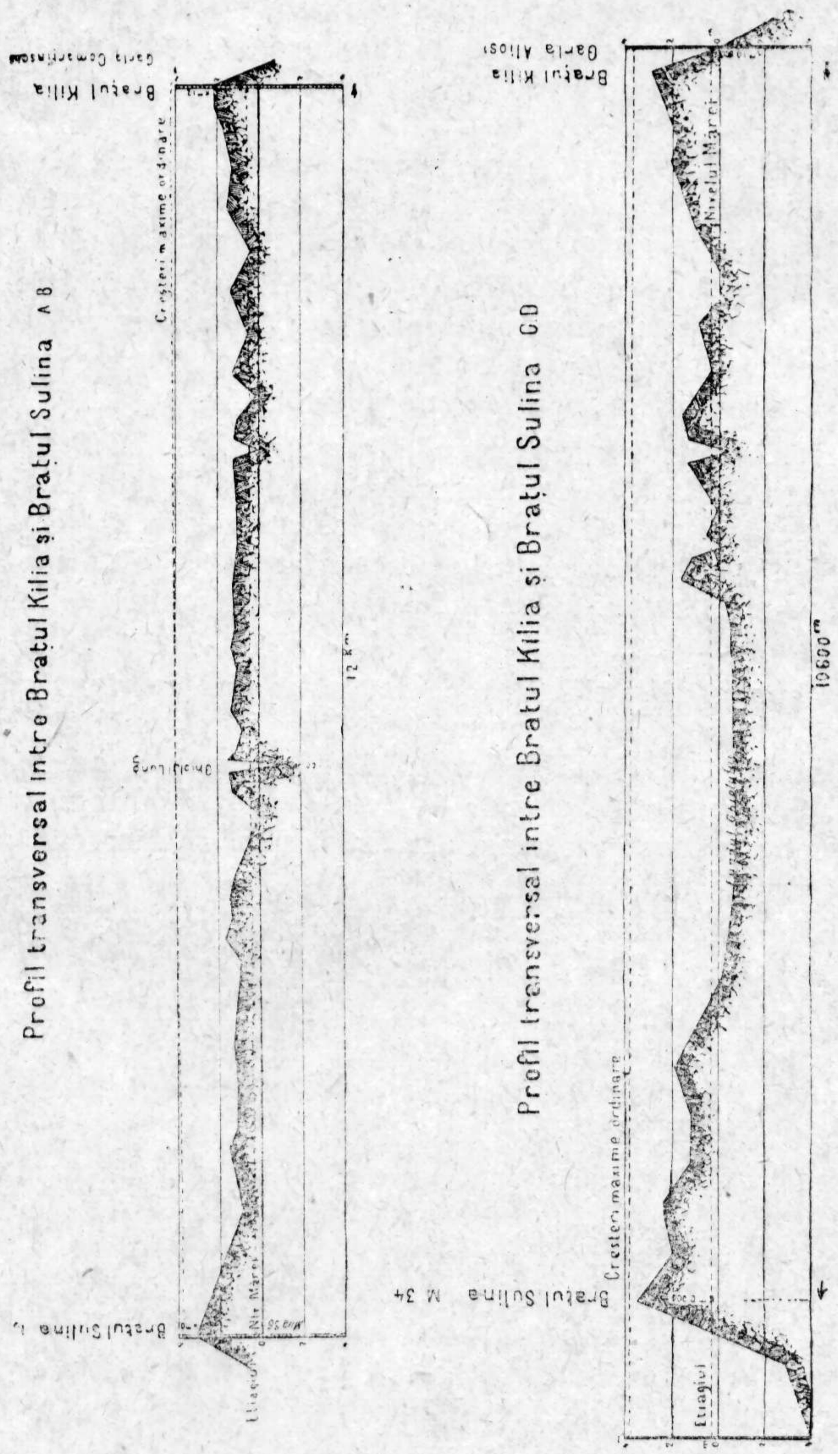
Plaurul din Delta Dunării. — Pelicanii şi Cormoranii.

O colonie de pelicani în Delta Dunării

Câşliţa are 250 m. lărgime şi 6—10 m. adâncime ; *Tatanirul*, 200 m. lărgime şi 5.20 m. adâncime ; *Tătarul*, 130 m. lărgime şi 3,35 m. adâncime.

După 28 km. aceste braţe se reunesc într'unul singur în faţa oraşelor ***Chilia Veche*** şi ***Chilia Nouă***. La 9 km. E. de Chilia braţul Chilia se desparte iarăşi în 4 braţe : ***Solomonof, Chilia, Babina*** şi ***Cernof-***

ca. La Periprava (18 km. est de Chilia), înălţimea d'asupra nivelului mărei Negre e 1,20 m. ; lărgimea malului, 150 m.

Dela Periprava se formează apoi un singur braţ până la Vâlcov.

CANALUL SULINA. — Dunărea, dela Tulcea, după un curs de 19 km., se împarte în două brațe : *Sulina*, la mijlocul Deltei și *Sf. Gheorghe.*

Inainte de 1857 brațul Sulina ducea în mare 5 % din debitul și aluviunile Dunărei. In urma lucrărilor executate de Comisiunea Europeană dunăreană, debitul și cantitatea aluviunilor, a sporit, treptat, până la 12 %. Pe lângă aluviunile depuse la gura Sulina, de apele acestui braț, se mai depun tot în fața acestei guri aluviunile aduse dela N. de brațul Stambulul Vechi, care de câțiva ani acționează puternic.

Neexistând un curent maritim apropiat, care să târască cu dânsul imensa cantitate de aluviuni aduse de cele două brațe, aluviunile sunt depuse în fața gurei Sulinei, formând *o bară.*

Din această cauză, C. E. D. a trebuit să intensifice dragajele dela gura Sulinei și să prelungească digurile în larg cu 2.200 m., spre a se putea întâlni curentul maritim dela N. S., care să ia cu dânsul majoritatea aluviunilor. Aceste lucrări sunt în curs.

Dela 1857, când a început să funcționeze C. E. D., până la 1875, brațul și gura Sulinei au fost adâncite până la 12 ½ picioare engleze; iar dela 1875 până azi, adâncimea a sporit numai cu 2 picioare engleze, cu toate că debitul și aluviunile brațului respectiv au sporit continu, dela 5 %, — cât era în 1857, — la 12 % din totalul debitului și aluviunile Dunării.

Din cauza dificultăților ce le întâmpină navigațiunea la gura Sulinei, se studiază alegerea unui alt braț navigabil al Dunărei, în locul Sulinei. S'a propus, fie brațul Chilia, care e cel mai mare, fie brațul Sf. Gheorghe, dela sud, — dela Ceatal, la Mahmudia ; iar de aci, să se construească un canal artificial până la *Portița,* care ar avea o lungime de 75 km.

Canalul artificial, *Sulina,* are 63 km. lungime și o adâncime maximă de 6,60 m.

BRAȚUL SF. GHEORGHE. — Dela Ceatalul Ismail, până la mare, brațul Sf. Gheorghe are 122 km. lungime ; iar dela Ceatalul Sf. Gheorghe până la mare 105 km. El e cel mai lung și mai sinuos, dar curentul său e astăzi slab.

Intre km. 70 și 80 dela Ceatalul Sf. Gheorghe sunt canalurile *„Regele Carol I"* și *„Principele Ferdinand"*, care sunt în legătură cu lacurile Razim și Dranov (Darnău).

Din brațul Sf. Gheorghe se desface gârla *Dunăvățului.*

DELTA. — Una din regiunile cele mai interesante din Europa, atât prin caracterul ei original, cât și prin pitorescul ce'l prezintă vegetația sa particulară, bălțile și luminișurile sale de apă, este Delta Dunării.

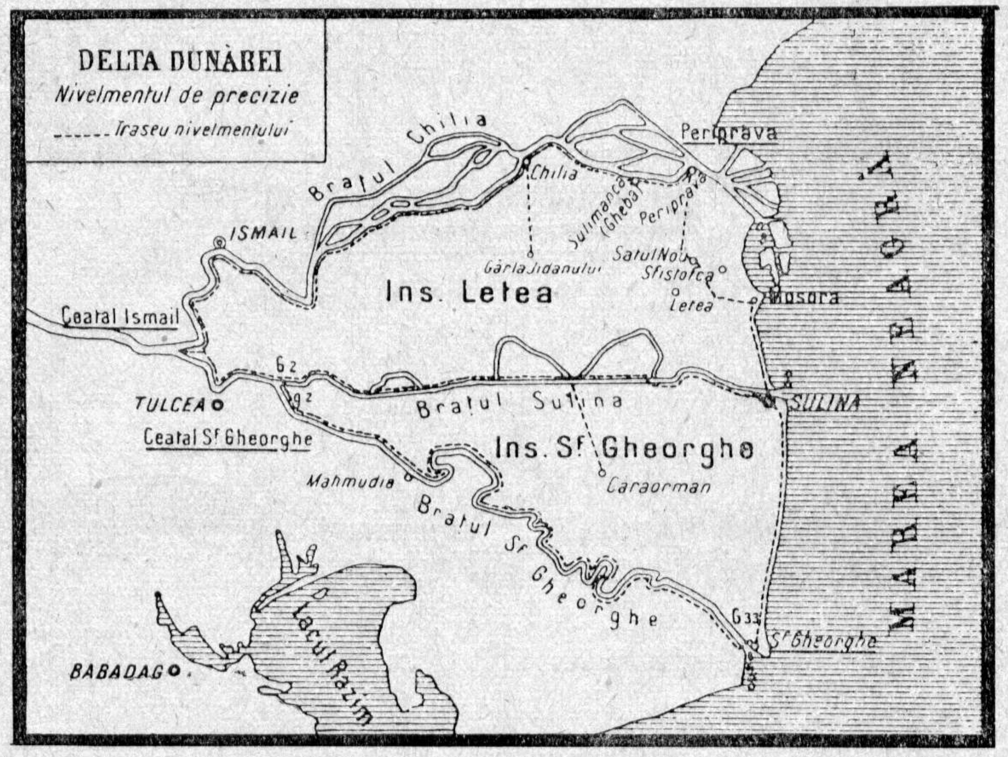
Suprafața Deltei propriu zise e de 2.700 kmp.; iar cu insula Dranovului : 4.300 kmp.

In Deltă sunt insulele : *Letea* (154.000 ha) ; *Sf. Gheorghe* (109.100 ha.) și *Dranov* (75.840 ha.). Malurile Dunării și cordonul litoral ocupă 13 % din

suprafaţa totală a Deltei ; suprafaţa acoperită de stuf fix, este de 195.005 ha.; iar cea acoperită de plaur este de 72.000 ha.

După dr. Antipa suprafaţa totală a grindurilor, cari rămân afară din apă la 5 hidrograde (apele mijlocii ale Dunării) se urcă la 54.895 ha. ; iar a celor, cari rămân neinundate la 10 hidrograde (apele maxime), este de 13.900 ha.

Uscatul cuprinde $^1/_{10}$ parte din suprafaţa totală a Deltei; iar pământul ce poate fi utilizabil pentru păşune şi cultură, cuprinde $^1/_{14}$ din aceaş suprafaţă.

Bălţile sunt acoperite de întinse păduri de stuf, care se dezvoltă în mod extra-ordinar, ca în nici-o altă regiune din Europa, acoperită în mare parte de apă.

Stuful creşte de obicei împreună cu papura *(Typha latifolia* şi *T. augustifolia)*, cu felurite specii de rogoz *(Carex)*, stânjenei de baltă *(Iris germarica* şi *Iris pseudoacorus)*, ţipirig *(Scripus lacustris)* şi alte numeroase plante hydrofile.

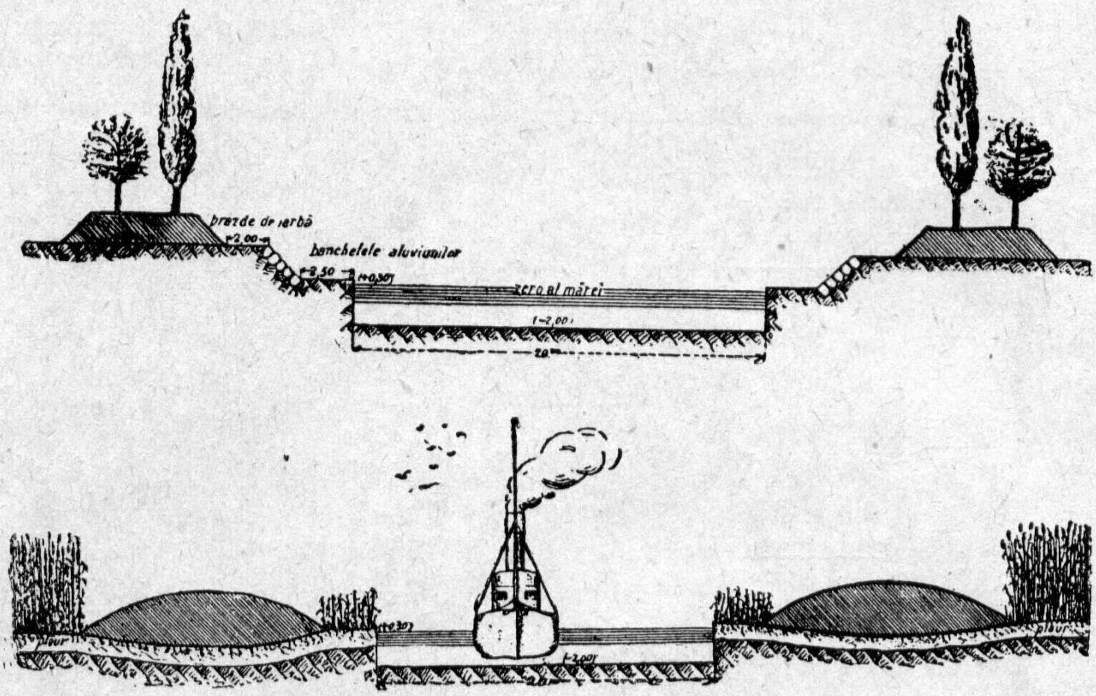
Stuful plutitor, numit *Plaur*, sau *Plav*, este o vegetaţie originală a Deltei Dunării. Plaurul are o grosime de 90 c. m. şi e format din rizoame groase de stuf împletite şi prinse între ele prin rădăcinile lor, care formează o massă vegetală plutitoare.

Peste stratul uscat de plaur creşte stuful verde şi alte plante xerofile.

Resturile acestor plante se depun pe plaur şi formează, în fiecare an, un strat subţire de humus negru şi gras. Cu timpul pătura aceasta se solidifică şi pe dânsa cresc diferite soiuri de plante : feriga *(Filix telipteris)*; mătrăgună *(Solanium dulcamara)*; *Rununculus*, *Miosotis palustris*, edera, care se prinde de stuf, şi se ridică la mari înălţimi *(Convolvulus sepium)*.

Plaurul se formează în bălţile adânci şi cu apele limpezi. Pe gândurile solide nu se formează plaurul, de când atunci când fundul este mlăştinos. Nămolul format din descompunerea plantelor aquatice, din plaur, se numeşte *Sapropel*. Iarna, când bălţile şi luminişurile de apă înghiaţă, plaurul se desface în bucăţi şi plutesc pe ape, formând „*insule plutitoare*". In bălţile *Matiţa*, *Obretin* şi *Mazil*, sunt numeroase insule plutitoare, care fiind împinse de curenţi, sau de un vânt mai puternic, circulă în diferite direcţiuni ; sau, când sunt oprite, astupă eşirile bălţilor, ori, se prind de maluri.

După dr. Gr. Antipa și Reissek „întinderea plaurului în bălțile Deltei este foarte mare ; am putea zice că $^3/_4$ din suprafața Deltei inferioare sunt acoperite cu plaur și numai $^1/_4$ este luciu de apă, sau grinduri.

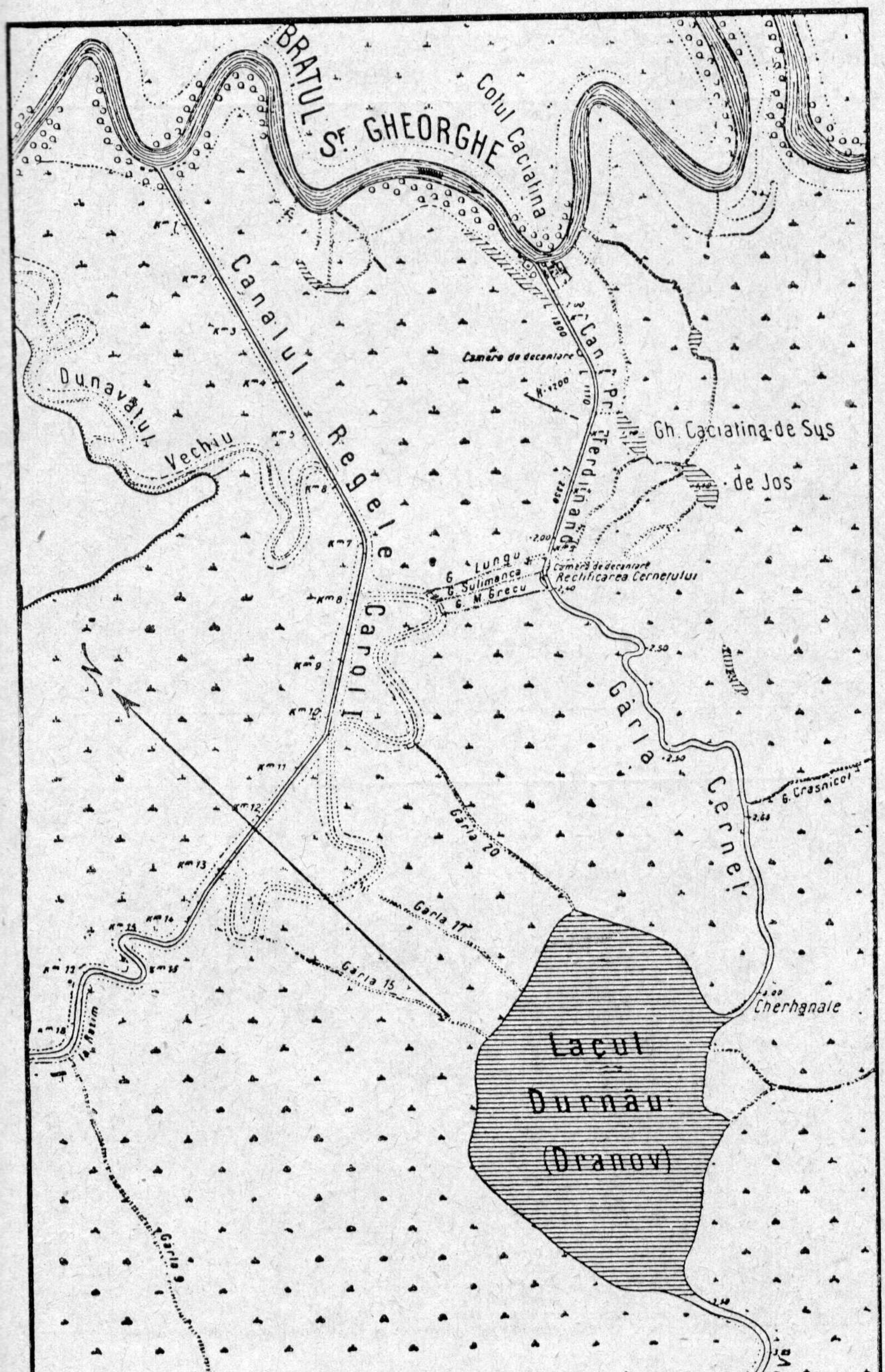

O secțiune în regiunea plaurului din Delta Dunării (după dr. Antipa)

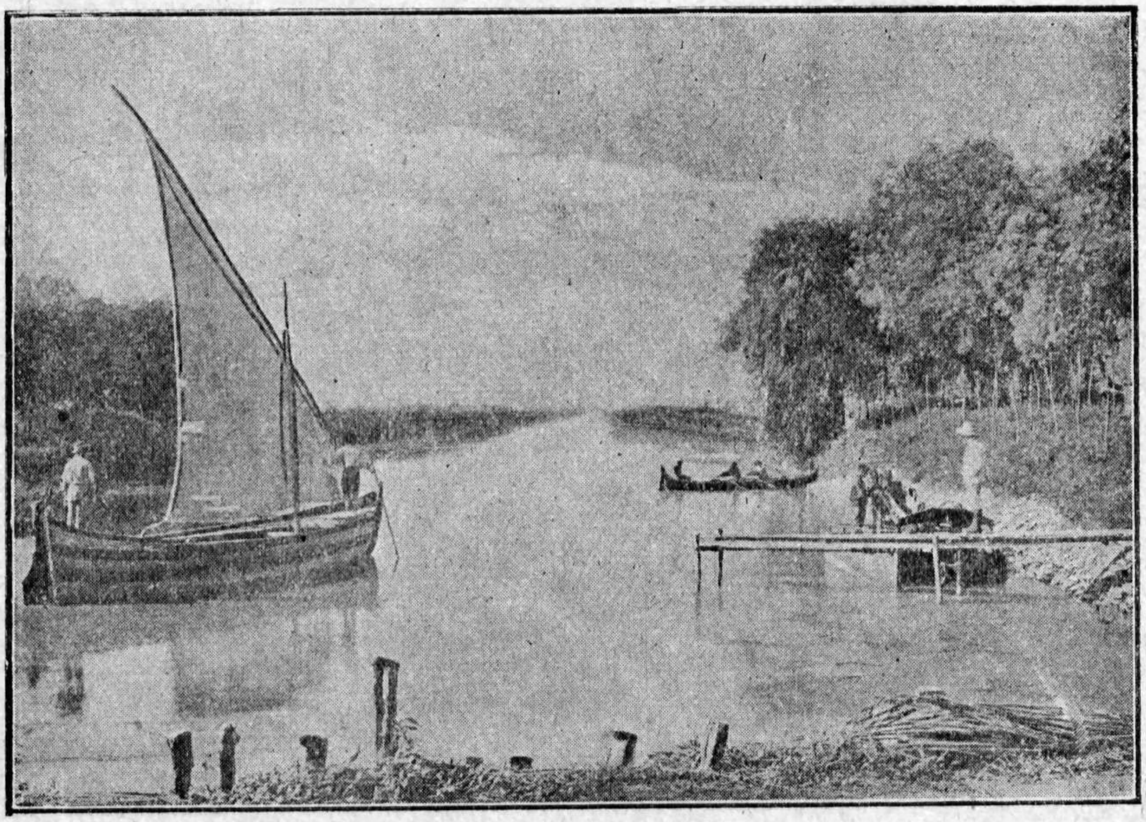
Insula plutitoare în Delta Dunării

In tăeturile ce le-a făcut serviciul technic al Comisiunei Europene a Dunării, în Deltă, sau, în tăetura cea mare ce s'a făcut de serviciul pescăriilor, la Dunăvăț, s'a putut vedea aceasta foarte bine, săpându-se cu draga pe kilometri întregi numai în plaur plutitor, unde dedesupt era apă. Ba chiar mai mult, s'a lucrat în terenuri, care aveau cu totul aparența pământului solid și unde chiar la suprafață stuful era mic și rar și cu toate acestea săpându-se cu draga s'a văzut că era plaur plutitor, iar la o adâncime de un metru sub el era balta Dunării. Acesta este de obicei un plaur peste care o inundație

Traseul canalurilor Carol I și Ferdinand

mare a depus aluviunile sale de nisip și nămol îngreuindu-l astfel și împiedecând o parte din vegetația de pe el de a se mai dezvolta". [1])

Bratul Dunăvățului

Gura Dunăvățului dela Dunăre

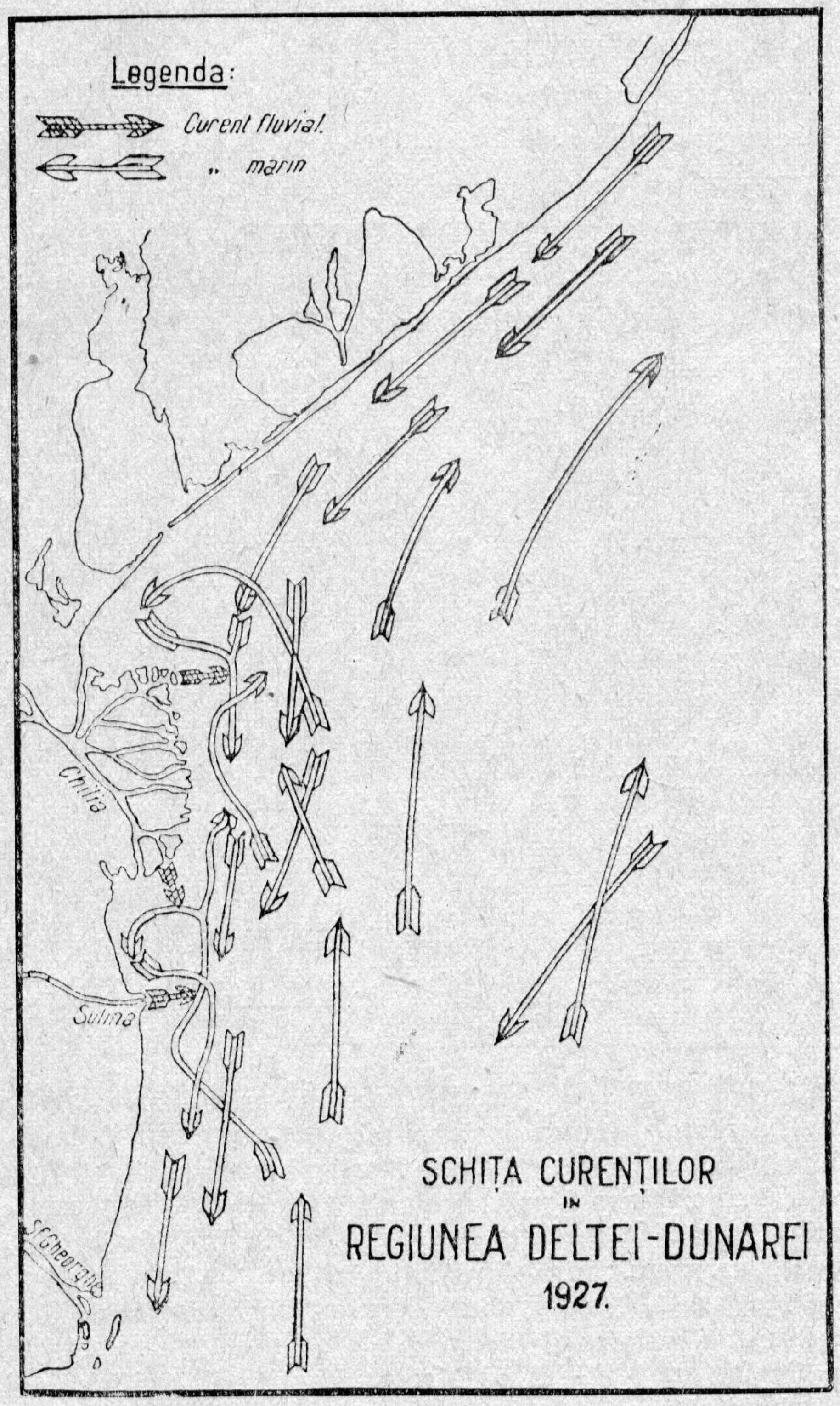
Lângă Mahmudia e dealul *Beștepe* (turc. = 5 vârfuri), care e stâncos.

---

[1]) Dr. *Gr. Antipa*, Regiunea inundabilă a Dunării, 1910.
Reissek. Vegetations—Geschichte des Rohres an der Donau in Oesterreich und Ungarn. Wien 1859.

Gârla Dunăvățul se desface din brațul Sf. Gheorghe, se îndreaptă mai întâi spre S. și apoi spre V. și după un curs de 40 km. se varsă în lacul Razim.

In unele părți malurile Dunăvățului sunt înalte. Această gârlă, comunică cu lacul Dranov prin gârlele Pietnaț, Semnat și Dvațatca.

CANALURILE. — După ce s'a rectificat Dunăvățul, s'a construit de Români canalul *„Regele Carol I"*, [1]) care leagă brațul Sf.

[1]) Lucrările au costat 236.000 lei.

Gheorghe de laguna Razimului și *canalul Regele .Ferdinand,* care leagă brațul Sf. Gheorghe de lacul Dranov.

CANALUL „REGINA ELISABETA" este lung de 5 km., lat de 20 m. și adânc de 2 m. Cheltuelile pentru executarea lui s'au ridicat la suma de 79.000 lei. El leagă laguna Razimului de lacul Babadag.

Alimentările puternice ale lacului Razim și vânturile de răsărit, care provoc în partea de V. urcarea nivelului apei de 0,60 m., au favorizat construirea acestui canal. [1])

REGIUNEA LAGUNEI RAZIMULUI.— O altă regiune interesantă în Dobrogea este aceea a marei lagune dela sudul Deltei Dunărei, — rămășița fostului golf al mărei Negre. Laguna Razimului e formată din următoarele lacuri, „japșe", „periboine", „zatoane" și „buhazuri" :

	Intinderea maximă de apă	
Razim (Razelm)	36.000	ha.
Dranov (Durnău)	2 500	„
Babadag	2.000	„
Golovița (Gorovița)	7.200	„
Zmeica	6.400	„
Sinoe	16.500	„
Tuzla	1.400	„
Sarinasuf	600	„
Hagighiol	300	„
Malciana	400	„
Petrişca Mare	200	„
Diverse Japşe, periboine, zatoane, buhazuri etc.	19.000	„
Total . . .	112.500	ha.

Aceste întinderi de ape comunică între ele prin diferite guri și canaluri și sunt alimentate, — fie cu apele mărei, prin diverse orificii, fie cu apele Dunărei, prin canaluri, sau cu apele râurilor ce se varsă într'ânsele : Cataloiul, Taița, Telița, Slava Rusă, Beidaut, Babadag, Slava Cerchează, Hagi Arad, Sariutul, Dunghival Peletlia — ; sau cu apele din subsol.

In *lacul Razim* sunt insulele: Popina, situată la 1.500 m. de mal, care are o circonferență de 3.500 m. și o întindere de 149 ha. Partea de V. e mlăștinoasă. Alt. 49 m. ; *Grădiștea* și *Bisericuța*.

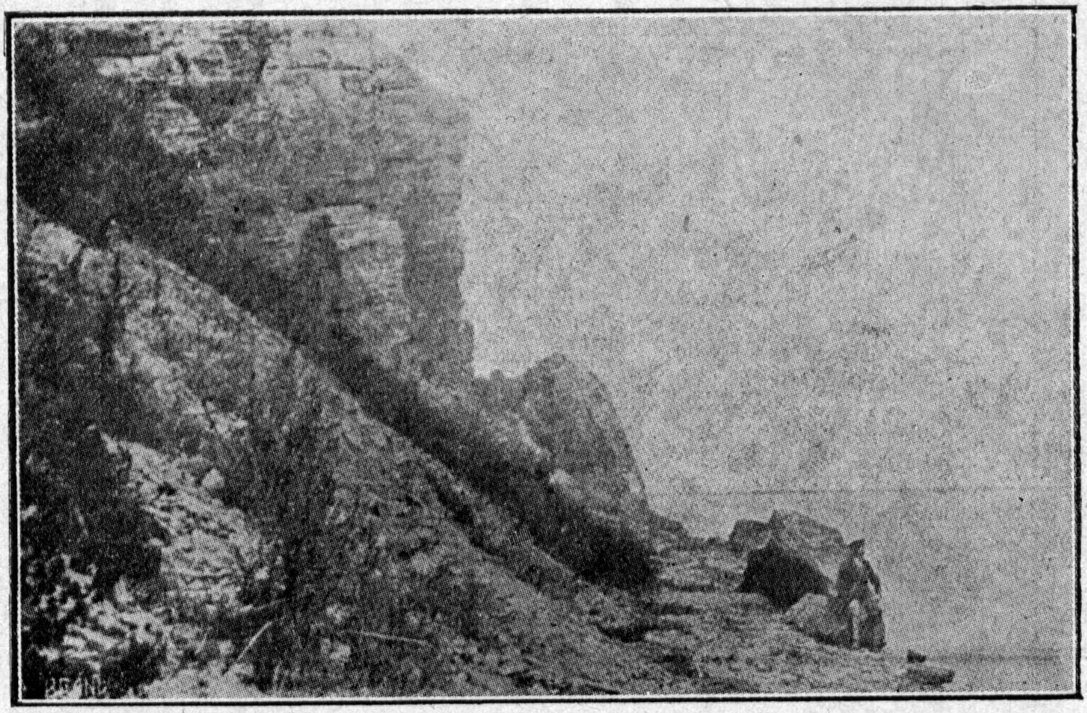
Lacul Razim are legătură cu Marea Neagră prin orificiul *Cistaicase*, la punctul Pohani—Hrani.

LACUL BABADAG e situat lângă laguna Razim și dealul Babadag.

[1]) ION G. VIDRAȘCU, Lunca Dunărei și regimul apelor ei. p. 162. Bul. Soc. Reg. de Geogr. XXXVI, 1915.

Lungimea : 11 km. Lăţimea maximă : 3 km. Adâncimea : 1—3.50. Suprafaţa : 16 kmp. La V. lacul are două prelungiri : balta *Toprac-Chiopru* şi *Coada Bălţii*. Intre lacul Babadag şi lacul Razim e o regiune mlăştinoasă, acoperită de stuf. Ambele lacuri comunică între ele prin *canalul „Regina Elisabeta"*, inaugurat în 1913.

LIMANUL GOLOVIŢA are legătură cu marea Neagră prin *Portiţa;* LIMANUL SINOE prin *Petriteasca;* iar LACUL GARLIŢA prin *Lungana* şi *Chituc.*

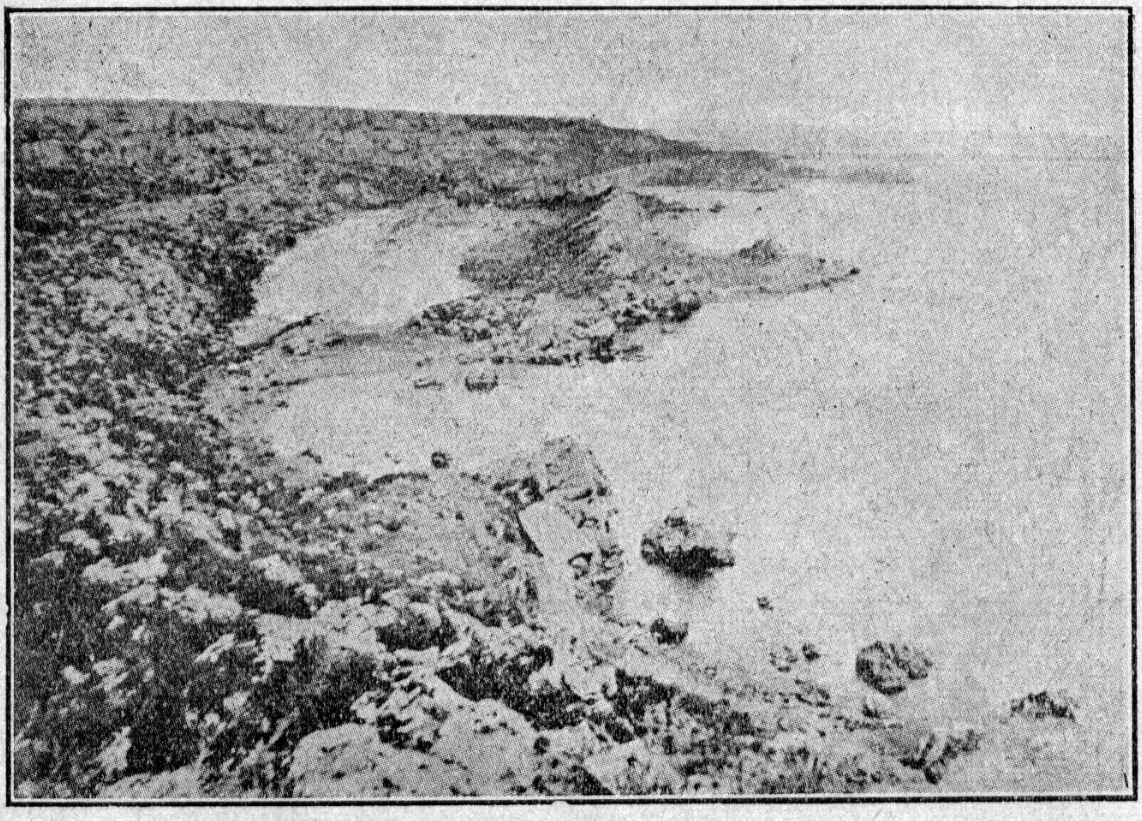
Ţărmul cretacic al lacului Razim (Capul Dolojman)
Fot. Prof. I. Simionescu

COASTA MAREI NEGRE. — Afară de partea cuprinsă între Delta Dunării şi gura Boazului, care e la acelaş nivel cu marea, coasta dobrogeană este pretutindeni înaltă. Contra-forturile nord-estice ale Deliormanului se opresc brusc pe coastă.

Dela N. la S. coasta formează următoarele capuri : *Olinca* (pe care e instalat farul Sf. Gheorghe) ; *Midia* (la extremitatea ţărmului stâncos numit *Colţul Bumbacu*, sau *Paume); Constanţa* (fostul hotel Carol din oraşul Constanţa) ; *Agigea* (lângă lacul cu acelaş nume) ; *Tuzla*, care e cel mai înnaintat (pe care este instalat farul Tuzla) ; *Cumarova* (lângă lacul Cumarova) ; *Caliacra* (lângă oraşul Caliacra) şi *Giulgrad*. Golfurile sunt : *Midia*, *Constanţa* cu concava către S. şi Caliacra. In faţa gurei Sf. Gheorghe sunt insulele de curând apărute : *Ostrovul Mare*, *Ostrovul Mic*, *Ostrovăţul*, *Ostrovul* (pe care e instalat farul Sf. Gheorghe al Comisiunii europene dunărene) *Sakalin*, lungă de 3 km. şi *Gura Câinelui*. Nisipurile dela Sf. Gheorghe, Caraorman, Cisla Văduvei şi Catârleţul, sub influenţa vânturilor, formează dune ; iar cele dela gura Periteasca, Malciana Gura Boazului, Sinoe, Tusla, Chituc, Istria, Midia, Mamaia, Mangalia, Ecrene, sunt fixe.

Coasta din partea de N. E. a peninsulei Constanţa, se surpă. In ultimele decenii cartiere întregi au fost distruse din cauza surpării terenului. Coasta este argiloasă între biserica grecească din Constanţa şi Mamaia şi stâncoasă între biserica grecească şi bulevardul Elisabeta. Peninsula pe care este aşezat oraşul Constanţa este o rocă sarmatică acoperită de loess.

Intre lacul Şabla şi ţărmul mărei terenul e nisipos şi formează dune înalte de câţiva metri. In apropiere de Calichioi coasta se înalţă în linie verticală, sau oblică. De la farul Şabla, la sud, până aproape de Surtuchioi coasta e formată din calcaruri rezistente.

Coasta Mărei Negre în dreptul lacului Heraclea

Falii mari sunt între Caibeichioi şi Balota. Falia dela N., numită *Iaila*, e aplecată în direcţia V. şi oferă o privelişte interesantă. Alte falii aplecate în direcţia V. încep din dreptul localităţii Surtuchioi. Dr. I. Lepşi numeşte aceste falii „Heraclea". Intre Şabla şi Caliacra predomină calcarul tare.

COASTA DE ARGINT. — Prin „Coasta de Argint" unii geografi înţeleg coasta Mărei Negre dela S. de Mangalia până la Ecrene; iar alţii, dela Şabla la S.; dela Caliacra, la S.; sau dintre Caliacra şi Balcic. [1])

De-alungul coastei, care se întinde dela Şabla până la Ecrene, sunt unele regiuni, care prezintă interesante şi variate aspecte. O climă blândă, aproape cu caracter mediteraneean, a favorizat creşterea unei vegetaţii, dacă nu impresionantă prin exuberanţa şi varietatea ei, totuşi interesantă prin caracterul său exotic pentru noi. Pe lângă viţa de vie, foarte viguroasă, creşte în această parte, smochinul sălbatec, migdalul şi câteva elemente mediteranee.

Faptul apoi că o parte din această coastă e formată din calcar alb şi marne sarmatice, acoperite în unele locuri de *terra rosa* (pământ roşiatic), explică minunatele jocuri de lumină şi efecte de colo-

[1]) După dr. I. Lepşi Coasta de Argint ar fi numai partea cuprinsă „între Balcic şi capul Caliacra, care are o lungime de 26,6 km.". (Coasta de Argint. Analele Dobrogei, Vol. V, 1923 şi Litoralul Şabla-Ecrene, p. 212).

rit, atunci când întregul litoral este inundat de razele Soarelui. In timpul nopţilor, când razele argintii ale Lunii, proectează pe întinsul apelor mării, o mantie strălucitoare, care pare fosforescentă, atunci Coasta de Argint prezintă aspectul unui splendid decor de feerie.

FARURILE.— SULINA.— *Farul dela capul cheiului la S.* O lumină alternativă albă-verde. Explozibil, la fiecare 10 m. Inălţimea : 38 pic.

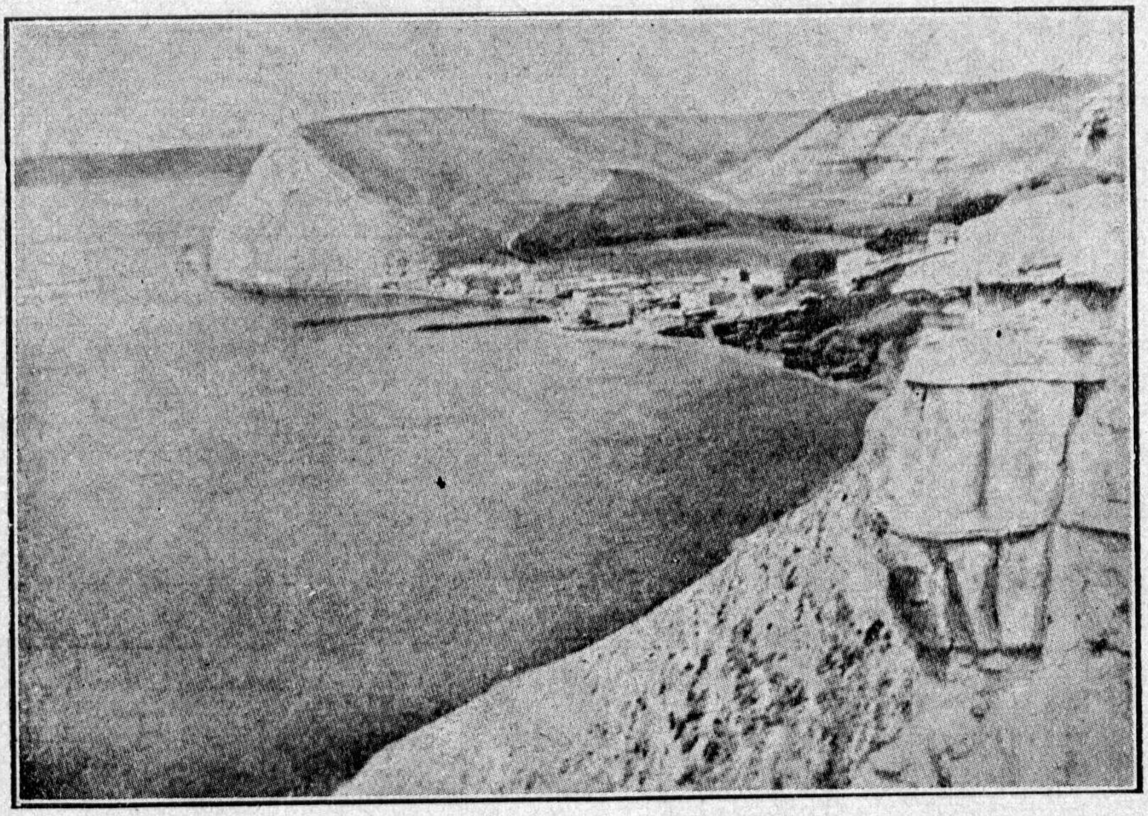
Farul dela Nord, Construit în 1887. Inălţime, 45 pic. Vizibilitate, 8 mile Turn de piatră circular. Lumina roşie. Clopot.

Farul vechi. Joc alb fix, vizibil la 14 mile marine. Inălţime, 70 picioare, construit de ruşi în 1802 ; înlocuit în 1833 şi reconstruit în 1842.

Poziţia : Lat. N. 45°, 10'. Long. E dela Gr. : 29°, 41'.

(Actualmente Comisia Europeană Dunăreană construeşte alt far pe prelungirea digului).

SF. GHEORGHE.— 1 lumină la fiecare 5 sec. Construit în 1865. Reparat

Oraşul Cavarna.

în 1913. Vizibilitate : 14 mile marine. Inălţimea, 65 pic. Turn cilindric negru

Poziţie : Lat. N. 44°, 51'. Long. E dela Gr. : 29°, 37'.

In timp de ceaţă : explozii la fiecare 5 m.

CONSTANŢA. — Farul „Regele Carol I", situat la capul digului principal. Turn alb pe un bloc pătrat de piatră. Lumina albă cu ocultaţie la fiecare 2 sec. Vizibilitate, 13 mile marine. Inălţimea : 67 pic. Construit în 1909. Sirenă : la fiecare minută un sunet de 2 sec.

2 faruri la intrarea portului. Lumina roşie şi verde.

Poziţie : Lat. N. 44°, 9'. Long. E. dela Gr. : 28°, 41'.

TUZLA. — Construit în 1900. Inălţimea, 70 m. 2 lumini la fiecare 10 sec. Vizibilitatea 20 mile marine. Turn cilindric alb de oţel. Sirenă : sunete la fiecare 2 m. (3 sec.).

Poziţia : Lat. N. 44°, 0. Long. E. dela Gr. : 28°, 42'.

Globul cu cele două oclaturi albe se învârteşte într'o bae de mercur prin ajutorul unui mecanism de ceasornic. El e prevăzut şi cu o lampă roşie,

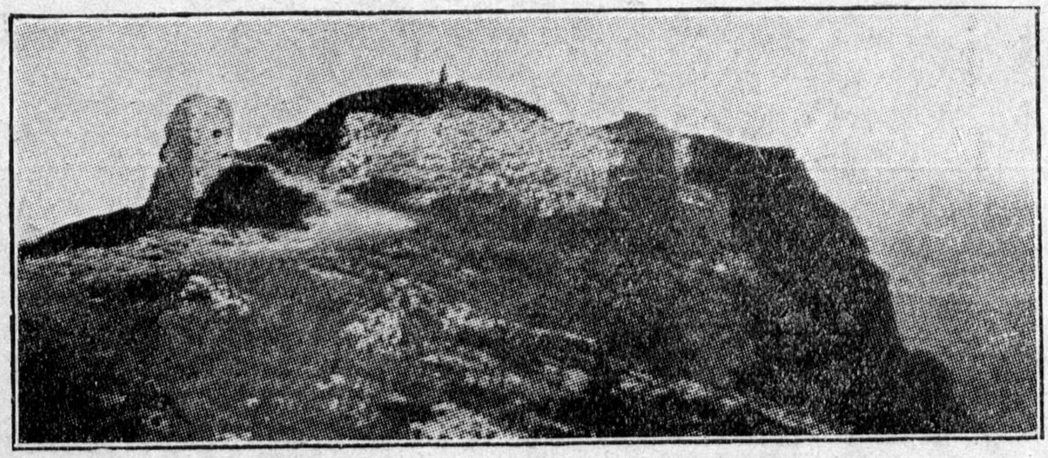
care luminează un unghiu de 30 de grade dela uscat la mare, în spre Constanţa cu scopul de a feri vasele să nu atingă uscatul, dând direcţia Consstanţei.

Sirena farului e cu aer comprimat de primul ordin (la fiecare 2 m. o grupă de 3 sec. durată, separate la o pauză de 5 sec.). Farul a costat 283.439 lei.

MANGALIA. — Construit în 1897. Schelet de oţel roşu şi alb. 1 lumină fixă albă. Vizibilitatea : 12 mile marine. Inălţimea : 50 picioare.

Poziţia : Lat. N. 43°, 49'. Long. E. dela Gr. : 28°, 37'.

ŞABLA. — Construit în 1856. Turn octogonal de piatră alb. Lumina fixă. Vizibilitatea : 15 mile engleze. Inălţimea : 98 picioare.

Capul Caliacra

Poziţia : Lat. N. 43°, 33'. Long. E. dela Gr. : 28°, 39'.

CALIACRA. — Construit în 1866. Reparat în 1911. Turn alb la extremitatea capului Caliacra. Lumină la fiecare minută. Vizibilitatea : 18 mile marine.

Poziţia : Lat. N. 43°, 21'. Long. E. dela Gr. : 28°, 30'.

Turnul farului, construit din fer, are o greutate de 47.000 kgr. şi o înălţime de 54 m. Aparatul optic e prevăzut cu două oclaturi albe şi luminează un unghiu de 18 grade.

LACURILE SARATE. — La S. de laguna Razim, sunt numeroase lacuri sărate, — rămăşiţe ale apelor mării.

Taşăul (2183 ha.) cu malurile înalte şi stâncoase. In mijlocul lacului e Insula Mică (turc. Chiuciuc-Oda) ; *Lacul Mic* (Ada ghiol) ; *Gargalâc* în partea de S. a comunei cu acelaş nume. (250 ha. întindere). Malurile lui sunt înalte şi stâncoase.

Mai la S. e *lacul Mamaia* (Siut Ghiol) care e la 1.95 m. peste nivelul mărei ; se scurge în apele mărei la N. de Constanţa, printr'un şuvoi puternic, care reprezintă o forţă motrice de aproximativ 500 cai putere.

In lac este faimoasa *insulă Ovidiu.*

Lângă staţiunea de c. f. Mamaia (stab. balnear, plajă).

Lacul *Tăbăcăriei* (108 ha.), lângă Constanţa.

Lacul *Agigea* (75 ha.), lângă satul Agigea. [1])

LACUL TECHIRGHIOL.— (1232 ha.) situat la 12 km. S. Constanţa.

Nivelul lacului e cu 1.50 m. *sub* nivelul mărei Negre. Sărătura apei sale e foarte concentrată. Proporţia de săruri la litru : clorură de sodiu g. 75.5273; sulfat de sodiu, g. 9,7017 ; sulfat de magneziu g. 1,1625 ; sulfat de calciu, 0, 9326 g.

Analiza nămolului din lac : Clorură de sodiu, 36,40330 ; clorură de potasă, 1,39586 ; clorură de magneziu, 0.73376 ; bromură de magneziu, 0,04794 ; sulfat de magneziu, 3,43726 ; sulfat de calciu, 0,06041 ; carbonat de calciu,

---

[1]) Agigea în turc. = amară.

0,39985 ; carbonat de magneziu, 0.69625 ; carbonat, acid de amoniu 0,36363 ; silice, 0,000043 ; oxid de fer, urme, oxid de aluminium urme, azotat de amoniu urme, substanțe organice, acizi volatizi, perderi, 1,46423 ; hidrogen sulfurat liber, urme slabe ; anhidridă carbonică și semicombinată, 2,78642.

Lacul e despărțit de Marea Neagră printr'o limbă de nisip de 600 m. lărgime. Densitatea apei e mai mare decât aceea a apei de mare cu 0,04201—15 la sută. Lângă lacul Techirghiol e un alt lac mai mic.

In apropiere sunt stațiunile balneare *Carmen Sylva* (Movilă) și *Techirghiol-sat.*

Lacul *Comarova* (52 ha.), S. de Techirghiol.

Lacul Tatlageac, la S. de Tuzla, km. 31—32 al șoselei, lângă satul Tatlageac. Suprafață : 162 ha. Proporția de săruri la litru : clorură de sodiu, 8,6120 g. ; clorură de magneziu g. 0,2454 ; sulfat de magneziu g. 0,6293 ; sulfat de calciu g. 0,5011.

In apropiere de orasul Mangalia, balta și lacul Mangalia.

LACUL MANGALIA a avut odinioară o întindere ceva mai mare. După un studiu al d-lui comandor C. Negru, în urma pământului cărat de ploi, s-a împotmolit 2,5 km. din acest lac, — fapt ce se constată prin ridicarea topografică din 1888, care arată coada lui la 2,5 km. mai departe de cât unde este astăzi. [1]). In urma studiilor ce s'au făcut în vederea transformărei acestui lac într'un bun adăpost pentru flota noastră de războі, o parte din el se numește „Baia Marinei", sau „Baia General Hârjeu".Valea lacului Mangalia, de la origină până la mare, are o lungime de 43 km. dintre care 9,3 km. e ocupată de apele lacului. Sunt câteva insule pe lac și lângă lac este „Peștera Dobrogei" și câteva puțuri sulfuroase. Fundul lacului actual, plin de nămol și nisip, e la 6—12 m., iar fundul primitiv al văii de piatră, se găsește astăzi, la adâncimi mai mari de 16 m. sub nivelul mărei. [2])

LACUL ȘABLA, are o suprafață variabilă de 10—30 ha. și o formă aproape circulară. Diametrul : ½ km. Nivelul este aproape egal cu cel al Mării Negre. Solul noroios, se poate întrebuința pentru băile de nămol.

LACUL HERACLEA (lângă *Surtuchioi)*, are în diametru aproximativ ½ km. Nămolul din lac are coloarea plumburie-neagră și e gras. In fundul băeii Balota, balta cu acelaș nume, care e ridicată deasupra nivelului M. Negre. Lungimea : 1000 m.

LACUL TUZLA are legătură cu marea printr'un șanț artifical. Nivelul lacului e aproape la acelaș nivel cu marea Neagră. El are un strat gros de nămol.

BALTA BATOVA, la gura râului cu acelaș nume. Are o suprafață de 2 kmp. In apropiere e faimoasa plajă dela Ecrene.

REGIUNEA HARȘOVA — GURA DOBROGEI

Din nodul orografic al Dobrogei, *Piscul Țuțuiat,* pornește spre S. și S. E., pe stânga pârâului Sarai, până la Hârșova, dealul *Dulgherului,* formând lângă această din urmă localitate o importantă poziție militară ; iar, între văile Slava și Beidaut, este *dealul Testemel* cu vârful *Ciamurli,* înalt de 306 m.

Valea Casimcei cu caracter pietros, e interesantă și pitorească. Dela satul Pantelimon se deschide spre S. defileul *Chirișlic,* lung de câteva sute de metri. La deschiderea defileului e o peșteră și stâncile de pe-aici relativ înalte de calcar, au forme ciudate. La dreapta, se deschide defileul *Șeremet.* Valea numită *„Gura Dobrogei"*, cu caracter pietros — prin care curge pârâul Visterna — pare a indica că de la această gură, în jos, începe regiunea de stepă, — *adevărata Dobroge.*

[1]) *Comandor C. Negru*, Lacul Mangalia, Revista Armatei, Anul XXXII, N. 4, 1914.

[2]) *C. Brătescu*, Lacul Mangalia, Bul. Soc. Reg. de Geogr. XXXVI, 1915.

„Gura Dobrogei are şi ea acelaş caracter pietros ca şi valea Casimcea. Ba chiar priveliştea pare aci mult mai impunătoare. Peşteri întinse, ce par că'şi ascund gurile mici în dosul stâncilor eşite mult înainte şi a căror mărime se socoteşte după numărul oilor ce se pot adăposti în el ; micul pârâu ce udă valea şi puternicul izvor la fel cu care nu cred să se mai afle altul în Dobrogea stepă, au dat putinţa ca această vale să fie populată cu numeroase turme şi oameni". [1])

Râul Casimcea, sau *Taşăul*, este cel mai lung curs de apă din Dobrogea : 95 km. Bazinul său are o suprafaţă de 600 kmp. El izvorăşte dela poalele dealului Perletlia şi se varsă în lacul Taşăul.

Râul Slava (85 km. lungime) se varsă în limanul Goloviţa.

Râul Beidaut (50 km. lungime) se varsă în limanul Sinoe.

Râul Duimai, se varsă în lacul Tuzla din jud. Tulcea.

Râurile Taiţa, Casimcea sau Taşăul, Teliţa şi Beidaut, nu seacă niciodată.

Dealul Sarighiol, e între văile Casimcea şi Beidaut (200—270 m. alt.). Intre văile *Carasu* şi *Casimcea*, din *vârful Inşiratele* (209 m.) se desfac mai multe înălţimi, în forma unui evantai, — unele, în direcţia Constanţa şi Mamaia şi altele în direcţia Megidia.

REGIUNEA STEPEI IERBOASE. — Regiunea stepei începe la răsărit de depresiunea Oltina şi se întinde până în valea Carasu, dintre Cernavoda şi Murfatlar.

La S. de valea Carasu e un podiş, ale cărui înălţimi sunt mai pronunţate la sud, pe creasta Deliormanului. In apropiere de Constanţa podişul, la *Palas*, are 58 m. înălţime. Distanţa dela ţărmul mărei şi până la culmea principală a terasei dunărene este între 7—10 km.

REGIUNEA DELIORMANULUI. — Regiunea deluroasă şi păduroasă cunoscută sub numele de *Deliorman*, cuprinde partea dela Vestul depresiunii Oltinei şi Bazargicului, până la frontiera românobulgară ; dar ea se întinde şi mai departe, în Bulgaria, până la coasta de răsărit a *Bieli-Lomului* şi a *Provadiei*, aşa că linia de despărţire a apelor cade pe teritoriul statului vecin. Regiunea dela V. liniei Bazargic, Caraomer şi Cobadin este tăiată de văi largi şi e accidentată în apropierea Dunărei ; iar regiunea dela răsăritul acestei linii are aspect de stepă ierboasă, cu văi largi, lipsite mai toate de apă şi de păduri.

Intreg podişul Deliormanului este accidentat, fiind constituit din dealuri înalte (130—420 m.), acoperite de păduri şi de văi adânci, cari au înclinarea în direcţia S.—N., către Dunăre.

Trerasele dunărene au înălţimi între 100—392 m.

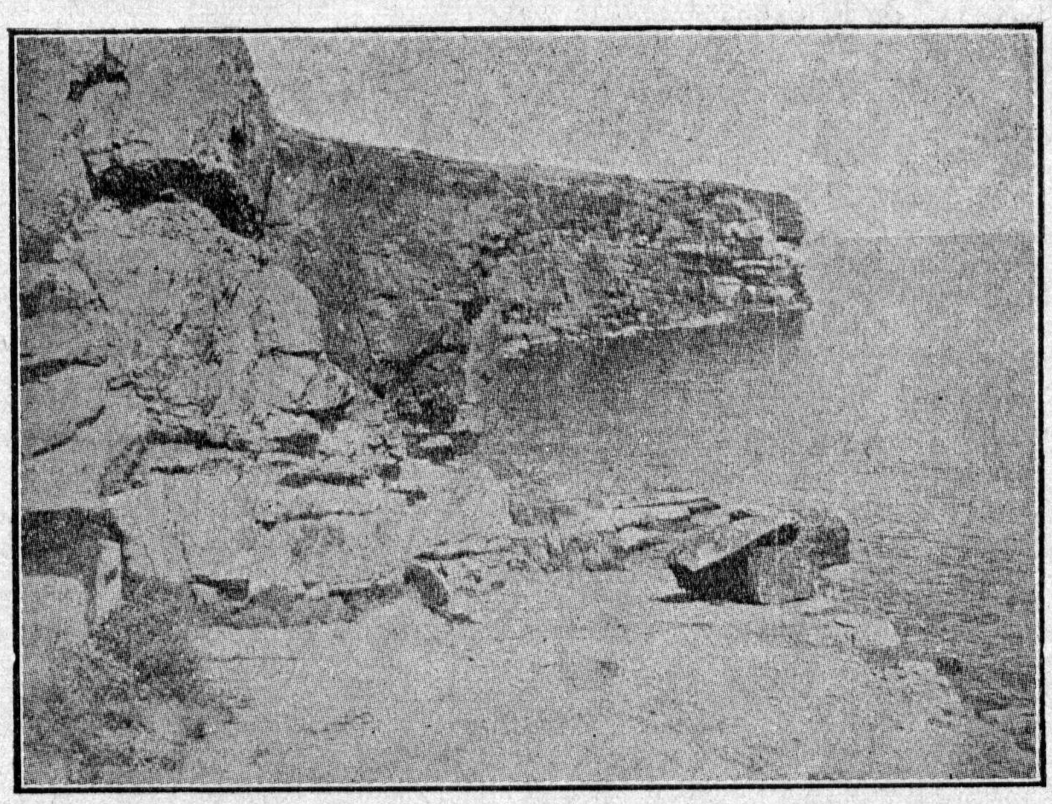
In general văile din această regiune sunt uscate.

---

[1]) N. GH. DINCULESCU, Observări din Dobrogea, Bul. Soc. Reg. de Geogr. Tom. 34. fas. I.

INSULA ŞERPILOR

Insula Şerpilor, care a făcut odinioară parte din soclul continental al Dobrogei e situată în Marea Neagră la E. de gurile Dunării, în dreptul Sulinei, la o distanţă de port de 44,/814 km.

Insula Şerpilor

Coordonate geografice. — Lung. E. 30°, 14' 41" ; Lat. N. 45°, 15', 53".
Suprafaţa : 17 hectare.

Lungimea, pe la mijlocul insulei, dela S. la N. e de 440 m. ; diametrul cel mai lung, dela S. W. direcţia N. E., e de 662 m.

Adâncimea mării, în jurul insulei, e între 4—25 m.

Terenul stâncos e compus din gresii silicioase dure, conglomerate şi cvartiţe care fac parte din sistemul *Permic* (grupa primară).

In partea dela N. şi V. stâncile se înalţă puţin peste nivelul mărei, pe când la S. şi E. ţărmul e prăpăstios. In împrejurimi sunt stânci submarine.

In colţul dela S. W. se observă urmele unui drum vechi.

In mijlocul platoului din interiorul insulei se văd ruinele unui templu antic.

Farul a fost construit în anul 1919.

Poziţia: Lat. N. 45°, 15'. Long. E. dela Gr. 30°, 13'. O lumină la fiecare 2 sec. Vizibilitate : 19 mile marime. Inălţime : 195 picioare. Explosibil : 2 bubuituri la fiecare 30 de sec.

Această insulă a avut în antichitate o întindere mai mare de cât astăzi şi a fost locuită.

Ammiani Marcellini şi *Philostrati* spun că insula *„Leuce"* — cum se numea în antichitate *insula Şerpilor* — erau mai multe lacuri. Aci a fost — după tradiţie şi legendele din antichitate — fai-

mosul templu al lui Achille și diverse edificii, în care locuiau preoții. Templul era înconjurat de plomi și ulmi.

Rufi Festi Arieni în *Descriptio Orbis terrae* vorbește de un golf foarte întins ce era în această insulă.

LEGENDA LUI ACHILE. — Grecii din antichitate credeau că eroul Achile, după moartea sa, a locuit în insula *Leuce* (Insula Șerpilor) unde avea un templu măreț și corăbierii aduceau aci jertfe și daruri. Tot în această insulă, numită „a fericiților", locuiau sufletele eroilor. [1])

In *„Periplus Ponti Euxini"*, Flaviu Arriani, povestește astfel legenda lui Achile :

„Dacă din dreptul acestei guri [1]) plutești cu vântul de nord spre lar-„gul mărei, îți stă înainte o insulă pe care o numesc unii *insula lui Achile* „și alții *Alba*, pentru culoarea sa. Se zice, că Thetis a scos'o din mare pentru „băiatul ei, și că Achile o locuește. In adevăr, că se și găsește în ea un tem-„plu a lui Achile și o statue de lemn, care este o lucrare veche. Insula însă „este deșartă de oameni și e păscută de capre nu multe la număr, pe care „cei ce se opresc le aduc jertfă lui Achile. Și daruri multe sunt puse în tem-„plu, precum fiole, inele și pietre mai de preț.

„Toate aceste daruri sunt închinate lui Achile și inscripțiile de pe ele, „unele în latinește, altele în elinește, în fel de fel de metre, sunt laude iarăși „pentru Achile. Iar unele sunt și pentru Patroclu, de oarece îl cinstesc și pe „Patroclu împreună cu Achile, acei cari vor să placă lui Achile. Și mai lo-„cuesc pe insulă o mulțime de păsări fulice, lari și coturnice, nenumărat de „multe. — In fiecare zi de dimineață ele sboară spre mare și apoi dela mare, „muindu-și aripele, sboară repede spre templu și-l stropesc. Când este stro-„pit în deajuns, ele mătură podeala tot cu aripele.

„Unii istorisesc și acestea, că: Dintre cei ce se coboară pe insulă, acei „veniți în adins, aduc pe corabii victime, pe care parte le jefuesc, parte le lasă „libere în onoarea lui Achile ; iar cei cari vin siliți de vreme rea, cer de la „însuși zeul o victimă, întrebând pe oracol în privința sacrificiului ; dacă „nu-i mai bine și mai folositor, să o înjunghie pe acea pe care au ales-o după „părerea lor, pe când păștea ; — depunând în același timp și prețul care li „se pare lor potrivit.

„Dacă oracolul respinge, ei adaogă la preț, dacă iar respinge, adaogă „iarăși, până când primind, ei cunosc că prețul e de ajuns. Atunci victima „stă de voia ei și nu mai fuge. Și astfel bani mulți sunt dăruiți eroului drept „preț al victimelor.

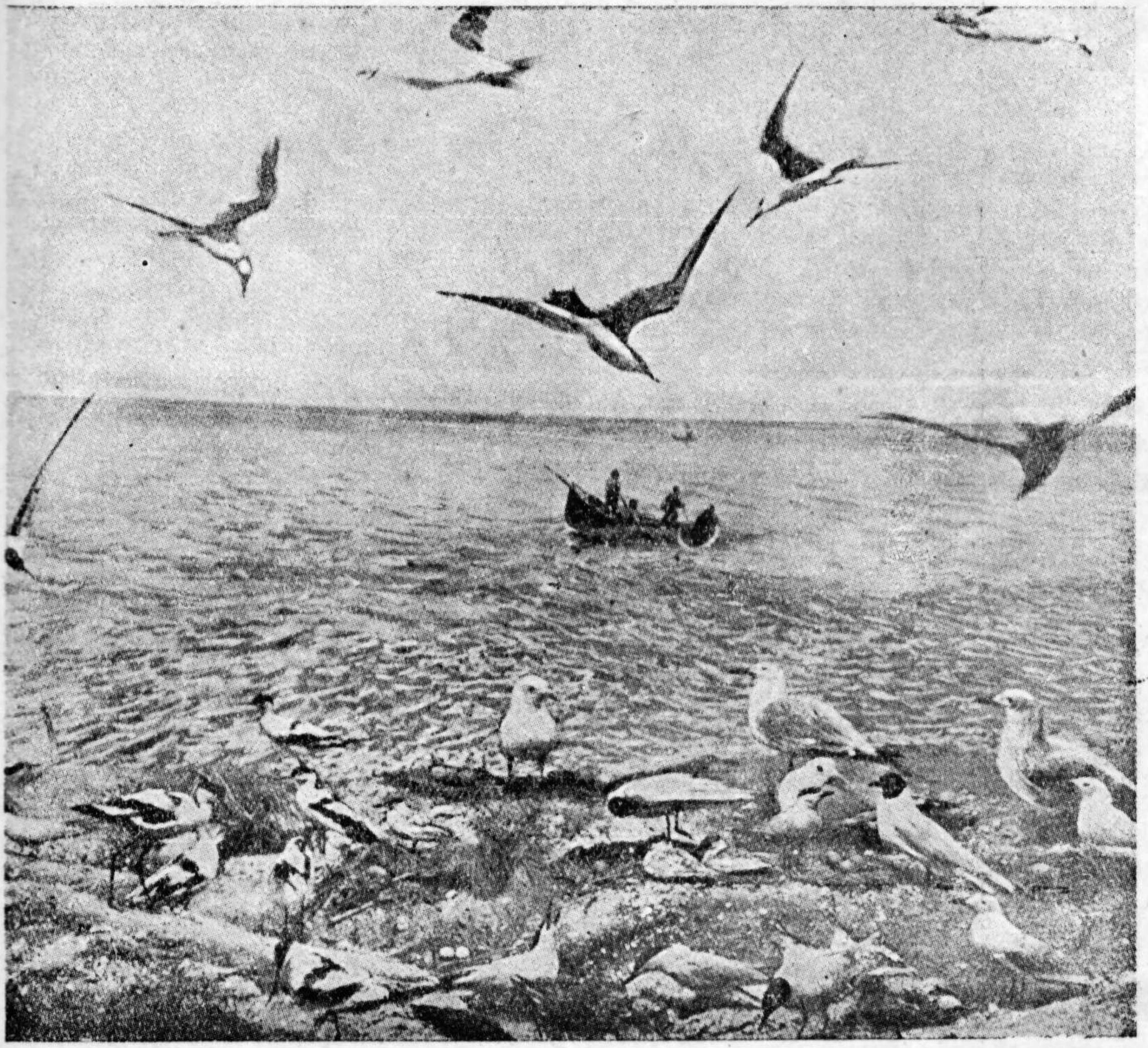
„Se mai zice, că Achile să arată în vis celor ce se coboară pe insulă, „iar celor ce plutesc, când nu sunt departe de ea, li se arată pe mare și se „spune ce parte a insulei este mai bună pentru coborît și pe unde să se „apropie.

„Alții zic că fiind în veghere, li s'a arătat Achile pe catart ori pe vârful „antenei, în același chip ca și Dioscurii. Cu atâta doară, Achile mai puțin de „cât Dioscurii, căci aceștia se arată ori și pe unde celor ce plutesc, și cei ce

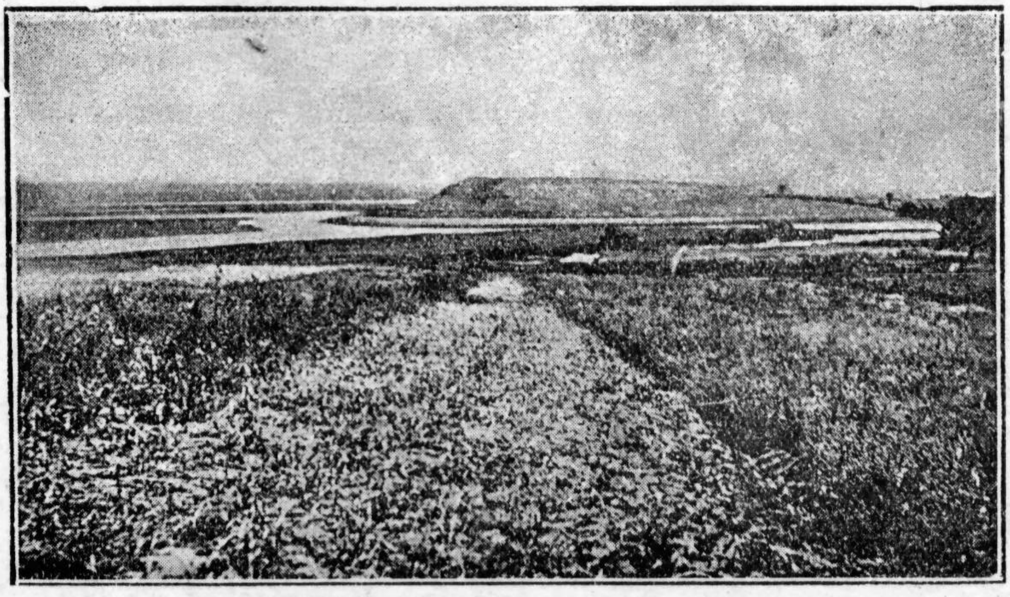
---

[1]) ARCTINUS DIN MILET în *Aethiopida* (Photius, cod. 239, la C. Müller. *Geographi Graeci minores*, L. p. 397). PINDAR. Nemea, IV, 49. EURIPIDES în *Andromaca* și *Iphigenia* în *Turida*. PHILOSTRAT în *Heroica*. AMMIANI MARCELLINI, *Res gestae*, XXII, . LYCOPHRON în *Cassandra*. DIONYSII (Periegetul) în *Orbis Descriptio*. POMPONII MELAE în *De Situ Orbis*, II, 7. C. IULIU SOLIN în *Polyhistor*, XIX. PRISCIANI în *Periegesis*, 557—561. RUFI FESTI ARIENI în *Descriptio Orbis terrae*, 720—729. PAUSANIAE în *Laconica*, XIX, c. 11. MAXIM DIN TYR în *Dissertatio*, XV, 7. FLAVIU ARRIANI în *Periplus Ponti Euxini*, 32 și 33.

[1] Gura *Psilon* a Istrului (Dunărei); gura Subțire=Chilia.

Laguna Razimului. Stoluri de păsări.

Stânca Bisericuţa şi gârla Ciulineţul.

„îi văd sunt mântuiţi, pe când acesta (Achile) se arată numai celor ce plu-
„tesc spre insula lui. Iar alţii mai spun că au văzut şi pe Patrocle arătân-
„du-li-se în vis.

„Şi le scrim acestea despre insula lui Achile, din auzite sau dela cei
„ce s'au coborît ei înşişi pe insulă, sau dela cei cari le-au auzit dela alţii, —
„şi mie mi se pare că nu-s nevrednice de crezare. Căci eu sunt convins că
„Achile a fost un erou — dacă a mai fost vreunul — judecând după noble-
„ţa şi frumuseţea lui, după tăria lui sufletească, după depărtarea lui de
„tânăr dintre oameni, după poema lui Omer despre el, şi după firea lui iu-
„bitoare şi prietenoasă care l'a făcut să dorească moartea, după ce a perdut
„pe acei pe cari îi iubea". [1]).

După o altă legendă povestită de *Philostrat* în *Heroica*, zeiţa Thetis s'a rugat de Neptun, să scoaţă din adâncul mărei o insulă pentru fiul ei, Achile, ca acesta să stea, într'ânsa, cu iubita lui, Elena. Neptun a „făcut" insula *Leuce* cu material adus din Scyithia şi depus pe fundul mării de râurile Istru, Borystene şi Thermodonte. In această insulă s'au văzut şi s'au îmbrăţişat Achile şi frumoasa Elena.

In altă legendă se povesteşte lupta amazoanelor cu Achile. Invinse de Achile, amazoanele au fost ucise în insula *Leuce*.

Philostrati spune că această expediţie a amazoanelor s'ar fi făcut în anul 168 înainte de Chr.

Pe la jumătatea sec. II înainte de Christos, cetăţenii din Olbia au mulţumit printr'un decret cetăţenilor (greci) din insula Leuce, pentru demna şi curajoasa lor conduită, într'un război cu piraţii Mărei Negre.

„De altă parte avem, se pare chiar din întâia jumătate a secolului II a. Chr., un decret al Olbiopoliţilor *pentru cetăţenii greci din insula Şerpilor* şi în special pentru unul, al cărui nume s'a perdut şi pe care în viaţă ei îl onoraseră cu diferite distincţiuni, iar la moarte îl îngropaseră pe cheltueala Statului şi îi ridicaseră o statue, pentru ca faptele lui să fie pomenite şi pentru ca Olbiopoliţii să-şi arate încă odată şi cu acest prilej înalta lor consideraţie *pentru cetăţenii din insula Leuce* (Insula Şerpilor) : acest prieten al Olbienilor avuse ca principal merit curăţirea de piraţi a Pontului". [2])

Fauna şi flora. — Sunt două specii de păsări : *Lari (larus cachinans)* şi *carmorani negri (phalacrocorax).*

Păsările Lari sunt albe şi se nutresc cu peşti. Ele scot ţipete asemănătoare cu un soi de râset de copil.

Probabil că din cauza numărului mare al acestor păsări, insula s-a numit de grecii din antichitate, *Albă*, *Leuce*.

Sunt apoi numeroşi şerpi negri *(coluber hydrus)*, cari au capul mic, pântecele roşiatic şi o lungime de 4—5 picioare. Ei trăesc printre stânci şi se hrănesc cu carnea păsărilor. Din cauza acestor şerpi, în epoca modernă această insulă a fost numită „a *Şerpilor*".

In pământ trăesc insectele primejdioase *scolopendrae cingulatae ;* iar în ape trei soiuri de raci negri : *cancer maenas*, *thalitrus montagii*, *eriphia spinofrons* şi *grapsus variegatus* (Nordmann).

Ocupându-se de origina vegetaţiei acestei insule, d. dr. P. Enculescu, spune :

---

[1]) Trad. de S. Mehedinţi, Bul. Soc. Reg. de Geogr. 1893.
[2]) V. PARVAN, *Gerusia din Callatis*, p. 6.
— MINNS, *Scythians and Greeks*, p. 463.

„Odată eșită de sub stăpânirea valurilor mării, fie prin coborârea nivelului acesteia, fie prin înălțarea uscatului — înălțare, care se pare că a avut loc după depunerea loessului — stânca goală a suferit acțiunea agenților externi anorganici și organici, din care a rezultat actualul său sol.

Paralel cu aceasta s-a dezvoltat și vegetația sa din semințe ce au fost aduse aci de vânt, ca în cazul semințelor de papus și a unora dintre cele mici, de valuri, de păsări și, de sigur, chiar omul a intervenit într'o măsură oarecare în aducerea de semințe de plante de tot felul pe această insulă cu ocazia numeroaselor sale vizitări. Selecționarea plantelor ce constitue azi vegetația Insulei Șerpilor a fost efectuată numai de solul său foarte bogat în humus și care în genere se reazămă direct pe stâncă". [1])

După cercetările făcute de A. D. Nordmann, există în Insula Șerpilor 13 soiuri de plante anuale, între care: pirul *(triticum repens)*. laba gâștii *(chenopodium)*, răgozul *(flava carex)* și Timoftica *(plleum pratense)*. Odinioară a existat arbori, tufișuri, flori și plante mirositoare, dar azi, nu se mai găsesc.

După d. Borza „vegetația insulei Șerpilor este o stepă în înțelesul clasic al cuvântului; o stepă ierboasă cu puține asociații și cu faciese de subasociații stepice, condiționate de factori edafici.

Flora săracă... are caracterul unei flore eupontice cu precumpănirea elementelor pontico-mediterane, având tendința de a produce unele rasse proprii acestei insule. Flora aceasta este tânără și pare a fi introdusă în bună parte și de om, pe lângă factorii, care sunt următorii, în ordinea importanței lor: păsări, vânt, apă; nu este deci de înfățișare primară, ci mult influențată de om. Din punctul de vedere floristic și genetic, Insula Șerpilor poate fi deci considerată ca *o unitate floristică distinctă, bine caracterizată*, pe care o numesc „Circumscripția Insulei Șerpilor", făcând parte din ținutul central european, provincia Pontică, regiunea, sau zona stepelor ruso-române" [2])

Gramineele de felul *Bromus hordaceus* și *B. longipilus*, domină. Dintre florele recoltate în luna Iulie de prof. Borza, 29% cuprind elemente curat mediteraneene, 41% paleonpontice și 25% pontice, sau sarmatopontice.

FAUNA ȘI FLORA DOBROGEI

FAUNA. — Din timpurile cele mai îndepărtate Dobrogea a avut cai numeroși. Tracii, Scyții, ca și celelalte popoare din Dobrogea antică au cultivat calul.

Tătarii și Cerchezii au introdus, calul tip arab. Turcii au adus pentru hergheliile lor reproductori orientali arabi, persani, turcomani etc., pur-sânge.

Calul dobrogean are ca origină tipul *Equus Przwalskii* din stepele Asiei Centrale.

Caii ziși *„de Deliorman"* au pielea subțire, elastică, acoperită cu păr fin, scurt și strălucitor, coama și coada lungi; coloarea frecventă: murg, roib și alb pestriț.

Greutatea corporală aprox. 250—350 kg. Forma corporală este tipică pentru călărie și tracțiune ușoară.

Caii pasc în herghelii de câte 15—30 capete. Iarna locuitorii își adăpostesc caii la șirele de pae, în dosul perdelelor de stuf, în grajduri, sau în *„saivane"*.

---

[1]) Dr. P. ENCULESCU, Contribuțiuni la vegetația fanerogamică a Insulei Șerpilor, Bul. de inf. al Grăd. Bot. și Muz. Univ. Cluj. IV. Cluj.

[2]) **Dr. AL. BORZA, Contribuții la cunoașterea vegetației și florei insulei Șerpilor.** Rev. Contrib. bot. Cluj. Fasc. 5. 1924.

— Nouă contribuțiuni la cunoasterea vegetației și Florei Insulei Șerpilor. Bul. Soc. de Științe din Cluj. 1926.

Pentru ameliorarea rassei se aduc reproductori masculi ruseşti, ungureşti, sau basarabeni. In 1924 au fost în Dobrogea, 168.609 cai.

Asinii sunt foarte numeroşi, mai cu seamă în sudul Dobrogei. Ei descind din tipul *Asinus taeniopus,* răspândit în N. şi E. Africei.

Sunt două tipuri : unul de talie mică (80—100 cm. înălţime), coloare cenuşie închisă, bătând în alb-cenuşiu pe abdomen, având pe spinare dunga închisă şi pe umeri crucea caracteristică ; capul mare, fruntea bombată, gâtul şi spinarea lungă, membrele scurte, coada lungă ; altul, are talia ceva mai înaltă ; 100—110 cm., coloarea cenuşie-deschis, alb pe membre şi pe marginea inferioară-corporală.

Tipul al douilea trăieşte în apropierea litoralului mărei Negre. In 1924 au fost 4209.

Taurinele fac parte din vitele cenuşii de stepă, având ca strămoş tipul *Bos urus*. Rassa *Ischer* e răspândită în Dobrogea de sud. Capul mare, coarnele dezvoltate, gâtul scurt şi gros, pieptul îngust, membrele scurte şi rotunde.

Bubalinele sunt în număr mare. Ele descind din tipul sălbatec *Bubalus arni,* din India.

Coarnele lor sunt foarte mari şi inelate ; părul negru roşiatec. Bubalinele sunt întrebuinţate la tracţiunea grea, find rezistente şi sobre. In 1924 numărul taurinelor din Dobrogea a fost de 270.098.

Oile sunt foarte numeroase. Populaţia mănâncă multă carne de oaie [1]). Origina lor pare a fi oaia din stepele asiatice : *Ovis arkal Brandt sin. Ovis arkar.*

Majoritatea oilor aparţine grupei ţigăilor. După coloarea lânei se numesc : *„bozeva“* (gălbii) ; *„saraboze“*, sau *„sărăboaze“*, *„biala“* (albe) ; *„cerna“* (negre), *„cerna cervena“* (negre roşcovane), *„humralera“* *(gălbii* deschise), etc. Berbecii sunt ceva mai mari.

Creşterea oilor este una din ocupaţiunile principale ale locuitorilor din Dobrogea. Numărul oilor din Dobrogea, în 1924 a fost de 1.191.271.

Caprele descind din *Capra aegagrus*, sau din *Capra de Bezoar ;* coarnele dezvoltate, pielea e acoperită de păr abondent ; urechile în jos, coada scurtă. Numărul caprelor din Dobrogea a fost în 1924 : 39.712.

Porcii sunt puţin numeroşi. Din rassa indigenă, au rămsa urme foarte rare. Porcii dobrogeni descind din *Sus ferus*. Numărul lor a fost în 1924 : 108.441.

In Delta Dunării trăesc lupii de stufării, vulpile, pisicile sălbatece şi mistreţii. Aceştia din urmă sunt foarte numeroşi şi se hrănesc cu coşcovele dulci, formate de rizoamele de stuf. Mistreţii trăesc mai mult în regiunile Sulinei, Chiliei şi Dranovului, unde plaurul este mai des.

Pe la Măcin trăeşte *vipera cu corn*, care nu muşcă de cât când e călcată.

In alte regiuni *Şarpele Elaphis (Elaphis sauromates)* lung de 1.65 m. ; *Zamenis Trabalis, care şueră ;* iar lângă Cernavoda se găseşte primejdiosul şarep *Eryx Jucuius*, specie degenerată de Boa, Pyton, care nu se găseşte în alte părţi ale Europei, de cât în peninsula balcanică. Dealul Beştepe, lângă Mahmudia, e plin de broaşte mauritanice *(Testudo mauritanica).*

In Dunăre, limanurile şi bălţile din Delta Dunării, ca şi în marea Neagră sunt numeroase specii de peşti : morun, nisetru, cega, păstruga, somnul, crapul, şalăul, plătica, ştiuca, linul, scrumbia de Dunăre, caraşul, mreana, băbuşca, avaţul, cârjeanca, albitura, obleţul, cosacul, văduviţa, săbiţa, bibanul, bogzarul, foaia plopului, fuzari, mihalţi, ghiborţul, viza, cambula,

---

[1]) Carnea de oae dobrogeană, n'are mirosul caracteristic.

roșiorul, chefalul, barbunul, lufari, levracul, scrumbia albastră, caride, pălămida, guvezii, calcanul, amsii, stavride, aterina, rechinul, delfinul, rânduca; apoi numeroase crustacee. *Dobrogea este foarte bogată în pește.* Piscicultura,a luat în ultimul timp o mare dezvoltare.

Sunt apoi numeroase specii de păsări.

Dimitrie Cantemir în *Istoria Imperiului otoman* spune că în apropiere de Babadag „este o specie de corbi, care prin mărimea lor întrec pe toate celelalte păsări volatile: turcii și tătarii îi numesc *Ghiudgighin* [1]); și sunt într'o cantitate atât de mare, în cât maeștrii de arcuri pot cu penele lor să orneze săgețile în toată Turcia și Tataria, deși spre acest scop nu se pot întrebuința de cât numai 12 pene și acestea încă numai din coadă și care de obicei se vând numai cu un leu". [2])

FLORA. — Vegetația lemnoasă prezintă câteva curiozități. Sunt massive de fag pe înălțimile dela N. W. și în partea de S. V., între văile Batovei și Ecrene. In restul provinciei nu se mai găsește fag de cât în *Valea Fagilor* dela N., situată la confluența Văii Luncavița. Această vale are o lungime de aproximativ 1 km.

După un studiu al d-lui dr. C. Georgescu fagul poate fi, aci, de origină terțiară și se mai află însoțit de o pătură erbacee „ce cuprinde multe elemente principale ale asociațiilor tipice pădurilor de coline și chiar de munte".

După studiul d-lui Enculescu, a fost odinioară o stațiune de fag în apropiere de Medanchioi—Babadag. Celălalt massiv dela S. W. este, situat la 20—25 km. S. de Bazargic, în apropiere de satul Tuluge (comuna Teke) ,pe versantul nordic a unei văi laterale ce pornește din valea Batovei. Masivul acesta a fost pomenit întâia oară de d. Enculescu. „Fagul aci nu formează tulpinele și nu ating înălțimile cu care ne-am obicinuit în pădurile noastre seculare. Aspectul general al pădurei e diferit de acel al pădurilor noastre de coline și amintește pe cel al pădurilor de fag dela limita sa sudică din Grecia" (C. Georgescu).

Pădure zisă „preistorică" (compusă din arbori, arbuști și subarbuști) e foarte întinsă în regiunea Deliormanului.

Sub-zona antestepei, destul de întinsă și ea în N. Deliormanului.

Sub-zona stepei propriu zise, din Dobrogea veche, este lipsită de pădure (există însă plantații de salcâm).

In regiunea dela sud-estul Dobrogei se găsesc reprezentate elemente mediteranee.

Pădurile, în timpurile mai vechi ocupau suprafețe mari. Intregul Deliormanul era o pădure deasă. Astăzi, pădurea e petecită din cauza pășunatului. In sudul Dobrogei pădurile au arbori și arbuști de specii foarte variate, în care predomină stejarul; tufărișuri bogate în *Prunus spinosus* și alte esențe chircite. Prin tufărișuri sunt numeroși peri, — *Pirus eloeagnifolia.*

Pădurile din Deliorman fac legătura între pădurile carpatice și cele balcanice.

---

[1]) Posesorul puterii. [2]) D. CANTEMIR. — Istoria Imperiului otoman.

In aceeaş regiune e flora de stepă: graminee de păşuni, perene, stolonifere viguroase, — din care unele proprii Dobrogei —; de asemenea plante arbacee fragede.

Pe Coasta de Argint creşte smochinul sălbatec, migdalul şi câteva plante mediteranee.

După cercetările Institutului nostru botanic, caracteristica florei dobrogene o formează mulţimea de plante de filiaţie mediterană, dintre care cităm: smochinul (*Ficus carica*, exemplarul din Mangalia al Inst.), *Jasmimium fructicans*, *Paliurus aculeatus* („dracila" dobrogenilor), *Syrina vul-*

Un cactuş în grădina publică din Bazargic

garis (liliacul) ş. a. Restul reprezentat prin cer şi nuc, salba râioasă(*Evonymus verrocosus*), alunul ş. a.; sau speciile de *Sempervivum*, *Adonis wolgensis*,, *Serratula radiata*, *Paeonia romanica* ş. a., dovedesc că *Dobrogea aparţine, ca vegetaţie, atât regiunei* ***dumbrăvilor***, *cât şi regiunei* ***bărăganelor***.

După d. Iuliu Prodan în pădurile dobrogene cresc: *Galanthus nivalis* şi *G. pliratus*, *Corydalis Marschaliana*, *Allium bulgaricum*, *Lathyrus aureus*, *Carpesium cernuum*, *Symphytum tauricum*.

Specia de graminee, *Koeleria Degenii*, la noi, se găseşte numai în Dobrogea.

Climatul mai dulce favorizează formarea de specii rare.

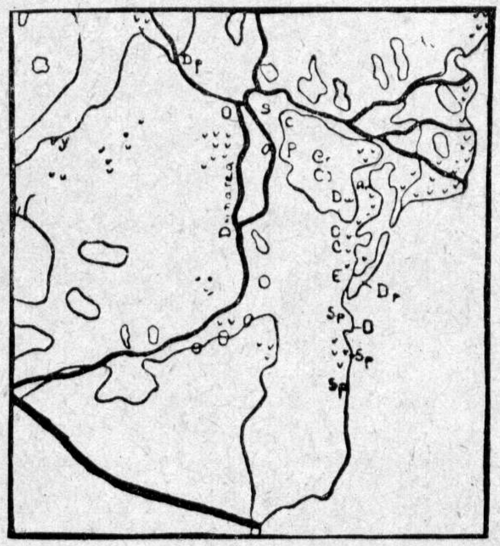
Păduri de stejar (zăvoaie) sunt în Delta Dunărei (insulele Letea şi Caraorman). Esenţa comună a acestor păduri e *Quercus robur* şi ceva mai rară *Q. conferta.*

Stepa dobrogeană, pe lângă floristica specială stepelor *eurastice*, mai are şi o floristică particulară. Se găsesc într'ânsa : *Paliurus spina Christi si Jasminum fruticans, Dianthus nardiformis, Achillea Vandassi ; Centaurea stenolepis, Cent. indurata* ş. a. ; în regiunea maritimă : *Silene pontica* şi *Convulsus persicus.*

Sunt apoi plantele care trăesc în regiunile mlăştinoase, nisipoase, nisipoase semi-sărate ; ale lacurilor sărate şi în depresiunile unde se găsesc sărături uscate.

Lacul Razim (la capul Dolojman) are următoarele plante: *Muriophyllum spicatum, Hydrocharis morsus ranae, Potamogeton interruptus, P. pectinatus, Zannichellia maritima şi Ruppia rostellata ;* iar lângă gura Portiţa este *Potamogeton interruptus.*

Aria geografică a plantelor mai însemnate din Dobrogea.

C=Ceterach officinarma
Cr=Crucianella oxyloba
Cj=Centanva Iankae
D=Dianthus pseudo-Grise-bachii
Da=Dianthus pseudarmeria
Dp=Dianthus polyorphus
E=Echinophova Sibtorpiana
S=Silene supina
Sp=Silene pontica
P=Peltaria alliacea

CEREALELE. — TERENURILE DE CULTURA. — Din cauza întinselor regiuni ocupate de mlaştini, luminişuri de ape, limane şi bălţi, se cultiva cereale, în Dobrogea veche, pe o suprafaţă numai de $^1/_3$ din suprafaţa ei totală.

După anexarea Dobrogei Noui, suprafaţa pe care se cultivă cerealele s-a mărit, faţă de suprafaţa totală a provinciei de peste Dunăre.

In perioada 1900—1904, suprafaţa ocupată de arături în Dobrogea veche a fost de 178.661 ha. în jud. Tulcea (20.71% din suprafaţa totală a Dobrogei vechi) ; 357.898 ha. (51.79% din suprafaţa totală a Dobrogei vechi).

Suprafaţa cerealelor a fost de 160.000 ha. în jud. Tulcea şi de

315.035 ha. în jud. Constanţa. Suprafaţa grâului : 45.792 ha. în jud. Tulcea şi 41.873 în jud. Constanţa(din suprafaţa totală a Dobrogei vechi 5.30% a ocupat grâul în jud. Tulcea şi .606%, din aceeaş suprafaţă totală, în jud. Constanţa).

Producţia mijlocie a grâului, la 1 hectar, a fost mai slabă în Dobrogea, de cât în cea din restul ţării.

In aceeaş perioadă secara s-a cultivat mai mult în jud. Tulcea (9.26% din suprafaţa totală a cerealelor din Dobrogea veche, pe când în jud. Constanţa s-a cultivat numai 1,06% din aceeaş suprafaţă). Orzul s-a cultivat mai mult în Dobrogea, în raport cu toate celelalte judeţe din ţară (36,04% în jud. Tulcea, din suprafaţa totală a cerealelor ; 40,42%, în jud. Constanţa), dar producţia medie pe hectar a fost mai slabă. Regiunea unde s-a cultivat mai mult ovăzul, în raport cu restul ţării, a fost, în această perioadă, jud. Constanţa (peste 50.000 ha. anual). Cultura porumbului a fost mai puţin dezvoltată de cât în restul ţării.

In schimb, cultura meiului din România, a fost concentrată numai în Dobrogea (jud. Constanţa) şi jud. Ialomiţa. Cultura intensivă a meiului în Dobrogea se explică prin faptul că această plantă este întrebuinţată mult de populaţiunea musulmană.

— In Dobrogea se mai cultivă hrişca, leguminoasele, plantele prăşitoare. Plantele oleaginoase se cultivă mai puţin. Cultura cânepii lipseşte aproape cu totul. Fâneţele artificiale ocupă suprafeţe întinse ; cele naturale ocupă suprafeţe reduse. Viile ocupau în perioada 1900—1904 o suprafaţă de 5.698 ha. în jud. Tulcea şi de 2.373 ha. în jud. Constanţa. Regiunea cea mai bună acoperită de vii este aceea dela *Sarica* (jud. Tulcea). Vinul de Sarica este renumit.

Suprafaţa ocupată de păşuni a fost de 64.656 ha. în jud. Tulcea şi de 141.385 în jud. Constanţa. Dobrogea este partea ţării cea mai bogată în păşuni.

SOLUL DOBROGEAN. — Solul bălan are puţin humus, dar multe săruri şi în deosebi C. o³ Ca. Acest sol se găseşte în partea centrală şi sudică a Dobrogei.

Solul brun-roşcat (pământul creţ, sau de pădure) ocupă ţinuturile înnalte din N. E. Dobrogei.

El are 3—5 % humus, o structură grăunţoasă şi colţurată ; sărurile spălate.

La E. şi N. de Bazargic sunt soluri de stepă, groase de 40—80 cm.

In regiunea Deliormanului tip de sol bălan, castaniu, sau cernozoiom etc. ; soluri de pădure, brune sau roşcate, groase de 50—60 cm.

In regiunea Dunărei sunt soluri nisipoase ; sau argilo-nisipoase ; rar, argiloase complet.

Cele mai productive soluri, atât calitativ, cât şi cantitativ, sunt cele de stepă şi *cernozoiom*-urile degradate. Inferioare sunt cele brune şi roşcate.

* * *

LITERATURA. — **Dr. AGRICOLA CARDAŞ, Materialul zootechnic din** jud. Durostor şi Caliacra. Acad. Rom. N. XLIV, 1915.

A. L. MONTAUDON a studiat fauna entomologică din Dobrogea şi a scris : „Hémiptères—Hétéroptères de la Dobroudja".

G. de HORVATH a studiat hemipterele din Dobrogea şi a scris : „Note sur les Hémiptères du Haut—Balcan et de la Dobroudja". Comptes rendus Soc. entomologique Belg. 1884.

A. ALLÉON, „Mémoire sur les oiseaux observés par le comte A. Alléon, dans la Dobroudja et la Bulgarie, Constantinopole, 1884.

Un alt studiu interesant, cu un bogat material (colecţie, nomenclatură şi specificări), relativ la ornitologia Dobrogei este acela al naturalistului ungur *Dr. Almasy Gyorgy V.: Madartani Betekintés a Romani Dobrudsába*, Recunoaşterea ornitologică în Dobrogea românească.

Dr. Almasy Gyorgy a făcut studii în Dobrogea în anii 1896 şi 1897.

Dr. GRECESCU, Flora medicinală a Dobrogei.

Dr. DIM. BRANDZA, Vegetaţiunea Dobrogei, relaţiune prezentată Academiei Române, Bucureşti 1884.

— Plante nouă pentru Flora Dobrogei, Bucureşti, 1889.

— Flora Dobrogei, premiată de Acad. Rom. Bucureşti, 1898 (în colaborare cu Florian Porcius).

PANŢU ZACHARIA C., Plante vasculare din Dobrogea, Ophioglossum vulgatum la Ciorogârla, Bucureşti, 1902. Panţu Zacharia a înzestrat Flora României cu 11 speţe noui din Dobrogea.

Dr. P. ENCULESCU, Zonele de vegetaţie lemnoasă din România.

Dr. C. GEORGESCU, Insulele de fag din Dobrogea. Revista Pădurilor, An. XL, N. 4 Bucureşti, 1928.

IULIU PRODAN, Flora pentru determinarea plantelor ce cresc în România, Cluj. 1923. Contribuţiuni la Flora Dobrogei (cu Enculescu). Bul. Soc. Rom. de ştiinţe. An. XXI. N. S. 1912. Planzengeografie der Dobrogea. (Ung. Bot. Blätt. 1917). Achillea Bastarde aus der Dobrogea (Ung. Bot. Blätt. 1916).

CLIMATOLOGIA. — Informaţii asupra climei Dobrogei din epoca antică ne-a lăsat poetul Ovidiu, în *Tristia* (III, 10).

Iată cum descrie iarna la *Tomi (Constanţa)* poetul roman :

„Vai însă, când soseşte posomorâta iarnă...
Priveşti într'o grămadă zăpezi de două ierni.
Şi-atâta-i de cumplită furtuna deslănţată
Incât răpeşte case ducându-le departe
Şi turnuri majestoase în praf le risipeşte,
Se zgudue atuncea din temelie polul,
De spaimă se'nfioară sălbatecele ginţi!
Şi barbarul îmbracă nădragi şi piei informe,
Cât din a lui făptură d'abia se văd obrajii;
Dar până şi prin blană dă gerul în putere;
Şi pulberea de ghiaţă pe barbă scânteiază;
Şi te cuprinde groaza când sloiuri cristaline
Se'nchiagă printre plete şi se ciocnesc cu freamăt
L'a capului mişcare; şi'n vas îngheaţă vinul
De-l scoţi în bolovani, păstrând figura oalei
Şi'n loc de-a soarbe spumă, mănânci bucăţi de vin —"

(Trad. B. P. Hasdeu).

Au fost iernile în Dobrogea şi pe ţărmurile mării Negre atât de aspre, după cum le descrie Ovidiu ?

Nu era oare o exagerare a poetului, care, fiind obicinuit cu clima caldă a Italiei, i se părea şi mai aspră iarna din aceste regiuni?

Ierni foarte aspre au fost înregistrate, în aceste părţi, în anii 396,270 şi 66 înainte de Christos.

Se mai pomenesc apoi grozavele ierni din anii 869, 974, 1011, 1133, 1232, 1316, 1453, 1620 d. Chr.

In iernele acestea — scriu cronicarii bizantini — „vinul şi oţetul îngheţară în butii şi fură tăiate cu topoarele şi vândute după greutate...". (*Akcham*, Constantinopol, Martie 1928).

Iată că Ovidiu a avut dreptate când a scris în *Tristia :*

„Şi'n loc de-a soarbe spumă,
mănânci bucăţi de vin...“

Clima Dobrogei este continentală ; iar în regiunea de sud a litoralului Mărei Negre (Ekrene—Balcic—Cavarna) este intermediară între cea continentală şi mediterană. Se pomeneşte de seceta mare din anul 1896 şi de o mare rupere de nori, care a provocat dezastre la Caraomer şi în valea Mangaliei în anul 1900 (17 August). Valea spre Mangalia a fost acoperită de un şuvoi imens de apă, adânc de 6—8 m. In Dobrogea s-a înregistrat veri secetoase, când n'a plouat 100 de zile în şir.

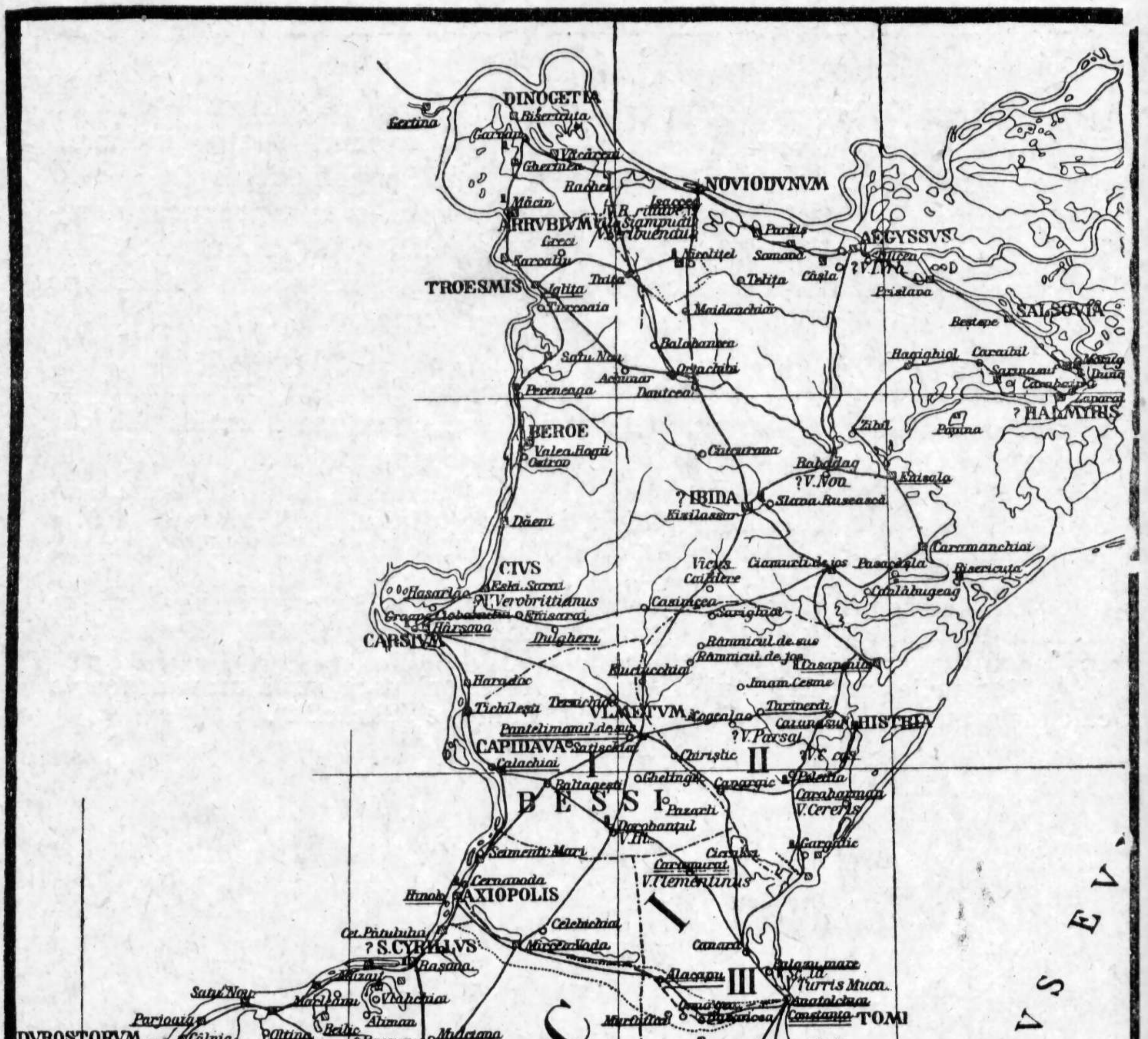
Litoralul mărei Negre formează o zonă săracă în precipitaţii atmosferice, fie din cauza apropierei mărei, care nu permite, de cât foarte rar, depresiuni locale, fie din cauza coastelor prea joase.

La *Sulina* mijlocia anuală este egală cu 407 mm. şi totalurile anuale au oscilat între 260 mm. în anul 1894 şi 604 mm. în anul 1875. In anul 1869 a fost 346 mm. ; în 1878, 521 mm. ; în anul 1883, 407 mm. ; în anul 1890, 403 mm.; iar în anul 1896, 208 mm.

La *Constanţa*, mijlocia anuală a precipitaţiunilor atmosferice este de 406 mm. In anul 1886 a fost 349 mm. ; în 1888, 587 mm. ; în 1890, 383 mm. ; în 1892, 465 mm. ; în 1894, 231 mm. ; în 1896, 251 mm.

Vânturile sunt Crivăţul şi Austrul. Adese-ori, vara, suflă un vânt foarte cald, dela Sud, pe care populaţia stepei îl numeşte „Sărăcilă“.

[1]) *St. C. Hepites*, Clima Sulinei. Seceta din Dobrogea în 1896. Ruperea de nori dela Caraomer. (Anal. Acad. Rom.) Climatologie du littoral roumain de la Mer Noire, Liège, 1899. (Rev. de clim. et de géol. de Liège).
— Vezi şi buletinele Inst. de Meteorologie din Bucureşti.

Dobrogea în timpul Romanilor (în limitele ei din 1912). Harta aşezărilor şi a drumurilor romane de Vasile Pârvan.

PARTEA II-a

Considerații istorice

I. *Topografia antică a Dobrogei*

In urma cercetărilor și studiilor făcute de archeologii români și străini, s-a putut identifica un număr de cetăți, lagăre, căi militare, drumuri, limite (valuri) etc.

O hartă archeologică a Dobrogei făcută de Gr. Tocilescu, a fost comunicată Soc. Geografice Române în ședința adunării generale din anul 1897 și a fost reprodusă de autor în *„Fouilles et recherches archéologiques, Bucarest. 1900“*.

De această hartă s-a folosit Kiepert-junior la alcătuirea hărților Daciei și Moesiei inferioare din volumul supliment la al III-lea volum din *Corpus Inscriptionum Latınarum.*

Gr. Tocilescu a fixat pe o hartă specială cele trei valuri dela Cernavoda la Constanța. O altă hartă archeologică a făcut Vasile Pârvan (partea din Scythia Minor, care corespunde cu Dobrogea veche).

ORAȘELE, CETĂȚILE ȘI AȘEZĂRILE DIN DOBROGEA ANTICĂ

1. TRANSMARISCA — *Turtucaia*
   După o inscripție, unul din împărații romani, Diocletian, Maximian, Constantin și Galeriu a fondat acest oraș. După Procopius, însă *Transmarisca* a fost fondată de Constantin cel Mare (306—337 d. Chr.).
2. CANDIDIANA — Dolni-Rahova lângă Cadichioi.
3. DUROSTORUM — *Silistra*
   Durosterum, forma nominativă populară latină.
   Durosteri, la genetiv.
   Durostero, dela nominativul *Durosterum.*

Municipium Aureliam Durostorum. — Sub. M. Aureliu Durostorum a fost ridicat la rangul de municipium.

Durostolon
Durostorus
Dorostolo
Dorostylum
Dorostoro
Durosterenses, — forma adjectivală pe grecește.
Theodoropolis. — Impăratul bizantin, Tzimisces ca să commemoreze ziua de 24 Iulie, când i s'a arătat sf. Theodor, în ajunul bătăliei dela Silistra, a schimbat numele orașului *Durostorum*, în *Theodoropolis*.

(In „*Voyage au pays des Tziganes (la Hongrie inconnu)*, Paris, 1880, Victor Tissot, pune numele greșit de *Decasterum*, care ar fi fost dat de Romani, orașului Silistra).

4. *Vicus* CARPORUM — In regiunea Durostorum. Pomenit de Am. Marcellinus.

5. GEDINA — Situată lângă Durostorum ; după *Analecta Ballandiana*, era la 3 mile distanță de Durostorum. Neidentificată.

6. ALTINUM
Altina. — Oltina.

7. SAGADAVA — N. de Durostorum. După Tab. Peut. era situată la 18 mile de Durostorum. Neidentificată.

8. SUCIDAVA
Sacidava
Sugdaeam
(territorium Sucidavense) — După tabula Peuting. era situată la 17 mile de Axiopolis ; iar după Itin. Antonin, la 12 mile de Axiopolis. Oraș important, reședința episcopală. Neidentificat.

9. AXIOPOLIS
Axiupoli
Anixoboli
Aksumboli — Ruinele se găsesc în dreptul ostrovului Hinog, N. de Cernavoda. Orașul era situat la gura râului *Axio* (dispărut). După Itin. Antonin era la 30 mile N. de Durostorum ; iar după Tabula Peuting. la 47 mile de acelaș oraș.

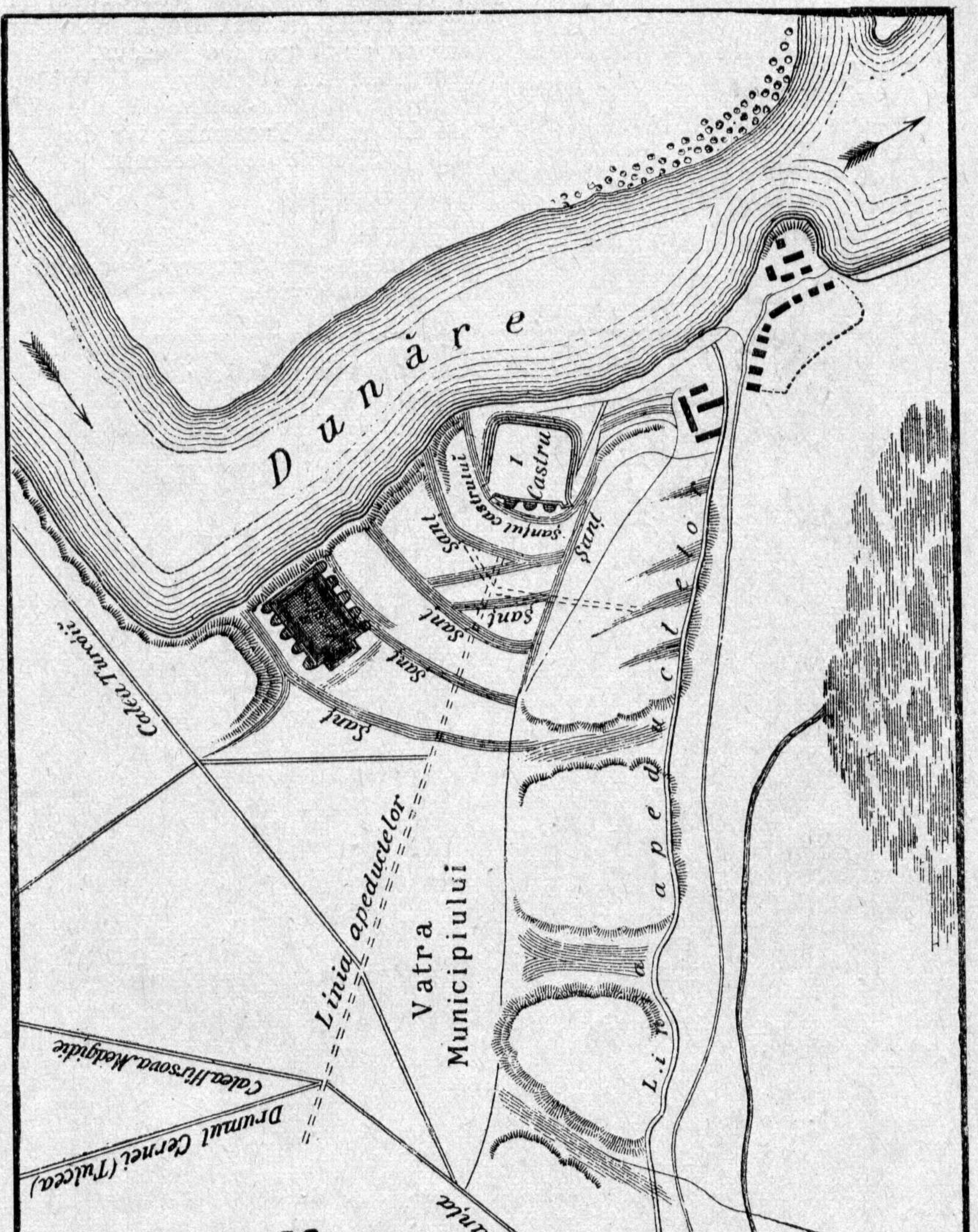
10. S. CYRILLUS — Castellum, lângă Axiopolis. (Cernavoda).

11. CAPIDAVA
Calidava
(territorium Capidavense). — Ruinele sunt lângă Calachioi. După Itin. Antonin și Tabula Peuting. era situat la aproape 18 mile N. de Axiopolis.

12. CARSUM, CARSIUM
Carso
Carseum,
Carsion,
Carsio. — Hârșova. După Itin. Antonin 18 mile dela Capidava ; iar după Ptolomeu, la 54°, 10' (45°, 50').

13. CIUM, CIUS,
Cio,
Cii. — Ruinele dela Asarlâc. (Gr. Tocilescu), Eschi-Sarai (V. Pârvan). După It. Antonin la 10 mile departe de Carsum.

14. FLAVIANA — Intre Seimenii Mari și Seimenii Mici (N. de Cernavoda) e un platou, mărginit la S. de lacul Domneasca Mare, la N. de com. Seimenii Mari, la E. de valea Iezerului, iar la V. de valea Dunării. Locuitorii numesc acest platou : „La Cetate". După Notitia Dignitatum, în acest loc a

PLANUL
CETĂȚII TROESMIS
Dunăre
I
Castru
Șanțul castrului
Șanț
Șanț
Șanț
Șanț
Șanț
Șanț
Șanț
Calea Turcoii
Linia apeductelor
Vatra
Municipiului
Linia apeductelor
Calea Hîrșova-Medgidie
Drumul Cernei (Tulcea)
Calea de la Măcin la Constanța

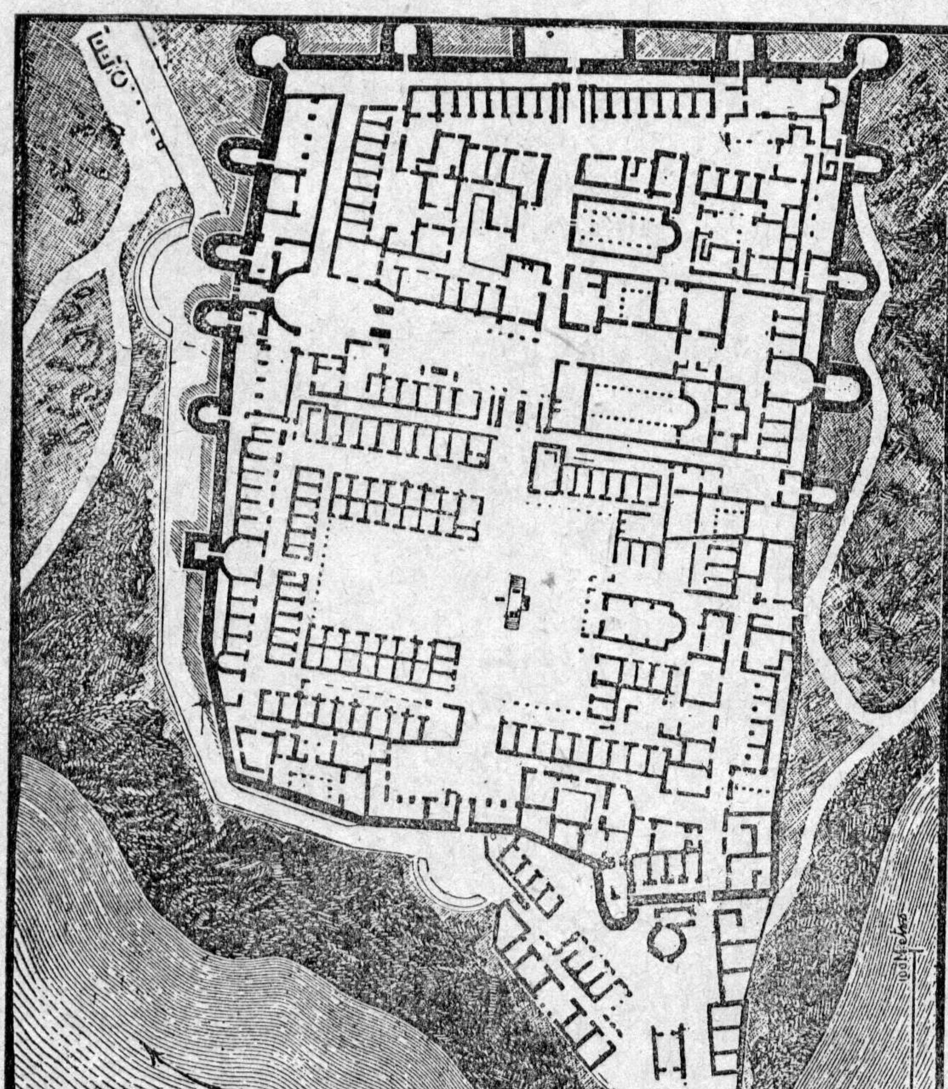
fost cetatea Flaviana (*castellum*) şi o aşezare civilă (*vicus*). După V. Pârvan *Flaviana* ar fi unde e Rasova.

15. BEREUM
Bireum
Biroe
Bereo
Bireo
Beroe

Valea Hogii? (V. Pârvan). Neidentificat. După Itin. Antonin, 18 mile distanţă de Cio şi de Troesmis; iar după Tab. Peuting. 21 mile de Troesmis.

16. TROESMIS
Trosmis
Trosmin

Igliţa.
Troesmis, sau Trosmin, pomenit întâia oară de Ovidiu.

Restituţia fortăreţei sudice de la Troesmis după Branly.

17. ARRUBIUM
Arrubio

Măcin
După Itin. Antonin 9 mile distanţă de Troesmis; iar după Tabula Peuting., 8 mile distanţă dela Troesmis.

18. DINOGETIA
Diniguttia
Dimigutia,
Dangutia.

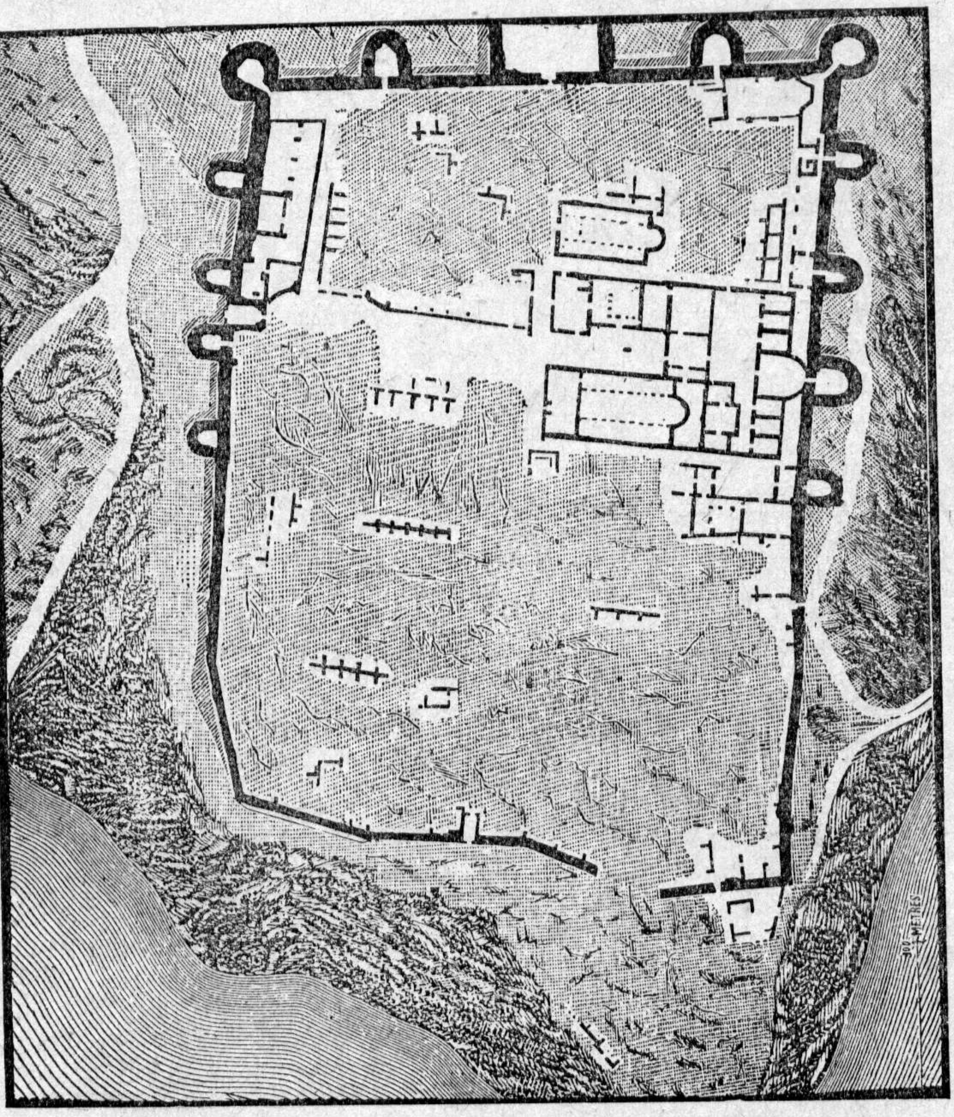
Situată în faţa oraşului Galaţi. Neidentificată. Bisericuţa (?). După itin. Antonin, 3 mile dela Arrabium; iar după Ptolomeu: 53°, 10' (46°, 30').

19. NOVIODUNUM
Noviodum
Novioduni
Novioduno
Noviodun
Novietun

Isaccea.
După Itin. Antonin, 20 mile E. de Dinogetia ; iar după Tab. Peuting. 26 mile dela Arrubium. Ptolomeu o aşează la 54⁰, 40'.

20. CASTELIUM
dela ESKI-CALE

Fortăreaţă romană, la 2 km. E. de Isaccea, pe malul drept al Dunării în faţa

Starea actuală a fortăreţei Troesmis

milei 65, situată — după ruinele descoperite în acest loc — pe o ramificaţie de N. a dealului Vizir-tepe şi pe o înălţime (24 m. alt. de-asupra nivelului apelor Dunării).

După Gr. Tocilescu aci a fost o staţie a flotei romane dunărene : *classis Flavia Moesiaca.*

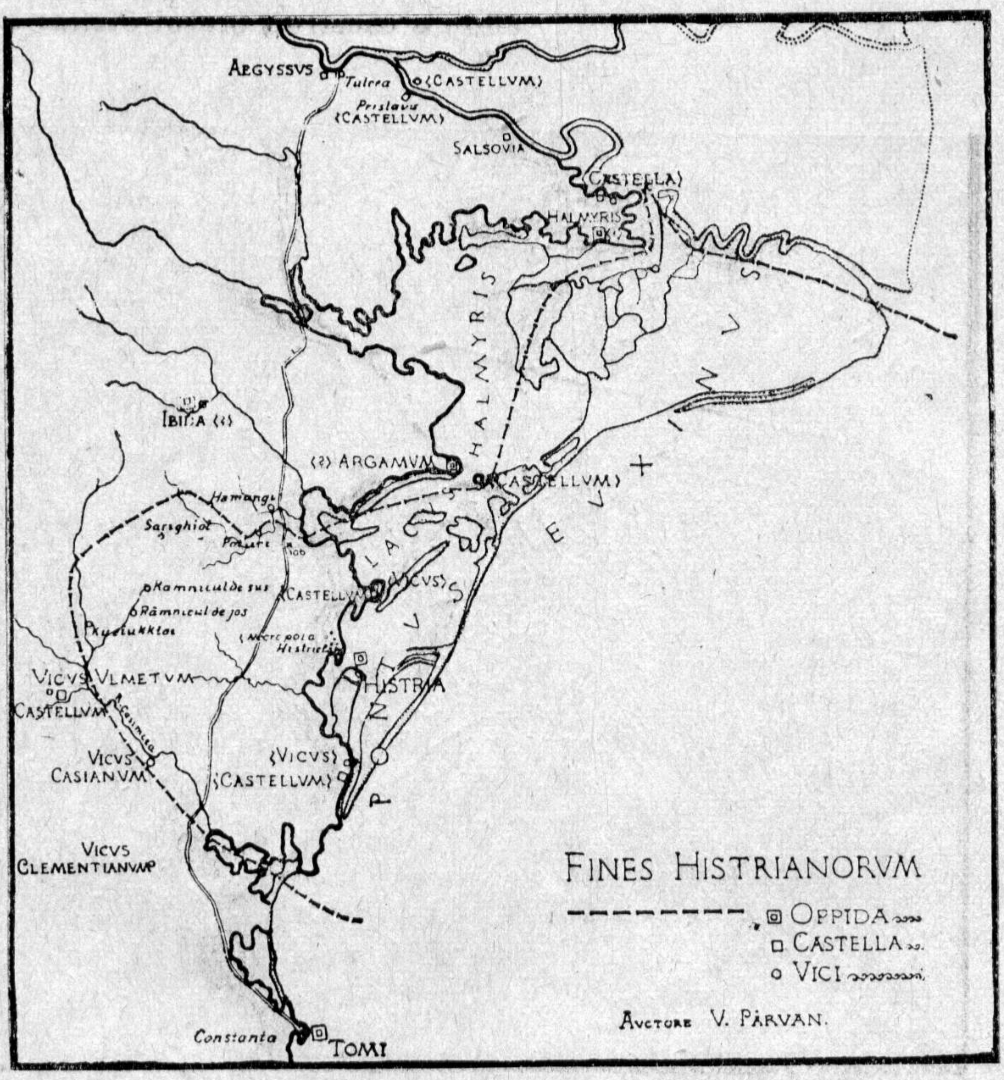
21. AEGYSSUS
Aegyso
Aegyssos

Ovidiu pomeneşte cel d'intâi de această cetate, care ar fi fost fondată de Aegipssus. După Itin. Antonin, 24 mile dela

Accisso *Aegypsum*	Noviodunum. La E. de Tulcea.
22. SITIOENTA	Neidentificată. După Ptolomeu: 55° (46°, 30').
23. TIBISCA	Neidentificată. Cataloi? După Ptolomeu: 55° (46°, 20').
24. SALSOVIA *Slasovia*	După Itin Antonin, 17 mile distanţă de la Aeggyssus; iar după Tabula Peuting., 41 mile dela Noviodunum. Neidentificată.
25. AD STOMA *Stoma Peuci*	După Tab. Peuting., 24 mile dela Salsovia. După Col. Ionescu-Dobrogeanu *Ad Stoma* ar fi ruinele „Cetatea", sau „Bateria" din apropierea drumului ce duce la Dunăvăţul de Sus. Neidentificată.
26. VALLE DOMITIANA *Vallis Domitiana*	Neidentificată. După Itin. Antonin 17 mile distanţă de *Salmorude*., (în Delta Dunărei).
27. SALMORUDE *Salmorus*	Neidentificată. Pomenită în Itin. Antonin. Regiunea gurilor Dunărei.
28. AD SALICES *Oppidum Salices*	Neidentificată. După Itin. Antonin, 26 mile distanţă de Valle Domitiana; 62 mile N. de *Tomi* şi 25 mile de *Histria*. Pomenit de Ammianus Marcellinus.
29. IN PLATEYPEGIIS.	Neidentificată. După Notitia Dignitatum, a fost o staţiune a flotei romane, la gurile Dunărei. După C. Moisil [1]) staţiunea a fost situată pe dealul Carabair, unde sunt ruinele sale, „aproape de punctul unde acest deal se înfige în baltă".
30. GENUCLA.	Lângă mare, la gurile Dunării. Neidentificată.
31. GRATIANA.	Neidentificată. Pomenită în Notitia Dignitatum. In apropiere de Dunăvăţul de sus.
32. HALMYRIS.	Neidentificat. Pomenit în Notitia Dignitatum. Situat lângă lacul Razim.
33. TALAMINO.	Castellum. Pomenită în Notitia Dignitatum.
34. ARGAMUM *(Territorium Argamensium.)*	Neidentificat. Pomenit de Procopius în *De aedificiis*. Situat în apropiere de Histria.
35. HISTRIA, HISTRUS *Istros*, *Historio* *Histriopoli* *Istropolis* *Itriopolis* *(territorium Histriae)* *Istri* (precurtat).	Identificat în urma săpăturilor făcute de Vasile Pârvan. Lângă satul Istria (fost Caranasuf), la S. de lacul Sinoe. Infiinţat de grecii din Milet, în sec. VII-lea înainte de Chr. Oraş comercial înfloritor, port important la Marea Neagră; cetate bine întărită. Pomenit întâia oară de Herodot.

[1]) „Cetăţi romane la gurile Dunărei". Bul. Comis. Monument. Istorice, II, N. 2, p. 20.

36. *Vicus* CERERIS, CELERIS	Carahorman.
37. *Vicus* VEROBRITTIANUS Un *castellum* ridicat de împăratul Valens.	Sarai. (In regiunea Hârşovei).
38. *Vicus* QUINTIONIS 39. *Vicus* SECUNDINI	In regiunea Histriei.

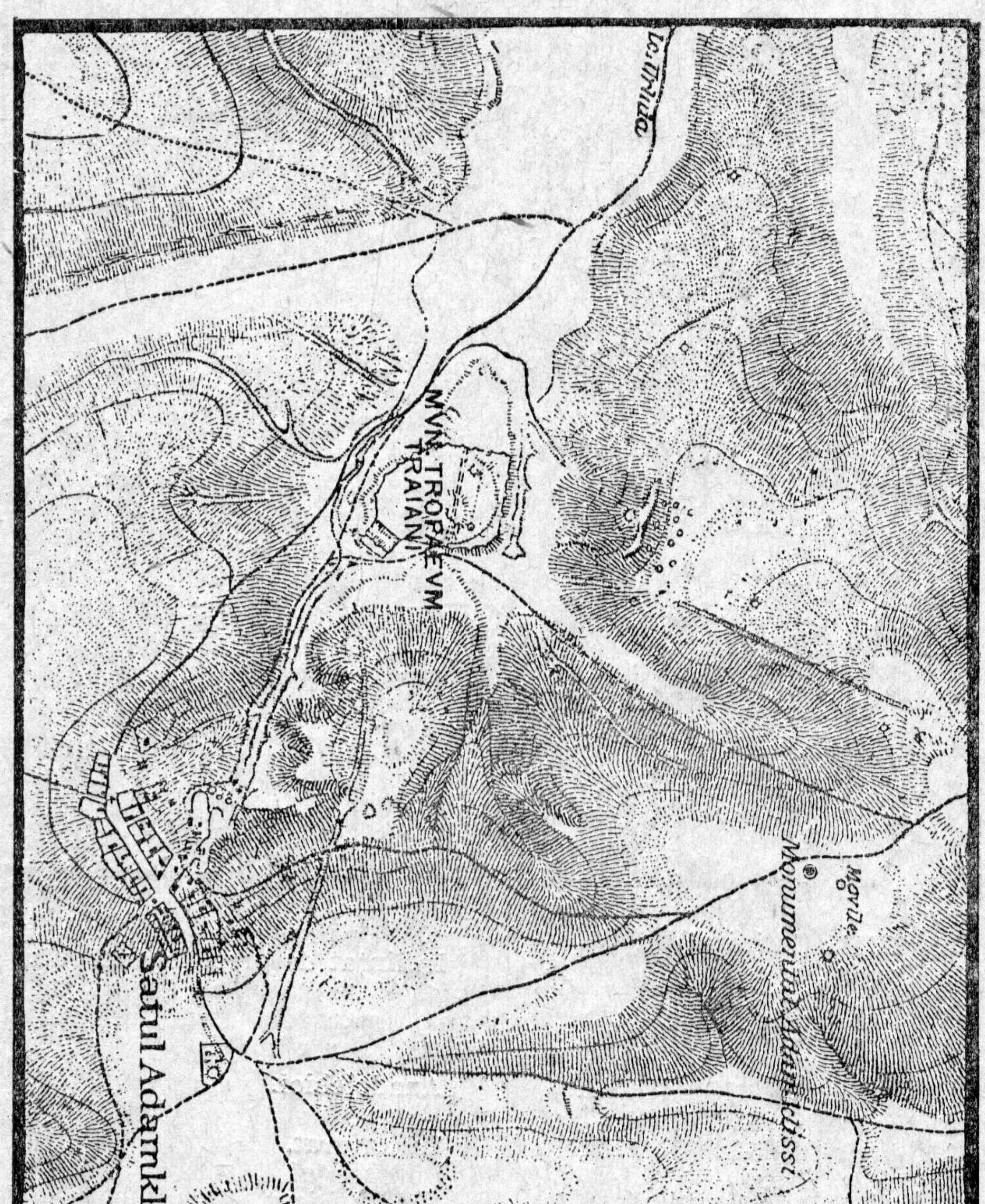
40. TOMI (latinizat) *Tomis* *Tomeus* *(Territorium Tomorum)*	*Constanţa.* **Infiinţat de greci, la începutul sec. VI** înainte de Chr. Din simplă factorie a ajuns metropola Pontului. Cetate bine întărită cu ziduri.
41. *Vicus* TURRIS MUCA...	**Anadolchioi.**
42. *Vicus* SC...IA (?)	Palas.
43. *Vicus* CLEMENTIANUS	**Caramurat.**
44. *Vicus* HI... ?	Dorobanţul
45. *Vicus* NARCISSIANUS	Neidentificat.
46. CONSTANTIANA *Constantia*	Neidentificată. Fondată de împăratul Constantin II. Era în apropiere de *Tomi.*
47. STRATONIS	Neidentificată. După Tab. Peuting. 12 mile S. de *Tomi.*
48. ZALDEPA *Zaldeppa*	Neidentificat. Gr. Tocilescu presupune că a fost lângă staţia de c. f. Mircea

Zandapa. Vodă. După Weiss, Zaldapa ar fi situată la *Alacichioi* (S. E. de Bazargic).

După Theophylactus, această cetate a fost la Sudul Dobrogei.

49. TROPAEUM TRAIANI *Civitas Tropaensium*

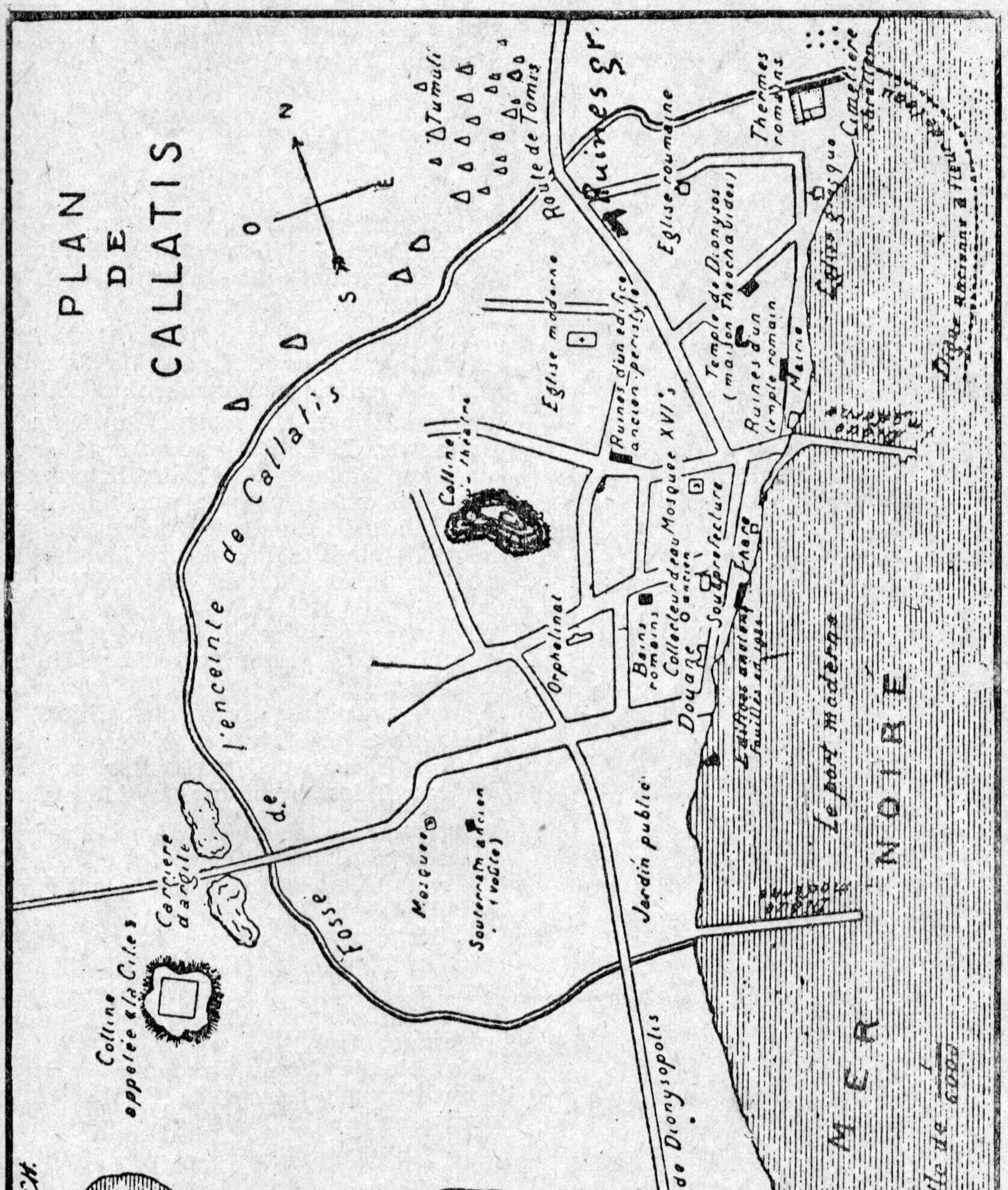
Lângă Adamclissi. *Tropaeum Traiani*, a fost fondat de împăratul Traian ; iar pe ruinele lui, împăratul Constantin-cel-Mare a construit orașul *Civitas Tropaensium.*

Orașul Tropaeum Traiani și împrejurimile.

50. *Vicus* ULMETUM — Pantelimonul-de-Sus. Săpături au fost făcute de Gr. Tocilescu și V. Pârvan. Pomenit de Procopius în *De aedificiis*.
Ulmiton

51. IBIDA — Neidentificată. Lângă Slava Rusă ? Pomenit de Procopius în *De aedificiis*.

Planul orașului Callatis făcut de O. Tafrali.

52. CALLATIS — *Mangalia.*
Acervetis
Callatia
Calatin

După Pliniu cel Bătrân Heracles și Callas au fondat orașul Acervetis.

După Anonymi (Scymnos de Chio ?) o-

Callataes
Callatos

rașul acesta a fost fondat la începutul domniei regelui macedonean, Amyntas, de grecii din Heracleea Pontică, pe la sfârșitul sec. VI-lea înainte de Chr.

53. TIRIZIS ACRA
Tirissa,
Tetrisias,
Trisa,
Turissia
Timum
Timo
Timogittia,
Tiristis Acra, Acra.

Caliacra.

Ruine din antica cetate Tirizis nu mai există. Pomenit de Arrianus. Anonymus, Strabon, Tabula Peuting., Mela.

54. PORTUS CARUM
Caria

Neidentificat. Ar fi fost situat — după dr. I. Lepși — în regiunea Șabla, în fața Surtuchioi-ului. Pomenit de Arrianus, Anonymus, Mela ș. a.

55. HERACLEA PONTICA

Neidentificat. După dr. Lepși ar fi fost situat în partea de E. sau de S. a satului Surtuchioi (sectorul Șabla-Caliacra).

56. BIZONE
Bizus
Bizzo (Vizzo)
Bizoi
Bizoneu

Neidentificat. Oraș elen. După un studiu al dr. I. Lepși[1]) acest oraș era situat la poalele de S. E. ale Ciragamanului unde există urmele unei clădiri din antichitate. Bizone avea o lungime vestestică de circa 2 km. și o lățime nord-sudică de aprox. ½ km. (500 clădiri ; 5000 loc).

Portul era în vale. Bizone a fost distrus de un cutremur puternic înainte de era creștină.

Anonymus (Scymnus din Chio ?) în *Orbis descriptio* spune : „Acest orășel, după unii, a fost al barbarilor, iar, după alții, ar fi fost o colonie din Mesembria".

Arrianus în *Periplus Ponti Euxini :*
„De aci până la *Bizus*, pustiu ; sunt 60 de stadii. Dela Bizus până la Dionysopolis, 80 de stadii".

P. Mela în *Chorographia* sa (II, 2) Plinius în *Nat. hist.* (IV, 28) și Strabon, confirmă faptul că orașul Bizone, sau o parte dintr'ânsul, a fost distrus de un cutremur.

Numele de *Bizo* (Vizzo) s-a găsit într'un fragment scris de Salustius. Pomenit în Tabula Peuting.

Ravennas îl numește *Bizoi.*

57. CRUNI
Matiopolis,
Dionysopolis

Balcic

Anonymi (Scymnos din Chio ?) scrie despre originea acestui oraș :

„*Dionysopolis* s'a numit mai întâi *Cruni* din cauza izvoarelor de apă ; mai târziu, după ce marea a aruncat pe țărm o statue a lui Dionysos, sau Bacchus, se spune că s-a numit *Dionysopolis.* Această

---

[1]) Dr. I. LEPȘI, Litoralul Șabla—Ecrene, Acad. Rom. Buc. 1927.

regiune din ţara Crobyzilor şi a Scytilor are o populaţie grecească amestecată".

(PERIEGESES, trad. de G. Popa-Lisseanu: „Cetăţi şi oraşe greco-romane în noul teritoriu al Dobrogei". Ed. II, Buc. 1921).

Periplus Ponti Euxini 78:

„Acest oraş se numea mai înainte *Cruni* din cauza izvoarelor de apă; în urmă i s-a zis *Matiopolis*. In sfârşit însă, când marea a aruncat aci o statue a lui Bacchus, s-a numit *Dionysopolis*. Oraşul se găseşte în ţara Crobyzilor şi a Scyţilor şi are locuitori greci amestecaţi cu alte popoare" (Trad. G. Popa-Lisseanu, op. cit. p. 19, 20).

Faptul că oraşului Dionysopolis, i s-a dat de către coloniştii eleni, numele zeului vinului, trebue pus în legătură cu patria viţei de vie, care a fost în ţinuturile Pontului Euxin şi ale Traciei.

Grisebach spune că „patria primitivă a viţei de vie trebueşte căutată *în ţinuturile păduroase ale Pontului şi Traciei, până dincoace de Dunăre, ţinuturi foarte bogate în plante acăţătoare*".[1])

58. CRANEA

Situat lângă Ecrene. Pomenită într'un portulan din anul 1408 şi în *Acta patriarchatus Constantinopolitani.*

59. ABRITTUS, ABRYTUS *Abrittum*

Neidentificat. Abat Calessi? Reşedinţă episcopală. Pomenit de Hierocles, Cassiodor, ş. a. Oraşul era situat la sud de *Trop. Traiani*, aproape de frontiera de sud a Scythiei Minor.

II. *Dobrogea în antichitate.*

Populaţia. — Expediţiile Fenicienilor, Egiptenilor, Perşilor şi Macedonenilor. — Oraşele greceşti. — Dominaţia macedoneană. — Sciţii. — Civilizaţia elenă.

Fenicienii au venit cu corăbiile lor pe Marea Neagră şi au pătruns prin gurile Dunărei, în părţile cunoscute astăzi sub numele de „Dobrogea", cu câteva mii de ani înainte de Christos.

In *Istoria Fenicienilor, Laetus*[2]) s-a ocupat şi de expediţia Fenicienilor în părţile Dunărei, dar, din nefericire, această scriere, ca şi alte numeroase opere scrise de istoricii şi geografii din antichitate, a dispărut. Se mai pomeneşte de o expediţie a Egiptenilor, în regiunea gurilor Dunării. După o inscripţie egipteană regele *Sesostris (Usortesen?)* a venit acum câteva mii de ani, în fruntea armatei sale, transportată cu vasele de război, în părţile unde se varsă Istrul (Dunărea) şi după ce a bătut pe Geţi, a stabilit colonii în ţara

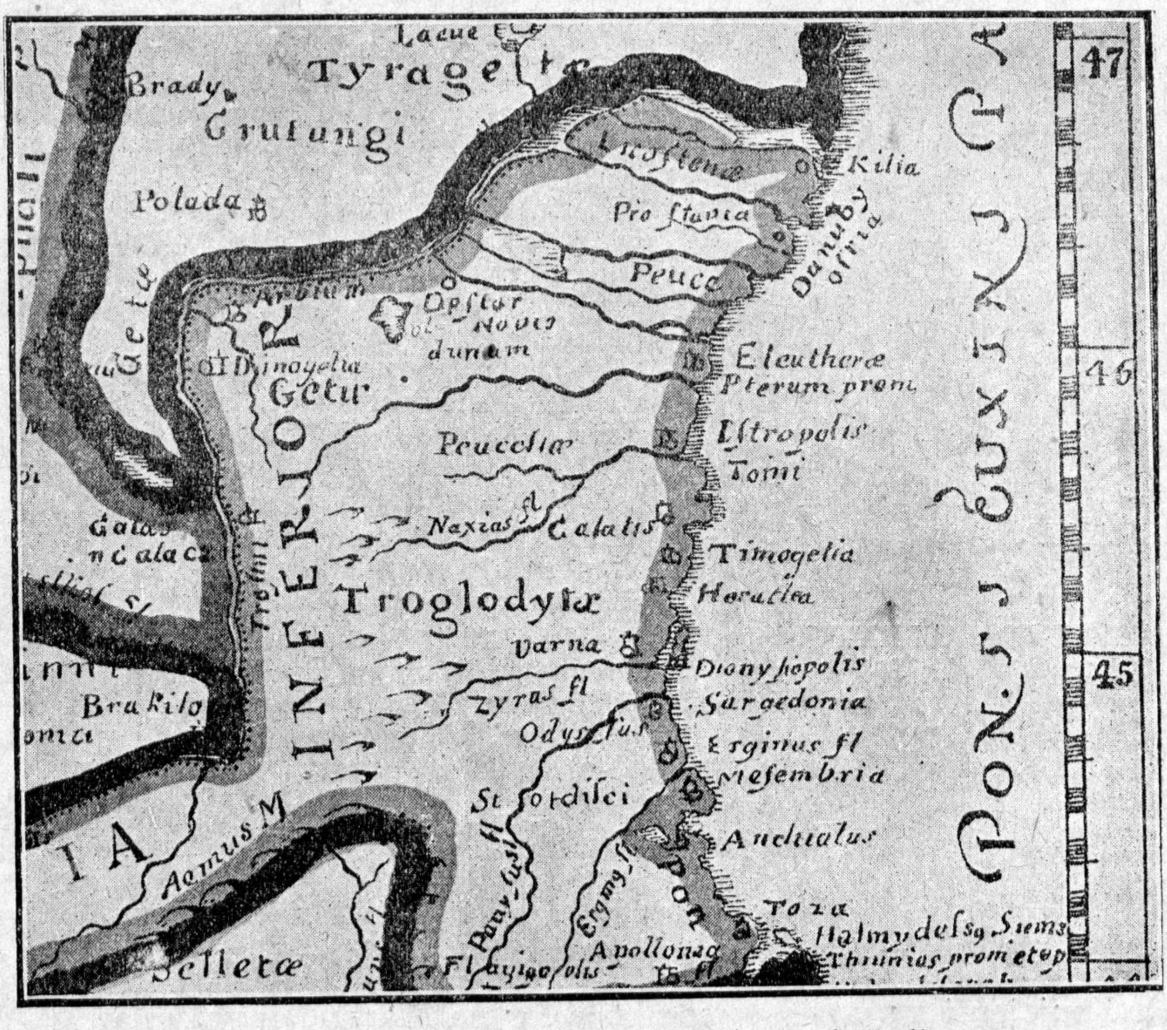
---

[1]) GRISEBACH, Die vegetation der Erde, I p. 323.

[2]) B. P. HAŞDEU, Istoria Critică a Românilor. Tom. II p. 36—60. Bucureşti, 1875.

KARAMSIN Ist. Gosud. Ross, I, 8 et not.

acestora. Strămoșii scandinavilor s-au stabilit câtva timp și ei în regiunea Dunărei de jos și pe lângă coastele Mărei Negre. Savantul suedez, *Montelius,* spune că, „după toate probabilitățile, popoarele, cari au năvălit în Suedia și apoi s-au așezat în această țară, nu-s venite de cât *din țările de pe lângă Marea Negară și din părțile Dunării de jos*“ [1]). Dobrogea antică a făcut, parte din Tracia, din Geto-Dacia, din Scythia, din Macedonia și din imperiul roman. Cele mai

O hartă a Scythiei Minor făcută în Evul Mediu

vechi popoare și triburi cunoscute, cari au locuit în acest ținut, sunt de origină tracică : *Tracii, Dacii,* cunoscuți mai mult sub numele de *Geți* [2]) *Bessii, Mysii, Carpii* și *Costobocii.*

Scriitorii antici pomenesc și de alte triburi de origină necunoscută : *Peucinii ; Tribalii ; Crobyzii ; Pigmeii ; Troglodiții ; Oetensii ; Obulensii ; Dimensii ; (Ap)piarensii ; Sarmații ; Bastaranii ; Roxalanii ; Hamaxobienii.*

---

[1]) MONTELIUSS, Ueber die Einwanderung, unserer Worfahren in Norden. Archiwfür Anthrop. 1888.

[2]) DION CASSIUS : „Numesc acest popor Daci, precum se numesc și ei și precum îi numesc și Romanii; cu toate că știu că unii Eleni le spun Geți, pe drept, sau pe nedrept ; iar eu știu de Geți pe cei ce locuesc dincolo de Hemus (Balcani) *pe lângă Istru*“. Ist. Romanilor.

Tracii şi popoarele înrudite cu ei — Geţii, Bessi, Mysii, Carpii — au format multă vreme majoritatea populaţiei Dobrogei antice.

Scylax de la Caryanda — geograf renumit, contimporan cu Darius, regele Perşilor (500 ani înainte de Chr.) — spune că Tracia se întindea dela râul *Strymon* (Struma, din Macedonia) *până la Istru, unde acesta se varsă în M. Neagră.*

Herodot ne dă câteva informaţii interesante privitoare la populaţiunile ţinutului străbătut de armata persană, comandată de Darius : *Melpomene* IV, c. 93 :

„Inainte de a sosi la Istru, primul popor pe care îl supuse (Darius) fu *Geţii*, care cred că sunt nemuritori [1]). Căci, Tracii cari posedă părţile Salmidesului şi cari locuesc mai sus de cetăţile Apolonia şi Mesembria — şi care se numesc *Scirmiazi* şi *Nipsei* — se predaseră lui Dariu fără nici-o luptă ; iar Geţii hotărându-se (la o rezistenţă) îndărătnică, fură supuşi îndată, cu toate că sunt mai viteji şi mai drepţi de cât Tracii".

Aceşti Geţi mistici, credeau în nemurirea sufletului ; „ştiau" că zeul lor, Zalmoxis, Fiinţa eternă spirituală, îi va primi în regatul său, dezbrăcaţi de tot ce aparţine *materiei.* Aşa se şi explică elogiul lui Herodot : Geţii erau şi mai viteji şi mai drepţi de cât Tracii. Erau aşa, pentru că se credeau „nemuritori", adică *sufletul lor* nu va pieri niciodată.

Ce importanţă avea atunci pentru acest Get, mistic, moartea pe câmpul de luptă ?

Geţii se ocupau cu agricultura, ca şi Tracii. Horaţiu spune :

„...Mai fericiţi sunt Geţii cu moravurile lor rustice ; la dânşii o moşie nehotărnicită produce recolte pacinice şi toate darurile zeiţei Ceres ; ei cultivă numai un an acelaş pământ" (*...Vivunt, et rigidi Getae Immetata quibus jugera liberas Fruges et Cererem ferunt, Nec cultura placet longior annua*" Od. libr. III. 24).

In Elegia XII din *Tristia* Ovidius se plânge că „pretutindeni" domneşte „barbaria cu accentele sale sălbatice" ; pretutindeni „răsună vocea Getului şi înspăimântătoarele lui strigăte...

„*Omnia barbariae loca sunt, vocisque ferinae,*
Omnia sunt Getici plena timore soni..."

Cu toate acestea locuitorii Dobrogei antice nu erau atât de sălbateci şi de fioroşi. Voltaire în *Œuvres complètes* (tome VIII, pag. 106, *Dictionnaire philosophique,* Ovide, 1853), ocupându-se de Geţii şi Bessii din această ţară, afirmă că ei se bucurau de oarecare civilizaţie...

Să nu uităm însă că nefericitul şi rafinatul Ovidius, părăsise forţat o capitală ca Roma — Roma superbă a lui August şi că el trăise în societatea lui Virgiliu, Horaţiu, Tibul, Properţiu şi a curte-

[1]) Cred în nemurirea sufletului. In c. 94 din c. IV Herodot dă amănunte asupra cultului zeului Zalmoxis la Geţi. „Ei nu cred că mor, dar cred că cei cari au răposat se duc la zeul Zalmoxis...."

zanelor seducătoare... *Bessii,* popor de origină tracică, au venit dela sud, din munții *Haemes*-ului (Balcani). *Mysii,* tot de neam tracic, erau viteji și cruzi în lupte.

Tribalii, au venit, din regiunile dela Nordul Istrului, în epoca când domnea, Filip al II-lea, în Macedonia. Felix Robion : „în timpul lui Filip al II-lea, regele Macedoniei, *Tribalii se văd așezați între Scythia și Macedonia*". (Hist. des Gaulois d'Orient, p. 23). O parte din Tribalii, veniți de peste Istru, s-au stabilit și în Dobrogea. *Peucinii* — o ramură a Bastarnilor — locuiau în insula *Peuce,* de unde și-au luat și numele. Ptolomaios fixează apoi regiunile locuite de celelalte triburi : la E. și mai la S. de gura Peuce, *Troglodiții ;* pe coastele mării : *Crobyzii,* mai sus de aceștia *Oetensii* și *Obulensii ;* iar în ținuturile dela mijloc, *Dimensii* și (Ap)*piarensii*".

Troglodiții ar fi fost locuitorii peșterilor. In sec. XVII-lea d. Chr. au existat, în Grecia, lângă Larissa, Troglodiți, care aveau locuințele lor, în formă de bordee (jumătate sub pământ). Călătorii francezi, din acea epocă, cari au vizitat Grecia, confirmă că acei locuitori se numesc *Troglodiți.*

Pigmeii, o populație degradată fizicește din cauza febrei palustre, locuiau în Delta Dunărei. Pliniu, pomenește de lupta acestor *Pigmei* — conduși de regina lor, Gerania— cu Hercule.

Pigmeii locuiau în regiunea situată la sud de *Dionysopolis* (Balcic) [1]).

Celții s-au stabilit dealungul Dunărei, în anul 280 înainte de Christos și ar fi fondat orașele : *Durostorum* (Silistra), *Arrubium* (Măcin) ; *Noviodunum* (Isaccea). *Costobocii,* de neam dacic, au năvălit în Dobrogea pela anul 170 d. Chr. din Basarabia și Moldova.

Având nevoe de grânele din țara locuită de Daci, Geți și Sciți, precum și de peștele din Dunăre, Grecii din *Milet* (Asia Mică) s-au stabilit pe coasta Mării Negre. Miletienii au înfințat în secolul al VII-lea înainte de Christos, factoria *Histria,* sau *Istriopolis,* care s-a transformat, repede, într'un oraș înfloritor. *Histria* era port la Marea Neagră, pe coasta de sud a fostului golf, unde este astăzi satul *Istria.* In secolul al VI-lea înainte de Christos, alți greci din Asia Mică au înființat factoriile : *Tomi* (Constanța), *Callatis* (Mangalia), *Tirizis* (Caliacra), *Bizone, Dionysopolis* (Balcic).

Scylas de la Caryanda — spune că în epoca sa *„se făcea zi și noapte un comerț foarte întins în ținuturile Istrului și ale Pontului Euxin*" și că *„navigațiunea era foarte activă la gurile Istrului*". Nu erau cunoscute pe atunci Insulele Britanice, regiunile baltice, centrul și nordul Rusiei de azi, Scandinavia ; dar ținuturile Istrului și ale Mărei Negre au fost de mult cercetate de navigatorii și de negustorii fenicieni, egipteni și greci și toți geografii și istoricii dinainte de Christos le cunoșteau.

Grecii n'au debarcat pe coastele Pontului Euxin, lângă gu-

---

[1]) *Plinius,* Nat. hist. IV, 8, 1.

rile Dunărei, cu scopul de a cuceri teritorii și de a supune lor popoare, ci au debarcat în calitate de negustori, de întemeetori de orașe-porturi.

O singură apropiere cu „colonul" spaniol din secolul al XVI-lea d. Chr. : după cum colonul spaniol, care a debarcat pe coastele Americei de Sud, s'a oprit bucuros pe litoral, în apropiere de îmbucătura fluviilor mari ; tot așa, în sec. VII și al VI-lea dinainte de Chr., negustorul grec s'a stabilit pe litoralul M. Pontice, în apropiere de gurile Istrului și acolo a construit factorii, care, mai târziu s-au transformat în orașe-porturi importante. Așa dar, originea acestor orașe pontice, este economică. Fondatorii lor au trebuit să fie și buni diplomați, ca să câștige încrederea populațiunii băștinașe — adică a traco-geților — cu care urmau să trăiască în bune raporturi spre a face negoț, nu numai cu dânsa, dar și cu Dacii și Geții de dincolo de Dunăre ca și cu Sciții dela Nord. Grecii au făcut comerț de grâne, de piei, de animale, de blănuri, de lână, de pește, de stofe, de vase etc., cu aceste populațiuni și corăbile lor au circulat zi și noapte de-alungul coastelor mării și pe Istru, în susul fluviului. Orașele-porturi de pe coasta mărei pontice, n'au fost locuite numai de Greci, ci și de populația traco-getă. Ele nu erau simple aglomerațiuni de persoane și de case ; comptuare de comerț ; ci, cu timpul, obținând unele privilegii, au dispus de un teritoriu, relativ întins, — ca și orașele italiene din evul mediu — și s-au bucurat de un soi de autonomie.

Orașele elene — fiind autonome — au avut monedele lor. Aceste monede — care au început să fie bătute cam pe la anul 400 înainte de Chr., — erau de argint și de aramă. Monedele bătute de orașul *Histria* aveau pe ele stema orașului : o pasăre de mare omorând un delfin (aceeaș stemă a figurat și pe actele oficiale ale orașului). Pe aversul monedelor de argint din Histria erau două capete de oameni dispuse în sens invers ; iar pe aversul celor de aramă, un singur cap.

După B Pick cele două capete ar fi capetele zeilor vânturilor și așezarea lor în sens invers ar însemna că histrienii trimiteau corăbiile lor, încărcate de mărfuri, atât pe mare, cât și în josul Dunării și beneficiau de vânturile ce băteau în diverse direcțiuni [1]).

Pe aversul monedelor de aramă era capul zeului Apollo — protectorul orașului *Histria* — sau al altor zeități. Pe monedele lui Aristagoras, s'a găsit pe avers capul zeului Apollo; iar pe revers, stema orașului, având jos numele lui Aristagoras, prescurtat : „*Arista*".

Se crede că acest Aristagoras din Histria, a restaurat orașul după ce fusese devastat și prădat de Scordisci, în sec. II înainte de Chr.

D. Const. Moisil, examinând monedele de argint, găsite la Dăeni, le consideră, după datele publicate de Pick, ca făcând parte din seriile bătute în Histria, între anii 400—250 înainte de Chr. Monedele din anul 400, înainte de Chr., aveau numele orașului prescurtat (*Istri*)*;* stema orașului mărginită de un quadrat săpat adânc în corpul monedei ; iar greutatea lor era de $7,_{02}$ — $6,_{82}$ gr.

Monedele de pe la 350 înainte de Chr., au numele orașului întreg *Istria*, o literă ca semn convențional și greutatea lor e de 7—$6,_{50}$ gr. Monedele găsite la Dăeni n'au quadrat ; numele orașului e scris întreg, semnul distinctiv e

---

[1]) *B. Pick*, Die Antiken Münzen von Dacien u. Moesien, în *Imhoof Blumer*, Die antiken Münzen Nordgriechenlands.

litera A. şi greutatea lor e de 5½—4½ gr. Ele ar fi fost bătute în anul 300 înainte de Chr. [1])

Despre monedele vechi din Histria s-a mai ocupat M. Suţu şi W. Knechtel în Bul. Soc. numismatice române din 1907 şi 1908.

Legendele monedelor autonome ale oraşului Histria în catalogul de *Greek Coins, Thrace* etc., dela *British Museum* de R. S. Poole p. 25 sqq.

Oraşul Callatis avea monede cu un spic de grâu pe ele.

Oraşele greceşti aveau temple, portice, teatre, agora, băi publice. Grecii practicau cultul mai multor divinităţi : Apollon, Dionysos, Artemis, Demeter, Hermes, Asclepios, Athena, Dioscures, Heracles, Afrodita, Priape ş. a. Se organiza, în zile fixate de preoţi, serbări religioase cu caracter agrar — *Diombria* — în onoarea zeiţelor Demeter şi Afrodita.

Oraşul propriu zis era înconjurat de ziduri, ca să fie apărat împotriva atacurilor barbarilor, cari făceau dese incursiuni în ţinutul dintre Dunăre şi M. Neagră. Oraşele greceşti s-au dezvoltat repede, ceea ce dovedeşte importanţa lor comercială. Din cauza îmbogăţirii locuitorilor lor, a început rivalitatea între dânsele, care să fie adevărata metropolă. Cea dintâi metropolă a fost *Histria* apoi *Callatis* şi *Tomi*. Calatienii cu ajutorul Histrienilor, s-au aliat, ca să pună stăpânire definitivă pe *Tomi*—care luase o mare desvoltare încă din sec. III înainte de Chr. — dar n'au izbutit să-şi atingă scopul, deoarece pe la mijlocul acelui secol, în epoca când erau şi Celţii în Dobrogea, Tomitanii s-au aliat cu Bizantinii şi au scăpat de sub tutela Calatienilor [2]). Cu toată rivalitatea ce exista între oraşele greceşti, interesele comune, dictate de situaţia nesigură politică, le-a impus să se unească şi să formeze un fel de confederaţie maritimă, numită, la început *Pentapola* şi apoi *Hexapola* [3]).

Din *Pentapola* au făcut parte : *Odessos* (Varna), *Dionysopolis* (Balcic), *Callatis* (Mangalia), *Tomi* (Constanţa) şi *Histria ;* iar când în sec. II d. Chr. a intrat în această confederaţie şi oraşul grecesc, dela sud, *Marcianopolis,* s-a constituit o *Hexapola,* care era condusă de un *pontarc* (şef religios) ajutat de un consiliu federal.

Constituirea acestei confederaţii trebue să fi avut de scop şi organizarea unei apărări comune a cetăţilor-porturi elene împotriva piraţilor, cari operau pe Marea Neagră [4]).

„Pirateria era atunci una din formele cele mai obicinuite ale rivalităţii între popoarele antichităţii ; s-a susţinut că cu toate ambiţiile lui Darius, pirateria Ioniană şi Ateniană, mai ales este acea care l-a hotărât să invadeze Grecia. Cauza războaelor medice se găseşte în pirateria ce era prac-

[1]) *Const. Moisil*, Descoperirea numismatică dela Dăeni, „Convorbiri literare" Anul XLIII, N. 11. Buc. 1909, pag. 1173.

[2]) MEMNON. *Fragmenta historicorum Graecorum*, ed. Müller, III, p. 537. c. XXI.

[3]) Confederaţie maritimă a existat şi în sec. IX între insulele veneţiene.

[4]) Pirateria în antichitate era practicată nu numai de particulari, ci şi de state, după cum confirmă Herodot şi Ovidiu.

ticată de Greci în antichitate" (*V. Pella*, La Represion de la Piraterie, p. 9—10. Paris, 1928).

V. Pârvan: „Alăturarea de concurenţa în comerţul de cereale, *creşterea din ce în ce mai mare a plăgii piraţilor în apele Pontului*, a contribuit —fără îndoială — la sărăcirea acelor colonii greceşti, cari nu erau direct apărate de flote puternice de război, precum era, de pildă cazul cu oraşele din Bosporul Cimmerian".

E vorba de situaţia din sec. II—I înainte de Chr.

(„*Gerusia din Callatis*", p. 5, Anal. Acad. Rom. Tom. XXXIX. Secţ. Ist. N. 3. 1920).

EMIGRAREA SCIŢILOR. — Strabon pomeneşte de emigrarea Sciţilor peste Dunăre, în Tracia :

Sciţii

„...cu timpul mulţi barbari din această ţară au trecut *Tyras* (Nistrul) şi *Ister* (Dunărea), stabilindu-şi locuinţele lor dincolo de acest fluviu ; numele de *Mica Scythie* a sfârşit prin a se întinde la o parte considerabilă din Tra-

Soldat catafractar scit de pe o pictură murală descoperită într'un mormânt din muntele Mithritad la Kerci (Rusia)

cia însăşi, pe care locuitorii săi n'au putut-o apăra, sau că dânşii au cedat-o, bucuroşi, din cauza insalubrităţii sale, pământul ei fiind, de fapt, pe alocurea mlăştinos".

Faptul că Strabon spune *„cu timpul* mulţi barbari din această

ţară (Scythia) au trecut Tyras şi Ister", înseamnă că stabilirea Sciţilor peste Dunăre nu s-a făcut printr'o invazie, ci printr'o lentă emigrare. Situaţia devenind nesigură pentru Sciţi peste Nistru, ei au căutat, la început, un refugiu, în Basarabia şi peste Dunăre, în Tracia şi apoi „cu timpul", când numărul celor aşezaţi a fost atât de mare, încât au format majoritatea populaţiunii, ţinutul acesta s-a numit *Scythia Mică*.

Sciţii au stăpânit câtva timp şi cetăţile elene : *Histria, Tomi, Callatis* (Strabon, lib. VII).

Când s-au stabilit Sciţii în Dobrogea ? N'avem informaţii precise în această privinţă, dar, din povestirea expediţiei regelui Filip II, al Macedoniei, reese că o parte din Dobrogea de N. era în stăpânirea Sciţilor. Sub regele macedonean, Lysimach, *Scythia se întindea la N. de Dunăre,* ceeace înseamnă că Sciţii au fost siliţi, cu puţin timp mai înainte, să treacă Dunărea spre N.

EXPEDIŢIILE GETO-SCIŢILOR IMPOTRIVA BIZANTINILOR. — *Hesychius Miletianul* a descris războiul întreprins de Geţi în anul 657 înainte de Chr. împotriva lui *Bysas,* fondatorul Bizanţului. La acest război a luat parte, ca aliat al Geţilor şi regele Sciţilor, Odrysses. Hesychius povesteşte că regele Bysas a bătut armatele Geto-scitice graţie isteţimei soţiei sale, Phidalia, care a trimis în lagărul duşmanilor „dinţi de şerpi" (?) şi apoi a susţinut un alt război crâncen împotriva Sciţilor, care au năvălit în massă din ţinuturile „de dincoace" şi de „dincolo" de Dunăre.

In acest din urmă război bizantinii au fost aliaţi cu Grecii.

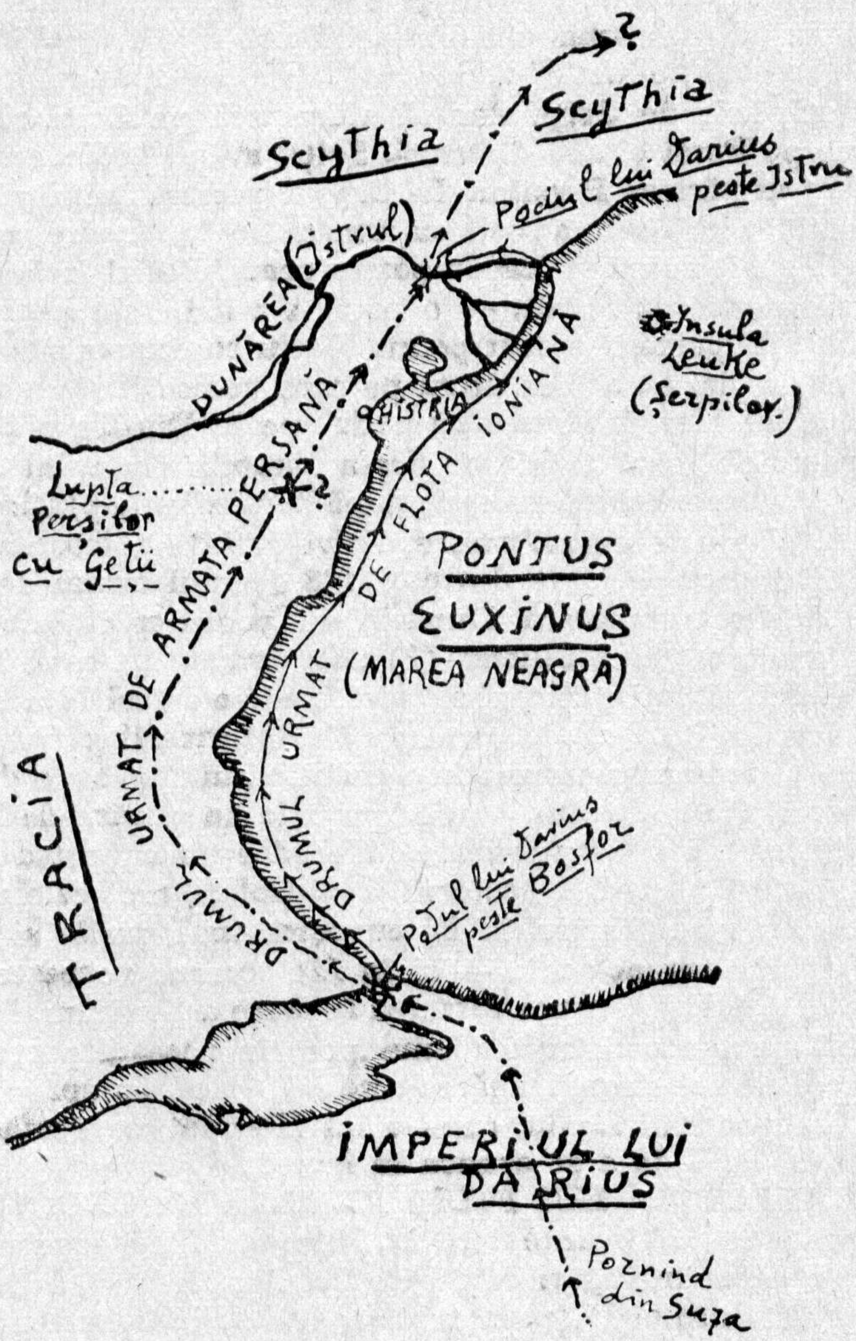
EXPEDIŢIA LUI DARIU IMPOTRIVA SCIŢILOR. — Marele geograf şi istoric, *Herodot,* în *Istoriile* sale, povesteşne peripeţiile expediţiei lui Dariu, regele Perşilor, în Dobrogea şi peste Istru (Dunărea) împotriva Sciţilor.

Corpul expediţionar a lui Dariu, în anul 508 înainte de Chr. a plecat din Suza, capitala Persiei ; a trecut pe un pod construit de grecii ionieni Bosforul şi a înaintat prin Tracia până la Istru.

In acelaş timp, grecii ionieni, vasalii perşilor, au pornit cu flota lor pe Marea Neagră şi au pătruns în gurile Dunării. Flota ionienilor s-a oprit nu departe de locul unde se desfac braţele fluviului şi acolo s-a construit podul pe care au trecut perşii, spre Nord. Iată ce s-a petrecut la pod, după povestirea lui Herodot : *Melpomene* IV, 9 :

„Indată ce Dariu sosi la Istru împreună cu toată armata care îl însoţia, după ce-i făcu pe toţi să treacă (fluviul), dete ordin Ionienilor să fărâme podul de vase şi să'l urmeze, împreună cu forţele navale, în interiorul ţării ; tocmai când Ionienii se gătiau să strice (podul) şi să facă cele poruncite (de Dariu), Coes, fiul lui Erxandru, care era comandantul Mitilineilor, asigurându-se mai întâiu dacă Dariu ar fi dispus să primească un sfat dela unul gata să-l dea, îi spuse cuvintele acestea : „O rege, îţi propun să faci o „expediţie într'o ţară unde nu vei vedea nici loc cultivat, nici oraş locuit ; tu, „lasă mai bine acest pod acolo unde este şi dă-l sub paza acelora cari l'au „construit ; căci dacă vom da peste Sciţi şi vom isbuti precum sperăm, el va „servi pentru reîntoarcerea noastră ; iar dacă nu vom putea da peste dânşii,

„linia noastră de retragere este asigurată ; căci eu nu mă tem ca Sciţii să ne „învingă într'o luptă, dar mai mult ca nu cumva, neisbutind noi să dăm „peste ei, să păţim ceva rătăcindu-ne. Poate să zică cineva că eu spun acestea „în interesul meu propriu ca să rămân aci; dar eu, o rege, îţi expun părerea „care am găsit'o mai în interesul tău, şi te voiu urma, căci nu voiu cu nici

Expediţia lui Dariu în Scythia Minor şi în Scythia Mare

„un preţ să rămân aicea". Părerea aceasta plăcu mult lui Dariu, şi el îi răspunse astfel : „Scumpe al meu Lesbiane, îndată ce mă voiu întoarce teafăr „acasă la mine, nu uita să te prezinţi înaintea mea ca să'ţi răsplătesc pen- „tru bunul tău consiliu prin acte de bunătate". [1])

Dariu cu trupele sale a trecut apoi podul şi a înaintat în Scythia. Pe malul Dunărei a urmat o discuţie între Ionieni şi Sciţi şi

[1]) ERODOT, Trad. de Ghica.

apoi s-a făcut un sfat între conducătorii flotei grecești la care au luat parte între alții *Miltiade,* faimosul general athenian, Histien Milesianul, Dafnes din Abydos, Hipoleos din Lampasc, Herofand din Parium, Metrodor din Proconesa, Aristagora din Cyzica, Ariston din Byzanția, Strates din Chio, Aeac din Samos și Laodama din Focea. După o discuție lungă, comandanții greci au hotărît să strice podul numai din partea malului fluviului stăpânit de Sciți, dar să sfătuiască pe Sciți să urmărească mai bine pe Perși și să-i distrugă. Sciții având încredere în Greci au pornit în urmărirea Perșilor. In timpul acesta, Sciții pierzând urma dușmanului lor, Dariu a sosit cu armata lui la Dunăre, în cursul nopței, dar a găsit podul stricat în partea aceea. Podul însă a fost refăcut și Perșii au trecut Istrul, — o parte s-a îmbarcat pe corăbiile grecești, iar altă parte, a trecut podul. Dariu cu armata sa, a pornit apoi tot prin Tracia, pe acelaș drum pe care venise. Din narațiunea interesantă a lui Herodot reese că podul peste Dunăre a fost construit nu departe de locul „unde se desfac brațele fluviului", adică acolo unde au ajuns corăbiile grecești „după două zile de plutire dela mare".

In *„Esquise de l'Histoire Universelle"* [1]), istoricul englez H. G. Wells, indică pe harta din pag. 148 drumul urmat de armata persană și de flota grecească. După Wells podul ar fi fost construit în dreptul unde e astăzi Silistra (?) ; iar armata persană a înaintat pe stânga Dunărei, în interiorul Scyției, unde e astăzi Muntenia (?).

Herodot însă ne dă următoarele informații privitoare la acest pod : Flota ioniană s-a oprit în punctul situat aproape de locul unde se desfac brațele Istrului, după două zile de plutire de la mare *și acolo, ionienii au construit podul.* Herodot nu cunoștea nici marele cot ce-l face Dunărea în sectorul Reni-Galați, nici celelalte brațe ale Istrului din susul fluviului. El cunoștea însă gurile și Delta — deoarece a călătorit pe-acolo — și în *Melpomene* vorbește de punctul unde se desfac brațele spre vărsarea în mare a fluviului. Locul cel mai favorabil pentru construirea unui pod, în această parte, este la E. de Isaccea de azi, unde Dunărea este mai mică. In apropiere de acest punct, în epoca lui Dariu, ca și a lui Herodot, se desfăcea Dunărea în brațe, înainte de a se arunca în mare.

EXPEDIȚIA LUI FILIP AL II-lea MACEDONEANUL. — Intre anii 359—336 înainte de Chr., Filip al II-lea, regele Macedoniei, în urma unei neînțelegeri cu regele Sciților, Atheas, a ridicat asediul Byzanțului. Filip al II-lea a trimis apoi o solie la curtea regelui Scit, prin care i-a comunicat lui Atheas că asediind Bizanțul a promis lui Hercule că-i va ridica o statue și cum dorința sa e să așeze această statue *la gurile Dunării* vrea să vină în calitate de amic al Sciților, prin țara lor. Atheas a înțeles ce urmărește Filip al II-lea și a refuzat să autorize trecerea trupelor macedonene prin țara sa.

— „Dacă, totuși, statuea lui Hercule, va fi ridicată la gurile Dunării, fără voia mea — a răspuns regele Atheas — atunci o voi topi și din materialul ei voi face vârfuri ascuțite săgeților noastre..."

---

[1]) Trad. fr. de Edouard Guyot. Paris, 1925.

Atunci armatele lui Filip II-lea au intrat în Scythia Mică.

Filip II eşi învingător şi luă 20.000 de prizonieri, multe animale, dintre care 20.000 de iepe frumoase. (*Justin*, Libr. IX. c. II).

După Justin, Sciţii, în epoca lui Filip II-lea, sub regele lor Atheas, stăpâneau regiunea gurilor Dunării şi poate şi o parte din litoralul Mărei Negre. Toată Dobrogea a trecut sub dominaţia macedonenilor, după ce partea de sud a Traciei fusese cucerită mai înainte.

EXPEDIŢIA LUI ALEXANDRU CEL MARE (SEC. IV INAINTE DE CHR.). — Stăpânirea Macedonenilor în Dobrogea n'a fost însă pe deplin asigurată, fie din cauza revoltei *Tracilor* şi *Tribalilor*, fie din cauza *Geţilor*, care, făceau dese incursiuni peste Istru, în regatul lui Alexandru al Macedoniei. Pe când *Tribalii* erau numeroşi în regiunea gurilor Dunării, Tracii şi Sciţii erau foarte puternici în Dobrogea şi pe ambele maluri ale Dunării. Alexandru Macedon, a organizat două expediţii : una, împotriva Tribalilor dela gurile Dunărei şi alta, împotriva Sciţilor dela Dunărea de jos.

Expediţia împotriva Traco-Tribalilor, n'a fost norocoasă [1]). Atunci Alexandru cel Mare a trecut Dunărea şi a atacat pe Geţi din partea stângă (Muntenia de azi).

Iată interesanta povestire a lui Arrianus despre această expediţie :

„In aceste împrejurări, Alexandru, schimbându-şi hotărârea, trecu Istrul şi atacă pe Geţii ce locuesc peste Istru, cari se adunaseră mulţi la mal, hotărâţi să-l respingă dacă ar trece, căci erau 4000 de călăreţi şi peste 10.000 de pedeştri. Totodată avu şi Alexandru cel Mare dorinţa să treacă pe malul celălalt al fluviului. El însuşi se urcă în corabie şi porunci să fie umplute cu pae pieile de cort sub care se adăposteau (soldaţii) în lagăre, să le lege şi să se strângă toate luntrele, făcute din câte un trunchiu scobit, cât s-au găsit pe-acolo...

Iar numărul acestora era mare, fiindcă locuitorii de pe malul Istrului se folosesc de ele, fie la pescuit, fie ca să comunice între ei, fie pentru prăzi. Aşa dar cu luntrele cât mai multe adunate, trecu o parte din armată, atât cât putea să treacă în modul acesta. Numărul acelora, care trecură cu Alexandru fu de 1500 de călăreţi şi de 4000 de pedeştrii....

In timpul nopţei trecură prin acea parte, în dreptul căreia erau lanurile de grâu mai dese, aşa în cât să nu poată fi zăriţi de duşmani, când ar urca pe coastă. In zori, Alexandru porni prin holde, poruncind pedestriaşilor să culce grâul cu suliţele şi astfel înaintară până ce eşiră la câmp deschis..." [2]).

Pe unde a trecut Dunărea, în modul acesta — fără pod — Alexandru cel Mare, cu armata sa ?

Pe la Hârşova ; sau prin punctul Silistra-Călăraşi, ori Silistra-Oltina.

EXPEDIŢIA LUI LYSIMACH. — Sub regele Macedoniei, Lysimach, Geţii şi Tracii au fost înfrânţi, iar cetăţile greceşti nevoite să-şi apere, nu numai autonomia lor, dar şi existenţa lor, — au susţinut lupte împotriva macedonenilor.

In deosebi, Calatienii au opus o dârză rezistenţă. In alianţă cu

---

1) *Arrianus*, Anab. 1, 3, 4.

2) Arrianus, Anab. I.

Geţii şi cu Sciţii, ei s-au răsculat împotriva dominaţiei macedonene,— fapt, care a provocat o expediţie de pedepsire din partea regelui Lysimach.

Iată ce scrie Diodor din Sicilia :

„In anul acesta (313 înainte de Chr.), Calatienii, cari locuiau în părţile Pontului Euxin şi cari aveau o garnizoană pusă de Lysimachos, o alungară şi îşi recâştigară neatârnarea. Liberând tot aşa şi pe Histrieni şi celelalte oraşe vecine, Calatienii făcură alianţă cu toate acestea ca să lupte la olaltă împotriva regelui. Mai luând în tovărăşie şi pe Tracii şi pe *Sciţii vecini cu dânşii*, Grecii dela Pontul Euxin izbutiră să pue în mişcare o ligă foarte respectabilă, în stare să se măsoare cu armate puternice. Aflând de cele întâmplate Lysimachos plecă îndată cu oaste împotriva răsculaţilor, luând drumul prin Thracia. El trecu peste Haemus şi ajungând lângă Odessus se opri, cantonând aici. Apoi, ordonă să se înceapă asediul cetăţii. Curând însă cei dinlăuntru, înspăimântaţi, căzură la înţelegere predând oraşul. După aceasta, făcând, în acelaş chip, şi pe Histriani să treacă de partea lui, porni împotriva Callatienilor. Tocmai atunci însă sosiră şi Scithii şi Thracii cu oaste multă spre a-şi ajuta potrivit tratatului pe aliaţii lor din Pont. Lysimachos le ieşi înante, atacă pe neaşteptate pe Thraci şi zăpăcindu-i îi convinse să treacă de partea lui. Birui apoi pe Scithi în luptă regulată, ucise o mulţime dintre dânşii, iar resturile armatei le alungă până dincolo de hotare. Pe Callatieni îi înconjură pe urmă de toate părţile şi începu asediul cetăţii, făcându-şi un punct de onoare din a pedepsi prin toate mijloacele pe pricinuitorii răscoalei. In vreme ce Lysimachos era ocupat cu asediul cetăţii Callatis, primi vestea că Antigonos a trimes două armate în ajutorul Callatienilor, una pe uscat, iar cealaltă pe mare : că Lycon, comandantul flotei plutise chiar pe apele Pontului Euxin, iar Pausanias cu o armată numeroasă avea lagărul la intrarea Bosforului, lângă Hieron, gata de a trece în Europa. Turburat de aceste ştiri, Lysimachos lăsă, pentru a continua împresurarea, numai numărul de oameni strict trebuitor, iar cu partea cea mai mare a armatei sale porni grabnic el însuş, nerăbdător de a lua contact cu duşmanul. Ajungând la pasurile peste Haemus, Lysimachos găsi pe Seuthes, regele Thracilor, care se dase cu multă oaste de partea lui Antigonos, păzind trecerile. Incepând bătălia, numai după mult timp şi pierzând o sumă de-ai săi, dar ucizând şi o mare mulţime de duşmani, birui pe barbari. Răsărind dară ca din pământ înaintea armatei lui Pausanias şi grămădind-o în locuri strâmte, Lysimachos luă cu asalt toate pasurile şi ucizând pe Pausanias, pe o parte din soldaţii lui îi liberă pe bani, pe ceilalţi îi luă în rândurile armatei sale [1]).

In timpul asediului cetăţii Callatis, o parte din locuitori (greci) — în număr de o mie — s-au refugiat în Bosforul Cimerian, unde regele scit, Eumelos, i-a primit bine. Diodor din Sicilia ne dă următoarele amănunte :

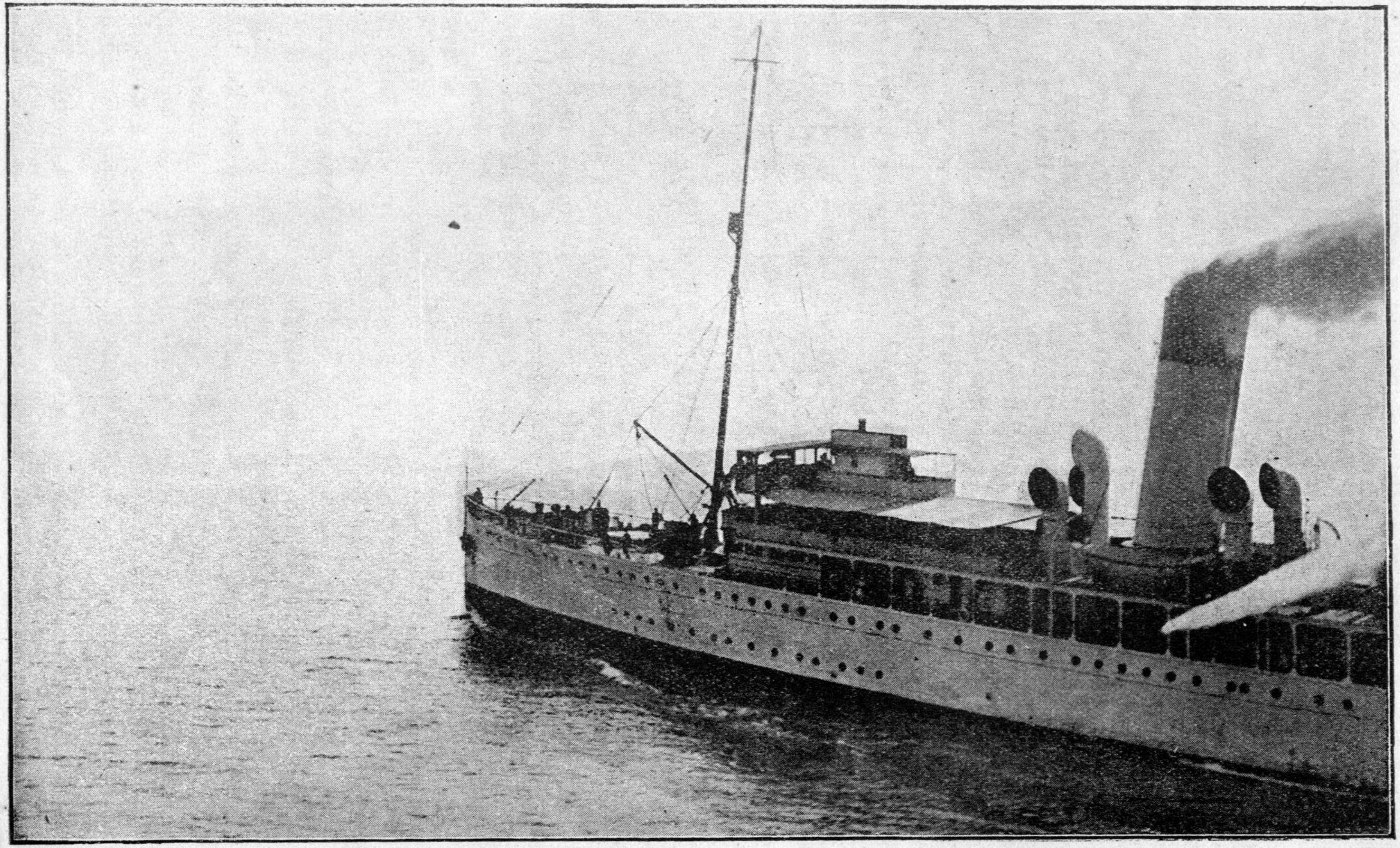
„Eumelos, (regele scit al Bosforului cimerian) fu un adevărat binefăcător al Bizantinilor, Sinopienilor şi a celor mai mulţi greci ce locuesc Pontul Euxin. El primi pe cei o mie de calatieni, care plecaseră în exil din cauza lipsei grâului, patria lor fiind asediată de Lysimah şi suferind groaznic din pricina împuţinării tuturor celor necesare traiului. Nu numai că Eumelos le-a dat acestor refugiaţi un adăpost sigur, dar le dărui chiar un oraş unde aceştia să se aşeze — cel care a fost numit mai târziu, *Psoa* — şi le împărţi în loturi teritoriul lui rural".

După mai multe campanii aspre, *Scythia Minor* a intrat în stăpânirea regelui macedonean, Lysimach.

Memnon din Heracleea, care s-a ocupat de dominaţia macedoneană în *Scytia Minor*, ne dă informaţia că în anul 292 înainte de Chr., regele Lysimach, ajutat de oraşele greceşti pontice, — între care şi de *Heracleea*, ale cărei trupe, comandate de Clearc, au luat parte la expediţia făcută dincolo

---

[1]) DIODOR DE SICILE, éd. Curtius et Fischer (Teuberer, 1906, T. V, XIX 73).

Vaporul S. M. R. „Regele Carol I" eșind din portul Constanța în cursă spre Constantinopol

de Dunăre, — a fost învins şi luat prizonier; dar, apoi, a fost eliberat de regele Geţilor, *Dromichaites* (sau *Drochimete*). Regele Lysimach fusese adus, ca prizonier, în cetatea-capitală a Geţilor, care era situată pe Dunăre, aproape de vărsarea acestui fluviu în mare, — probabil unde ar fi Chilia basarabeană de azi.

Cât timp Macedonenii au ocupat *Scythia Minor, Tomis* s-a bucurat de oarecare independenţă — de oarece a păstrat dreptul de a bate monedă. (Pick-Regling, *Die antiken Műnzen von Dacien u. Moesien,* 1 2, 1, p. 590).

In anul 280 înainte de Chr. — un an după moartea lui Lisimach — au năvălit *Celţii* în Dobrogea, care după ce bătură pe Geţi şi Traci, cuceriră toată Tracia. După căderea puterii macedonene şi instalarea nouilor stăpâni, Celţii, colonile greceşti au trecut prin vremuri grele, dar în măsura posibilului, s-au ajutat unele pe altele.

Dominaţia celtică a fost efemeră. Geţii şi Tracii după ce au gonit pe intruşi, au reintrat în stăpânirea teritoriilor lor. N'a trecut însă mult şi un alt neam barbar de origină germanică, s-a pogorât dela Vistula spre Dunăre — *Bastarnii* — şi după ce au ocupat întreg ţinutul dintre Carpaţii Moldovei şi Nistru, au trecut Dunărea şi s-au instalat la gurile acestui fluviu. Geţii — după Justin — i-a respins pe Bastarni, dincolo de Dunăre, de câteva ori, dar au sfârşit prin a fi învinşi. Bastarnii stabiliţi în împrejurimile şi în insulele Deltei, s-au mai numit şi *Peucini.*

ROMANII IN SCYTHIA MINOR (Dobrogea).

Un general roman eşit din plebe, dar care a dovedit calităţi excepţionale de comandant, *Licinius Lucullus,* — considerat de câţiva istorici un soi de Napoleon al antichităţii, — a întreprins în anii 72—71 înainte de Chr., o expediţie împotriva „barbarilor" din dreapta Dunărei. Eşit învingător din acest război, [1]) Licinius Lucullus a anunţat Roma, că Scythia dintre Dunăre şi M. Neagră, este sub stăpânirea sa.

Provincia aceasta n'a fost însă cucerită definitiv de Romani, decât după multe războae împotriva Daco-Geţilor.

Ce interese au avut Romanii ca să facă atâtea războae pentru cucerirea *Scythiei Minor ?*

Să fi urmărit oare stăpânitorii lumei civilizate din acea epocă, o politică cunoscută sub numele de *imperialism,* dictată numai de simpla dorinţă de a cuceri noui teritorii ?

Istoricul englez, Wells, simplist şi lipsit de obiectivitate, a formulat un soi de rechizitor împotriva politicei de expansiune a Romanilor, care n'ar fi avut nici ţel bine determinat, nici continuitate : „Dintre toate imperiile — scrie Wells — acesta (imp. roman) a fost

---

[1]) Eutropius, VI, 10 : *„inde multas supra Pontum positas civitates agressus est. Illic Apolloniam evertit ; Callatin, Parthelopolin, Tomos, Histrum, Burziaonem cepit, belloque confecto, Roman rediit".*

cel mai ignorant, cel mai lipsit de imaginaţie. El n'a ştiut să prevadă nimic" [1])...

Cu asemenea consideraţiuni nu se poate defini politica unui stat de importanţa celui roman. Vom încerca să schiţăm, în linii generale, politica Romanilor, la Dunăre, — politică, care a condus la cucerirea *Scythiei Minor* şi apoi a Daciei.

In primul rând, să urmărim succesiunea evenimentelor, în legătură cu subiectul nostru, de oarece din modul cum s-au desfăşurat aceste evenimente, se va desprinde luminos, politica pozitivă, prevăzătoare, tenace şi caracterizată prin continuitate, urmată de Romani în părţile dunărene şi ale Mărei Negre.

Sub regele Daco-Geţilor *Byrebista, (Boirebista, Burobostes,* sau *Berebista),* o armată romană, comandată de generalul *Cornelius*

Byrebista regele Geto-Dacilor

Fucus, fusese bătută, în *Scythia Minor,* în apropiere de actualul sat Adamclissi din jud. Constanţa. *Byrebista,* care stăpânea şi pe Geţii din dreapta Dunării, ajunsese spaima Romanilor. După cele scrise de Strabon şi Cassius [2]) acest rege temut de Roma, putea să ridice o armată de 200.000 de oameni, în caz de nevoe, dar cu cea mai mare uşurinţă 40.000 de oameni.

Iuliu Cezar, care îşi da seama, nu numai de pericolul ce-l prezinta pentru imperiul roman, existenţa puternicului stat daco-get, dar şi de importanţa liniei Dunărei, a pregătit o mare expediţie : o flotă romană primise ordinul să pornească *pe Dunăre şi să pună stăpânire pe ambele maluri, ca şi pe gurile marelui fluviu.* [3]).

---

[1]) *G. Wells,* Trad. Esquisse de l'Histoire Universelle, p. 243, 244.

[2]) *Strabon,* lib. VII, cap. 304, 305. edit. Coray. *Dion Cassius,* Ist. Rom. libr. XXXVIII, cap. 10. ed. Gros. Tom. III, p. 327.

[3]) *Appian,* C. II, 110. — Illyrie. 13, 22, 23.

Iuliu Cezar urmărea, aşa dar, *dominaţia gurilor Dunării şi a marelui fluviu daco-getic, precum şi aceea a ţinuturilor învecinate.*

Nu putea exista siguranţă la N., atâta timp cât „barbarii" puteau trece cu uşurinţă Dunărea în provinciile înfloritoare romane dela S.

Asasinarea lui Iuliu Cezar (în anul 43 înainte de Chr.) a oprit executarea expediţiei proectate, dar urmaşii fostului dictator au căutat să ajungă la gurile Dunării.

După Iuliu Cezar, a fost asasinat şi adversarul acestuia, Byrebista, în timpul unei răscoale.

După moartea regelui Byrebista ,Daco-Geţia s-a împărţit în trei regate conduse de regii *Olore,* sau *Rol II, Dabige* şi *Ziraxa.*

Caius, fratele lui *Antoniu,* în calitate de guvernator al Macedoniei a condus o expediţie împotriva Daco-Geţilor din *Scythia Minor.* Legiunile romane, comandate de Caius, au pătruns în această provincie, dar au suferit o cumplită înfrângere, la *Histria.*

Pentru Romani, înfrângerea dela Histria, a fost un dezastru. Numeroase arme, drapele, aquile, insigne militare, au fost luate depe câmpul de luptă şi transportate de învingători, în cetăţile *Histria* şi *Genucla* [1]).

După bătălia dela *Acţium,* împăratul August a dat ordin generalului *Marc Licinius Crassus,* guvernatorul Macedoniei, să atace pe Dacii, cari trecuseră Balcanii şi năvăliseră în Tracia Dentelaţilor (anul 29 înainte de Chr.) Dacii şi Geţii, fiind de astădată dezbinaţi, comandantul expediţiei romane, a profitat de această situaţie şi a atras de partea Romei pe unul din regii Geţilor, Rol, sau Orole. Legiunile romane au fost comandate de *Crassus* şi de *Domitius.* Cel din urmă purta d'asupra cascei sale o torţă aprinsă, în cât capul său părea încins de limbi de foc (*„foculum gerens super cassidem, suscitatam motu corporis flammam, velut ardenti* capite, *fundebat..."*) O parte din Geţi au trecut Dunărea, în Dobrogea, împotriva lui *Ziraxa,* regele Geţilor din această parte, care era aliat cu Mysii şi cu Bastarnii conduşi de regele lor, *Deldon* [2]).

O luptă crâncenă se angajează în faţa cetăţei *Genucla,* — cea mai puternică din întreaga Daco-Geţia.

In interiorul acestei falnice cetăţi erau depuse trofeele romane luate de Daco-Geţi în bătălia de la *Histria,* din care generalul Caius a eşit învins. Un argument mai mult în discursurile înflăcărate ale ofiţerilor romani ca să aţâţe furia legionarilor împotriva „barbarilor" ce umiliseră Roma !

Lupta, foarte sângeroasă, a durat câteva zile.

Crassus ucide cu mâna sa pe regele Bastarnilor, Deldon.

---

[1]) *Dion Cassius*, libr. LI, cap. 22. Tom. VII, p. 183.

[2]) Flor. Histor. Roman. IV. 12. — Dion Cass. Histor Libr. LI, cap. 24.

Cetatea *Genucla* cade în stăpânirea Romanilor și regele Geților, *Ziraxa,* scapă prin fugă, peste Dunăre, în Scythia cea mare.

Crassus, întovărășit de regele get, Role, sau Orole, aliatul Romanilor, intră triumfător în Roma. [1]). August a vrut să dea pe fiica sa, Iulia, de soție, regelui get, Cotison, sau să ia el de soție pe fiica acestui rege [2]).

Cu toate acestea August n'a găsit momentul prielnic pentru anexarea *Scythiei Minor* și a Traciei. El a încredințat aceste ținuturi „supuse" lui unor regi, clienți ai Romei. Politica romană a trecut, totdeauna, prin mai multe etape. August s-a mulțumit să controleze cu flota sa M. Pontică și Dunărea și să supravegheze de-aproape mișcările Daco-Geților și a celorlalte popoare, sau triburi, depe lângă Dunăre. Când Ovidiu, a fost trimis în surghiun, la *Tomi* (Constanța), el a găsit *Scythia Minor,* stăpânită, în interior de Geți ; neliniștită, des, de repetatele incursiuni ale „barbarilor", care veneau de peste Dunăre, mai cu seamă iarna când fluviul era înghețat și flota romană era imobilizată, în stațiunile sale de adăpost, cu toate că provincia era „supusă lui August".

Ce se petrecea în Dobrogea scytică, iarna, când barbarii de dincolo de Dunăre treceau cu ușurință fluviul pe ghiață ? Iată ce povestește Ovidiu :

„Atuncea dar, când Pontul și Dunărea spumândă
De iarnă îmbrățișate prind peliță de ghiață,
P'a Istrului lucioasă și măturată cale,
Călări pe cai sălbateci vrășmașii vin încoace,
Vestind a lor sosire săgețile, ce sboară,
Și rămânând drept urmă pământul despuiat !
Țăranii fug departe, lăsând câmpia pradă
Și barbarul răpește puțina-i avuție ;
Tot ce-a putut să strângă săteanul prin sudoare :
Și carele și turme și sărăcia toată !
Apoi, pe robi îi leagă cu mâinile la spate...
Se duc, se duc sărmanii, privind cu disperare
In urma lor ogoare, ce n'o să le mai vadă...
Și focul ce se'nalță din șubrede colibe,
Căci barbarul aprinde, doboară, nimicește
Tot ce nu poate duce, tot ce nu vrea să ducă ;
Și stoluri de victime sucumbă sub săgeata
La vârf încârligată al cărei fier supsese
Din ierburi ucigașe un suc înveninat."

(Tristia, Trad. B. P. Hasdeu).

Barbarii, temuți și fioroși, erau mai cu seamă cei de dincolo de Istru (Dunărea)...

„Asta e ultima țară ce fuse supusă de Roma...
„...N'aș vrea să tremur de barbari, *de care ne desparte doar Istrul*".

Nici cetatea *Tomi,* între zidurile căreia și-a petrecut viața sa de exilat, Ovidiu, nu era cruțată de barbari. Dese-ori barbarii apăreau la zidurile ei și încercau să pătrundă înăuntrul cetății. Atunci, To-

[1]) *Dion Cassius.* libr. LI cp. 24, 26.
[2]) Sueton, în August, cap. 43.

mitanii, între care se afla și Ovidiu, organizau rezistența și apăreau, înarmați, la ziduri.

Pe timpul acela, *Tomi* era o cetate puternică, ca și *Histria* și era înconjurată pe uscat de ziduri înalte prevăzute cu porți și turnuri.

Poetul roman, pomenește cel d'intâi de cetățile *Aegissus* de lângă Tulcea și de *Troesmis* (Iglița). Intr'o scrisoare scrisă de Ovidiu în *Tomi* și adresată lui C. Pomponius Graecinus, cu prilejul nu-

Ovidiu. (Biblioteca națională din Paris).

mirei acestuia ca consul, poetul îl invită să întrebe pe fratele său, *Flaccus,* despre cele ce îndură dânsul în această Scythie „barbară". Ovidiu reamintește că *Flaccus* a fost guvernatorul *Scythiei Minor* [1]) și grație vitejiei sale a luat cetatea *Troesmis* (Trosmin) de la Geți, când s-a roșit apele Dunării (Danubius) cu sângele barbarilor :

„Praefuit his, Graecine, locis modo Flaccus ; et illo,
Ripa ferox Istri sub duce tuta fuit.
Hic tenuit Mysas gentes în pace fideli ;
Hic arcu fisos terruit euse Getas.
Hic captam *Trosmin* celeri virtute recepit,
Infectique fero sanguine Danubium"
(Ex Ponto. Lib. IV. Scris IX).

Cu mare greutate, o parte din Geții, Mysii, Bastarnii, Sarmații și Sciții, de la Dunărea de jos, au fost domoliți de Romani pentru câtva timp. Conducătorii acestor războinice neamuri, au cerut, prin deputațiunile lor trimise la Roma, amiciția Romanilor, care le-a fost

[1]) L. Pomponius Flaccus a fost consul în anul 17 d. Chr. In calitate de comandant suprem în Moesia, a luat cetatea *Troesmis*, stăpânită de Geți în anul 15 d. Chr.

acordată. August abia atunci a putut închide templul lui Ianus ; iar în testamentul său a scris aceste rânduri :

„Bastarnii, Sciţii, Sarmaţii, care locuesc dincoace de Dunăre şi dincolo de acest fluviu, regii Hiberborienilor şi Mysilor, mi-au trimis deputaţi ca să ceară amiciţia noastră".

(Inscripţia dela Ancyre (Angora). Exploration archéol, dela Galatie, dela Phrygie, de la Cappadoce et du Pont, executée en 1861 etc. par M. G. Perrot, M. E. Guillaume et I. Belbet. Paris, 1863).

August, ca şi predecesorii săi, a urmat, deci, aceeaş politică, care tindea la controlul şi stăpânirea Dunărei.

„Poziţiunea geografică a Daciei, gurile Dunărei, care de secole au aţintit cugetările bărbaţilor politici, desele relaţiuni ale Dacilor cu Sciţii şi Sarmaţii, Germanii având şi ei ochiul pe Dunăre, — iată cestiuni importante, la cari se gândeau Cesar şi August şi cari au dictat această expediţiune colosală. Octavian a socotit să facă o mişcare imensă. *Ochiul său nu găsea siguranţă decât în romanizarea Dunării întregi....*" [1])

Romanizarea ţinuturilor Dunărene şi Pontice cerea timp pentru realizarea ei şi era bazată pe continuitate. Această politică, departe de a fi avut un caracter romantic, sau aventuros, departe de a fi fost dictată de interese trecătoare, era în funcţie de însăşi consolidarea imperiului în părţile Europei centrale şi orientale.

Prin stăpânirea gurilor Dunărei şi a ţinutului numit Scythia Minor, Romanii ar fi pus barieră marelui drum de invazie, în imperiul roman oriental, barbarilor.

Iată ce dicta politica de siguranţă şi de consolidare a imperiului roman. Dar mai erau şi interese importante de ordin economic, cari au impus romanilor, o politică cu obiectivul : *Dunărea-Dacia.*

Pe Dunăre se făcea un comerţ întins. Dacia era bogată în cereale şi în diverse produse animale. Această ţară progresa repede. Ori, aceste cereale şi produse se transportau pe Dunăre sau în porturile greceşti ale Pontului Euxin din Scytiia Minor şi de aci erau exportate în Orient. De aceea primul *act politic* al Romanilor, a fost acela de a controla Dunărea şi M. Neagră.

POETUL ROMAN, OVIDIU, LA TOMI. — In timpul domniei împăratului August, poetul *Publius Ovidi (Naso),* pe când se afla în insula Elba, a fost înştiinţat, că în baza unui decret de „relegare" (exilare, fără perderea averei şi a drepturilor politice), este surghiunit din Italia, la *Tomi* (Constanţa de azi) [2]). Nu se cunoaşte precis cauza acestei pedepse ; dar din scrierile lui Ovidiu ar fi vorba de chestiuni în strânsă legătură cu moravurile publice ; de unele din operile sale prea libertine şi care au scandalizat pe atotputernicul Cezar ; precum şi de un incident neplăcut petrecut în casa sa.

In *„Tristia"* Ovidiu se tângueşte, de năpasta ce a căzut peste

---

[1]) Horaţiu şi Dacii, Columna lui Traian, N. 3. Mart. 1877. Bucureşti.

[2]) E. COCHIA, *La relegazione di Ovidio la Tomi.* Acad. reale di Napoli. XXII, 1902.

dânsul, și spune că chiar dacă scrierile sale ar fi contribuit la stricăciunea moravurilor, oare spectacolele date în Roma și la care parti-

Monumentul ridicat lui Ovidiu la Constanța (foto. din 1900).

cipă și femei onorabile, ba chiar însuși Cezarul, nu sunt și ele prilej de destrăbălare și de păcate ?

In cei opt ani petrecuți în acest oraș plin de negustori greci, dar și de barbari, Ovidius a scris *Tristia* și *Epistolae ex Ponto,* — elegii pline de grație și de melancolie.

El se plângea că trăește în mijlocul barbarilor — Bessii, Geții și Sarmații, — popoare sălbatice, care sunt nedemne de a fi proferate de musa sa...

„Si quis adhuc istic meminit Nasonis ademptí,
Et superest sine me nomen in urme meum ;
Subpositum stellis nunquam tangentibus æquor
Me sciat în media vivere barbarie.
Sauromatæ cingunt, fera gons, Bessique Getaeque
Quam non ingenio nomina digna meo!"
(Tristia, car. III, Elegia X).

Ovidiu ne dă interesante informații privitoare la ținutul Dobrogei antice din epoca sa *(Scythia Minor),* ca și despre moravurile și obiceiurile populațiunilor barbare din aceste părți.

„Așa dar scris îmi fuse în Scythia s'ajung
„Să văd pământul, *care sub Ursa Mare zace...*"

După Ovidiu, — ca și după Romanii din Italia, — Scythia dintre Istru și Pontul Euxin era foarte departe, în apropierea ținutului polar și ea era locuită de barbari fioroși, pe care, dispretuitor, el îi tratează de ***Meterea turba.***

Ovidiu a învățat limba getă și a scris poezii în această limbă dar, care, din nenorocire s-au pierdut. O căpetenie a Geților din Dobrogea făcea versuri pe care le cetea poetului latin ! Numele lui Ovidiu s-a dat unei insule din lacul Mamaia (Suit-Ghiol).

Poetul roman a murit la Tomi, în anul 17 d. Chr. (771 al Romei), în timpul domniei împăratului Tiberiu. Pe piedestalul statuei lui Ovidiu, din Constanța [1]) este săpat epitaful scris de însuși nefericitul poet :

„Hic ego qui jaceo tenerorum lusor amorum
Ingenio perri Naso poeta meo
At tibi qui transis, ne sit grave quisquis amasti
Dicere : Nasonis molliter ossa cubent".

(Aici zac eu, Nasone, cântărețul dragostelor tinere, care am perit din cauza geniului meu ; — și tu care treci, oricine ai fi și iubești, să nu-ți fie greu a zice : fie țărâna ușoară lui Nasone).

Prințul de Ligne, care a călătorit în sudul Rusiei și în provinciile supuse Turciei, scria, în Iunie 1787, d-nei de Coigny, din orașul Parthenizze, că Ovidiu ar fi fost „exilat" în acest oraș — vechiul Parthenion....[2]).

Ori, însuși Ovidiu spune că a fost surghinuit, la *Tomi.*

DELA CLAUDIU LA TRAIAN. — După unii istorici, sub Tiberiu, Romanii au ocupat toate teritoriile mărginite de Dunăre [3]) ;

---

[1]) Inițiativa ridicărei acestei statui a luat-o Remus Opran, prefectul jud. Constanța din anul 1883. Statuea lui Ovidiu — opera sculptorului italian, Ferrari, — a fost desvelită, la Constanța, în August 1887.

[2]) „Les Roumains" James Caterly. Tom. I, p. 13—14.

[3]) *Victor Chapot*, Le Monde Romain, p. 51.

iar după alți istorici, în anul 46 d. Chr. împăratul Claudiu a ocupat *Scythia Minor* și a instalat în toate cetățile acestei provincii garnizoane.

Scythia Minor, ca și întreaga Tracie, a devenit provincie romană.

Bustul Impăratului Traian

Bustul descoperit la Ostia și aflat azi la muzeul Vaticanului.

Sub Neron, ***Scythia Minor*** **s-a bucurat câtva timp de pace,, din care cauză orașele s-au putut dezvolta [1]).**

[1]) *V. Pârvan*, Zidul Cetăței Tomi, p. 431.

Acest împărat a înţeles şi el că linia Dunărei prezintă o importanţă deosebită pentru politica orientală a Romei. Iată ce spune Victor Chapot :

„Interesul esenţial al imperiului era să apere căile comerciale către profunziunile Asiei, uzând de o acţiune vie diplomatică şi la nevoe, militară. Afară de aceasta, era nefolositor de a întreţine proecte ambiţioase la o asemenea distanţă de baza italiană.

In schimb, pentru ce dezinteresarea de părţile nordice ale Pontului Euxin, din care se poseda partea de sud şi către care linia Dunării oferea accesul lesnicios? Neron a înconjurat bucuros întreaga Mare Neagră de o centură de provincii..." [1])

Sub slabul şi degeneratul Domiţian, — probabil în anul 86 — Moesia a fost împărţită, din punctul de vedere administrativ, în două provincii : *superioară şi inferioară.* Râul *Cibrus* (Ţibriţa), afluentul Dunării, era linia de despărţire a celor două Moesii. Cea superioară — *Prima* — cuprindea vechea Dardanie şi zona riverană a Tribalilor; iar cea inferioară — *Secunda* — cuprindea *Ripa Thraciae,* din care făcea parte şi *Scythia Minor* (Dobrogea). Domiţian, cu toate că se intitula *„dacicus"* şi *„germanicus"* — plătea tribut Dacilor. Poziţia Romanilor la Dunăre era iarăşi nesigură din cauza repetatelor incursiuni ce le făceau Dacii peste Dunăre. Sub *Traian* evenimentele se precipită. Războaele dacice, ale acestui împărat, răstoarnă situaţia în favoarea Romanilor. *Scythia Minor* a fost şi ea transformată în teatru de operaţiuni.

EXPEDIŢIA IMPARATULUI TRAIAN IN SCYTHIA MINOR. — In timpul războiului Romanilor împotriva Dacilor, a năvălit în Moesia inferioară numeroase triburi sarmate. Impăratul Traian în anul 102, a venit în fruntea armatei sale, în „Moesia inferior" şi a repurtat o strălucită victorie împotriva barbarilor, în apropiere de Dunăre, lângă localitatea, care se numeşte azi *Adamclisi.*

Jordanes (Getica, c. 18, p. 83) spune că această victorie a fost câştigată de Romani împotriva câtorva triburi de Sarmaţi, în timpul războaelor dacice, cari năvăliseră în Moesia inferioară (Dobrogea).

Aurelius Victor (De Caesaribus, 13) ocupându-se de acest eveniment, relatează că regele Sarmaţilor, *Sardonius,* pătrunzând în fruntea triburilor sarmate, în Moesia inferioară, a suferit aceeaş soartă ca şi regele Dacilor, Decebal. *Eusebiu,* confirmă faptele, dar în locul Sarmaţilor, el pune pe Sciţi.

După *Hieronyme,* victoria lui Traian, a fost câştigată împotriva Dacilor şi a Sciţilor, *„în al patrulea an al domniei marelui împărat Traian"* (anul 102).

Cassiodor (Chronica p. 140) fixează evenimentul în vremea consulatului lui *Candidus* şi *Quadratus* (anul 105), când *„Trajanus de Dacis et Scythis triumphavit".*

După Benndorf şi Gr. Tocilescu, barbarii au năvălit din Moldova în Dobrogea, după ce au trecut Dunărea, în anul 105 şi au răscu-

---

[1]) Victor Chapot, Op. cit. p. 65.

lat triburile trace din aceste părți, împotriva Romanilor. Traian a sosit cu garda sa pretoriană după o lungă călătorie pe mare și a rămas în timpul verei în Tracia, spre a asigura provinciile sale împotriva incursiunilor barbarilor. Expediția s-a terminat prin două victorii romane : întâia, la *Nicopolis* (Nicopole de azi) și a doua, la *vallurile lui Traian,* în apropiere de Dunăre.

N. Iorga în „Istoria Poporului românesc : [1])

„Roxolanii înarmați cu lungi săbii îndoite și arce, înveliți în strâmte mantii și în bracae cutate, purtând pe capul pletos o căciulă mică rotundă, năvăliră în Dobrogea de azi. Trebui o luptă mai lungă, mai schimbăcioasă, pentru a înfrâna pe barbarii bărboși și multe bătălii necunoscute, sângeroase se dădură lângă „sarmaticele care cu boi"...

După Teohari Antonescu [2]) luptele s-au dat între întâia și a doua campanie din primul război dacic. Venind pe Dunăre cu flota sa, din Moesia, împăratul Traian a debarcat trupele la Durostorum și a avut scopul să prindă și să tae retragerea trupelor inamice, care invadase teritoriul roman. „Acest scop al împăratului a fost cu atât mai ușor de atins cu cât barbarii pătrunsesră în Moesia cu familiile, căruțele și cirezile lor de vite pe care le transportau cu dânșii..."

După configurația terenului și datele metopelor trofeului de la Adamclissi, legionarii Romani au sosit din spre N. și pe un teren foarte accidentat a avut loc lupta sângeroasă, care s-a terminat cu înfrângerea barbarilor. Invingător, împăratul Traian a ridicat un monument pe terenul bătăliei, în amintirea acestui strălucit act de arme.

Locuitorii orașului *Tomi* (Constanța) după victoria câștigată de Romani lângă Dunăre, au bătut o monedă cu efigia împăratului Traian, „dacicus", pe care se afla și reprezentarea cilindrică a monumentului dela Adamclissi.

Benndorf spune că metropola Tomis, a bătut această monedă ca un omagiu adus bravului împărat roman, care prin expediția sa victorioasă din Moesia inferior, a salvat orașul și întregul ținut roman dintre Dunăre și Marea Neagră de pericolul invaziilor barbarilor.

După înfrângerea definitivă a popoarelor barbare, Traian a întărit paza acestei provincii, stabilind legiunea a V-a Macedonică, la *Trocsmis* (Iglița), iar legiunea XI-a Claudia la *Durostorum* (Silistra) și a construit, în apropiere de monumentul ridicat în cinstea zeului Marte, orașul *Tropaeum Traiani.*

Wincke, care a văzut ruinele monumentului dela Adamclissi, în 1835, a afirmat că „a găsit pietrele trofeului în cimitirile satelor turcești, părăsite de mai mult timp". După doui ani, mareșalul Moltke, comunica despre cele ce a văzut la Adamclissi : „E o construcție solidă în piatră, în formă de cupolă ; ea a fost odinioară acoperită de relife și de coloane, ale căror resturi zac risipite în împrejurimi pe o mare distanță". Cine a distrus acest monument ? Probabil Goții când au năvălit în Dobrogea, în sec. III-lea d. Chr.

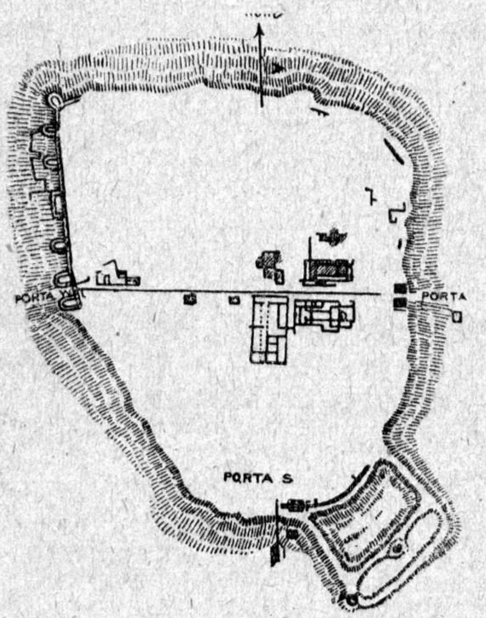
[1]) N. IORGA, „Istoria Poporului românesc", Vol. I, p. 53. Buc.1922.
[2]) TEOHARI ANTONESCU, Le Trophée d'Adamclissi, p. 217. Iassy. 1905.

In 1879, prefectul jud. Constanța, Remus Opran, a găsit monumentul în aceeaș stare lamentabilă, cum a fost și în 1835—1837.

Cercetările arheologice au început în anul 1890, sub conducerea lui Gr. Tocilescu.

Otto Benndorf, profesor și director al Institutului archeologic din Viena (mort în 1907), împreună cu architectul Niemann și dr. M. Dreger, a studiat ruinele și baso-reliefurile monumentului dela Adamclissi, în 1896.

Unul dintre archeologii cei mai însemnați germani, Bormann, a spus că acest trofeu *„este cel mai important din câte au zidit Romanii afară din Roma"*.

Orașul Tropaeum Traiani (După Gr. Tocilescu).

„Pentru știință — a scris Teohari Antonescu — el are o importanță extra-ordinară : el este manifestul unic și cel mai prețios al unei întregi perioade artistice din viața imperiului roman ; el este închegarea, dacă nu cea mai frumoasă, în orice caz, cea mai potrivită a puterei creatoare artistice, nu numai a unei părți din societatea romană într'un timp dat, dar a omenirei întregi în vremea atotputerniciei romane.

Pentru noi, Românii, trofeul mai are o importanță : *el este simbolul cel mai vădit al drepturilor noastre peste Dobrogea, pentru că în șirul de reliefe săpate în piatră stă scris mărturia cea mai veridică a naționalității noastre, care și aci peste Dunăre, s-a plămădit din acelaș aluat daco-roman, din care s-a plămădit și în patria noastră"* [1]).

In inscripția monumentului se precizează numele zeului Marte, căruia i-a fost închinat monumentul și numele împăratului Traian, însă lipsind verbul care exprimă acțiunea nu știm precis ce raport este între împărat și monument (Teohari Antonescu, op. cit.). Cu toate acestea din numeroasele mărturii ale scriitorilor vechi, monumentul a fost ridicat de împăratul Traian : iar nu, după cum au pretins unii, că Traian și-a pus numele pe acest monument, care a fost ridicat de altul.

Reliefurile de pe metopele monumentului reprezintă diferitele peripeții ale luptei ce s-a dat în împrejurimi : asaltul cavaleriei ; oferta tributului;

[1]) Convorb. literare, Trof. de la Adamclissi. An. XL, 1906 p. 349.

lupta principală ; alocuţiunea ; imaginea ideală a împăratului învingător sub forma de statue, ca un simbol al primului război dacic ; defileul prizonierilor. ; precum şi câteva tipuri de barbari : Sciţi, Sarmaţi, Roxalani, Daci.

După minuţioase cercetări, Gr. Tocilescu şi colaboratorii săi, M. G. Niemann şi Benndorf, au constituit imaginea monumentului roman în „Monumentul dela Adamclisi", (1895, Viena).

Pietrele descoperite la Adamclisi au fost aduse în Bucureşti, la muzeul de antichităţi, în loc să fie reconstituit acolo unde a fost înălţat din ordinul împăratului Traian...

STUDII : GR. TOCILESCU. Monumentul dela Adamclisi, 1896. — Fouilles et recherches arch., 1900.

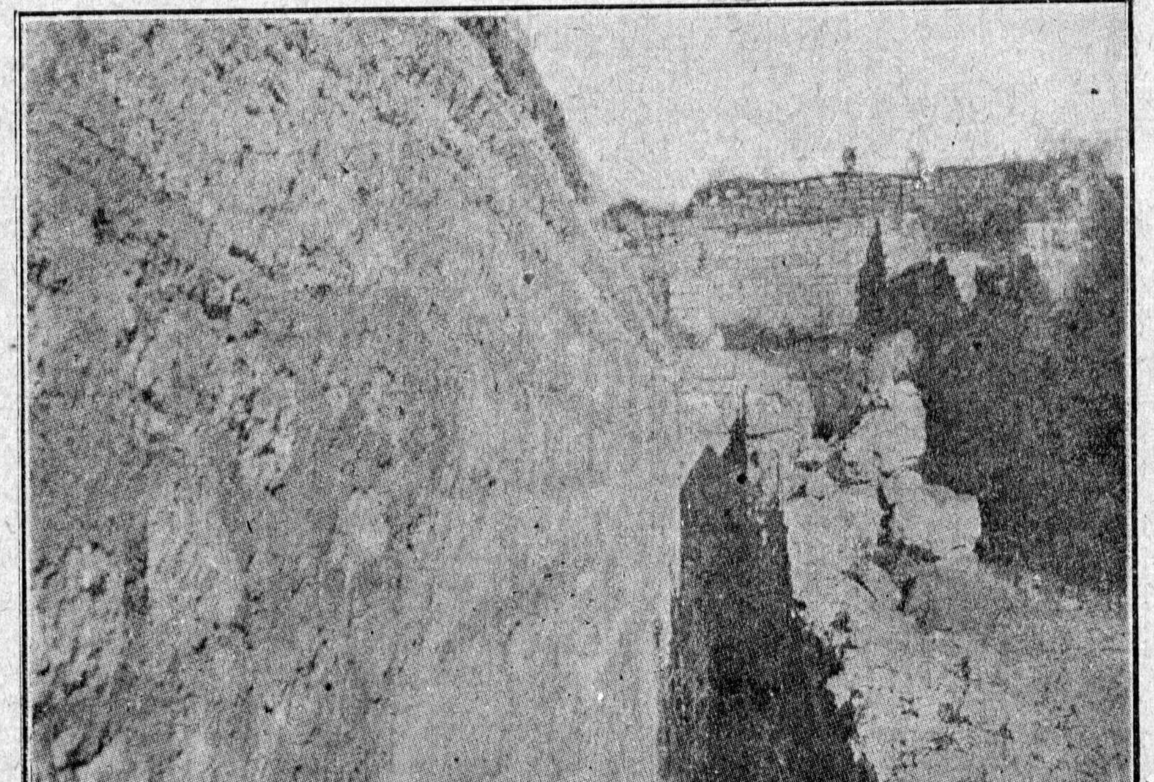
A. FURTWANGLER „*Das Tropaion von Adam Klissi*" München, 1903.

OTTO BENNDORF, *Neues über Adamklissi* în Oesterr. Iahresheft. 1903.

CICHORIUS, *Die Reliefs des Denkmals von Adam Klissi* în Phil. B. Curt Wachsmuth. Leipzig, 1897 ; *Die romischen Denkmäler in der Dobrudscha*, 1904.

TEOHARI ANTONESCU, *Le Trophée d'Adamclissi*. Iassy, 1905.

Basilica cisternă din cetatea Tropaeum (Adamclissi)

Zidul dela sud al cisternei cu bazinul îngust din această parte. In fund, pe planul de sus, o încăpere care poate să fi fost chilia preotului basilicei.

ORGANIZAREA MILITARA. — Cea d'intâi grijă a unui cuceritor este să asigure mijloacele de apărare teritoriului cucerit, impuse de situaţia geopolitică.

In *Scythia Minor* — fiind o provincie de frontieră, — Romanii au trebuit să organizeze o zonă *limes*. Această zonă era teren militar în plinul sens al cuvântului, de oarece armata avea dreptul să dispună de toate resursele locale, — menţinându-se în tot cuprinsul *limes*-ului

un soi de stare de asediu, agravată, după împrejurări, prin dispozițiile luate de guvernator în înțelegere cu comandamentul legiunilor și al *flotei moesice*.

Ținutul Dunării se afla sub autoritatea prefectului flotei *(praefectus classis Flaviae Moesicae)*. Sub Tiberiu se înființase prefecturi maritime *(praefectus orae maritimae)*.

Stațiuni de pază ale flotei moesice erau la *Noviodunum*, *Salsovia* ș. a. ; iar lagăre și stațiuni militare erau la *Durostorum* (Silistra), *Axiopolis*, *Troesmis* (Iglița), *Noviodunum* (Isaccea), *Talamonio* (?). *In Plateypegiis (?)*, *Gratiana (?)*, *Aegissus* (lângă Tulcea) și a.

După Mommsen și Tocilescu legiunea a V-a a fost însărcinată cu paza și apărarea malurilor Dunărei-de-jos. In secolul al II-lea d. Chr. această legiune a avut lagărul său principal la *Troesmis (Iglița)*. O inscripție descoperită în ruinele dela Iglița cuprinde numele legatului Martius Verus al legiunei V-a. S'a găsit apoi numeroase alte inscripții pe monumentele funerare ale foștilor ofițeri și soldați, cari au făcut parte din această legiune. In 1873 Mommsen a publicat un număr de 55 de inscripții descoperite la *Troesmis* (C. I. L. vol. III) dintre care majoritatea se găsesc la Biblioteca națională din Paris ; iar câteva, la muzeul de antichități din București. 11 pietre cu inscripții, dela Troesmis, au fost descoperite, în anul 1882, de Gr. Tocilescu și pe care le-a publicat în *Mittheilungen ans österreich* sub titlul : *„Inschriften aus der Dobrudscha"*, 1882.

Romanii au organizat, la *Troesmis*, 2 castre permanente *(stativa)* prevăzute cu turnuri de apărare, ziduri înalte, șanțuri adânci și trei rânduri de circumvalațiuni.

Restituțiunea fortăreței romane dela sud a fost făcută de Bandry. Renier crede că fortăreața dela N. a fost făcută de Pomponius Flaccus, care, probabil, a funcționat, în calitate de legat al legiunei a V-a.

In timpul domniei împăratului Marcus Aurelius, sau în sec. II d. Christos, legiunea I-a Italica, care își avea *castra stativa la Novae* (lângă Șiștov), a fost strămutată la *Troesmis (Iglița)*, [1]), unde, probabil a staționat simultan cu legiunea V Macedonica. *(Desjardins, „Ann. dell'Institute arch."* 1868 pag. 58 nota).

S'a mai găsit la Iglița, în ruinele cetăței romane *Troesmis*, două inscripții : una, dedicată lui T. Claudius Pompeianus, când acesta era consul a doua oară, de către un centurion, care făcea parte din leg. I Italică și a doua, pe un monument funerar, dedicată unui alt centurion din aceeaș legiune.

In timpul domniei împăratului Comodus s-a ridicat un monument de către *ordo Troesmensium*, dedicat lui P. Vigelius Raius în calitatea sa de *legatus* al legiunii I Italice, care în acea epocă a staționat la *Troesmis*.

Inscripția se găsește în C. I. L. III N. 6183 :

„P (ublio) Vigellio Raio Plario Sautrniuo Atilio Braduano Aucidio tertullo leg(ato) Aug(usti) ordo Troesmen (sium) ex decreto suo".

După câteva inscripții se dovedește că în timpul împăraților Adrian și Antonin Pius, *Troesmis* a fost *„canabae"* a legiunei a V-a macedoneană, dar a avut doui *aedili* ; iar după alte inscripții se dovedeste că mai târziu, a fost ridicat la rangul de *municipiu*. *Canabae* înseamnă barăci, colibe, locuințe, sau magazii de lemn. In jurul tuturor lagărilor romane, existau asemenea *canabae*, în care erau autorizați să șadă, negustori și meseriași.

Lagările militare dela *Noviodunum*, *Durostorum*, *Axiopolis* ș. a. aveau și ele, în jurul lor și pe liniile de comunicațiuni, asemenea *canabae*.

---

[1]) După Domaszewski și Bogdan Filow, între anii 86—101 lagărul leg. I Italica a fost la *Novae* (lângă Șiștov), iar cel al leg. V Macedonica, la *Oescus* (Ghighen). Leg. V a fost strămutată la *Troesmis* (Iglița) și apoi s-a înființat lagărul dela *Durostorum*, unde a fost adusă, sub Traian, leg. XI Claudia, din Germania.

După Ptolomeu (III, 10), legiunea I-a Italică, a staţionat la *Durostorum* (Silistra); iar după Itin. Antonin şi Notitia Dignitatum, în această localitate a fost lagărul legiunei XI Claudia.

După studiul lui V. Pârvan, *Salsovia* a fost un loc de pază la Dunăre, situat pe înălţimile Beş-Tepe la V. de Mahmudia.

O piatră de marmoră cu o inscripţie mortuară, a fost descoperită de d. C. Moisil, la Mahmudia [1]).

Din această inscripţie reese că exista un lagăr la Salsovia *(in cast (ris) Salsoviensib (us).).*

V. Pârvan [2]) observă că această inscripţie trebue să fie după 1 Martie 317 şi înainte de vara anului 323.

In *Tabula Peutingeriană* se pomeneşte întâia oară de *Salsovia*, care probabil a fost înfiinţată, ca staţie de pază, pe la începutul sec. al II-lea d. Chr. Năvălind Goţii în Scytia minor, Salsovia a fost distrusă, după înfrângerea lui Valens.

V. Pârvan remarcă: „urmele de lagăr la câţiva km. spre Răsărit de Mahmudia, de care vorbeşte Peters [3]), nu vor fi în nici-un caz *Salsovia*, pe lângă altele şi pentru că sunt într'o poziţie prea neapărată şi lăturalnică. Aici va fi dat numai un post înaintat, care rămâne de identificat" [4]).

Sub urmaşii lui Diocleţian a fost adusă în *Scythia Minor*, legiunea I-a *Iovia*, la *Troesmis* şi leg. II-a *Herculia*, la *Noviodunum* [5]).

O parte din efectivele legiunilor, în special ale cohortelor, se recrutau din *Scythia Minor*, dar acest tip de recrutare regională n'a prea dat rezultate bune din punctul de vedere militar.

Fiecare legiune păstra autonomia sa şi avea un număr de *auxilia*. Această unitate mixtă, având în cap un *legat* de legiune, corespundea cu divizia modernă. Sub Diocleţian, au fost în *Scythia Minor* legiuni tip „de frontiere", a căror organizaţie erau deosebită de aceea a legiunilor din interiorul imperiului.

Legiunile au contribuit la cultivarea patriotismului regional, la formarea oraşelor şi a satelor pe teritoriul lor şi la extensiunea latinismului în populaţie. Armata romană, prin legiunile sale era un principiu de dezvoltare urbană şi un agent de romanizare" [6]). Cultura romană a fost propagată de legiuni.

Sub Antonini, armatele romane dela Dunăre au fost cu efectivul cel mai sporit, faţă de celelalte armate.

Romanii au construit în Scythia minor, tipuri diverse de întărituri: *castella*, loc întărit pentru un mic corp de cavalerie; *burgi*, întăritură cu turnuri, la intervalele dintre staţiunile militare. Zona militară, care corespundea cu teritoriul legatului legiunei respective, era deasemenea fortificată cu linii de observaţie şi de rezistenţă. Toate oraşele-porturi dela M. Neagră şi Dunăre, aveau fortificaţii *(castellum)*.

Romanii au construit apoi, întărituri sub formă de *vallum*, între Dunăre şi M. Neagră, ale căror urme se văd şi azi în regiunea centrală a Dobrogei.

Intre Dunăre şi Marea Neagră sunt trei „valuri", cunoscute sub numele de „valurile lui Traian".

I-iul „Val" este de piatră şi are două şanţuri; o înălţime de 1 m.,50—2 m. Pe acest val este un zid de 2 m. lărgime construit din piatră cubică. El are 26 de lagăre.

---

[1]) Inscripţia publicată în „Convorbiri literare" An. XXXIX, 1905, p. 563 sqq.

[2]) *Salsovia*, Convorbiri Literare, An. XL, 1906, p. 1025.

[3]) *F. Peters*, Grundlinien zur Geographie unde Geologie der Dobrudscha, pub. în Denkschriften der K. Akad. der Wissenschaften, in Wien, math. natur. Classe, 27, 1867.

[4]) *V. Pârvan* op. cit. p. 1921, nota 1.

[5]) Vezi şi *Filow* (Bogdan), Die legionen der Provinz Moesia von Augustus bis auf Diokletian. Leipzig, 1906.

[6]) *Victor Chapot*, op. cit.

Acest „val" a fost construit de împăratul Constantin cel Mare.

Valul începe la 800 m. S. de Constanţa. De aci se îndreaptă spre V.; este tăiat de şoseaua Constanţa-Mangalia şi de c. f. între Constanţa—Murfatlar; pătrunde în valea Carasu şi la 3 km. N. V. de satul Alacap se întâlneşte cu valul al II-lea de pământ. Dela acest punct valul I o ia în direcţia N.; iar valul II în direcţia N. de cel d'intâi. Distanţa între ambele valuri nu este mai mare de 20 m. Ele merg aproape paralel, traversează Medgidia şi la S-E de Cernavoda se despart, la o distanţă de 10 km. de acest oraş: valul I ia direcţia N.—V.; iar valul II direcţia V. Valul I se sfârşeşte pe malul Dunărei, la 4 km. S. V. de Cernavoda.

Valul II (de pământ) are două şanţuri. Inălţimea totală dela fundul şanţurilor până la creastă: 6 m. Din distanţă în distanţă sunt castre de pământ. El a fost construit de împăratul Traian şi începe la 780 m. S. V. de Constanţa, trece pe lângă Hasancea, Omurcea, Murfatlar, Alacap, Megidia, Cernavoda (10 km. spre S. E. de acest oraş) şi se sfârşeşte pe malul Dunării, la 1500 m N. V. de Cochirleni.

Valul III are un şanţ şi e lipsit de lagăre. Inălţimea: 1—3 m. El e tăiat de celelalte două valuri, în diferite puncte. Incepe din Constanţa, trece pe lângă Hasancea, Omurcea, Murfatlar (3 km. S.), Biulbiul Mic (3 km. N. E.), Endecarachioi, 4 km. S. E. de Medgidia, unde e întrerupt; reapare apoi pe dealul Uzum Bair şi se împreună cu valul II-lea, la 2 km. E. de Cochirleni. Acest val — după Gr. Tocilescu — este cel mai vechi. El a fost construit de barbari, înainte de dominaţia romană în Dobrogea.

In afară de aceste trei valuri principale, Gr. Tocilescu a constatat urmele a altor două: 1) *valul dela Vlahia*, lung de 3.500 m. apărat de două lagăre romane (unul la Muzait şi altul la Rasova); 2) *valul Igliţa-Nicoliţel*, lung de 25 km. [1]).

ORGANIZAREA ADMINISTRATIVA. — Până în anul 15 d. Chr. *Scythia Minor* a făcut parte din provincia macedoneană; iar după acest an, pe la începutul domniei lui Tiberiu a fost cuprinsă în guvernământul Moesiei. Cum guvernatorul Moesiei avea reşedinţa departe de ţinuturile „scitice", el avea un reprezentant în Scythia Mică, cu atribuţiuni de ordin administrativ şi militar, numit *praefectus orae maritimae* (prefectul ţărmurilor mării).

In anul 86 d. Chr. *Scythia Minor*, a făcut parte din provincia *Moesia secunda.*

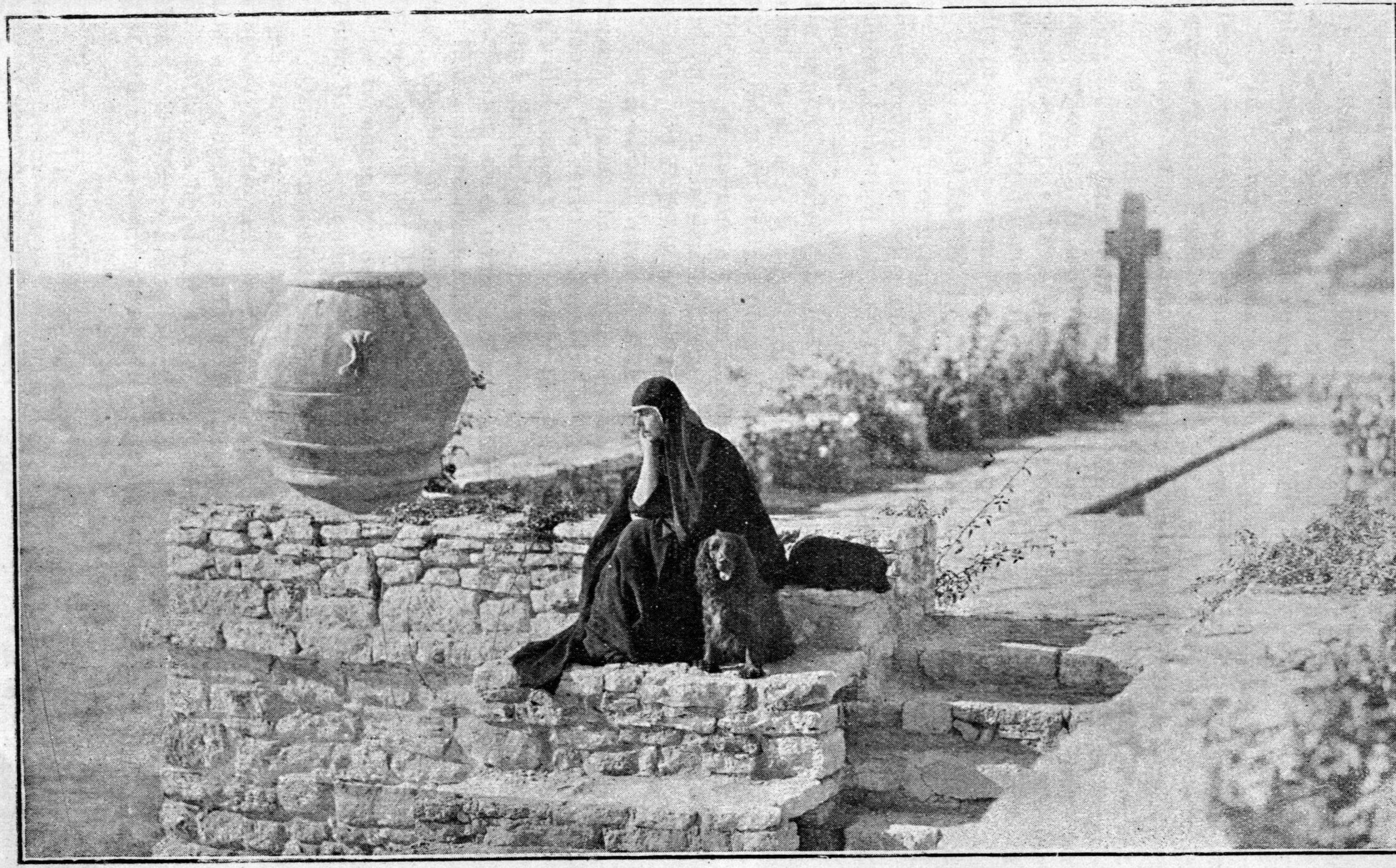
Oraşele dispuneau de un teritoriu rural *(territoria).*

Satele *(vici)* erau gospodărite de primari aleşi pe câţiva ani *(magistrati)*, sau numiţi, şi de un număr de consilieri comunali aleşi pe un termen de doui ani *(curiales)* şi de un sfat sătesc *(decuriones)*. De obicei numai comunele rurale mai mari aveau două categorii de consilieri — *curiales* şi *decuriones* — pe când cele mici *(pagi)* aveau un primar ajutat de sfetnicii numiţi *decuriones.* Dările comunale erau încasate de *quaestores vicorum* (perceptorii săteşti).

---

[1]) Au scris despre „Valurile lui Traian" von *Moltke* (Lettres du Maréchal de Moltke sur l'Orient, în scrisoarea din 2 Noembrie 1837 p. 130—137; *von Winke* (Das Karasu — Thal Zwischen der Donau unterhalb Rassowa und dem Schwartzen Meere bei Küstendschi, Berlin, 1840, p. 179—186); ing. francez *Jules Michel* (Les Travaux de défense des Romains dans la Dobroudcha Pub. în „Mém. des Antiq. de France XXV, p. 215—258; *K. F. Peters* (Grundlinien zur Geogr. und Geol. der Dobroudscha); Schuchhardt (Die römischen Grenzwalle in der Dobrugea, Arch. epigr. Mittheilungen. An. IX, p. 87—113. 1885); *Gr. Tocilescu*, (Fouilles et recherches arch. en. Roumanie, p. 145—184).

Căp. Ionescu (Studiu istoric-geografic asupra Dobrogei, partea I. Bul. Soc. Geogr. Rom. An. XXXI, N. 2. 1910 p. 79—85.

Maria, Regina României, pe terasa palatului Său de lângă Balcic

Foto «Julietta»

Comuna rurală *(vicus)* se compunea din comuna-reşedinţă, câteva sate *(pagi)* şi mai multe *villae* („curţile' proprietarilor de moşii situate pe teritoriul rural al comunei).

In localurile primăriilor, pe lângă sălile de audienţă şi de judecată *(auditorium)*, erau biurourile administrative ale primarilor *(magistri vici)*. Fostele *canabae* din jurul lagărelor militare principale s-au dezvoltat şi s-au transformat în sate şi apoi în oraşe.

In fruntea municipiilor erau magistraţii municipali *(Duoviri)*, ajutaţi de *Aediles* şi de *Quaestores*. Cu toate că *duoviri* erau magistraţii coloniilor, la romani, pentru municipiile din *Scythia Minor* s-a făcut o excepţie. După unele inscripţii se dovedeşte că în *.Scythia Minor* magistraţii municipiilor erau *duoviri*, iar nu *quatorviri*, ca în alte provincii romane [1]).

CIVILIZAŢIA ROMANA. — Până la *Caracala*, *Scythia Minor* a fost o provincie anexată la statul roman, în virtutea dreptului cuceritorului de a dispune în mod suveran de teritoriul luat în stăpânire. Locuitorii nu se bucurau de toate drepturile politice şi civile, ci puteau să obţină numai *civitas sine suffragio*, sau *jus Latii*. Nu se putea acorda depline drepturi politice unei provincii de curând anexate şi a cărei populaţie amestecată, compusă din mai multe neamuri străine, nu prezinta cârmuitorilor Romei garanţii suficiente de supunere şi de fidelitate. Caracala a acordat drepturile politice şi civile depline, tuturor supuşilor imperiului roman,—deci, şi celor din *Scythia Minor* (Dobrogea).

Locuitorii unui *canabae* se numeau : *cives romani consistentes ad canabas*. In lagările militare, locuitorii unui *canabae*, trebuiau să fie cetăţeni romani şi să locuiască, permanent, în teritoriul lagărului respectiv. *(Consistunt ad canabas legionis)*. Terenurile de cultură din teritoriile ce aparţineau lagărilor s-au împărţit, în loturi, veteranilor, care, odată împroprietăriţi, şi-au construit case. Aşa au luat naştere numeroase sate şi câteva oraşe. Toate aşezările „civile" de-alungul Dunării, au fost ridicate la rangul de „municipii" pe la sfârşitul sec. II-lea.

In apropiere de Monumentul militar ridicat de Traian (la Adamclissi) s-a fondat oraşul *Tropaeum Traiani*.

Oraşele principale, ca *Histria, Tomi, Durostorum, Capidava* aveau teritorii rurale. Marele sacerdot al provinciei *(sacerdos provinciae)* Moesia inferioară, avea reşedinţa sa la *Troesmis*, unde se afla *ara Augusti* şi unde se întrunea, anual, conciliul provincial. Sub influenţa binefăcătoare a celor două civilizaţii — greacă şi latină — Dobrogea a prosperat pe terenul economic şi cultural. Agricultura, comerţul şi industria au luat avânt. Orăşenii şi sătenii

[1]) RENIER, Revue arch. n. s. XII, 1865, p. 407 : „Moesia inferioară şi Numidia făceau excepţie ; aci, de ordinar cei d'intâi magistraţi ai municipiilor se numeau *duoviri*, iar nu *quatorviri* ca în Africa şi în celelalte provincii ale imperiului".

s-au îmbogățit. „Barbarii“ de odinioară s-au domolit. Roma a chemat la lumină și la viață ținutul dintre Dunăre și Marea Neagră.

In „*Cetatea Ulmetum*“ (p. 575, 79) V. Pârvan, scrie:

„Avântul luat imediat după ocupația militară de această provincie „scytică“ fu așa de puternic și cuceritor, în cât numai în timp de două generații, până pe la 160—170, găsim întregul ținut inundat cu populație romană și până în imediata apropiere a orașelor grecești dela mare întâmpinăm coloni romani așezați alăturea cu Thracii indigeni și cultivând în bună înțelegere cu ei pământul Dobrogei. Am arătat în alt loc („*Cetatea Tropaeum*“), cum dela granița actuală spre Bulgaria și până la Tulcea și Isaccea, diferiții *vici*, cu respectivele *villae* ale marilor proprietari, se țin lanț, atestând o viață rurală thraco-romană, organizată chiar — până la un anume punct — municipal-roman, în *territoria* cu *quinquennales*, a căror capitală e în vreuna din vechile așezări *dacice*, precum erau diferitele *dave* ale Dobrogei, *Capidava*, *Sucidava*, etc., ori *civitas Ausdec*... și altele — sau în *regiones*, cu capitala în orașele grecești — pe latinește *oppida* de la mare“.

Numărul populației s-a mărit, prin aducerea colonilor romani și traci din părțile dela sudul Dunării.

Majoritatea populației Dobrogei romane o forma *Dacii* și *Bessi*. Aceștia din urmă s-au *romanizat repede*. Bessii, Sarmații și Sciții, au împrumutat nume latine, sau au tradus în latinește numele lor.

Vechile privilegii ale orașelor grecești de pe coasta Mărei Negre, au fost confirmate de Romani sau, celor ce n'aveau privilegii, li s-au acordat și lor. Despre privilegiile Histrienilor V. Pârvan, scrie că în anul 54, delegații Histrienilor s-au prezintat, la *Tomi*, înaintea legatului împăratului Claudiu, spre a-i cere confirmarea privilegiilor lor. [1]).

„Purtarea supusă și credincioasă a Histrianilor de o parte, venerația pe care o aveau Romanii din vremea Imperiului pentru vechile centre de viață și cultură elenică, de alta, contribue de o potrivă la statornicirea unei stări de lucruri cu totul privilegiate pentru Histriani, ajungând astfel să mențină aproape artificial o înflorire destul de respectabilă a acestui centru, care fără puternicul și mărinimosul sprijin al Romanilor poate ar fi încetat cu mult înainte de Tomi, ori Callatis, a mai reprezenta cu onoare elenismul din Pontul Stâng. Cu atât mai mult aceasta, cu cât natura părea a fi mai dușmănoasă cu Histrianii de cât cu oricare dintre coloniștii greci dela Marea Vestică, înnisipindu-le toate legăturile bune cu Marea și aproape închizându-i în mijlocul uscatului“ [2]).

Numele localităților și ale râurilor au fost romanizate. „In anul 100 — spune V. Pârvan — aceste nume erau fixate chiar documentar prin hotărniciile oficiale. Astfel căpătăm o nouă dovadă despre vechimea și puterea romanismului în Scythia minor“. Se citează numele cursurilor de apă, în hotărniciile oficiale romane: ***Piscusculus*** (Poturul), ***Turgiculus*** (Suflarul) ș. a.

Exista apoi o rețea de stațiuni vamale și de stațiuni grăni-

---

[1]) V. Pârvan, *I primordi della civiltà romana alle foci del Danubio*, p. 193. Roma, 1921.

[2]) V. PARVAN, *Histria*, IV, pag. 579, 47.

cerești de-alungul Dunărei, până la mare. V. Pârvan presupune că încă de subt Domițian, dar, documentat dela începutul domniei lui Traian, s-a organizat districtul vamal *Ripa Thraciae,* pentru Moesia inferioară dela *Dimus* [1]) în aval până la *Peuce* și *Halmyris.*

Romanii au construit, apoi, drumuri între toate localitățile. Două aveau caracter *internațional :* cel de-alungul Dunărei, dela *Transmarisca* (Turtucaia) prin *Durostorum* (Silistra), *Axiopolis* (lângă Cernavoda), *Capidava, Carsium,* (Hârșova), *Troesmis* (Iglița), *Arrubium* (Măcin), *Noviodunum* (Isaccea), *Aegyssus* (lângă Tulcea), la gurile Dunărei și Marea Neagră și al douilea, de-alungul coastei M. Negre : *Odessos* (Varna), *Dionysopolis* (Balcic), *Callatis* (Mangalia), *Tomi* (Constanța), *Histria,* Dunărea-Chersonez-Crimeea. [2]).

Lângă Seimenii Mari s-a găsit un stâlp miliar cu o inscripție din epoca lui Septimiu Sever, Caracala și Geta, al cărui cuprins completat de Gr. Florescu, este :

Imp(erator) Caes(ar) L Septimius Severus Pius Pertinax Aug(ustus) Arab(icus) Adiab(enicus) Parthicus Max(imus) trib(unicia) pot(estate) VIII Imp(erator) XI P(ater) p(atriae) et Imp(erator) Caes(ar) M. Aurel(ius) Antoninus Aug(ustus) trib(unicia) pot(estate) II et [P. Septimius Geta Caes(ar) Aug(ustus)] res(ti)tuerunt per C. Ovinium Tertullum leg(atum) (Aug(ustorum) pr(o) pr(aetore).

Cum stâlpi miliari cu aceaș inscripție s-au găsit și lângă Cernavoda, Hârșova și Peletlia, dovedește că în anul 200 d. Chr. marele drum imperial, care pornea dela Marcianopolis prin Durostorum, de-alungul Dunării până la Mare și apoi de aci, de-alungul țărmului Mării iarăși până la Marcianopolis, a fost reparat în întregime [3]).

Alte drumuri imperiale legau *Tomi* de *Axiopolis* și de *Carsium.* Drumurile secundare *(semitae),* stabileau legăturile interioare între toate centrele urbane și rurale. Un drum imperial trecea prin centrul provinciei :

Tropaeum Traiani — *Zaldapa* (lângă Mircea Vodă) — *Ulmetum* (Pantelimonul-de-sus) — *Ibida* (Slava Rusă) — *Noviodunum* (Isaccea).

Nodurile importante de drumuri erau în regiunea centrală : *Trapaeum Traiani, Ibida* și *Ulmetum.*

Pe lângă construcțiile atașate stațiunilor poștelor *(positiones, civitates, mutationes, mansiones),* mai erau hanuri, ateliere de reparat trăsurile și căruțele, potcovării, grajduri.

Tomi (Constanța) în epoca romană, era vizitată de călători romani, veniți din alte părți, pentru băi. Se cunoaște numele unuia dintre vizitatorii

---

[1]) Stațiune vamală situată pe Dunăre între *Asamum* și *Novae* (lângă Șiștov).

[2]) Fr. Cumont a făcut o comunicare Acad. de Inscripții din Paris, în ședința dela 20 Iunie 1924, privitoare la o hartă din sec. III d. Chr., pictată de un palmerenian pe o piele și după care s-a făcut o copie. In această hartă sunt indicate în grecește etapele și sunt notate milele drumului internațional maritim ce mergea de-alungul coastei M. Negre. Vezi și O. Tafrali *„La Cité Pontique de Callatis“.* Artă și Archeologie. An. I. Fasc. I. 1927. București.

[3]) „Noi descoperire arheologice la Seimenii Mari“ Gr. Florescu. Bul. Com. monumentelor istorice. An. XVII. Fasc. 40. 1924. Craiova.

romani: *Caius Prastina Messalinus*, guvernatorul Numidiei (144—146 d. Chr.), care a înălţat în acest oraş un altar de marmoră geniului locului *(Genio loci)*, ca băile să-l tămăduească.

Iată inscripţia de pe acest altar:

Genio
Loci
C. Prastina
Messalinus
Leg Aug Pr.

Călătoriile pe mare se făceau, de obicei, primăvara şi vara. Călătorii bogaţi închiriau corăbii. Ovidiu, în drum spre *Tomi* (Constanţa), a închiriat, la *Kenchrae* (istmul Corintului), corabia *Minerva*, cu care a călătorit până în apropiere de Varna; iar de aci, a călătorit pe uscat, până la Tomi, într'o căruţă.

Mithraismul, Cultul Solar şi Creştinismul

Impăratul Aurelian a instituit oficial cultul lui *Sol invictus*, proclamând ca religiune de stat *mithraismul latinizat*. Conform doctrinei *mithraismului*, şeful statului era un monarch, care domnia prin graţia divină.

La Mahmudia d. C. Moisil a descoperit o interesantă inscripţie pe un mormânt în care se vorbeşte de cultul lui *Sol Invinctus*.

Traducerea inscripţiei de pe piatra de mormânt:

„Chipul sfântului zeu soare, închinat la 18 Noembrie. Trebue să fie rugat în fiecare an, la aceeaş zi, după sacra poruncă a stăpânilor noştri, Augustul Licinius şi Cesarul Licinius, cu tămâe, lumini şi libaţiuni de către prepositul şi vexilaţia aflătoare în lagărul din Salsovia *(in cast(ris) Salsoviensib(us)*. Valerius Romulus v. p., ducele, urmând porunca, a adus la îndeplinire aceasta".

D. Moisil spune că piatra a fost zidită la baza unui *simulacrum* a lui *Sol Invictus*, ridicat în lagărul din Salsovia [1]).

După V. Pârvan „inscripţia din Salsovia e unul din rarile documente, am putea zice unicul document hotărîtor, întru ce priveşte politica religioasă a Impăratului Răsăritului. Căci creştinismul triumfător a distrus toate monumentele păgâne ce puteau da lămuriri, mai ales asupra cultului cu care el a avut mai mult de luptat, mithraismul şi diferitele culte solare în legătură cu el: *„si qua in agris templa sunt, sine turba ac tumultu diruantur. His enim deiectis atque sublatis omnis superstitione materia consumetur*", porunceau într'un decret din 10 Iulie 399 împăraţii Arcadius şi Honorius, etc.

Ceeace e nou în inscripţia de pe piatra mormântală descoperită, la Mahmudia, este „modalitatea sacrificiului adus lui *Sol* cu totul simplu şi curat: *ture, cereis et profusionibus*. Sacrificiul de vieţuitoare, cu vărsare de sânge, adus lui *Mithras* n'are astfel nimic de-aface cu cel adus lui *Sol*, care nu se deosebeşte — extern — întru nimic de cel adus apoi lui *Christus*, în bisericile lui" [2]).

La Acpunar s-a descoperit un frumos relief cu zeul *Mithras taurochtonul*.

In secolul al II-lea a început să se răspândească creştinismul în *Scytia Minor (Dobrogea)*. Dobrogea a fost prielnică răspândirei creştinismului.

C. Baronius, în analele sale eclesiastice spune că în legiunile

---

[1]) *C. Moisil*, Convorbiri literare, An. XXXIX 1905, p. 565.
[2]) *V. Parvan*, Salsovia, Convorbiri literare p. 1034.

lui Traian se găseau 14.000 de creştini. Moshemii, confirmă că în castrele romane erau mulţi creştini (sec. II d. Chr.) (*„In exercitu romano Christianos hand paucos stipendia tum meruise“ Moshemii* [1]).

Tertulian de-asemenea ne informează că pe la începutul sec. III d. Chr., religia creştină se răspândise în tot cuprinsul imperiului roman.

In Dobrogea a predicat apostolul Andrei.

„Din Orient, creştinismul a venit mai întâi în Scythia (actuala Dobroge) unde ap. Andrei a plantat primele seminţe ale creştinismului şi răspândite mai departe în Dacia lui Decebal de discipolii lui direcţi, fapt confirmat de tradiţiunile bizantine, de legende, tradiţiuni şi practici religioase la Români despre Ap. Andrei, transmise din generaţie în generaţie, prin întunericul veacurilor şi ajunse până la noi“ [2]).

Propaganda apostolilor creştini trebue să fi fost foarte activă. Principiul autorităţei de stat, slăbise. Nenorocirile ce se abătuse atunci asupra imperiului, din pricina năvălirei barbarilor şi a numeroaselor revolte interne militare, crease o stare de spirit îngrijitoare. Lumea a găsit atunci, un refugiu, în *basilica* creştină.

Aşa se explică intensificarea persecuţilor creştinilor şi numărul mare de „martiri“ creştini, sub domnia lui Diocleţian.

In anul 290 au fost martirizaţi la *Halmyris* (oraş lângă laguna Razim), creştinii *Epictet* şi *Astion*, în timpul când episcop al Dobrogei era *Evangelicus* [3]). La *Durostorum* (Silistra), a fost ars de viu, pe malul Dunărei, în anul 303, 20 Noembrie, ora 4 dim., sfântul *Dasius*, care, fiind soldat creştin, a refuzat să joace rolul ridicol de „rege al Saturnalelor“. Dasius era născut la *Axiopolis* (Cernavoda). După Cumont [4]) *Dasius* a fost decapitat la *Axiopolis* (Cernavoda) la 20 Noembrie 303. V. Pârvan crede că Dasius ar fi fost episcop la *Durostorum*. Moaştele acestui sfânt se găsesc la Ancona, în Italia.

In anul 362 *Emilian (Aemilianus)*, fiul prefectului de *Durostorum*, Sabbatianus, a fost ars pe rug, pe malul Dunării, în ziua de 18 Iulie 362. (Cronica lui Hieronym, Cronica Pascala, Theodoret, Clro.) Tot la *Durostorum* au fost decapitaţi creştinii *Iulius*, *Hesychius*, *Nicandru*, *Marcian*, *Marcus* (Marci ?), *Maximus*, *Dada*, *Quintilian*, *Pasicrate* şi *Valentin*, în timpul domniei împăraţilor Diocleţian şi Maximinian.

După dr. Iung, acţiunea apostolică a episcopului roman, Ulfila, s'a manifestat în părţile Dunărei de jos, în Dobrogea de azi :

„...*Jerner ist zu nennen das Leben des ehrwürdigen Apostels der Gothen, des Ulfilas, das Bischoff Auxentius von Dorosterum* (Silistra) *uns hinterlies und das die wichtigeten Aufschlüsse gibt über Romanenthum und Germanenthum inden untern Donauländern während des VI. Iahrhunderte*“.

Ulfila, succesorul lui Teofil, aşa zisul episcop al Goţiei, fiind gonit de Atanasie a trecut Dunărea, în Dobrogea, cu o parte din credincioşii săi, între anii 340—348 [5]).

---

[1]) *Moshemii*, Inst. hist. eccl.

[2]) *G. M. Ionescu*, Scytiele cunoscute istoricilor şi geograficilor anticităţii cu privire specială asupra Scythiei Minor (Dobrogei actuale). Bul. Soc. Reg. de Geografie, Anul XXVII, N. 2, 1906.

[3]) *Le Quien*, Oriens Christianus, I. p. 1211 şi urm.

[4]) *Cumont*, Analecta Bollandiana. XVI, 1897.

[5]) *Fr. Kaufmann*, Aus des Schule des Wulfila, Auxenti Dorosterensis epistola de fide, vita et orbitu Wulfilae. Strassburg, 1899.

Impăratul Const. Porphirogenetul (sec. X d. Chr.) spune că la *Transmarisca* (Turtucaia) a fost în vremurile vechi o episcopie creştină [1]).

La Pantelimonul-de-Sus — vechiul *Ulmetum* — s-a descoperit documente creştine din anul 400.

La *Tomi (Constanţa)* au propovăduit faimoşii „călugări sciţi", care aveau idei deosebite relative la cultul şi doctrina creştină.

In acest înfloritor oraş a fost reşedinţa episcopiei Tomitane. Sunt citaţi ca episcopi ai Tomisului: *Bretanion* (sec. IV), care, în timpul când împăratul Valens se afla în biserica episcopală, a refuzat să slujească de oarece împăratul era partizanul arianismului şi urmat de toţi credincioşii, a slujit într'o altă biserică; *Gerontiu*, care a luat parte la conciliul ecumenic din Constantinopol din anul 381 *(Gerontius Tomensis*, numit şi *Terentius, Episcopus Scythiae)*; Thestim (393—400); Timoteŭ; Ioan; *Alexandru, (Alexander reverendissimus episcopus Tomitanorum civitatis provinciae Scythiae)* Thestim II *(Thestimus humilis Scythiae regionis episcopus, 458)*; Paternus *(Paternus misericordia Dei, episcopus prov. Scythiae)*; Valentinian ş. a. [2])

La Adamclissi, s'a descoperit ruinele a 5 biserici vechi creştine, dintre care 3 cu trei năvi şi 2 cu o singură navă. Sub cele cu trei năvi se află o basilică bizantină cu o navă transversală în faţa absidei. Una din aceste biserici pare a fi fost episcopală *(basilica urbana)*. Episcopul Theodorus, care a semnat „*Episcopus Tropaeorum*" şi a luat parte la conciliul al treilea de la Efez din anul 787, a fost din oraşul *Tropaeum* din Dobrogea, iar nu, după cum s-a spus, din Calabria [3]).

BARBARII

Impinşi de alte popoare, din Asia, barbarii, după ce au stat câtva timp în părţile Rusiei şi Poloniei de azi, s-au apropiat de gurile Dunării şi prin Dobrogea, s-au coborît în peninsula balcanică. Intre sec. III—IV, când populaţia traco-bessică din *Scythia Minor* (Dobrogea) se romanizaze complet şi provincia aceasta se bucura de toate binefacerile civilizaţiei latine, au apărut barbarii. Cei d'intâi barbari, care au pătruns în Dobrogea au fost Goţii.

In secolul al III-lea d. Chr, Goţii — neam germanic — coborâţi de la Nord, după ce au atins linia Dunărei, în apropiere de gurile sale, au pătruns în Dobrogea. Ei au jefuit mai cu seamă oraşele-porturi ale Mărei Negre. In anul 238 *Histria* a fost în parte dărâmată de Goţi. [4])

In anul 251, Goţii au trecut iarăşi prin Dobrogea şi s-au coborât până la Filipopoli, de unde au fost respinşi de Romani, şi alungaţi în Basarabia.

Intre anii 268—270, Goţii au pornit de lângă Nistru însoţiţi de Sciţi, Eruli şi Peucini, „în total 320.000 de oameni pe 6.000 de vase

---

[1]) *„In eadem eparhia, scilicet Haemimontis, habet metropolis Marcianopolis sub se urbes aut episcopos quinque, Rhodostoli, Transmariscorum Novorum, Zecedeporum, Scariae". — De cerimoniis aulae Byzantinae* II. 54.

[2]) *Le Quien*, Oriens Christianus.

[3]) *Auf der Trümmern von Salona, Ein. Abstecher nach Dalmatien von Raymund Netzhammer* O. S. B. Erzibschof. Brünn, 1907. — *Aus Rumänien.* 1919.

[4]) *Din vita Maximi et Balbini 16, 3,: sub his. pugnatum est a Carpis contra Moesis, fuit et Scythici belli principium, fuit et* HISTIAE *excidium eo tempore, ut antem Dexippus dicit. Histricae civitatis".*

și au atacat orașul *Tomi*" [1]) (Constanța). După Rappaport, [2]) Goții au trecut și Dunărea cu trupele lor, atacând, pe uscat, *Tomi*. Cu alte cuvinte o acțiune combinată pe mare și pe uscat împotriva orașului *Tomi*. Cum se explică faptul că, de astă dată, Histria a fost ocolită de Goți ? E greu de presupus că falnica cetate grecească, să fi fost complet nimicită de Goți în prima lor expediție. V. Pârvan dă următoarea explicație : în epoca aceea gura golfului, în care era așezată Histria, nu permitea o bună debarcare, din cauza formărei unui cordon litoral și de aceea Goții s-au coborât, direct, spre Tomi.

Nu era apoi nevoe de forțe atât de considerabile — *320.000 de oameni pe 6000 de vase*, după povestirea lui Zossim — ca Goții să atace cetatea Tomi... Cifrele sunt mult exagerate.

Tomitanii au luat măsuri de apărare. Zidurile puternice ale Tomisului au oferit o bună apărare împotriva atacurilor Goților (Zosim).

Alungați de Goții din Moldova, Carpii s-au coborât și ei spre sud și în anul 295 au fost autorizați de împăratul Dioclețian să se stabilească peste Dunăre, în Moesia inferioară. Ammianus Marcellinus, pomenește un *vicus Carporum* în părțile Dunărei de jos (probabil regiunea *Durostorum*).

Goții pătrund iarăși în Dobrogea în anul 314, dar sunt respinși în anul următor. Constantin-cel-Mare, după ce a reconstruit orașul *Tropaeum*, a întărit unele cetăți din Dobrogea și linia de apărare *Axiopolis* (Cernavoda) — *Tomi* (Constanța). Pacea încheiată cu Goții de împăratul Constantin-cel-Mare în anul 332 a durat 33 de ani. In anul 365 pacea s-a rupt prin amestecul căpeteniei lor, Atanaric, în luptele interne din imperiul roman, dintre generalii Procopius și Valens. Goții lui Atanaric, trecând de partea lui Procopius, generalul Valens, învingând pe rivalul său, a căutat să se răzbune împotriva lui Atanaric. El a trecut Dunărea, pe la Transmarisca (Turtucaia) — Daphne (Oltenița), în anul 367 — și a alungat pe Goții din Muntenia, spre N. Dar, pericolul gotic nu era înlăturat. Impăratul Valens, în vederea unei mari expediții împotriva Goților, a venit în anul 369, la *Marcianopolis* (Pravadia) și a dat ordin să se repare toate fortărețele dela Dunăre ; să se întărească garnizoanele din Dobrogea și să se construiască magazii pentru depozitarea grânelor și a armelor. [3])

Goții au fost bătuți lângă *Ad Salices*, — după Ammianus Marcellinus lupta Romanilor cu Goții s-a dat *prope oppidum Salices*. Impăratul Valens a construit un pod peste Dunăre, lângă Noviodunum (Isaccea), ca să izbească pe Goți, în propria lor țară, de peste Dunăre.

---

[1]) *Zossim*, ed. Mendelsohn I, 421.

[2]) *Rappaport*, Die Einfälle der Goten in das römische Reich bis auf Konstantin. Leipzig, 1899.

[3]) *Lebeau*, Hist. au Bas-Empire, Vol. III.

Hasdeu spune:

„Intre anii 367—369 împăratul Valens, voind să izbească pe Goţi în propria lor ţară, face un pod peste Dunăre.

In ce loc anume?

Lângă orașul *Noviodun*, sau *Novietun*, care, după unanima mărturie a lui Ptolomeu, a Tablei Peutingeriane, a Itinerarului lui Antonin, a Notiţei *„Dignitatum"*, a lui Procopiu, a Codicelui Teodosian etc. se afla lângă actuala *Isakce*, adecă în faţa Basarabiei" [1]).

Schaffarik, Ueber die Abkunft der Slawen nach Surowiecki, Ofen, 1928, p. 116—117:

„Ptolemaeus ist der erste Schriftsteller, der uns den Namen der Stadt *Noviodunum*, aufbewahrt hat. Nach seiner genanen Bestimmung lag der Ort gerade an der Stelle, wo sich der Isterstrom zu theilen anfängt. Die Tabula Peutin geriana entfernt den Ort. 26 röm. oder 5½ geogr. Ml. von *Arubium* und 41 röm. oder 8¹/₅ geogr. Ml. von *Slasovia*. Das Itinerarium Antonini führt es ebenfalls auf derselben Strasse an, und gibt als die nächsten Oerter Diniguttia am Einflusse des Prut mit 20 röm. oder 4 geogr. Ml. und *Aegissus* mit 24 röm. oder 4 ⁴/₅ geogr. Ml. an. Die Notitia Dignitatum Imp. verlegt hieher die Legio I. Jovia. Nach Amm. Marcellinus schlug der General des K. Valens bei demselben eine Schiffbrücke auf seinem Zuge gegen die gothischen Greuthungi: *Per Novidunum, navibus ad transmittendum amnem connexis, perrupto barbarico continuatis itineribus longius agentus Grenthungos aggressus est.* XXVII 5", etc.

Despre aceeaş campanie a lui Valens, N. Iorga spune: „Valens dovedi multă stăruinţă în pedepsirea Goţilor, deşi ei cerură de mai multe ori iertare, pace şi obicinuitele *commercia:* campania ţinu trei ani, în care timp se stabiliră cartiere de iarnă la Marcianopolis. Odată fluviul e trecut — ca de obicei în luptele cu Goţii — în partea de jos, la cetatea *Daphne* [2]), a doua oară în apropiere de *Noviodunum*, un mic post de graniţă.

„In sfârşit, după ce se arseră în zadar sate, după ce se puse preţ pe capete de barbari şi se târâră în captivitate familii de duşmani, se mai oferi încă şi prilej pentru o luptă şi căpetenia învinsă, „judele" Athanaric, *veni pe o insulă de la gurile Dunărei pentru a întări prin jurământ un nou tratat; încă odată Dunărea fu hotărâtă ca graniţă*" [3]).

Pacea nu a ţinut mult. Impinşi de Huni, care îşi făcură apariţia la Nistru, în primăvara anului 376 un prim grup de 35.000 sau 40.000 de Goţi, după evaluările cele mai moderate, au trecut Dunărea, probabil în faţa *Silistrei,* nu fără să fi cerut, de formă, împăratului Valens, intrarea în teritoriul roman, sub titlul de „federaţi". Dar, după aceea Goţii au năvălit în massă în Moesia inferioară şi au bătut trupele romane la sfârşitul anului 376, la *Marcianopolis* (Pravadia), în apropiere de Varna şi după aceea, aproape de Adrianopol, la 9 August 378. Bătuţi de generalul Teodosiu, (anul 379), Goţii au fost siliţi să se retragă în Moesia inferioară şi prin tratatul din anul 382, Goţii s-au angajat că vor staţiona, în aceste părţi, în calitate de „federaţi" cu obligaţia să furnizeze imperiului roman, — ca şi ceilalţi federaţi, — contingentele de soldaţi, în schimbul unui „tribut" vărsat anual şefului lor de guvernul din Constantinopol. [4])

---

[1]) *B. P. Hasdeu, Goţii şi Gepizii în Dacia", „Columna lui Traian"* Apr. 1877, N. 4. Buc. p. 155—156.

[2]) Spanţov, în faţa Turtucaiei de azi, pe malul opus al Dunărei.

[3]) *N. Iorga*, Istoria Poporului Românesc, p. 86—87. *Ammianus Marcellinus*, IV, V; *Zosim; Gr. Tocilescu*, Inschr. aus der Dobrudscha, p. 49.

[4]) *Louis Halphen, Les Barbares*, Des grandes invasions aux conquétes Turques du XI-e siècle. Paris, 1926, p. 14, 15.

Acesta era sistemul adoptat de cârmuitorii romani, ca să domolească pe barbari.

Sub împăratul Teodosiu I, un rest din Goţii stabiliţi în Basarabia de sud, au trecut Dunărea, pe la gurile ei, în Dobrogea. [1])

Zosim (IV, 35) de-asemenea confirmă trecerea Goţilor în această epocă pe la gurile Dunării.

Tomitanii, sub conducerea lui *Gerontius*, (anul 386) au luptat împotriva unor cete de barbari, în afară întăriturilor cetăţei — după cum povesteşte Zosim. Aceşti barbari ar fi fost „federaţi" ai imperiului.. Reese din povestirea lui Zosim că barbarii bătuţi de Gerontius, s-au refugiat într'o *basilica extramurana*, care ar fi fost clădită dincolo şi în apropierea întăriturilor cetăţei *Tomi*. Cine erau aceşti barbari? De sigur că erau Goţii, cari trecuseră din Basarabia în Dobrogea. Zidurile cetăţii *Tomi* au fost întărite sub împăratul Anastasius (491—518).

Acelaş împărat ar fi restaurat şi *Histria*, împotriva generalului got, *Vitalianus*, un om mic şi pocit, care exercita dictatura în Dobrogea.

Istoricul grec, *Ioannes Antiochenus* ocupându-se de luptele date de bizantini împotriva lui Vitalianus din Dobrogea, spune că principala lui fortăreaţă era *Acres Castellum* (Caliacra).

Walafridus Strabo [2]) pomeneşte de o colonie a Goţilor în Dobrogea în sec. IX d. Chr.:

„*Gothi... in Graecorum provinciis commorantes, nostrum, i. e. theodiscum sermonem, habuerunt... Et fidelium fratrum relatione didicimus apud quasdam Scytharum gentes, maxime, Tomitanos, eadem locutione divina hactenus recitari officia*". (— Despre Walafridus *Wattenbach*, Deutschlands Geschichtsquellen, Berlin, 1852, p. 142—4, 147—9.

(B. P. Hasdeu. „Columna lui Traian". Apr. 1877. N. 4. p. 159.).

Pe la anul 377 au pătruns la gurile Dunărei, *Alanii*, care, după o şedere scurtă de 20 de ani, au fost împinşi de Huni, atât spre Vest, cât şi spre Sud. *Hunii*, după incursiunile lor în Dobrogea, când au devastat *Tomi* (Constanţa) şi oraşele din peninsula Balcanică, sub conducerea lui Atila (447), au cerut în anul următor, împăratului din Constantinopol, să le cedeze lor, provinciile cuprinse între Dunăre şi Munţii Balcani, între care se cuprindea şi Dobrogea. Un general roman, *Aëtius*, născut în *Durostorum* (Silistra) a avut marele merit de a înfrânge pe Huni, la câţiva km. de *Troyes* (Franţa) la locul numit Mauriacus, iar nu cum pretind unii cronicari, în câmpia Châlons, sau „*Câmpiile Catalaunice*" [3]).

Cine era *Aetius* din Durostorum (Silistra)? Sub împăratul Valentinian al III-lea, Aëtius era maestru al miliţiilor imperiului.

General energic, ambiţios şi fără scrupule, Aëtius a comandat armatele romane în Franţa şi a câştigat marea victorie dela Mauriacus, după care Hunii, zdrobiţi, nu s-au mai putut reface.

O parte din barbarii, cari locuiau în Muntenia şi în Moldova de sus, — *Sadagarii şi Scirii* — s-au stabilit în Dobrogea; iar Hunii dela răsărit, sub conducerea lui *Hernak* — fiul lui Atila — s-au stabilit în partea de N. a acestei provincii.

In anul 466, Hunii din aceste părţi, sub conducerea lui Dengizich, au făcut incursiuni în Tracia, devastând totul în calea lor. După ce Dengizich a fost ucis, în 468, nu se mai pomeneşte de incursiunile acestor barbari.

Dela 481, Hunii reapar sub numele de „Bulgari", In ochii lumei romane — spune Louis Halphen în „*Les Barbares*" — „*aceşti bulgari sunt adevăraţii moştenitori ai Hunilor*".

[1]) *Claudian* (de IV Cons. Honor., 623 sq.). „*Corporibus premitur Peuce per quinque recurrens Ostia barbaricos vix egerit unda cruores*"

[2]) De rebus eccles. 7 în Bibl. Patrum. T. 15. p. 184.

[3]) L. Halphen op. cit. p. 32.

Pe la mijlocul secolului al VI-lea *Avarii* erau stabiliţi în Basarabia, Moldova şi Dobrogea şi făceau dese incursiuni împotriva Bulgarilor şi Slavilor.

DOBROGEA SUB JUSTINIAN. — Impăratul Justinian (527—565) a luat măsuri întinse pentru restaurarea tuturor cetăţilor, ca şi pentru întărirea liniei Dunării de jos până la mare cu importante posturi militare, încredinţate trupelor de elită. Procopius în *de Aedificiis* spune :

„...Acum să trec la Sciţi *(Scythia minor*=Dobrogea). Aici întâmpinăm mai întâi castelul cunoscut sub numele *S. Cyrillus* (în apropiere de Axiopolis-

Impăratul Justinian, după un mozaic din Ravena

Cernavoda), unde împăratul Justinian restaură cu grijă tot ce dărăpănase vremea. Iar dincolo de acest castel era o cetate veche, numită *Ulmiton* [1]), aici aşezându-se mai de mult barbarii slavi, cari prădau întreaga regiune, cetatea

[1]) Ulmetum = Pantelimonul-de-Jos.

se pustiise cu totul de nu-i mai rămăsese decât numele. Reclădind-o dar acum Impăratul din temelii, tot ţinutul fu scăpat de năvălirile şi prădăciunile Slavilor".

Procopius pomeneşte apoi numele celorlalte cetăţi restaurate de Justinian : *Transmarisca* (Turtucaia) ; *Altena* (Oltina, sau Rasova) ; *Candidiana* (Dolni Rahova), *Durostorum* (Silistra), *S. Cyrillus* (lângă Cernavodă), *Ulmeton* (Pantelimonul-de-Sus), *Ibida* (Slava rusă?), *Aegyssus* (lângă Tulcea), *Halmyris* (lângă lacul Razim) : *Salmorus ; Argamum* (lângă Histria).

După Charles Diehl, la posturile de frontieră, oamenii din trupele speciale, primeau în schimbul serviciului militar, pământuri în apropiere, pe care se instalau cu familiile lor.

Soldaţii şi colonii de pe aceste pământuri formau împreună lagările întărite în ţinuturile de la frontieră *(limitanei, acrites).* [1]

Nu numai pentru apărarea teritoriului Dobrogei şi siguranţa populaţiunei sale, a luat aceste extraordinare măsuri militare, Justinian. Acest împărat, avea nevoe să pună o barieră barbarilor, la N., de oarece, linia Dunărei şi gurile acestui fluviu, era marea arteră prin care se transportau cerealele, peştele şi diverse produse din ambele părţi ale Dunării. Această mare arteră, trebuincioasă comerţului, nu trebuia să fie în stăpânirea barbarilor.

N. Iorga remarcă că Justinian ne apare ca apărătorul liberei circulaţii pe marile căi ale civilizaţiei, deschise circulaţiei internaţionale. In această calitate el a întreprins opera sa.

„...Imperiul avea un mare interes să păstreze linia Dunării. Această linie nu era o linie de frontieră, dar mai mult o linie de circulaţie interioară. A existat totdeauna o flotă a Dunării navigând între cetăţile romane de pe malul drept, ca şi de pe malul stâng. Şi Dunărea slujea de-asemenea la aprovizionarea Constantinopolului, fiind o arteră exterioară, dacă se poate întrebuinţa termenul acesta, al Mărei Negre, în tot cazul, partea inferioară, Dunărea-de-jos, aparţine mai mult mărei, de cât fluviului" [2]).

In timpul domniei lui Justinian — şi anume între anii 527—565 — au fost trimişi 100 Vlahi creştini din Dobrogea, în Arabia, ca să păzească mănăstirea Sf. Ecaterina dela muntele Sinai împotriva atacurilor beduinilor arabi. Mănăstirea Sf. Ecaterina a fost zidită de Justinian în anul 527.

Th. I. Burada, care a vizitat această mănăstire şi pe descendenţii acelor „vlahi creştini" din sec. 6-lea d. Chr., mahomedanizaţi, numiţi azi „sclavii mănăstirei" (pe greceşte *„sclavi tu Monastiriu")*, scrie următoarele :

„Nu trecu mult după aceea şi aceste fapte ale arabilor veniră la cunoştinţa împăratului Justinian, care luă îndată măsuri ca să întărească zidurile Mănăstirei *trimiţând tot odată 100 de Vlahi creştini impreună cu soţiile şi copiii lor, luaţi dela Pontul Euxin (marea Neagră)*, precum şi 100 de sclavi luaţi din Egipt, ca să păzească Mănăstirea şi pe călugări şi să locuească acolo pentru totdeauna, poruncind Impăratul ca să li se dea şi hrană [3]).

In sec. VI au apărut *Slavii,* care au trecut Dunărea, în Dobrogea şi au făcut distrugeri de cetăţi şi jafuri, dar — după episcopul

---

[1]) *Charles Diehl.* Byzance, p. 48. Paris, 1928.

[2]) *N. Iorga, Formes Byzantines et realités Balcaniques*, Leçons faites à la Sorbonne, Prem. leçon. p. 27—30. Buc.—Paris, 1922.

[3]) T. T. BURADA, O colonie de Vlahi în Arabia, Bul. Soc. de Geografie, XXXVI, 1915, Buc. 1916, p. 103.

Vezi şi *B. P. Haşdeu*, Pe unde sunt şi pe unde au fost Românii. Calendarul Wartha, 1867, p. 7.

Jordanes Ravena și Procopius, fost prefect al Byzanțului, — nu s-au stabilit definitiv în această provincie, de cât în regiunea lagunelor.

După un text, care a provocat numeroase comentarii, iată ce spune Iordanes:

„Sclavini a Civitate Nova et Sclavino Rumunnensi et lacu qui appellatur Mursianus usque ad Danastrum et in boream Vistula tenus commorandur; hi paludes sylvasque pro civitatibus habent".

(Hotarele Slavilor se încep în centru dela Dunăre, în fața Nicopolei, apoi la stânga dela Olt în dreptul Slăvinului românesc; iar la dreapta de la lacul *Mursianus* (lacul Razim din Dobrogea), mergând de aci spre nord și spre răsărit până la Vistula și până la Nistru, pe unde nu sunt orașe, ci numai bălți și păduri).

B. P. Hasdeu:

„Pasagiul în cestiune sună într'un manuscript: *„a civitate novi et Sclavino rumunnense et lacu qui appellatur Mursianus"*; în primele ediţiuni, începând dela a lui Bonaventura Vulcanis: *„a civitate nova et Sclavino Rumunnensis et lacu qui appellatur Mursianus"*. *„Lacus Mursianus"* se știe că este lacul Ramsin din Dobrogea. Aci se împacă toţi comentatorii...

Zeuss, reproducând pasagiul de mai sus (Die Deutschen u. die Nachbarstämme p. 593—4) constată că *„Civitas Nova"* se numea la Bizantini orașul Nicopole, iar *„Sclavium Rumunnense* — zice el — ar putea să fie actualul sat Slăveni în districtul Romanaţi, astfel că textul întreg din Iordanes însemnează că: „locuinţele slăvinilor se întindeau în jos până la gurile Dunărei și până la Olt" [1]).

D. N. Iorga nu admite integral acest text. „Așezările slave încep după acest raportor contemporan (Iordanes) dela *„Novietunensis civitas"*, adică *Noviodunum*. Falșa interpretare a două manuscrise „Noviet sclavinorum unensis", în care „Sclavinorum" de pe margine a fost introdus de un copist în „novietunensis", a dat prilej în literatura istorică românească mai veche la multe dezbateri zadarnice, în care s-a distins mai ales romanticul dezlegător de enigme Hasdeu: el voia să facă din aceasta un „Sclavinum rumunnens", corespunzător actualului Slăveni și cu aceasta să tâlcuească și să desfacă întâia pomenire a naţiunii române" [2]).

Când au pătruns și Avarii în Dobrogea, bizantinii, sub Mauriciu, au susţinut lupte, atât împotriva Avarilor, cât și împotriva Slavilor, la *Tomi*, numit *„orașul Constantiola"*; iar armata bizantină, care opera împotriva celorlalţi Slavi, de peste Dunăre, din Muntenia, își avea cartierul la *Durostorum* (Silistra). La *Tomi* (Constanţa) au fost sălășluiţi 3.000 de Avari, 8.000 de Slavi și peste 6.000 de alţi barbari [3]).

Avarii au distrus mai multe cetăţi din Dobrogea, între care și cetatea *Tropaeum* [4]).

Mai târziu, Românii, au gonit pe Slavii de lângă Dunăre și gurile sale, — fapt confirmat de cronicarul Kiewului, Nestor: „Volochii (Galii, sau Valahii) atacară pe Slavii ce locuiau pe lângă Dunăre și îi alungară. Unii din aceștia s-au stabilit aproape de Vistula și au fost numiţi Lekhi" [5]).

După Slavi, au apărut în sec. VI-lea *Bulgarii,* la Dunăre, goniţi din regiunile Volgăi, de Kazari. In anul 660, Bulgarii, sub conducerea căpeteniei lor, Isperic, Asparuch, sau Espererich [6]) se stabilesc

---

[1]) B. P. Hasdeu, *Din Etymologicum Magnun Romaniae"*, Ed. III, Buc. 1894, p. 32—35.

[2]) N. Iorga, Istoria popor. rom. I, p. 96 Nota.

[3]) N. Iorga, Istoria Românilor, Vol. I, p. 150.

[4]) Theophylactus.

[5]) Tome I-er Trad. fr. a cronicei lui Nestor p. 5

[6]) După Marquart.

în sudul Basarabiei, între lacurile și mlaștinele acestei regiuni, cu scopul de a prăda împrejurimile. Ei nu erau mulți — poate 40.000.

Impăratul din Constantinopol, Constantin al IV-lea [1]), în anul 679 a organizat o mare expediție împotriva lor.

O parte din armata bizantină a trecut prin Dobrogea spre Dunărea maritimă, iar flota a venit pe mare și a pătruns pe gurile fluviului până la locul, unde se adunaseră trupele venite pe uscat. Bizantinii au trecut Dunărea, în Basarabia de sud, pe când bulgarii lui Asparuch, s-au refugiat în bălți. Imbolnăvindu-se împăratul Constantin s-a produs o panică în trupe și generalii bizantini au fost siliți să se retragă în Dobrogea.

Bulgarii, prinzând curaj, au năvălit în Dobrogea, distrugând totul în calea lor, până la Varna. Unii istorici bulgari pretind că Bulgarii, în anul 679, au întemeeat un stat „puternic și independent", care cuprindea Dobrogea până la Cochirleni—Constanța, Basarabia și Ukraina de azi ; iar în jurul Nicolițelului au ridicat fortificații. De fapt, Bulgarii au făcut incursiuni în Dobrogea și în peninsula balcanică, din Basarabia de sud, unde au stat câtva timp, Bulgarii rămași în împrejurimile Varnei și mai la sud, în Balcani, au fost conform obiceiului bizantinilor, tratați ca „federați" ai imperiului, unde s-au contopit, mai târziu cu Slavii.

Sub Krum, Bulgarii erau tot în Basarabia de sud. Acest „Kan" bulgăresc, după luptele date sub zidurile Bizanțului, în urma cursei ce i-a întins-o împăratul Leon V Armeanul, s-a răzbunat ca un barbar, distrugând toate bisericile și mânăstirile și orașele până la Adrianopol, pe care îl ocupă. Populația fu târâtă în captivitate, în Bulgaria *„de cealaltă parte a Istrului"* [2]).

A doua năvală a bulgarilor conduși de Krum, s-a făcut până la Arcadiopolis. Ei s-au retras apoi cu un număr mare de captivi (50.000) *„în ținuturile lor"* [3]).

A treia năvală a fost în primăvara anului 814 cu sprijinul Arabilor și a Slavinilor din Tracia, dar fiorosul Kan bulgăresc „pieri de o mână nevăzută", vărsând șuroae de sânge pe gură, pe nas și pe urechi, în ziua de 13 Aprilie 814 [4]).

Când Bulgarii s-au întărit în peninsula balcanică, sub „Țarul" Simion, în locul ocupat de ei, în Basarabia de sud, au apărut Ungurii. O flotă bizantină venită pe Dunăre s-a oprit pe țărmul locuit de Unguri. O solie, trimeasă de împăratul din Constantinopol, a cerut sprijin armat Ungurilor, împotriva Bulgarilor, în schimbul diverselor recompense, în bani, îmbrăcăminte de lux, unelte, etc.

Țarul bulgăresc, Simeon, se închisese la *Silistra*, dar bizantinii s-au grăbit să închee pace cu Bulgarii. Infuriați de înțelegerea ce se stabilise împotriva lor, între Unguri și Bizantini, Bulgarii au devastat ținutul Maghiarilor din Basarabia de sud, în timpul când aceștia erau într'o expediție în Panonia.

După aceea au năvălit *Pecenegii*, care s-a stabilit, o parte în Dobrogea de Nord și la gurile Dunărei ; iar, altă parte, în regiunea dunăreană, în

---

[1]) A domnit între anii 668—685.
[2]) *Incerti auctoris Vita Leonis Armeni, la Magne*, Patr. gr. 1017 și urm.
[3]) *Ibidem*, 1021—4.
[4]) *Ibidem*, 1024. *Hoph.* Griechenland, Encycl. Eroch—Gruber, 85 Bh., p. 98.

fața Silistrei (Bărăganul). Neputându-i alunga din Dobrogea, bizantinii, i-a tolerat sub forma de „federați". Dela Pecenegi a rămas numele satului *Peceneaga* din jud. Tulcea.

RUȘII VAREGI IN DOBROGEA. — In Evul Mediu pirateria în Marea Neagră luase o mare desvoltare. In timpul domniei eruditului împărat Constantin Porphirogenetul, Rușii Varegi din regiunea Niprului străbăteau Marea Neagră cu micile lor corăbii și atacau, nu numai vasele încărcate cu mărfuri, ce le întâlneau în apropierea coastelor, dar și porturile din Dobrogea, ca și porturile situate la sud de Varna.

Iată ce scrie împăratul Constantin Porphirogenetul [1]) de pirateria practicată de Rușii Varegi pe coastele Dobrogei în timpul domniei sale :

„...iar când a sosit vremea prielnică, ei s-au îmbarcat (rușii) și vin la fluviul numit *Alb* (Nistrul) ; și acolo, de-asemenea se odihnesc ; și iarăși pornind, ajung la *Selina* (Sulina), așa numita vărsare a fluviului Dunărea ; și până ce să treacă de brațul Selina, îi urmăresc *Pecenegii ;* iar dacă uneori marea aruncă la țărm unele luntri, ei se coboară pe țărm cu toții, pentru ca laolaltă să ție piept Pecenegilor ; iar dela *Selina* nu se mai tem de nimeni, ci, intrând în țara Bulgariei, ajung la gura Dunării ; iar de aci o apucă spre *Canopa* [2]), și dela Canopa la *Constanța* și dela Constanța la râul Varna".

Mai târziu, când Genovezii au stabilit legături comerciale cu porturile Mărei Negre și ale Dunărei, din cauza pirateriei, ei au aplicat sistemul călătoriei „*en conserve*", care a existat și în antichitate în timpul lui Solon.

„Intr'un statut din Geneva, se prevedea ca vasele ce navigau spre Rumelia să călătorească împreună, chiar în absența contractului și să se găsească în tot timpul călătoriei sub autoritatea aceluiaș căpitan [3])". Căpitanul de vas, care se separa de convoi era peedpsit cu o amendă de 1000 livre genoveze.

Rușii Varegi, în secolul al X-lea, aveau un stat, în regiunea Niprului. Capitala acestui stat era la Kiew.

Sub conducerea lui *Sviatoslav* — un tânăr prinț războinic de 25 ani — Rușii Varegi au organizat cea d'intâi expediție „slavă" pentru cucerirea gurilor Dunării, a Dobrogei și a Constantinopolului. Expediția Rușilor Varegi, în Dobrogea și în peninsula balcanică, a fost favorizată de slăbiciunea imperiului bizantin. Ca să combată pe unii dintre barbari, împărații din Constantinopol, în loc să întărească propriile lor forțe armate, apelau la concursul altor barbari, pe care îi răsplătea cu bani și daruri. Odată barbarii angajați să lupte, pe teritoriul imperiului bizantin, în calitate de „aliați", măreau pretențiile lor ; sau, dacă războiul se sfârșea prin victoria lor, atunci ridicau armele împotriva „basileului" din Constantinopol.

---

[1]) C. PORPHIROGENETA, De administrando imperio, ed. A. Banduri, I, Parisiis, 1711, cap. IX, p. 59.

[2]) *Canopa* era situată probabil lângă gura Sf. Gheorghe.

[3]) V. PELLA, La Piraterie, p. 16. Paris, 1928. *Schlikker*, Die völkerrechtliche Lehre von der Piraterie, n. 4.

După moartea lui Constantin Porphirogenetul, regentul *Nichifor Focas,* ca să înfrângă pe Bulgari, a chemat în ajutor pe Rușii Varegi.

In anul 968 Sviatoslav 'a apărut în fruntea trupelor sale, în Dobrogea, ca „aliat" al Bizantinilor. Numărul Rușilor nu trecea de zece mii. O parte dintr'ânșii au venit, pe mare, cu monoxilele lor și au debarcat pe coasta dobrogeană, la un punct situat la sud de laguna Razimului. Bulgarii, cu toate că erau superiori numericește, n'au îndrăznit să angajeze o bătălie lângă punctul unde debarcaseră Rușii Varegi și s-au refugiat în cetatea Silistrei.

Bătuți, la Silistra, Bulgarii s-au retras, în neorânduială, spre sud, pe când o mare parte din Dobrogea a trecut sub dominația lui Sviatoslav. Rechemat în patria sa, care era amenințată de Pecenegi, Sviatoslav a părăsit Dobrogea pentru câtva timp ; dar în Ianuarie 969 a venit cu gândul să cucerească Constantinopolul.

Nikifor Focas, dându-și seama de greșala ce făcuse, chemând în ajutorul său pe Rușii Varegi, s-a grăbit să închee o alianță cu Bulgarii. In ziua de 10 Decembrie 969, împăratul Focas este asasinat și în locul lui se urcă pe tronul însângerat al Bizanțului, Iani Tzimisces.

Sviotaslav, profitând de încurcăturile ce domneau, în imperiul bizantin, a bătut pe Bulgari ; a cucerit capitala acestora, *Preslav* și apoi, în unire cu Ungurii și Pecenegii, a înaintat spre Constantinopol. Armata bizantină, a bătut însă pe Ruși, lângă Arcadiopolis, silindu-i să se retragă spre Nord. Neputând să-i gonească peste Dunăre, pe Ruși, Tzimisces a organizat, în anul 972, o expediție împotriva lui Sviatoslav, care se întărise în puternica cetate a Silistrei. Flota bizantină, sub comanda lui Leon, a venit pe mare și pe Dunăre, până la Silistra ; iar armata de uscat, a înaintat în direcția Preslav—*Dorystolon* (Silistra).

Asediul Silistrei a început în ziua de 25 Aprilie 972 și după trei luni de lupte înverșunate, cetatea a căzut în mâinile bizantinilor, în ziua de 25 Iulie.

Iată ce scrie Gustav Schlumberger [1]) :

„Populațiunea Dorystonolului vorbea pe-atunci diferite limbi și era foarte amestecată cu elemente barbare... Dorystolon, oferea atunci cel mai îngrozitor și mai curios spectacol. Sub zidurile sale erau reunite două flote și două armate foarte deosebite. In centru, orașul cu zidurile sale înalte și acoperite cu turnuri pline de apărători, cu stradele și piețele sale pline de soldați gigantici cu vocea răgușită și sonoră, războinici străini de prin pustiurile înghețate ale Scythiei, brute groaznice, în vestminte de zale; în jurul lor, Pecenegi, Bulgari prizonieri, toate neamurile nomade, îmbrăcați cu piei de fiare...

„La Sud, lagărul vast al armatei bizantine furnicând de mii de ostași din atâtea neamuri, lunga strălucire a acestui zid minunat de scuturi și lănci fixate în pământ, mișcările cavaleriei, costumele superbe ale basileului și ale generalilor, strălucitoarea ceată de nemuritori. Spre Nord, Dunărea posomorîtă în valea sa largă ; pe țărm mii de bărci lungi, cari aduseră pe

[1]) GUSTAV SCHLUMBERGER, L'épopée byzantine, I, p. 108.

Ruşii din Kiew; mai departe flota grecească în semicerc cu pavilioanele sale de mătase, cu pânzele sale colorate, costumele de marinari... Dincolo, câmpia nemărginită, goală şi posomorîtă, până spre ceţurile Scythiei... poate cu vre-o bandă rătăcitoare de călăreţi unguri".

După Leon Diacrul şi Cedren, Sviatoslav a apărut, pe vasele sale de pe Dunăre, în fața flotei bizantine, cu o armură de aur, — apanajul împăraților din Constantinopol.

După nenumărate lupte, bizantinii au blocat cetatea. Incercând o eşire disperată, Sviatoslav angajă o luptă violentă în ziua de 24 Iulie, în jurul cetății, dar fu învins. 15.000 de Ruşi au fost măcelăriți în ziua aceea. Sviatoslav ceru pace împăratului Tzimisces, cu condiția să fie lăsat să plece în țara sa. Tzimisces primi această condiție. Hărțuiți însă în retragerea lor dramatică, de Pecenegi, Ruşii Varegi au fost siliți să rătăcească toată iarna prin Dobrogea.

Prins de un Peceneg, Sviatoslav este ucis cu o lovitură de sabie. Aşa s-a sfârşit eroul Sviatoslav, care, cel d'intâi dintre căpeteniile Slavilor, a încercat să pună stăpânire pe gurile Dunării şi pe Constantinopol...

In amintirea victoriei din ziua de 24 Iulie 973, Bizantinii numiră cetatea *Dorystolon, Theodoropolis,* de oarece sf. Teodor i se arătase, împăratului, în ajunul bătăliei. Un strateg îşi stabili reşedința în această cetate dunăreană. Patriarhul bulgar din *Dorystolon* fu desființat [1]); iar patriarhul Damian, îşi stabili noua sa reşedință, la Sofia. Silistra a rămas însă mitropolie. In timpul războaelor Bizantinilor cu Bulgarii, aceştia din urmă au ocupat o parte din Dobrogea ; dar în anul 1002 întreaga provincie dintre Dunăre şi mare, a reintrat în stăpânirea Bizantinilor.

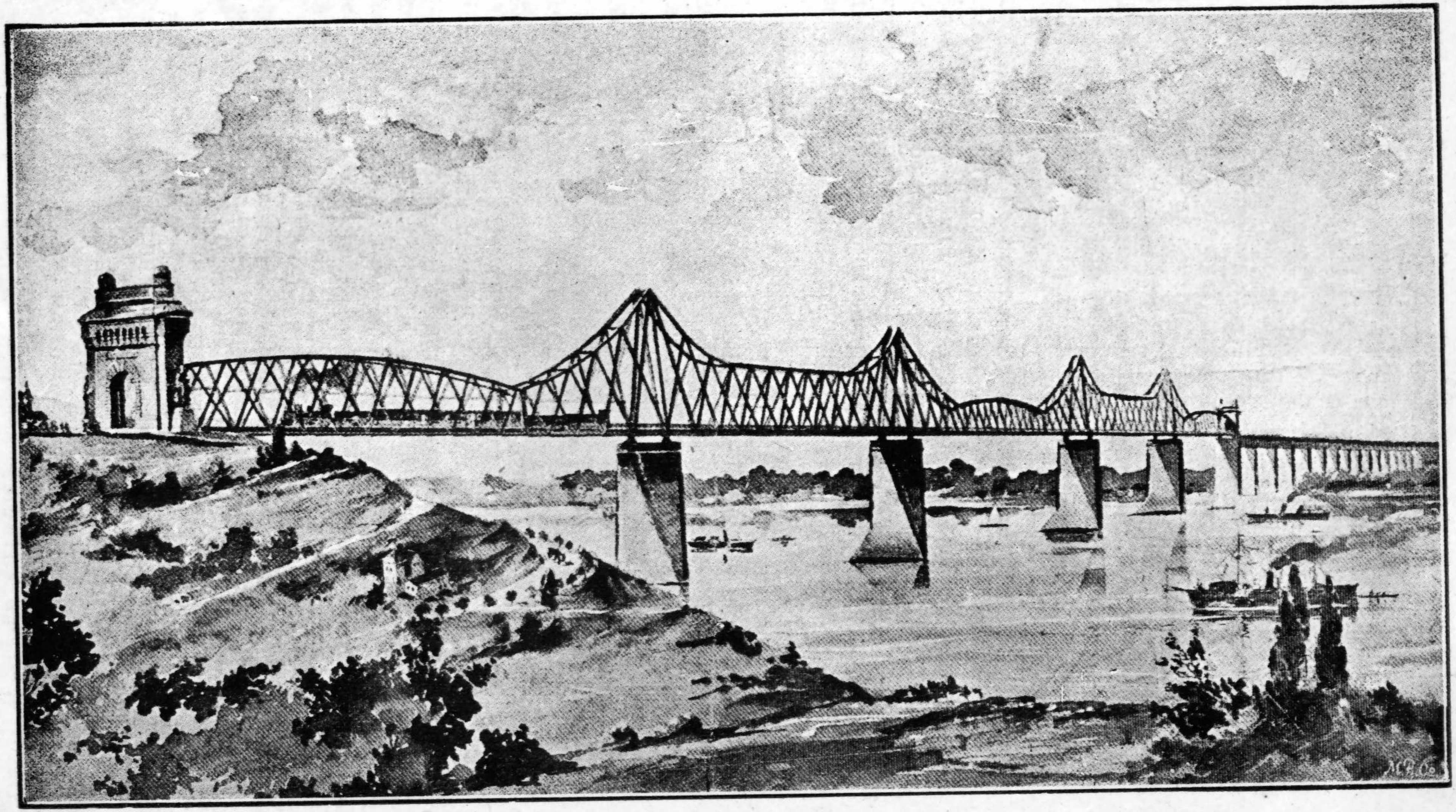
Cel d'intâi stat bulgăresc a fost desființat de Bizantini în anul 1018.

Pe la mijlocul secolului al XI-lea, în timpul când „arhontele" Dobrogei era Mihail, fiul lui Anastase, vasalul împăratului din Constantinopol, ivindu-se grave neînțelegeri între două căpetenii ale Pecenegilor — Tyrach şi Keghen — triburile conduse de Keghen, find bătute, au trecut Dunărea şi s-au refugiat în baltă. După Kedrenos, numărul Pecenegilor lui Keghen, cari se stabiliseră în balta Dunării, în apropiere de Silistra, a fost de 20.000. In urma autorizării dată de împăratul din Constantinopol, Keghen a căpătat *„trei cetăți pe malul Dunării şi o mare întindere de pământ"*.

Kedrenos nu dă numele acestor cetăți şi nici nu precizează care a fost acea „mare întindere de pământ". Probabil că în calitate de „federați" ai imperiului bizantin, Pecenegii, refugiați *înarmați* pe malul drept al Dunării, au căpătat cele trei cetăți dunărene şi o parte din Dobrogea. Faptul acesta a întărâtat pe *Tirah,* căpetenia Pecenegilor de pe stânga Dunărei, care, dorind să se răzbune pe rivalul său, Keghen, a trecut fluviul în fruntea armatei sale.

---

[1]) Acest patriarchat a fost la *Preslav*, dar Sviatoslav îl strămutase la Dorystolon (Silistra).

Marele pod de peste Dunăre (Cernavoda).

Atunci, Bizantinii, conduși de Mihail *„comandantul cetăților de la Istru“*, împreună cu Bulgarii și Pecenegii lui Keghen, s-au împotrivit. Pericolul „peceneg“ trebue să fi fost mare, de oarece, Kedrenos, spune că o flotă puternică bizantină (100 de vase), a apărut pe Dunăre, ca să oprească năvala Pecenegilor din părțile Bărăganului. Secerați vara de ciumă și iarna de un ger cumplit, Pecenegii lui Tirah, n'au mai putut continua războiul, dar nici n'au vrut să părăsească Dobrogea.

Căpetenia Pecenegilor, Tirah, a cerut, în schimbul declarației sale de „supunere“, pământ în Dobrogea. Bizantinii, slabi, au acceptat propunerea lui Tirah, așa încât Dobrogea ajunsese, de fapt, în stăpânirea triburilor pecenege.

Satul *Pecenega* de pe malul Dunărei (jud. Tulcea) a păstrat numele acestor barbari până în zilele noastre.

După sângeroasa bătălie de la *Lebunion* (1091), când din ordinul lui Alexe I Comnenul, Pecenegii au fost măcelăriți, în massă, acești barbari nu s-au mai putut reface. Rămășițele lor au făcut câtva timp acte de brigandaj în peninsula balcanică și apoi s-au contopit în massa celorlalte populațiuni slavo-bulgare.

DUCATUL PARISTRION

Cu câțiva ani înainte de bătălia de la *Lebunion* în părțile Dunărei-de-jos exista un principat quasi-autonom, numit *Paristrion.* După povestirea Anei Comneni, ducatul acesta era locuit de o populațiune *scitică,* — probabil în mare parte, românească. Capitala Paristrionului era *Silistra.* Cum ducele Paristrionului s-a revoltat împotriva împăratului Alexe I. Comneni, în anul 1087, Silistra a fost asediată de armata bizantină, dar fără succes.

Interesant este ce spune Anna Comneni, în narațiunea istorică despre asediul cetăței Silistrei : *„duas urbis arces tenebuant adhuc consaquinei Tati qui dicebantur“.*

Acel *Tati* (Tatos) din Silistra nu putea să fie de cât numele unui român, *Tatu,* — o căpetenie militară din această cetate, care în timpul asediului trecuse Dunărea în Muntenia, ca să ceară ajutorul celor „de dincolo“, — probabil Români și Cumani. Mihail Attaliates spune, că în epoca aceea, erau la Dunăre,... :

„Orașe multe și mari, cu locuitori vorbind limbi diferite și oaste destulă“. Numele șefilor aproape independenți din aceste părți se numeau : Satza, Sestlav, Tatos (Tatul), Solomon, Chalis.

Pe ambele maluri ale Dunării de jos — scrie d. N. Iorga — „pe lângă Hanii și șefii de triburi, mai stăpâneau întreaga țară dintre Dunăre și mare, din cetățile, orașele și târgurile lor : *Tatos* (Tatu) *Silistiotul, Chalis, Sestlav, Satza,* care se așezase în *Dârstor*, înaintea lui Tatu, și Solomon. Nucele arată lămurit, mai ales *Tatu, Seeslav, Solomon, populație* românească : de Bulgari poate fi vorba tot așa de puțin, ca și de Pecenegi. După câteva atacuri, care fură respinse, Impăratul nădăjduia să stabilească din nou, în acest ținut, stăpânirea romană printr'o expediție personală și astfel *Dârstorul* fù asediat din spre uscat, ca și de pe apă. Tatu scăpă pe malul stâng, pentru ca de-acolo să cheme în ajutor pe „Cumanii“, de bună-seamă în parte Români, așezați de mai înainte, dar, când el apăru în fruntea lor,

lupta hotărâtoare se şi dăduse şi Alexe se afla pe ruşinosul drum al fugii, spre Constantinopol [1])".

Cel d'intâi ducat românesc, care a luat fiinţă sub protectoratul bizantin, a fost Paristrionul acesta din regiunea Silistrei, în care Românul Tatu — o căpetenie militară — avea legături cu Românii şi Cumanii statorniciţi pe stânga Dunării.

D. N. Iorga: „Statele noastre s'au format, din nebuloasa patriarhală a juzilor şi Voevozilor, prin impulsul organizaţiilor concenratte din vecini: *cel dela Silistra subt influenţa bizantină*, cel din Argeş — mi se pare — sub influenţa cumană ?" [2]).

In anul 1094, în Dobrogea au pătruns *Cumanii*. Ei au trecut Dunărea, pe la N. şi au înaintat până la *Anchialos* (golful Burgas). Scriitoarea Ana Comneni povesteşte că nişte *Vlahi (Români)*, au vestit pe împăratul din Constantinopol de apariţia Cumanilor în Dobrogea. Bătuţi de Bizantini, Cumanii s-au retras peste Dunăre, de unde au făcut dese incursiuni în Dobrogea şi mai la sud. Din această cauză, o flotă bizantină a înaintat pe Dunăre, în anul 1148, ca să atace pe Cumani.

In timpul domniei lui Manuel Comneni, o expediţie s-a organizat împotriva Ungurilor. Armata bizantină a trecut Dunărea, pe un pod, la Isaccea... .Când s-au stabilit Tătarii între Prut şi Nistru, un grup de 10.000 de Tătari au trecut Dunărea, tot pe la Isaccea, în Dobrogea şi au prădat întregul ţinut dintre Dunăre şi marea Neagră, până la Mesembria.

In epoca aceea, după geograful arab, Edrissi, Dobrogea, sau o parte din Dobrogea, se numea *Berdjan, Borzan,* sau *Bergean.*

In timpul domniei lui Ioan Assan, Dobrogea se numea *Vlahia Albă.* Intr'un hrisov dat de Ioan Assan, negustorilor din Dubrovnic se da voe acestora să facă comerţ în deplină libertate în ţinutul *Carbonei* (Balcicului).

Pe la 1320, litoralul pontic cu „castelele" *Cavarna, Cranea* (Ecrene), *Kelia,* sau *Likostomion* (Chilia Veche), *Gerania, Drysta* (Silistra) şi *Caliacra,* erau sub autoritatea patriarhului din Constantinopol. [3]).

PRINCIPATUL LUI BALICA

Pe la 1330 a fost un mic principat, în partea de sud a Dobrogei, sub stăpânirea prinţului *Balica,* — român de origină ; iar după istoricii bulgari, cuman, sau turco-turan (? !). Capitala acestui principat a fost la *Carbona,* — Balcicul de azi.

Intr'o conferinţă ţinută la Sofia (Februarie 1928), prof. Matafcief a făcut următoarele consideraţiuni :

[1]) N. IORGA, Istoria Românilor, vol. I, Buc. 1922, p. 116. Revista Istorică, 1919. p. 103 şi urm.

[2]) *N. IORGA*, Imperiul Cumanilor şi domnia lui Băsărabă". Acad. Rom. Mem. secţ. ist. Tom. VIII. Mem. 3. 1928.

[3]) *Miklosich & Müller*, Acta Patriarchatus Constantinopolitani, 1, 95. *Hurmuzaki-Iorga*, Docum. XIV, 1. D. *Onciul*, Mircea cel Bătrân, Ed. Acad. Rom. Buc. 1918.

„In anul 1330 Dobrogea se despărţi într'un principat deosebit. Ea încercă să se apere chiar şi de influenţa Patriarchului din Târnova. Prinţii dobrogeni vroiau în modul acesta să ajungă cu totul independenţi, întru cât Patriachul era în subordinea politicei bulgare, — Ţarul. De fapt, Dobrogea s-a separat, devenind principat de sine stătător şi cu politica sa aparte în timpul prinţului Balica, care era de orgină cuman".

Ca şi *Paristrionul* de la Silistra — început de principat românesc, — care a fost, la originea sa un ducat aflat sub dependenţa imperiului bizantin ; de sigur că şi principatul lui Balica, din regiunea Carbonei, a fost la originea sa, un mic ducat sub aceeaş dependenţă. Dacă Balica ar fi fost bulgar, el ar fi avut interesul să lege relaţiuni strânse, atât cu ţarul bulgăresc, din venitătate, cât şi cu patriarhul din Târnova, ori, el a urmărit o politică opusă, — ceea ce dovedeşte caracterul particularist şi chiar „românesc" al principatului său. Balica s-a amestecat şi în afacerile de la curtea imperială din Constantinopol, de oarece, în anul 1346 el a trimis pe fraţii săi — Teodor şi Dobrotici — cu 1000 de ostaşi aleşi în ajutorul regentei Ana, mama împăratului Ioan V Paleologul, împotriva lui Cantacuzino, pretendentul la tronul Bizanţului.

Reese din acest fapt că Balica avea alianţă cu Bizantinii, dacă nu era, chiar în slujba lor. Trupele de elită, comandate de cei doi fraţi, Teodor şi Dobrotici, au luat câteva cetăţi depe coasta M. Negre şi după victoriile câştigate, au fost primiţi, în Constantinopol, cu mari onoruri. Dobrotici — mai norocos — a luat de soţie pe fata sfetnicului imperial, Apokantos, şi a fost numit generalisim al armatei. După d. N. Iorga [1]) Dobrotici a suferit apoi o înfrângere la Selembria, unde s-a luptat cu trupele bizantine, aflate în serviciul pretendentului la tron, Cantacuzino şi care au fost comandate, tot de un român, Farcaş. Dobrotici a rămas însă stăpân pe cetăţile de pe coasta M. Negre, — afară de *Midia*, care a fost cedată lui Cantacuzino. Nu se ştie precis când a murit Balica. D. N. Iorga crede că înainte de anul 1357, Balica murise şi după dânsul a venit, Dobrotici, care, câtva timp a fost *„stăpânitorul litoralului Mărei Negre şi a Zagorei"*.

PRINCIPATUL LUI DOBROTICI

După un document din Iunie 1357 [2]) Dobrotice stăpânea în acel an fortăreţele *Coziac (Kozeakon)* şi *Emmona*, pe care, Jirecek le-a identificat cu Cosachioi şi Emine din Bulgaria. Bavarezul Schiltberger, care a călătorit prin Dobrogea în acea epocă, pretinde că principatul lui Dobrotici ar fi fost a III-a Bulgarie, (celelalte două erau a ţarilor Şişman şi Sracimir) care avea capitala la *„Kallacerka"* (Caliacra). Informaţia lui Schiltberger este greşită, în ce priveşte caracterul bulgăresc al principatului lui Dobrotici. Acest Dobrotici — după Cantacuzino — a avut titlul de „arhonte prinţ" şi apoi acela de „despot".

---

[1]) *N. Iorga*, Veneţia în Marea Neagră, I. Dobrotici. Anal. Acad. Rom. Seria II. Tom. XXXVI. Buc. 1914.

[2]) *Acta patriarchatus Constantinopolitani* MCCCXV—MCCCCII, e codichibus manuscriptis Bibliotecae. Palatinae Vindobonensis, 1860—1861. Mikiosich şi Müller.

Nu este un caz excepţional quasi-independenţa ducatelor, sau principatelor, de la Dunăre şi M. Neagră *(Paristrion ; principatele lui Balica şi Dobrotici)*. In Asia Mică, *Trebizonda,* la sfârşitul sec. XII-lea, s-a organizat sub familia aristocratică a Gabras-ilor, într'un principat feodal independent. La începutul secolului următor, Leon Sguros, ca şi Balica, sau Dobrotici din ţinuturile dobrogene, domnea ca un adevărat senior feodal, în Nauplia, Argos, Corint, ba chiar şi în Atena. [1])

Charles Diehl spune că pretutindeni, în limitele imperiului bizantin, se găseau mari domenii stăpânite de seniori, de aşa zişi „arhonţi" care aveau armata lor proprie ; iar teritoriul lor, ca şi autoritatea lor, nu erau contestate.

Acestor „arhonţi" împăraţii din Constantinopol, le recunoştea privilegiile, ba chiar le oferea un loc în rândurile nobleţei de la curtea lor.

Să nu uităm apoi că în secolul al XIV-lea, lupta de clase, între aristocraţie şi elementele ridicate de jos, se înteţise şi luase caracterul unei mişcări revoluţionare. In memoriile sale, Cantacuzino, pomeneşte de numeroase turburări, urmate de jafuri şi asasinate, întâmplate în oraşele imperiului. In această epocă turbure au apărut principatele quasi-independente de la Dunăre şi Marea Neagră. Dobrotici, ca şi Balica, a profitat de acest „vânt revoluţionar", de aceste agitaţii, cari slăbeau imperiul bizantin şi a organizat principatul quasi-independent, cu caracter feodal, în Dobrogea de sud, pe care l-a mărit apoi, prin anexarea teritoriilor de la N.

Kalkokondylas şi *Leunclavius* înglobează în ţinuturile dobroticene: Varna şi regiunea din apropiere numită *„Dobritze"*.

După d. Const. Moisil „de fapt, „despotatul" lui Dobrotici coprindea litoralul mării dintre Masembria şi Kalliakra, împreună cu ţinutul dimprejur, adică cu stepa ce se întinde până în bălţile Dunării la est şi munţii Babadagului la nord. Intr'un anumit timp autoritatea despotului s'a întins şi asupra Chiliei şi probabil şi asupra litoralului dintre acest oraş şi Kalliakkra, dar în aceste părţi a găsit rivali puternici în „Genovezi".

Dobrotici, a fost atacat de Bulgari şi a perdut teritorul cuprins între Varna şi Messembria. Din această cauză capitala principatului a fost strămutată la Cavarna, în 1366 [2]).

Numele lui Dobrotici este amestecat apoi şi în arestarea împăratului Bizanţului, Ioan V. Acest împărat pe când se înapoia dela Buda, în ţara sa, a fost închis la Varna, din ordinul lui Şisman, Ţarul bulgăresc, în înţelegere cu Dobrotici. Din această cauză, o expediţie s-a organizat de contele Amedeu de Savoia, vărul lui Ioan V, pentru eliberarea împăratului, împotriva lui Dobrotici. Varna a fost asediată. Cum locuitorii Varnei, ca să scape de consecinţele asediului, au cerut eliberarea lui Ioan al V-lea, Dobrotici ar fi cedat şi împăratul a fost scos din închisoare.

Un alt război a avut Dobrotici cu Genovezii, care îi luaseră Chilia în anul 1381. In timpul acestui război, Dobrotici, a murit, probabil, în anul 1386. *Ivanco*, fiul lui Dobrotici, a încheiat pacea cu Genovezii în portul „genovez" Pera (Constantinopol) în ziua de 24 Mai 1387.

---

[1]) *Charles Diehl*, Byzance,. Paris, 1928.

[2]) *N. Iorga*, op. cit.

Vezi şi *W. Müller*, The Gattilusy of Lesbos, Byzantinische Zeithschrift. 1913, p. 409.

Prin acest tratat, Ivanco a acordat mai multe privilegii Genovezilor în porturile dobrogene.

Genovezii, profitând de slăbiciunea imperiului bizantin, care nu mai avea nici flotă de războí, nici flotă comercială, odată stăpâni pe portul Pera, au luat în exploatare căile maritime ale M. Negre și Dunărea, de la gurile sale până la Calafat. Veneţienii, concurenţii Genovezilor, au căutat și ei să pună stăpânire pe aceste căi maritime și fluviale. Așa se explică pentru ce Mircea-cel-Bătrân, când a luat în stăpânire Dobrogea și gurile Dunării, în porturile principale de pe coasta M. Negre și de pe malurile Dunării, a găsit instalaţi pe Genovezi, care făceau un comerţ întins și aveau organizate comptuare.

In timpul domniei lui Mircea-cel-Bătrân circulau pe Dunăre și pe M. Neagră vase românești.

DOBROGEA ROMÂNEASCĂ SUB MIRCEA-CEL-BĂTRÂN.

După Onciul [1]), pe când Ivanco, stăpânea numai împrejurimile Varnei, „partea de miază noapte a ţării lui Dobrotici, numită apoi Dobrogea, era în stăpânirea lui Mircea, domnul Ţării Românești. Titlul lui Mircea, relativ la Dobrogea, din 1387, se repetă și în alte hrisoave până la sfârșitul domniei lui.

In calitate de stăpânitor a acestei provincii, Mircea avea *emblema despotatului, pajura bizantină,* cum se vede în chipul lui dela Cozia, — ceea ce ar dovedi că și cu învoiala împăratului din Byzanţ, el a luat Dobrogea.

Mircea, avea ca soţie, sau ca mamă pe principesa bizantină, Calinchia.

După diplomele latinești, Mircea avea titlul de : Despot al ţării lui Dobrotici și Domn al Dristorului" *(terrarum Dobrodicii Despotus et Tristri Dominus)* [2]).

Intr'un document turcesc se spune că Șisman, ţarul bulgăresc, ar fi stăpânit Silistra în 1388, căci în acest an, prin tratatul încheiat, la Iamboli, cu Sultanul Murat, i-a închinat Șisman acest oraș „cea mai însemnată din cetăţile și orașele sale și ca mărime și ca alte însușiri, precum strălucirea clădirilor, mulţimea locuitorilor și chiar întăriturile ei [3]).

De fapt, Silistra, dar numai Silistra, a fost luată de Mircea, dela Șisman, ţarul bulgăresc, înainte de anul 1387. Așa se explică pentru ce în titlurile lui Mircea se face o deosebire între Silistra și ţinuturile de la Dunăre la Marea Neagră.

(Silistra a fost luată de la Bulgari, iar celelalte ţinuturi, au aparţinut lui Dobrotici). După anul 1388 și până la 1390, Silistra a fost în stăpânirea Turcilor, dar în anul 1390, Mircea se intitulează iarăși stăpânitor al Silistrei. După ce Mircea a luat parte alături de

---

[1]) *D. Onciul*, Mircea cel Bătrân, Ed. Acad. Rom. Buc. 1918.
[2]) *Jirecek*, Geschichte der Bulgaren, 1876, p. 320 și urm.
N. Iorga, Veneţia în Marea Neagră, I, Dobrotici, An. Acad. Rom. Mem. Secţ., Ist. XXXVI, 1914.
[3]) *N. Iorga*, (Chilia și Cetatea Albă, p. 64).

cruciați, în războiul contra Turcilor, aceștia au reluat Silistra, pe care au stăpânit-o între anii 1391—1392.

Cetatea Silistrei a căzut iarăși în stăpânirea lui Mircea în anul 1393.

Fotino [1]) a găsit într'o însemnare veche a serdarului Constantin Chițoreanu, următoarele titluri ale lui Mircea cel Mare :

„*Drept credinciosul întru Hristos Dumnezeu, pietosul și iubitorul de Dumnezeu, Mircea-cel-Mare, Domn cu mila lui Dumnezeu* și singur Stăpânitor *a tot pământul Ungrovlachiei și de dincolo de munții Carpați, până în pământul tătăresc* (Basarabia), *Herțeg* (duce) Almașului, Domn *al Banatului despre Apus, Stăpânitor ambelor laturi ale Dunării până în Marea Neagră și domn al cetății Drâstorului și al tuturor țărilor și orașelor până în hotarele Adrianopolei. Anul dela facerea lumei* 6901. (1393)".

Intr'un „titulaș" „scos după un hrisov al mânăstirei Brâncoveni de peste Olt" de Radu Bălăceanu, fiul lui Constantin Bălăceanu bil vel stolnic în anul 1776 (Noembrie 10) și apoi transcris de arhimandritul Sofronie, în 1781 (18 Ianuarie) în condica mânăstirei Cozia, cetim:

„Eu cel întru Hristos Dumnezeu bine-credinciosul și bun creștinul și iubitorul de Hriștos, Io Mircea Voevod și Domn, cu mila lui Dumnezeu și cu dumnezeească dăruire Oblăduitor și Domn Stăpânitor a tot pământul Ungrovlahiei și peste munții plaiurilor și încă și până la Țara Tătărască și Almașului și Făgărașului, Herțeg și Domn al Banatului despre apus și *Stăpânitor a amândoror părțile Dunării până la Marea cea mare și al cetății Dârstorului, stăpânitor și până în hotarele Odriului și tuturor secuilor Șpan*" [2]).

In anul 1393, Bulgaria a fost desființată fiind luată în stăpânire de Turci și Țarul bulgăresc Șisman, detronat, a fost băgat în închisoare. Turcii au ocupat atunci Dobrogea [3]) pe care au stăpânit-o până la anul 1403, când, în urma păcei încheiată cu Mircea-cel-Bătrân, Sultanul a restituit-o Domnului Țării Românești.

„Zistova capta, processit ulterius cum exercitu versus illas *arces et castella quae olim Transalpini Valachi Danubium traiicentes occupaverant* in Bulgaria et nullo labore, praesidiariis in captivitatem abductis *omnia recuperavit*". El mai spune că Sultanul Baiazid, a cucerit, Silistra, în anul Hegirei 795 (16 Noembrie 1392—4 Noembrie 1393). Aceeaș dată o dă Leunclavius în *Annales othmanidarium*, p. 15 : „Silistriam et Empolin suo subiecit impero, quod quidem accidit anno 795".

In diploma din anul 1406, Mircea are titlul de *„autocrat al amândoror malurilor pe toată Dunărea până la Ochean (Mare) și al orașului Silistrei"*. (Diploma, în Venelin).

Mircea-cel-Bătrân a stăpânit Dobrogea și în anul 1415, după cum o dovedește importantul chrisov din 10 Iunie 1415 descoperit de N. D. Spineanu, institutor din Turnu-Severin și despre care s-a ocu-

[1]) D. FOTINO, *Istoria generală a Daciei*, trad. de G. Sion. București, 1859, III, p. 216. Nota I.

[2]) Condica mânăstirei Cozia. Arhivele Statului. N. 18. f. 6).

[3]) După cronicele turcești Bulgaria ar fi fost supusă definitiv de turci în anul 1388. Leunclavius înregistrează și el aceeaș dată, în loc de 1393 și spune că Turcii au ocupat și posesiunile lui Mircea de peste Dunăre :

pat Ioan Bogdan [1]). Documentul acesta e relativ la o danie pentru satul Beala (azi Bala-de-jos) din jud. Mehedinți. Iată titlul lui Mircea din acest chrisov :

„In Cristos Dumnezeu credinciosul și de Cristos iubitorul și de sine stăpânitorul Io Mircea, mare voevod și domn, din mila și darul lui Dumnezeu stăpânind și domnind peste toată țara Ungro-Vlahiei, și peste părțile de peste munți și spre cele tătărești *și peste amândouă malurile Dunărei întregi până la marea cea mare și domn al cetății Dârsterului...*".

Veneţienii au cerut Sultanului, Baiazid, urmaşul lui Murad bei „ca unui moştenitor al Bizanţului la Marea Neagră — atunci când Mircea moştenise pe Dobrotici la Marea Neagră — deschiderea tractelor de grâne şi a schelelor sale" [2])

In „Titlul lui Mircea-cel-Bătrân și posesiunile lui" („Convorbiri Literare", Anul XXXVII, N. 3, 1903), D. Onciul, scrie :

„Sub urmașii lui Mircea, titlul întreg de documentele lui nu este constatat decât o singură dată. El se află într'un chrisov pentru mănăstirea Cozia, dat din partea lui Mihail I (1418—1420) și schimbat apoi pe numele lui Radul II (1421, 1424—1427, 1437), cu anul 6927 (= 1419) adăugat mai pe urmă. Fără Silistra, titlul întreg al lui Mircea mai reapare odată într'un chrisov al fiului său Radul pentru Cozia, din 1 Iunie 1421 [3]). Celelalte documente cunoscute dela Mihail (atât ca coregent al tatălui său Mircea, cât și ca domn) dela Radul cu tilul cel scurt.

După anul 1420 Dobrogea a fost cucerită de Turci, care au stăpânit-o până la 1878, când ea a reintrat sub dominaţia României.

DOBROGEA SUB DOMINAŢIA TURCILOR

Turcii când au ocupat Dobrogea, au găsit multă populaţie românească în această provincie.

Domnii români n'au uitat însă drepturile lor asupra acestui ţinut şi au organizat mai multe expediţii peste Dunăre, împotriva Turcilor. In anul 1427, Dan, Domnul Ţării Româneşti, a atacat cetatea Silistrei, pe care a distrus-o.

O parte din Dunărea-de-jos şi gurile acestui fluviu au rămas câtva timp în stăpânirea românilor moldoveni. La Chilia şi Cetatea-Albă, fălfăeau steagurile domnilor Moldovei.

---

1) *Ioan Bogdan*, Un Chrisov al lui Mircea-cel-Bătrân, Ac. Rom. Mem. secţ. Ist. Tom. XXVI, N. 4. Bucureşti, 1903.

2) *N. Iorga*, op. cit.

3) Condica veche a Coziei I, f. 249 sq. (Arch. St.) : *„Eu cel întru Hs. Dumnezeu binecredinciosul și binecinstitorul și de Hs. iubitorul și însuș stăpânitoriu Io. Radul marele voevod și domn, cu mila lui Dumnezeu stăpânind și domnind toată țara Rumânească și preste munți, încă și spre părțile tătărești, și herțeg Almașului și Făgărașului, și stăpânitoriu Banatului ceiui dela Severin. și* PRESTE DUNARE PANA LA MARIA CIA MARE".

Un chrisov al lui Mihail, cu data de 16 Iulie 6926 (= 1418) și cu titlul : *„Domnul Țării Românești și munților și către țara tătărască și amândouă părțile de dincoace și peste Dunre până la Poarta de Hier și până la marea Neagră"* este citat în Cronologia tabelară.

(N. IORGA, *Operele lui Constantin Cantucazino*, p. 22).

Cavalerul burgund, Walerand de Wavrin a fost câtva timp, după bătălia de la Varna (1444) comandantul vaselor cruciaților pe Dunărea românească și în alianță cu Românii, a atacat cetățile turcești : Silistra, Turtucaia, Giurgiu.

In interesanta cronică a lui Wavrin [1]) se spune că împreună cu Românii *(Vallaques)*, cruciații au atacat un oraș care se numea *Triest* (Drâstor, Silistra) *„qui, autresfois, avoit esté prinse et ruynee des Vallaques, et n'y avoit gueres de muraille entiere ; mais fort estoit remaisonnee et repeuplee : si etoit ung passage quy grandement grevoit an pays de la Vallaquie...“* După aceea, cruciații în alianță cu Românii au atacat și cucerit *„Tour Turain“*. (Turtucaia), *„Georgye“* (Giurgiu) și *„Rossico“* (Rusciuc). Warvin numește Turtucaia și *„Chasteau Turquant“*.

Iată cum era cetatea *Tour-Turain,* sau *Chasteau Turquant,* după cronica lui Wavrin :

„Ce Chastel Turquant, seant sur la rive de la Dunoe, estoit de quatre pansd e mur en quarrure, en telle maniere que à chascune des trois quarrés avoit une petite tour, et à la quatriesme quarre desdis pans de mur y avoit une grosse tour quarree quy estoit massice, bien de dix piedz de hault. Et y montoient les Turcqz par une montee de bois, quy estoit toute couverte de grandes plates plures de bois, ainsi qu'on les poille quant les arbres sont en seve. Et il y avoit, par deseure, ung grand bacicol, et grandes allees d'aisselles de bois, duquel bacicol se deffendoient fort les Turcqz ; et par derriere estoit la basse-court, qui avironnoit les trois pans de mur et la tour, et y avoit grans fosses et pallis de bois entour ycelle“.

Asaltul cetăței Turtucaiei a început în noaptea Sf. *„Jehan Decollace, l'an mil* IIII-e et XLIV“. De la Turtucaia, crucații, pe vasele lor și Românii pe „monolixele“ lor, au pornit, în susul Dunării, spre cetatea *Jeorgie* (Giurgiu), pe care au luat-o cu asalt.

Vlad Țepeș a atacat și el cetățile din Dobrogea : Turtucaia, Rașova, Cartal, Hârșova, Măcin, Oblucița (Isaccea) Novosela (Ieni Cale) și a așezat într'ânsele pe căpitanii săi [2])

In cronica istoricului turc, Seadedin, tradusă în frunțazește de Antoine Galland, profesor și lector regal, în limba arabă (1710) se povestește expediția Sultanului Baiazid din anul turcesc 890 (1485) [3]) pentru cucerirea Chiliei și a Cetății Albe. Sultanul Baiazid în fruntea armatei sale a străbătut Dobrogea (Dobrugeh) și a trecut Dunărea (Tuna) pe la Isaccea (Isaac).

In anul 891 (1486) sultanul Baiazid a dat ordin guvernatoru-

---

[1]) Enchiennes chroniques d'Engleterre, par Jehan de Wavrin etc. par M-lle Dupont, II, Paris 1859. Publ. de d. N. Iorga, câteva capitole în Bulet. Comisiei ist. a României, Vol. VI, 1927.

[2]) *I. Bogdan*, „Vlad Țepeș“.

[3]) Anul corect 1484 (889). Vezi : *„Ștefan cel Mare și Turcii“* de I. Ursu, Buc. 1914. p 202.

„Enfin s'estant mis en chemin il passa par le pais de Dobrougeh et se rendit sur les bords de Tounah qu'il passa en batteau au passage d'Isaak le 2 dum ois de Gemandi el Akir“

Anul 889 Gemadi El Akhır începe la 26 Iunie.

lui din Silistra, Balibeg, să intre în Moldova, spre a opri pe Ștefan cel Mare să recucerească Chilia. Seadedin scrie :

„Apres que le Kival de Leh se fut honteusement retiré dans son Roiaume, Sultan Baiazid voulant lui faire sentir ses efects de sa vengeance fit general d'armée Balibeg, gouverneur de Silistrech et lui comanda d'aller porter la guerre jusques dans ses estats a la teste de la plus part des gouverneurs de Romelie. Bali pour executer la volonté du Sultan assembla une armée de quarante mille hommes ,et se mit en campagne. Aiant passé le Tounah au sortir des terres de son gouvernement il entra dans le pais de Bogdan". (Moldova).

Indată după luarea în stăpânire a Dobrogei, de către Turci, s-au stabilit în această provincie *Tătari, Turci* și *Țigani*. Tătarii erau așezați în lagăre permanente. In caz de război, ei erau la dispoziția comandamentului turc. Țiganii, care invadase Moldova și apoi Țara Românească, la începutul sec. 15-lea, au trecut, și în Dobrogea, în formațiuni nomade și o parte s-a stabilit, în sate, ca meseșugari. In timp de război, Țiganii furnizau trupelor turcești o parte din materialul de război, lucrat de dânșii. *Românii* au rămas în Dobrogea, mai cu seamă în regiunea dunăreană.

In anii 1593—1595, Mihai Viteazul a făcut o expediție peste Dunăre, în Dobrogea. El a cucerit cetățile de pe malul drept al Dunării. Călărimea lui Mihai a străbătut toate târgurile și satele dobrogene.

In cronica lui *Baldasaris Waltheri* [1]) din 1599 se spune următoarele despre această expediție a lui Mihai Viteazul în Dobrogea :

„Capitaneus Kiral Albertus, ut vulgo vocatur, cum Ungaris, Cosacis, Walachis, etc. in illa Danubii relictus ripa III. Calendas Ianuarii Wistowam, deinde Orechowam oppida, plurimis morte multatis, itidem du cineres redigit ; similique animi feruore alias ut Czirwonam, Wodam, Rosgradum, Babam, Oblocziczam civitates ex altera Turcarum parte, nec non vicinam iis Smihel, ad Danubii in Pontum Euxinum se exonerantis ostium sitam, et quatuor a Cili vel Kilia urbe in Bessarabia vel antiquissino Comitatu, Cili municipato, militaribus distantem, quanquam non evdem omnes tempore satis misere, prout in commemoratae Legationis Polonicae transitu Anno 1597. Mense Augusto vidimus, vastat".

(„Iar căpitanul Kiral Allbert, precum se chiamă în comun rămase cu mulţi unguri, cazaci, români ș. a. pe acel mal al Dunării. Dânsul, la 30 Dec. preface în cenușă Vistova (Șiștov), apoi Orehova (Rasova), omorând o mare mulţime. Tot cu acea inimă înflăcărată pradă înfricoșător, de și nu în acelaș timp și alte cetăţi, precum Cernavoda, Rasgrad, Baba (Babadag), Oblosiţia, (Isaccea), despre partea turcilor ; nu mai puţin vecinul Ismail, intemeiat la gura Dunării, la depărtare de 4 miliare de Chilia Basarabiei. In această stare de plâns am văzut noi această cetate în luna August 1597").

„In latissimis ultra Danubium *campis Dobrucensibius a Ponto Euxino* versus Ungariam, et a Danubio, Pronnadiam Bulgariae cinitatem usque sese extendentibus, Poloniae legatis atque mercatoribus, Constantinopolim euntibus, sex vel plura in frequentibus at vilibus villis, Turcis permistorum tartarorum millia fixas obtinent sedes : et ad quoduis Sultan Turcici mandatum tenentur esse parati".

(In câmpiile largi ale Dobrogei, peste Dunăre, ce se întinde dela M. Neagră spre Ungaria și dela Dunăre până la Provadia Bulgariei, pe unde e

---

[1]) *Brevis et Vera Descriptio Rerum ab Illust. Ampliss, et Fortiss.* etc. Baldassaris Waltheri Inn S. 1599. Gorlicii. Typis Iohannis Rhambae.

locul de trecere al ambasadorilor și negustorilor Poloniei când se duc la Constantinopol sunt așezați cu locuințe în dese, dar mizerabile sate, peste 6000 de tătari, amestecați cu turcii, îndatorați să stea gata la orice ordin al Sultanului turc, dar mai cu seamă es la oaste, sau mai bine zis la pradă cu Hanul prințul hordei tătărești".).

Nicolae Bălcescu spune că în luna Decembrie 1594, Mihai, împreună cu generalul ungur Albert Király, „se gătiră îndată de oaste și mai întâiu acesta, din porunca domnului, asediă Orașul de Floci, ce era neîntărit, și-l arse din temelie (10 Decembrie 1594), după ce ucise pe toți cei ce se închinau în numele Turcilor și cari nu apucaseră a fugi. După aceea Mihai porni pe Dunărea înghețată și se apropiă la 1 Ianuarie 1595 de Hârșova ,oraș bogat și întărit, cale de o zi de Brăila, pe care Carol și Ludovic, regii Panoniei îl împresurară cu ziduri. Aci îi ieși înainte o oaste de 7000 de Turci, alcătuită de garnizoana cetății și de alți Turci din Bulgaria. Pe ghiața Dunării se dete o bătae sângeroasă pentru ambele părți, în care Turcii fură zdrobiți și împrăștiați ; Românii biuitori se suiră pe scări, săriră în cetatea Hârșova, o arseră și o prădară. Prada făcută în acest oraș fu așa de mare încât Românii trebuiră să treacă Dunărea spre a-și duce în țara lor avuțiile ce-i împovărase. După ce-și mai întăriră puterile zdrobite de frig, Mihai cu ostașii săi, la 6 Ianuarie, trecu iarăși Dunărea și se îndreptă spre Silistra, oraș mare și frumos locuit de negustori bogați, cari trăiau fără grijă, bizuindu-se pe puterea cetățuei. După un asalt groaznic, în care asediații nu stătură mai puțin vitejește, decât asediatorii, Românii o cuprinseră și o deteră în foc și pradă. Cetățuia, însă, nu o putură lua, lipsindu-le artileria. Românii găsiră atâta pradă în acest oraș, în cât își dobândiră veșminte pentru vecie, zice un contimporan"[1]).

In ziua de 8 Ianuarie 1595, Banul Mihalcea, din ordinul lui Mihai Viteazul, a pustiit Silistra. La 1/16 Martie 1595 o oaste românească, în care se aflau și unguri, a atacat și a distrus aceeaș cetate. După I. Sârbu, a fost numai o singură expediție organizată de Mihai, împotriva Silistrei, — aceea din Ianuarie 1595. [2])

Ca să supravegheze și să lupte împotriva Moldovenilor și a Polonilor, Turcii au așezat pe Tătari în Bugeacul basarabean și au înființat un *„beglerbegat"* din care a făcut parte și Dobrogea. [3]). După Mihai Viteazul, alt domn al Țării Românești, *Radu Șerban*, în anul 1603 a cucerit Silistra [4]) și cetățile celelalte de pe dreapta Dunărei și a ocupat o parte din Dobrogea.

In anul 1672 o armată numeroasă turcească, sub comanda Sultanului Mahomed IV, a trecut pe un pod de vase, Dunărea, pe la *Saktce* (Isaccea), în Moldova. „Saktce" se numea mai înainte *Oblucița,* sau *Obluciția.*

In acea epocă, pe lângă cetățile dunărene, mai erau, în Dobrogea, cetățile întărite de Turci : *Carassu* (Megidia de mai târziu), *Babadag, Tulcea, Stragia* [5]), despre care pomenește Tomas Alberti. Acest Albetri a călătorit în anul 1612 în Dobrogea.

Babadag, a fost după Silistra,reședința pașei din Silistra, care

[1]) N. BALCESCU, Istoria Românilor, p. 59.

[2]) I. SARBU, Istoria lui Mihai Viteazul, p. 211

[3]) N. IORGA, Chestiunea Dunării, p. 107.

[4]) El a trecut cu 12.000 de Români și 2000 de Secui și a luat din Silistra o pradă mare, precum și 17 steaguri turcești.

[5]) TOMAS ALBERTI : „villa grandissima abitata la piu parte da Valahi". Probabil *Straja* despre care amintește I. Ionescu dela Brad că a fost înainte de 1850.

era însărcinat cu paza și întărirea provinciilor de la nord ale imperiului otoman (întreg ținutul Bulgariei de azi, Dobrogea și sudul Basarabiei). D. N. Iorga spune că până pe la 1600 „Pașii de Silistra s-au ales dintre personalitățile cele mai bine înzestrate ale împărăției turcești, oameni înrudiți cu familia Sultanului, foști mari viziri, favoriți ai stăpânului împărătesc. [1]) Matei Basarab și Vasile Lupu, unul numit, celălalt ajutat pentru numirea sa de Abaza Pașa, care jucase pe vremuri un mare rol la granița Persiei, au trecut de la un capăt la altul al domniei lor, sub scutul, ca și sub amenințarea Pașei de Silistra. Toate hotărîrile se îndeplineau în rândul întâi prin acest pașă. El a hotărît și în luptele dintre Matei și Vasile Lupu. Subt un Pașă de Silistra, Turcii au ocupat Bucureștii pe vremea lui Constantin Șerban, urmașul lui Matei și a lui Mihnea al III-lea.

In sfârșit, la Silistra a fost chemat, după o scurtă domnie credincioasă Ghica Vodă bătrânul și de aici expediat la Constantinopol.

Încă în războiul ce se deschisese după 1670, Silistra își păstrase însemnătatea și Sultanul Mahomed IV petrecea acolo, aproape de oștile sale, în iarna anului 1677—8". [2]) După aceea reședința Pașei de Silistra a fost la Babadag. Dimitrie Cantemir, spune că „toți Pașii cărora le este încredințată apărarea provinciilor nordice ale imperiului otoman se numesc Pașa de Silistra ; reședința lor este însă la Babadag". Un seraschier de Babadag, Daltaban Mustafa Pașa, în unire cu Arap Pașa, guvernatorul Trebizondei, a trecut Dunărea, în fruntea armatei turcești, pe la Isaccea, în ziua de 25 Mai 1692, dar după 30 de zile s-a înapoiat, fără să fi putut lua cetatea Orheiului din Moldova. Acest Daltaban Mustafa Pașa, a stat patru ani la Babadag.

MANGALIA PE LA MIJLOCUL SEC. XVII. — Călătorul Evliia Celebi, care a vizitat *Mangalia* pe la mijlocul sec. al XVII, dă următoarele interesante informații asupra acestui oraș :

„E un oraș foarte vechi. Situația sa este frumoasă... De oarece Gazi Umureia—Adje—Iacuboglu a întâmpinat greutăți în timpul cuceririi orașului în 1392, sub domnia lui Baiazid Fulgerul, el a distrus cetatea. Astăzi este un oraș frumos și înfloritor. El este un *vacuf* și se administrează de *mutevcli*. Este deasemenea o *caza* a districtului Dobrogea Silistria, în fruntea căreia e un *paia* plătit cu 300 de *acceas*. Cadiul primește cinci pungi.

Mangalia are *un serdar* comunal, un *muhtesib* comunal și un *subașa*.

Sunt mulți negustori care trăesc în case solide de frica cazacilor. Majoritatea oamenilor de seamă din localitate sunt *Lazzi* ai căror strămoși au fost sclavi.

Lazzii au un proverb: „Dacă cineva n'are posibilitatea să meargă la Meca, trebue să meargă la Mangalia, pentru că acolo este adevăratul *hagialâc* al nevoiașilor. Sunt de asemenea mulți greci și evrei. In fața judecătorului se pledează în permanență procese între evrei și lazzi...

Moscheea cea mai importantă este aceea a lui Esmalab Sultan. E o construcție bine luminată cu mulți credincioși cum nu se găsește aiurea...

---

[1]) Printre Pașalele de Silistra au fost Murteza, Mahomed Abaza, Kenaan, Siavuș, Kadăr, Fazlâ, Ibrahim, Ipsir, Mustafa, Nazuf, românul Ilieș, fiul lui Petru IV Rareș, Cantemir (1622), Murad, Soliman ș. a.

[2]) N. IORGA, Chestia Dunării, p. 196.

Sunt 7 școli primare, trei hanuri, 300 magazine și o mică capelă a dervișilor...

Orașul are 7 cafenele și trei sute de magazii în port și alte locuri, căci este un centru comercial. Hanul cel mai bun este acela al serdarului.

In raport cu mărimea orașului numărul magazinelor este mic.

„Portul este mare. Se face export pentru Constantinopol. Fiind deschis în partea de sud-est, valurile sunt foarte puternice și vasele pornesc când au încărcat mărfurile lor.

In antichitate a fost aci un port mare cu două eșiri. Chiar azi se văd în fundul mării pietrele molului, mari cât munții.

In vecinătatea orașului sunt grădini și vii. In partea de vest se înalță o mică *teke*, (capela dervișilor) numită Muharem. — Baba" [1]).

In cursul secolilor XVIII și XIX, Dobrogea a fost, dese ori teatrul de operațiuni în războaele necurmate dintre Ruși și Turci ; precum și ținut de pradă pentru bandele de cerchezi, de lazi, sau de turco-tătari, când autoritatea pașalelor de Silistra, sau ale „aianilor de Dobrogea" — comandanții ienicerilor — scăzuse. In anul 1772 o luptă s-a dat la Silistra între Ruși și Turci. Rușii n'au putut lua însă această cetate. După doui ani, Rușii, sub comanda generalilor Romantzov, Kamensky și Șuvaroff, au atacat și au cucerit Silistra, după care s-a încheiat pacea între Ruși și Turci, în micul sat, *Kuciuk Kainargi* (1774), situat în Dobrogea Nouă. Alte bătălii s-au dat între Ruși și Turci în Dobrogea : în 1809, la Tatarska, situată la E. de Silistra ; la Silistra ; în 1828, când generalul rus, Roth, cu 10.000 de soldați și ajutat de o flotilă de război a atacat Silistra, dar fără succes ; în anul 1829 Rușii după ce au primit ajutoare, au trecut Dunărea pe un pod, în dreptul Cernavodei și de aci pe la Cuzgun, au venit, la Silistra. Rușii au construit și un alt pod, în sus de Silistra. In ziua de 29 Iunie 1829, Silistra a fost cucerită de Ruși.

Prin tratatul dela Adrianopol din 2—14 Septembrie 1829 [2]) dintre Ruși și Turci, Rusia și-a asigurat un control asupra Dunării, fixând frontiera din Dobrogea, până la gura Sf. Gheorghe.

Art. 3 din tratatul dela Adrianopol :

„Prutul continuă să formeze limita ambelor imperii, dela punctul unde acest râu atinge teritoriul Moldovei, până la confluența sa cu Dunărea.

Din acest loc, linia frontierilor urmează cursul Dunării până la îmbucătura Sf. Gheorghe, în așa fel, în cât lasă toate insulele formate de diferitele brațe ale acestui fluviu în posesia Rusiei ; partea dreaptă va rămâne, ca și în trecut Porții Otomane..."

Rusia, odată în stăpânirea gurilor Dunării, a paralizat comerțul pe acest fluviu, impunând vaselor de comerț, care trebueau să intre în Dunăre, o carantină, la Odessa. Aceste măsuri au fost luate de Rusia, fie cu scopul de a lovi în Austria, fie cu scopul de a favoriza portul rus Odessa [3]).

De unde prin tratatul ruso-turc din 1812, frontiera dintre cele două imperii, fusese fixată, între Basarabia și Dobrogea, brațul Chilia ; în 1829, prin tratatul de la Adrianopol, Rusia a obținut posesiunea întregei Delte a Dunării.

---

[1]) Trad. de Goran I. Cialicoff, ziarul „Dobrogea jună" Anul VIII. (1912—1913), Constanța.

[2]) Textul tratatului în Martens, Supplément au recueil des principaux Traités, T. XII, p. 145—151.

[3]) *Băicoianu*, Dunărea, p. 40 și urm.

In 1854, izbucnind un nou război între Rusia şi Turcia, Silistra — „cheia Dobrogei", cum a numit-o ţarul Nicolae I — a fost atacată şi blocată pe la sfârşitul lunei August, de o armată rusă, comandată de generalul prinţ Paşchievici. Ruşii, însă n'au putut cuceri cetatea.

In anul următor, trupele franceze, au ocupat Dobrogea. Din cauza holerei ce bântuia în această provincie, numeroşi soldaţi francezi au murit.

In amintirea francezilor morţi în Dobrogea, în timpul războiului Crimeii, un monument funerar s-a ridicat în cimitirul din Constanţa.

In urma războiului Crimeii prin tratatul de la Paris din 1856 (30 Martie) [1]) Rusia a pierdut Delta Dunării şi partea de sud a Basarabiei ; dar în urma conferinţei dela Paris din 1857, prin protocolul semnat la 6 Ianuarie, Turcia a reluat în posesia sa, Delta Dunării şi Insula Şerpilor.

S-a prevăzut în condiţiile acestui protocol, care au fost consemnate în tratatul dela Paris din 19 Iunie 1857 relativ la Delta Dunării :

Insulele Deltei *„în loc de a fi anexate la Principatul Moldovei vor fi repuse sub suveranitatea imediată a Sublimei Porţi* (art. 2). — *Turcia se obligă să întreţină un far în insula Şerpilor"* (Art. 4).

Sub dominaţia otomană, Dobrogea a suferit consecinţele unei administraţii orientale, care nu a avut grijă deosebită faţă de nevoile populaţiunii din punctul de vedere economic şi cultural.

Faptul că aproape întreaga Dobrogea în timpul dominaţiunii otomane a fost „o stepă" necultivată şi slab populată, se explică şi prin dispariţia vieţei agricole ca şi a celei maritime. Populaţiunile turco-tătară n-au fost propriu zis agricole şi nici maritime.

In „Observări asupra Dobrogei" d. S. Mehedinţi scrie despre epoca dominaţiei otomane în această provincie :

„Dar nu numai aspectul maritim al vieţei dobrogene se pierde, ci dispare şi cel agricol din interior. In locul numeroaselor sate de plugari din vremea romană, Dobrogea devine iarăşi o *stepă*" [2]).

POPULAŢIA DOBROGEI IN TIMPUL DOMINAŢIEI OTOMANE.

I. — ROMÂNII

Pe lângă Românii băştinaşi, pe cari i-a găsit stabiliţi, Turcii, în Dobrogea, au mai venit numeroşi Români din stânga Dunării, în această provincie, sub Mihai Viteazul şi mai cu seamă, în timpul domniei fanarioţilor.

Generalul german Bauer, ocupându-se de un recensământ făcut în Muntenia de Constantin Mavrocordat spune că s-a constatat prin „peceţi", adică prin bilete tipărite, la începutul domniei lui Mavrocordat, 145.000 de

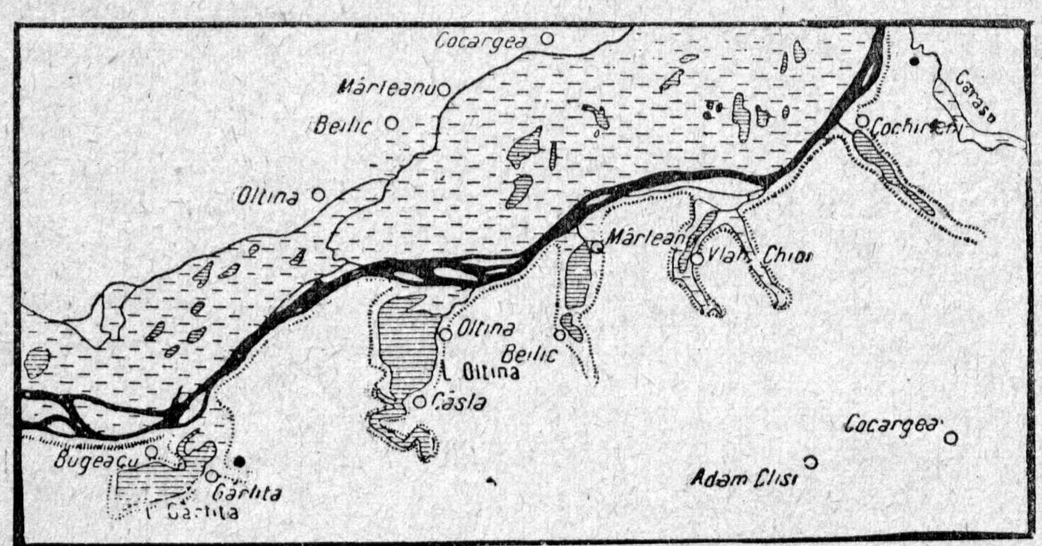
[1]) MARTENS, op. cit. p. 770—781.
[2]) Bul. Soc. reg. geogr. An. XXXVIII 1919, An. 1920.

familii (735.000 suflete) ; iar în anul 1745, făcându-se un alt recensământ s'a constatat numai 75.000 de familii (350.000 suflete) — populaţia se înjumătăţise. S-a făcut şi alte recensăminte mai târziu şi s-a constatat că rămăsese numai 35.000 de familii de ţărani (175.000 suflete). Această scădere a populaţiunei Munteniei, sub Const. Mavrocordat se explică prin emigrarea ţăranilor în Ardeal, în Dobrogea şi în partea de sud a Dunărei (Bulgaria de azi) din cauza situaţiei mizerabile ce le-o crease domnia nesuferită a fanarioţilor.

Românii din Ţara românească, din cauza vieţei mizerabile ce duceau sub domnia asupritoare a fanarioţilor, au emigrat în mai multe rânduri, în Dobrogea. Acest val românesc de peste Dunăre — spune d. N. Iorga [1]) — *„aduse* (în Dobrogea) *crearea de sate nouă în aceleaş ţinuturi, în care până astăzi rasa noastră se păstrează cu caracterul ei deosebit"*.

Aceste strămutări de populaţie românească se făceau prin o primă aşezare în Balta şi apoi sfârşeau, după câţiva ani, prin a aşezare statornică, fie pe malul drept al Dunărei fie mai departe, în interiorul Dobrogei, sau chiar până aproape de ţărmul Mării Negre.

Satele de pe malul drept al Dunării, ca *Seimenii Mari, Seimenii Mici, Boascicul, Raşova,* ş. a., au fost înfiinţate de Românii din Ţara românească, cari pentru câtva timp au avut aşezări, fie pe malul Borcei, în Ialomiţa, fie chiar în Baltă, în timpul stăpânirei otomane în Dobrogea.

Aceleaş nume de sate româneşti pe ambele maluri ale Dunărei

„Cum vedem, balta a servit de suport populaţiunii româneşti din Muntenia până la stabilirea definitivă în Dobrogea. Şi dacă acest ţinut, puţin accesibil elementelor nomade, cari împedecau dezvoltarea aşezărilor stabile nu ar fi existat, *nu am fi avut niciodată acel şirag de sate curat româneşti de pe malul Dunărei*", — scrie d. Victor Morfei [1]).

Faptul că numeroase sate româneşti din partea dreaptă a Dunării, între Silistra şi Cernavoda, au acelaş nume cu satele din stânga Dunării, situate pe malul braţului Borcea şi că aceste sate-dublete

[1]) *Victor Morfei*, Balta Ialomiţei. Analele Dobrogei, Anul V şi VI. 1924—1925 p. 80.

au fost înființate cu mult înainte de alipirea Dobrogei la România, dovedește predominanța elementului român *pe ambele maluri ale Dunării și în Baltă.*

La V. de Silistra avem satul *Vaidomir,* care face „dublet“ cu satul *Vaidomir* de la V. de Călărași ; apoi sunt satele situate pe ambele maluri ale Dunării dintre Silistra și Cernavoda cu aceleaș numiri : *Coslogea, Oltina, Satu Nou, Beilic, Mârleanu, Cocargea.*

„Răspândirea Românilor bălțăreți în Dobrogea este limitată pe hartă de laturile triunghiului cu baza plecând dela Ostrov și dusă prin baltă până la Cochirleni, lângă Cernavoda. Satele care formează baza triunghiului sunt în majoritatea lor curat românești. De Bulgari, ori de Turci nici pomeneală. Despre Turci, bătrânii satelor spun că ar fi existat câțiva cari cu încetul s'ar fi retras tot mai mult în interiorul Dobrogii și mai ales în spre Deliorman.

Elementul românesc viguros începea să-și îndeplinească menirea în interiorul Dobrogii și mai ales în spre Deliorman.

Cu cât înaintăm spre vârful triunghiului, numărul acestor *„Români vechi“*, cum se numesc ei, scade până ce în vârful triunghiului, la *Tache-Deresi*, găsim doar o singură familie numită Negrea, care are legături de rudenie cu o altă familie Negrea din Tonea pe țărmul stâng al Dunării în jud. Ialomița“ [1]).

Numărul Românilor, după o statistică din anul 1874, în satele Ostrov, Oltina, Beilic, Câșla, Bugeac, de pe malul drept al Dunării, a fost de 2925.

Acești „români vechi“ au dat numiri românești și dealurilor din vecinătate: *Dealul, Cărămida, Dealul Mălăgenilor, Limpezișul—Vadcroasa, Movila Sănată, Ghimpina, Drăgaica, Dealul dela Cetate, Dealul de peste Siliștc, Slanciul*, etc.

Numiri românești vechi găsim apoi și mai departe pe malul dobrogean și în Delta Dunării. In harta înregistrată la „Bibliothèque Nationale“ din Paris sub N. C. 7211, cu titlul : *„Carte du Danube, depuis la ville Hirsova jusqu'a son embouchure dans la Mer Noire, avec la description de sa profondeur“* (hartă manuscrisă, fără dată, dar făcută către sfârșitul sec. al XVIII) sunt trecute următoarele numiri : [2])

Gârle : Kolitshera, stalni Pezica (Pisica), Tohoulenez (Ciulineț), Rakel, Lunga, Somma (Somova).

Lacuri : Plosko, Kletsch, Somovo.

Sate : Hirsow, Molodischie, Sarai, Noen (Noeni), Rosheshti, Petshenage Narc (?), Igliza, Matshin, Garban, Vakareni, Loubkoviz, Kousaken (Cosăcheni ?), Rakel, Isaaczi, Noy (pl. de la Nou, Satu Nou)„ Parkesh, Doulczi (Tulcea), Grislaw, Saskoule, Saskiule Barleni, Barleni Filiponskaja, Kara Kirman — dintre care majoritatea sunt românești.

Numiri în Delta Dunării : Giurchejo (Sf. Gheorghe), lac Obrechene cu gârla Obreschene, lacurile Lishtihille (Lișițele), Rashoul (Rosul), Boul, L'Isle de Léte (insula Letea), lacul Lounga, Brachile mare, Brachile mic ; gârlele, Rousoul, Neladina, Rosoul, Tintel, Zigun (Țigan) · lacurile Geosanca mic. Fortuna, Geosanca mare, Selebastoul, Redoukul ; satele Staraia Kilia, Kishla Balaban, Lete ; lacurile Sclenez (Sulinet), Maliza (Matița). Mirchiou ; brațele Pardena Ivaneshta (Ivănești), Venedikoul (Veneticul, Venețianul). Girla Mare, Basarshikul ; gârlele Schouly, Badian, Neladina, Rascrouzi (Răscruci),

---

[1]) *Ion Neciu*, O infiltrare românească în Dobrogea Veche, Bulet. Soc. Reg. de Geogr. Tom. XLII 1923. Bucuresti. p. 94.

[2]) *G. Valsan*. Românii în Delta Dunării la sfârșitul sec. XVIII. *Omagiu lui I. Bianu* București, 1927. p. 327 ș. urm.

Goura Souanze (Gura Şanţului), Resvano, *Kornoi*, *Quarba*, *Verigui*, Bouaza-Partiza (= Portiţa, gura Portiţei).

Autorul hărţei spune într'o notă că mai multe insule — *Fondoumari*, *Vitschoul*, *Kremene*, *Rakel*, *Niksoul*, *Kiska*, *Balan* — unele situate pe malul stâng al Dunării, — sunt inundate când apele vin mari *şi ai căror locuitori, altădată, se retrăgeau în timpul inundaţiilor*, dar azi ele sunt nelocuite.

Reese din această notă că Românii de pe malul muntean şi basarabean treceau pe malul dobrogean şi aveau aşezări în aceste ostroave, precum trebue să fi avut aşezări şi în interiorul provinciei.

Mocanii treceau şi dânşii cu oile lor, pe la Chilia în Delta Dunărei. [1]).

D. Eugène Pittard, ocupându-se de coloniile vechi româneşti din Dobrogea, face următoarele consideraţiuni :

„„Coloniile române venite de mai multe secole în Dobrogea — sub ocupaţia turcă erau numeroase — au constituit pe toată întinderea acestui pământ aglomeraţii importante. Multe sate s-au format cu ajutorul unei populaţii venită în întregime dintr'un singur judeţ al României. Atunci aceşti români — care au păstrat viu amintirea originei lor judeţene, — răspund : români din Dolj, sau români din Teleorman, sau români din Bacău, etc.

„Pe lângă coborîtorii colonilor, a căror strămoşi datează poate din epoca romană, predecesorii acestor români din Dobrogea, au fost, în parte cel puţin, ciobani ardeleni, care coborând din munţii lor, au venit până în Dobrogea, conducând turmele lor de oi.

„Aceştia erau nomazi, trecători, dar ei au făcut drum sedentarilor, care, au trecut fluviul, au cerut pământuri — sultanilor — şi s-au aşezat pentru totdeauna pe platoul acesta, aproape pretutindeni foarte roditor. Aceşti agricultori şi ciobani au păstrat amintirea originei lor moldoveneşti, sau munteneşti, *ei o spun cu mândrie ; de veacuri ei trăesc alături de coborâtorii bulgarilor lui Asparuh, a tătarilor şi a turcilor lui Mahomed II*" [2])

In „Monografia satului Răşinarii" de V. Păcală se spune că sub regimul turcesc oierii Răşinăreni populau cu turmele lor de oi, iarna, Delta şi ostroavele Dunării.

„Diferite tratate încheeate între principii Munteniei şi ai Ardealului, apoi între împăraţii Austriei, Rusiei şi Turciei, asigurau păstorilor de oi libera trecere cu turmele lor prin ţările acestea" [3]).

Oile crescute de răşinăreni aparţin raselor ţigaie, bârsană şi stogoşe.

Al. P. Arbore [4]) şi I. Georgescu [5]) spun că Dobrogea fiind una provinciile cele mai căutate de păstorii ardeleni, aceştia au avut legături strânse şi puternice cu dânsa. Un firman al Sultanului, dat la sfârşitul secolului al 18-lea, acordă privilegii păstorilor ardeleni în Dobrogea.

---

[1]) N. DRAGOMIR, Păstorul Săliştenilor, Lucrărilor Inst. Geog. Cluj. Vol. II.

[2]) *Etude sur l'indice cephalique en Roumanie* etc., par Eugène Pittard. Bul. Soc. reg. Ro. de Geogr. Tomul XLV, 1926. Bucureşti.

[3]) „Monografia satului Răşinari de *V. Păcală*, Sibiu, 1915, pag. 292.

[4]) AL. P. ARBORE, O încercare de reconstituire a trecutului românilor din Dobrogea. „Analele Dobrogei". III, 2 p. 268 şi urm.

[5]) I. GEORGESCU, 15 ani de transhumanţă în ţările române (1872—1797) „Analele Dobrogei". An. V şi VI. p. 31 şi urm.

„După vechi datine — scrie d. G. Vâlsan — păstorii ardeleni coborau în fiecare an din munţi pe „drumul oilor" până la vadurile Dunării, de unde treceau cu turmele în câmpiile Dobrogei. Spre a apăra interesele acestor Mocani existau, pe lângă consulatul din Galaţi, încă două vice-consulate la *Hârşova* şi Rusciuc, adică la cele două vaduri mai însemnate ale Dunării" [1].

Exista prin 1845 şi o stărostie mocănească la Hârşova. In acelaş articol citat, d. G. Vâlsan, povesteşte o întâmplare din anul 1851, care a turburat viaţa mocanilor ciobani şi a provocat un schimb de corespondenţă între consulatele şi vice-consulatele austriace *şi autorităţile turceşti din Dobrogea, din* cauza unor taxe — Beilicul şi Ciubuc—Parasse — impuse atât *mocanilor stabiliţi în Turcia*, cât şi acelora dintre dânşii, cari nu puteau face dovada că se întorc în fiecare an în patria lor (Ardealul):

„...*das Beilik und Czibuk-parasse von allen jenen Mokanen genommen werden sollen die in der Türkei ansässig, oder die nicht ausweisen Können dass sie alljährig in ihr Heimath rückkehren*". „Observarea aceasta constată d. G. Vâlsan, e foarte importantă. Ea dovedeşte că în afară de Mocanii legaţi în fiecare an de satele lor ardeleneşti „*EXISTAU MOCANI STABILIŢI MAI DE MULT IN DOBROGEA SI NUMARUL ACESTORA TREBUE SA FI FOST INSEMNAT FIINDCA ATRASESE ATENŢIUNEA CHIAR A INALTEI PORŢI CARE LE PRETINDEA PLATA DARILOR*".

In legătură cu această afacere, d. G. Vâlsan a publicat în „Graiul Românesc" condica „de economii de oi ardeleni" a consulatului austriac din Galaţi (9 Oct. 1845) unde sunt trecuţi mocanii din ţinutul Braşovului, care aveau turmele lor de oi în Dobrogea (Hârşova, Babadag, Tulcea, Silistria, Kiustengea, Isaccea, Mangalia, Balcic, Bazargic).

Tot în legătură cu statornicirea mocanilor în Dobrogea, Ioan Adam scrie în „Constanţa pitorească" :

„In primul loc trebue să ne amintim că economii de vite, *mocanii şi ceilalţi transilvăneni veniţi*, n'au cruţat nimic, pentru ca să cumpere pământ şi să se statornicească cu încredere şi îndrăsneală, acolo unde n'ar fi riscat nimeni din ţară să-'şi vâre avutul.

Mocanii mai ales, cu firea lor persistentă şi călăuziţi de acel instinct rar de extensiune şi cucerire, forţau împrejurările şi-şi riscau toate resursele, pentru ca să pună mâna pe proprietatea ameninţată.

Şi-aşa s-a putut ajunge să avem o proprietate mare românească, care în alte împrejurări, ar fi trecut cu siguranţă în mâini străine" [2].

Ion Ionescu dela Brad în lucrarea *„Voyage agricole dans la Dobroudja"* (1850) spune că locuitorii din satele Ardealului — Săcele, Sălişte, Valea, Tilişca, Galeş, Răşinari, Poenari şi Rădeni — veneau pe la sfârşitul toamnei în Dobrogea, pentru iernatul oilor ; iar când se imprimăvăra mulţi părăseau această provincie, ducându-se în Ardeal ; iar cei rămaşi arendau păşunele pentru vară. Despre românii ardeleni din Săcele, Sălişte şi Poenari, Ion Ionescu, ne dă informaţia că ei *„se stabilesc aici şi se însoară cu fete de români"* , iar mulţi dintr'înşii *„trăesc de multă vreme în Dobrogea"*.

În *Graiul nostru* se citează povestirea unui ţăran din Sălişte (Ardeal) despre aşezările mocanilor în Dobrogea :

---

[1]) G. VALSAN, Mocanii în Dobrogea la 1845 etc. „Graiul Românesc". Anul II N. 3. Martie 1928. Bucureşti.

[2]) IOAN ADAM, „Constanţa pitorească", p. 264. Buc. 1908.

„O 'nceput apăi oamenii de rămâneau și pi-acolo, apăi mulţ o rămas pi-acolo cu yietele, că s'o strămutat locu de n'o mai putut umbla cu iele pe drumuri..." [1])

După o legendă satul Analdochioi, de lângă Constanţa a fost înfiinţat de un mocan, *Ronciu*, care a trecut la mahomedanism. Legenda spune că un cioban mocan, Ronciu, s-a amorezat de fata unei turcoaice văduve, pe când păşuna oile sale în apropiere de Constanţa. Acolo, şedea, într'un bordei, văduva Fatme, împreună cu fata sa, Aişe şi băiatul Ali. Ca să poată lua de soţie pe frumoasa Aişe, ciobanul român, a fost nevoit să treacă la mahomedanism, schimbându-şi numele de Ronciu, în Raşid. E şi un cântec cu legenda lui Ronciu-Raşid, care se cântă la nunţile turceşti din Dobrogea. Un Ronciu-Raşid a trăit în Anadalchioi şi a lăsat un fiu, Elias Raşid, care a avut întinse proprietăţi în această regiune. In Hârşova sunt mocani, rude cu Ronciu-Raşid, care pomenesc cu dragostea strămoşului lor cu o tânără şi frumoasă turcoaică [2]).

A existat „Starostia Mocanilor" la Hârşova şi una din mahalalele acestui oraş „Varoş" era locuită de Mocani.

Mocanii, Ţuţuenii, Mărginenii, Bârsanii, Moroienii, sau Brănenii şi Breţcanii veneau cu turmele lor de oi, în Dobrogea, fie pe la vadul Brăilei, sau Hârşovei, fie pe la vadul Silistrei, pe drumurile „oilor".

Mocani şi *Ţuţueni* se numeau oierii români ce treceau Carpaţii, din Ardeal, în Ţara Românească ; apoi, treceau Dunărea, în Dobrogea.

Mărginenii, sau *Ţuţuenii* se numeau oierii români din Sălişte, Răşinari, Poiana şi din alte localităţi din Ardeal.

Moroienii sau *Brănenii* erau oierii români din Bran (Ardeal) ; iar Bârsanii erau cei din ţara Bârsei (reg. Braşov). Breţcanii erau oierii români din Breţcu (Ardeal [3])

Păstorii ardeleni treceau Dunărea, în baltă şi de aci în Dobrogea.

Intr'o doină, un cioban întreabă un puişor de corb şi un pui de rândunea :

---

[1]) I. A. CANDREA, OVID DENSUŞIANU, TH. D. SPERANŢIA. — *Graiul nostru.* Vol. II p. 105.

[2]) JUD. CONSTANŢA în anii 1916 şi 1922/923, Expunere prezentată consiliului judeţean de către N. T. Negulescu, prefectul judeţului Constanţa. 1924. p. 37—38.

[3]) *Ovid Densuşianu*, Viaţa păstorească în poezia noastră populară, Inst. de filologie şi folklor, Bucureşti, 1927.

Andrei Veress, Păstoritul Ardelenilor în Moldova şi Ţara Românească până la 1821. Anal. Acad. Rom. 1927.

Földes, Păstoritul la Romani, (ung.) 1. Ungvàr, 1907.

Victor Morfei, Infiltrări româneşti dintr'o parte şi alta a Dunării. Bul. Soc. Reg. de Geogr. Bucureşti, 1927.

Em. de Martonne, La Valachie. — La vie pastorale et la Transhumance dans les Karpates méridionales. Leipzig, 1904.

St. Meteş. Păstori ardeleni în Principatele Române, Cluj, 1925.

N. Dragomir, anchetă asupra păstoritului şi a transhumanţei.

„Spune-mi puişor de corb
La Dunăre o fi pod?
Spune-mi, pui de rândunea,
Verzită o fi balta
Să pasc eu cu turma mea?".

(Ion Creangă, VI, 225).

„...foarte mulţi Brăneni aveau pe timpurile cele vechi tîrle mari de oi, cîte 5000—10000, aveau herghelii de cîte 50—300 de cai şi sute de vaci. Oile le iernau în Romînia, pe Bărăgan, în bălţile Dunărei şi în Dobrogea. Primăvara le aduceau în munţii Bucegilor".

(De ale lui Moş Barbă-Albă, în *„Gazeta Transilvaniei"*, 1909, 14 Ianuarie).

„Păstorii noştri mînînd turmele lor vara la munte şi iarna la baltă, sau la miază-zi de Dunăre... n'au trăit tocmai rău în timpul stăpânirii turceşti care, în schimbul unor *bacşişuri*, le acordau multe *hatîruri*...

Nefiind strînşi de dispoziţiunile severe ale legilor... ciobanii brăneni duceau o vieaţă păstorească foarte largă, cutreerînd cu vitele trei hotare de ţări: ungurească, romînească şi turcească. La încheierea tratatelor dintre Austriaci şi Turci nu se punea nici o piedecă tîrlaşilor, care îşi desfăceau produsele lor acolo unde li se oferia un preţ mai bun. Dela Mai până la începutul lui Septembre era o mişcare şi comunicaţie pe cărările şi văile munţilor, ca şi pe şosele.

Această ocupaţiune plăcută, dela o vreme încoace, a început să fie părăsită de Brăneni, nu de voia lor, ci siliţi de măsuri administrative. Punîndu-li-se fel de fel de greutăţi şi din causa măsurilor preventive pentru a împiedeca o boală... şi uneori şi din partea guvernului romîn, care fără să aibă intenţiuni rele a cedat unor presiuni, tîrlaşii se împuţinau mereu".

(I. Clinciu, Din trecutul Branului, în *„Transilvania"*, XLI, 411-412).

„Turmele de oi ale Mocanilor din Săcele, Rîşnov şi Bran iernează la baltă şi în Dobrogea, iar de primăvară... vin la munte unde rămîn până la Sf. Măria mare, cînd se reîntorc iarăşi la cîmp pentru iernat.

In secolele trecute aceşti economi de vite, dintre care unii se aşezau cu turmele lor pentru iernat de-a-lungul Dunărei, alţii în Basarabia şi alţii departe în Turcia, făceau în acelaş timp şi un serviciu gratuit de informatori şi cercetaşi militari. Ei observau mişcările armatelor turceşti, precum şi pregătirile acestora pentru expediţiuni militare şi nu întârziau de a da regulat de ştire atît în ţară, cît şi în Transilvania, de cele ce se petrec în Turcia".

(I. G. Babeş, Din plaiul Peleşului, Bucureşti, 1893, 59-60)

„...In Şchei înainte vreme erau tare mulţi economi de vite de le zicea oieri, ori Mocani, şi erau cam tot una cu Săcelenii, ba erau mai mari ca Săcelenii şi îşi ţineau vitele în România pe Ialomiţa, pe la Buzău, pe la Slobozia, Urziceni şi pe la Brăila, dar pe acolo mai puţin, de frica Turcilor...

Economilor de vite din Schei le zicea Mocani, cum le zice acuma Săcelenilor; celor din Bran le zicea Moroieni, iar celor din Sălişte, Ţuţueni. Ţuţuenii toamna treceau cu turmele în Turcia. Mocanii şi iarna ţineau turmele tot în Ţara romînească, apoi care le băga în bălţi, care făcea fîn".

(G. I. Pitiş, Mocanii în Şchei în *Gazeta Transilvaniei*, 1890, 23 Iunie).

„Ocupaţiunea de căpetenie a Românilor din Breţcu este economia de vite. Ca şi Săcelenii, cutreeră Breţcanii cu turmele lor Moldova, Muntenia, Dobrogea şi pînă mai ieri alaltăieri şi Basarabia".

(Nemo, La Breţcu şi la Slănic, în *„Gazeta Transilvaniei"*, 1882.25 Iulie).

„...câmpurile întregei Turcii, prin urmare şi ale Dobrogei, nefiind pînă acum proprietăţi ale particularilor, ca într'alte ţări, ci toate numai ale Statului, fiind că toată întinderea imperiului otoman e o moşie mare, al cărei proprietar este Sultanul, acolo, dacă un stăpîn de vite la Sf. Gheorghe, de faţă cu zapciul ghiumurucciului (vameşului), îşi număra vitele şi, plătind acestuia pentru ele taxa cuvenită, îşi lua răvaşul că a plătit, apoi el putea cu vitele lui să umble pe toate cîmpiile, dealurile şi văile, prin toate tufele şi pădurile, prin toată Dobrogea, oprindu-se numai acolo unde vrea, şe-

zînd unde vrea, cît îi plăcea ; nimeni nu avea să-l supere nimic, că el cu vitele lui e stăpîn, avînd voia să umble pe unde vrea un an de zile, pînă iar la Sf. Gheorghe, pentru că el şi-a plătit birul Sultanului".

(*N. Bălăşescu, Romînii din Turcia*, în *Cărţile săteanului romîn*, 1878, 30).

Em. de Martonne face următoarele consideraţiuni asupra colonizărilor din Dobrogea :

„Harta actuală arată un mozaic unde elementul român, dominant de-alungul Dunării, se bagă mai peste tot. Nu era tot astfel acum patruzeci de ani [1]). Ţara fusese tare colonizată de către Turci, care vedeau într'însa o poziţiune strategică esenţială, şi garnisise cu castele înălţimele abrupte dominând, la Nord, trecerile Dunării. Tătarii, pe jumătate nomazi, străbăteau stepele între Hârşova, Constanţa şi Silistra. Bulgarii s'au fixat pe aci în mai multe rânduri. Dacă nu mai rămăseseră la începutul sec. XIX-lea, se'ntoarseră în momentul migraţiunilor spre Basarbia şi Ucraina şi s'au stabilit în văile bine udate ale colinelor din districtul Tulcea. Chiar Nemţii părăsiră coloniile din Basarabia, pentru a se fixa deasemenea în această regiune primitoare şi unde se semnalează chiar Italieni. După obiceiul lor, Turcii au dispărut în mare parte de îndată ce li s'a luat dominaţiunea. *Românii — a căror prezenţă de-alungul Dunării e semnalată de autori vechi — au trecut în mare număr fluviul şi au fondat sate în stepă, adeseori pe locurile stabilimentelor turceşti sau tătăreşti părăsite aproape de punctele cu apă, apoi chiar pe podiş, găurind puţuri adânci, ca în Bărăganul Valahiei. Este continuarea naturală a mişcării de expansiune care a populat câmpiile Munteniei.* Bulgarii şi Nemţii nu s'au putut înmulţi în aceleaşi proporţiuni. Singurul element străin care a câştigat este elemntul rus, reprezentat prin Lipovenii pescari din deltă şi din lagunele vecine [2]).

Care a fost situaţia Românilor dobrogeni sub dominaţia otomană ?

Călugărul Partenie a călătorit în Dobrogea în anul 1839. In impresiile sale de călătorie [3]) Partenie spune că în Măcin a văzut „o biserică situată afară din oraş, mizerabilă baracă de lemn, plină de noroi..."

Partenie, întrebând pe locuitorii români, pentru ce biserica lor e în această stare de plâns, aceştia au răspuns : „Dumnezeu să fie lăudat... Suntem mulţumiţi că o avem..." Românii s-au plâns împotriva Turcilor care, sunt răi. Atunci când unul din Români a voit să repare acoperişul acestei biserici, el a fost spânzurat de turci. In Babadag, Turcii au dat foc bisericii româneşti. [4]).

Călugărul Parthenie, a luat drumul pe lângă malul Dunării, ca să se ducă la Muntele Athos. Românii din Măcin i-au spus lui Parthenie că are la dispoziţie două drumuri : unul prin munţi, care „trece prin numeroase sate turceşti" şi celălalt de-alungul Dunărei : *„al douilea, pe marginea Dunării; până la Rusciuk, NU SE INTALNESC DECAT DE-AI NOŞTRI, ROMANI. DINCOLO DE RUSCIUK VEŢI INTALNI BULGARI".*

---

[1]) O. TAFRALI, *La Roumanie transdanubienne (La Dobroudja)*, Paris, 1918, 12°, p. 195.

[2]) EMM. DE MARTONNE, *La Dobroudja*, Travaux de Comité d'Etude, T. II, p. 643—662.

[3]) Trad. de archimandritul V. Puiu 1910, Vălenii de Munte.

[4]) Această biserică a fost incendiată de turci în anul 1835. A. Guşu, art. ziarul „Neamul Românesc", 6 Martie, 1918.

Din povestirea călătoriei lui Parthenie, se face dovadă că în 1839, *toate satele situate pe malul drept al Dunării, dela Măcin până la Rusciuk, erau locuite numai de Români, iar în restul Dobrogei erau sate turcești.*

Parthenie aduce apoi elogii țăranilor Români, care sunt foarte buni și ospitalieri și pomenește de preoții lor. El mai spune că aproape în fiecare sat e un preot, dar pe tot drumul până la Rusciuk n'a văzut de cât trei biserici mizerabile, fără pictură în interior, fără iconostas, cu icoane de hârtie. Din cauza războaelor dese dintre Ruși și Turci, o parte din Românii din dreapta Dunării s-au refugiat în Țara Românească. (p. 42 trad. Puiu).

Românii s-au plâns lui Parthenie de conduita turcilor, care sunt răi, cruzi „că ne asupresc, ne ruinează și ard bisericile noastre ; ei fură obiectele prețioase, acolo unde le găsesc și distrug icoanele sfinte ; noi nu putem să ne plângem nimănui. Pașa nu vrea să ne primească. Constantinopolul este departe și n'avem mijloace să ne ducem acolo..." (p. 42, trad. Puiu).

In Dobrogea s-au stabilit și plugari din Țara Românească, cunoscuți sub numele de *cojani.*

BISERICI ȘI ȘCOLI ROMANEȘTI. — Inainte de trecerea Dobrogei în stăpânirea imperiului otoman, a existat un episcopat românesc, la *Vicina,* în secolul al XIV-lea, a cărui jurisdicțiune se întindea și peste Dunăre, în Valahia orientală.

Episcopul de la *Vicina, Iachint,* chemat de domnul Țării Românești, la curtea sa din Argeș, a fost cel dintâi Mitropolit al acestei țări. O mitropolie a fost la *Dârstor* (Silistra).

Au fost episcopi la Dârstor : Portemius (1564), Antonius (1638), Macarius (1672), Atanasius (1710), Hierotens (1719), Seraphimus (1720), Grigore ș. a.

Populația creștină ortodoxă din Dobrogea veche a aparținut din epoci îndepărtate de mitropolia din Brăila.

D. N. Iorga spune că în bisericile române din Dobrogea se citeau cărți românești [1]).

Un episcop a fost și la *Bogazchioi* (Cernavoda). Episcopul Neofit din această localitate, traducea în 1770 cărți din grecește în românește.

In sec. 18, episcopul Grigore al Silistrei, a trimes o scrisoare de felicitare noului Mitropolit al Țării Românești, Filaret II [2]).

Prințul Ghica (1660—1664) a construit Mitropolia din Silistra, pe care a restaurat-o Grigore Ghica II Vodă între anii 1748—1752 ; iar Ipsilante a reparat-o în anul 1777. După tradiție, Ipsilanti a asigurat venituri bisericilor române din Cernavoda și Babadag. Prințul Moruzi, în 1793 și Caragea, în 1814 [3]), au acordat și ei ajutoare importante bisericilor românești din Dobrogea.

---

[1]) *N. Iorga,* Droits nationaux et politiques des Roumains dans la Dobrogea, Iassy, 1917 p. 75.

[2]) *N. Iorga,* Viața unui Mitropolit de altă dată, Convorbiri literare, 1901. Fasc. XI.

[3]) V. A. Ureche, Istoria Românilor, I p. 243—246 ; VI, p. 60—63 ; X, p. 237.

In timpul dominației otomane, din consiliul vilaetelor *(Iddaré Migilig)* făceau parte pe lângă reprezentanții autorităților, șefii de eparhii religioase ale tuturor confesiunilor.

Gușu Papacostea Goga spune că sub turci „cine nu avea un șef religios nu avea protector" [1]).

Episcopatul grecesc din Silistra și mai târziu, în sec. XIX-lea, exarhatul bulgar, au perzecutat pe Români cu scopul de a-i atrage sub autoritatea lor. Exarhatul bulgar a luat ființă în anul 1870. In urma propagandei ce o făcea atât preoțimea greacă, cât și cea bulgară, comunitățile românești din Dobrogea s-au împărțit în două : o parte a trecut la biserica grecească ; iar altă parte, la cea bulgărească.

Biserica bulgară, până în anul 1862 a fost unită cu cea grecească. Românii dobrogeni țineau de Patriarhia din Constantinopol.

După înființarea exarhatului bulgar, Românii — după cum am spus — s-au dezbinat și s-au împărțit : unii, au trecut sub autoritatea religioasă a Bisericei grecești ; iar alții sub autoritatea religoasă a Bisericei bulgare.

Jurisdicția exarhatului bulgar a fost însă efemeră. Pe când Românii au construit mănăstiri și numeroase biserici, în toate părțile teritoriului dobrogean, Bulgarii n'au ridicat nicio mănăstire ; iar biserici au început să se construească după anul 1877. Mănăstirea *Cocoș* din N. V. Dobrogei, (la S. V. de Isaccea și la N. V. de satul Niculițel) a fost construită de Români între anii 1833—1885.

Trei călugări români veniți de la M. Atos : Visarion, Gherontie și Isaia, foști ucenici la Mănăstirea Neamțului din Moldova, au ales ca loc, unde să construească mănăstirea, această parte a Dobrogei, fiind încredințați că întreaga provincie de peste Dunăre va fi a Românilor. Cei trei călugări, au cumpărat pământul necesar și au construit o casă de rugăciuni, fără turle și fără clopote, așa cum a fost învoiala cu Pașa de la Tulcea.

Pe timpul dominației otomane, mănăstirile, bisericile, în formă de case de rugăciuni creștine, trebueau să n'aibă nici turle, nici clopote.

Sultanul a dat apoi acestei modeste mănăstiri pământ de cultură în împrejurimi și unele privilegii. După legendă, din cauza unui cocoș sălbatec, care cânta în timpul când se construia, sfântul locaș, mănăstirii acesteia i s-a dat numele de *„Cocoș"*, ca și dealului din vecinătate. In anul 1842 casa de rugăciuni „Cocoș" a fost mărită, în timpul stareției arhimandritului Visarion, care a murit în anul 1860. La această mănăstire venea dese ori Pașa dela Tulcea. După moartea lui Visarion, a fost ales de către sobor, ca stareț al acestei mănăstiri, Daniil Arhimandritul, român originar din Ardeal. Clopotnița mănăstirii s-a construit între anii 1864—1883.

Pe la 1840, câțiva călugări români veniți din România și din Basarabia, au obținut învoirea mitropolitul grec din Tulcea, Dionisie,

[1]) *Gușu Papacostea Goga*, „In zilele redeșteptării macedo-române", pagina 21.

să construească o mănăstire în apropiere de pârâul Cilic-Dere. Mănăstirea s-a numit *„Cilic Dere"* [1]). Mai târziu, la 2 km. depărtare de mănăstirea „Cilic Dere", s-a întemeeat o altă mănăstire : *Cilicul Mic*, sau *Cilicul de jos*. In 1847 o mare parte dintre călugării români au părăsit mănăstirea *Cilic Dere* din cauza rușilor și atunci s-au adus călugărițe la ambele mănăstiri.

Bisericile românești din *Bogazchioi* (Cernavoda) și *Babadag*, în secolii XVII și XVIII au fost întreținute din donațiile Domnilor Români din Țara Românească și Moldova.

Biserica românească din Silistra a fost construită în 1863 și într'ânsa s-a oficiat în limba noastră și în bulgărește până în 1900, când Bulgarii au pus stăpânire pe ea.

Aci s-a găsit o evanghelie, în românește, tipărită în anul 1837, Pedalioane și pecetea bisericei. Românii au pus apoi, în 1913, stăpânire pe această biserică care le-a aparținut de drept *(et ad huc lis est ad judicem)*.

In anul 1828 Românii din Babadag au construit o biserică pe care au reconstruit-o în anul 1856. Mai târziu mitropolitul bulgar, Grigore, a dat ordin să se oficieze în această biserică în limba slavonă și a impus o eforie compusă din Bulgari veniți din Basarabia de Sud.

Tulcea, după ce a fost distrusă în timpul răsboiului ruso-turc din 1828—1829, din ordinul guvernatorului turc, orașul a fost reconstituit și colonizat cu țăranii aduși din satele dela gurile Dunării : Beștepe și Prislav. Biserica Sf. Nicolae a Bestepenilor, era românească și ea a fost sprijinită de bogătașul român, Nedelcu Gâscă.

După aceea s-au construit bisericile rusă și bulgară din Tulcea.

Biserica românească a fost reconstituită, cu trei turnuri, prin subscriere publică.

Din cauza certei ce s-a iscat între partizanii mitropolitului bulgar și acei ai episcopului grec, această biserică a fost câtva timp închisă.

Românii au construit apoi la „Prislăveni", o altă biserică, „Sfinții Impărați", unde a oficiat, la început, institutorul C. Andrian. Biserica veche din com. *Cerna* a fost construită de Români în anul 1840.

In 1859 Românii din diferite sate din Dobrogea au strâns bani pentru construirea unei biserici la Alibechioi.

D. N. Iorga a găsit un caet cu donațiuni în 1912, în biserica din com. Azaclău (I. C. Brătianu) cu titlul următor :

„Caet pentru daruri pioase, cu ajutorul lui D-zeu, în numele Tatălui, Fiului și Sf. Duh, Amin, 1859, 16 August".

Acela care a făcut această operă de pietate este Apostol Teodorescul.

In acest caet sunt trecuți Românii donatori din satele : Alibechioi, Cinili, Babadag, Satu Nou, Meduncu, sau Medenchiu, Ortachioi, Balabancea, Cerna, Nălbantu, Văcăreni, Gherbănu, Greci, Taița, Jijila, Tulcea, Zăbalu, Zafirna, Inisela.

---

1) In Turc. = Vale de Oțel.

Centre culturale românești, în Dobrogea, au fost la Silistra, Turtucaia, Tulcea și Babadag.

In anul 1774 s-a deschis o școală românească la Turtucaia.

După informațiile date de C. Teodorescu asupra școlilor și bisericilor române din Dobrogea, reese următoarele :

Școlile românești, care existau în 1870, în Turtucaia, Tulcea, Hârșova, Măcin, Ostrov, Mahmudia, Dăieni, Somova, Jijila, Gârliciu, Groapa Ciobanului, Peceneaga, Greci, Satul Nou, Hagighiol, Văcăreni, Niculițel etc., erau întreținute de Români, *cari formau majoritatea populațiunii.*

Invățătorii se recrutau dintre preoți, călugări, sau cărturarii orașelor și ai satelor. Se învăța în aceste școli, religia și se întrebuința alfabetul slavon, iar nu bulgar.

In 1860—1870, la Școala românească din Tulcea, C. Teodorescu citează pe dascălii Ioan Filotei (dascălul Ioniță), C. Adrian, seminarist din Brăila cu șase cl. de liceu din București, I. Costescu, seminarist din Ismail, Nicolae, sau Nifon Bălășescu, venit dela mănăstirea Căldărușani.

Aceste școli au fost fondate de Ismail-bey, muteșariful din Tulcea, care iubea pe români, considerându-i ca supuși „pacinici, muncitori și cinstiți". El a însărcinat pe Bălășescu ca să fondeze școli în toate satele românești. Bălășescu n'a putut să înființeze multe școli. Din inițiativa mocanilor din Tulcea, s-a înființat o comunitate școlară, în frunte cu Manea Giuglea. Școala românească din Tulcea, a fost înființată înaintea celei bulgare. Școala grecească din localitate s-a înființat în anul 1860. După moartea lui Manea Giuglea, comitetul școlar din Tulcea s-a constituit din Vasile Sotirescu, preotul A. Negru, Sava Dimitriu, Vasile Avramescu, Dumitru și Petru Darie.

La Babadag a desfășurat o activitate culturală românească, ardeleanul Nifon Bălășescu, [1]) care a participat la revoluția din 1848. Bălășescu a întemeeat școli românești la Tulcea, Măcin și în mai multe sate din Dobrogea. Un centru foarte important cultural românesc a fost la Silistra, unde școli românești s-au organizat pe la sfârșitul secolului al 18-lea. Intre anii 1780—1790 s-au introdus, în Silistra și în împrejurimi, cărți românești tipărite la Râmnicul-Vâlcea și la Sibiu. [2])

Unul din dascălii români, care au lucrat mult pentru răspândirea culturii noastre, în Silistra, a fost „dascălul Petrică", mort în anul 1859.

B. Iancof într'un studiu publicat, la Rusciuc, în 1897, recunoaște că până la sfârșitul războiului ruso-turc din 1856, în Silistra nici vorbă nu putea fi de element bulgăresc" [3])

---

[1]) La școala română din Măcin a funcționat între anii 1873—1874 Nifon Bălășescu.

[2]) *Gh. Porfiriu*, „Silistra" An. I, N. 14 art. „Biserica românească din Silistra".

[3]) Vezi, Pericle Papahagi în „Analele Dobrogei" Nr. 1 p. 110—114 ; „Școala bulgară din Silistra".

II. — TURCO-TĂTARII

După bătălia de la Varna din 1444, Turcii au venit în massă şi au colonizat Bulgaria orientală şi Dobrogea. Tătarii, veniţi din Bugeacul Basarabiei, s-au stabilit în Dobrogea în sec. XVI-lea. In anul 1599 — după cronicarul Walter — erau în Dobrogea 6000 de familii tătăreşti. Tătarii erau organizaţi milităreşte şi aveau un şef (han), recunoscut de Sultanul Turciei. In anul 1856 şi după acest an, s-au stabilit în Dobrogea, Tătarii din Crimeea, care au schimbat numele târgului *Carasu* în Megidia (nume dat în onoarea sultanului Abdul Medjid).

Tătarii au înfiinţat, sau s'au stabilit în următoarele localităţi: Medgidia, Constanţa, Anadolchioi, Cogealia, Caramurat, Cicrâcci, Taşaul, Caracoium, Hasancea, Omurcea, Hasiduluc, Osmanfacâ, Abdulach, Ebechioi, Mahometcea, Topraisar, Muratanul mare, Muratanul Mic, Techirghiol, Mangeapunar, Duingi, Serement, Chirişlic, Ceamurli de jos, Gargalâcul Mare, Gargalâcul Mic, Toxof, Pazarlia, Ghelengic, Chiorcişmea, Taşpunar, Cochirleni, Cartalu, Terzechioi, Şiriu, Balgiu, Satişchioi, Erchesec, Topalu, Calachioi, Caraomer, Canlicicur, Dauluchioi, Hagilav, Chiragi, Valalâ, Delicrucci, Docuzaci, Cerchezchioi, Enghezu, Amzacea, Casicci, Ghiuvenlia, Azaplar, Carachioi, Eribiler, Sarighiol, Acbasâ, Hoşcadiu, Tatlageacul Mic, Tatlageacul Mare, Perveli, Docuzol, Agemler, Bairamdede, Cavaclar, Beşaul, Merdevenli-punar, Mulciova ş. a. In 1850 singurul sat tătăresc pe malul Dunării, citat de Ion Ionescu dela Brad, în lucrarea sa, este *Boascic*. Tătarii erau obişnuiţi cu stepa.

Tătarii, care purtau numele propriu de *Gogii*, au fondat în Dobrogea satul Cogelac (fost Gogielac).

Au mai locuit în Dobrogea şi un neam de rasă mongolă, care se numea *Mongoli*. La 6 km. E. de Seimenii Mari sunt urmele unui sat care s-a numit *Mongol*.

După tradiţie Mongolii aceştia erau „mici la statură, cârni, cu faţa ca un bot de câine". [1])

III. — BULGARII

Bulgarii s-au stabilit în Dobrogea, ca colonişti, în cursul secolului al XIX-lea. O parte din Bulgari a venit, dela N. din Rusia (Basarabia); iar altă parte, de la Sud, din Balcani şi din împrejurimile Varnei. Despre Bulgarii, cari s-a stabilit, ca coloni, în N. Dobrogei, în anul 1828, d. N. Iorga scrie [2]):

„Bulgarii din jud. Tulcea prezintă acelaş caracter de coloni veniţi pentru a obţine pământuri; ei au evitat malul Dunării expus inundaţiilor. Plecaţi din Basarabia, în timpul primei jumătăţi a secolului trecut, aceşti muncitori s-au coborât până la capul Midia, după ce au depăşit linia militară turcă a Babadagului".

Zeci de mii de bulgari au emigrat din Bulgaria în Basarabia de sud.

---

[1]) *Ion Ionescu de la Brad*, op. cit.
Victor Morfei, Balta Ialomiţei, Analele Dobrogei, An. V şi VI. 1925.
[2]) „*La Dobrogea Roumaine*" Art. N. Iorga, Bucarest, 1919.

Mulţi din aceşti Bulgari, au fost transportaţi, în timpul războaelor dintre Ruşi şi Turci, cu forţa, de către ruşi în sudul Basarabiei, care fusese părăsit de Tătari. După A. P. Arbore, acest transport s-a făcut în massă. [1])

Istoricul român, Nicolae Bălcescu, a călătorit în 1849 în peninsula Balcanică. Intr'o scrisoare adresată lui Ion Ghica, iată ce comunicare importantă face Nicolae Bălcescu, într'o epocă când statul bulgar nu exista şi când Românii nu stăpâneau Dobrogea :

„In Bulgaria m'a mirat foarte mult, neîntâlnind din Balcani până în Dunăre niciun sat bulgăresc, ci numai sate româneşti.

Unde sunt Bulgarii ? In Bulgaria se află puţini prin oraşe, apoi între Vidin şi Niş şi dincolo de Balcani" (Scrisori către Ion Ghica, din 14 Iulie 1849).

După notele publicate de Guşu în ziarul „România" [2]), Bulgarii bătrâni din N. Dobrogei, au recunoscut că au venit din părţile Târnovei, după războiul ruso-turc din 1806—1812, în Basarabia de sud, în grupuri de mai multe familii (clanuri). A doua generaţie a acestor familii de Bulgari — ca să nu facă serviciul militar — a trecut Dunărea, în N. Dobrogei. Bulgarii s-au stabilit în jurul satelor tătăreşti :

Ienichioi, Sfanulei (?), Congaz (6 fam.), Ciamurlia-de-Sus, numit şi Ali-bey, după numele proprietarului (10 fam.), Eschibaba (400 loc.), Beidaud (Bey-Daod, Bey Daud, sau David), locuită de Găgăuţii veniţi odată cu Bulgarii din S. Basarabiei. *In acea epocă nu se vorbea în Dobrogea de cât româneşte şi turceşte.*

I. Ionescu de la Brad scria în 1850 :

„Bulgarii sunt veniţi în Dobrogea de 20 ani ; ei au părăsit pământurile ingrate pentru cele mai productive pe care le-au găsit în ceastă ţară". [3])

Ionescu a găsit în Dobrogea de sud : 110 case în Bazargic, aparţinând Bulgarilor din totalul de 40 şi în toată „caza", cuprinzând 89 de sate, 1.230 case turceşti, 143 arabe şi numai 120 bulgare.

La Balcic n'a găsit *nici un bulgar.*

Specialistul bulgar Miletici, recunoaşte că numeroşi Bulgari au venit din regiunile Şumla, Provadia şi Razgrad, în Dobrogea, după războiul ruso-turc din 1828 :

„Numeroase aşezări noui din Dobrogea şi din judeţul Silistra au fost fondate de emigranţii din regiunile Şumla, Provadia şi Razgrad, la începutul secolului al XIX-lea şi chiar după războiul ruso-turc din 1828" Miletici mai spune că, în afară de Găgăuţi (Gagovţi) şi de puţine colonii greceşti, restul populaţiunii creştine din jud. Varna, *Balcic, Dobrici* şi în mare parte din jud. Novi-Bazar, Provadia, Curtbunar şi SILISTRA, CA ŞI DIN INTREAGA DOBROGE, ESTE COLONIZARE RECENTA, CARE NU TRECE DE

---

[1]) *A. P. Arbore*, Aşezările Bulgarilor, Archiva Dobrogei, 1916.
[2]) Ziarul „România", Nr. 345.
[3]) Voyage dans la Dobrodja, 1850, Constantinopole.

100 DE ANI ; IAR IN CAZURI EXTREME, NU TRECE DE 150 DE ANI [1])

Acelaş Miletici face următoarea importantă constatare :

„In Dobrogea română populaţia bulgară este datorită colonizărilor recente de la sfârşitul secolului precedent (XVIII) şi chiar din epoca războiului ruso-româno-turc" (1877—1878).

„...A CREDE CA IN DOBROGEA AR EXISTA, EXCEPŢIE FACAND PENTRU ORAŞE, O VECHE POPULAŢIE BULGARA, ACEASTA AR INSEMNA SA NE INŞELAM PE NOI INŞINE" [2])

In *„Etats du Danube et des Balkans"* din 1888 (Guides-Ioanne) cetim :

„Populaţia Deliormanului este aproape exclusiv compusă din Turci... Populaţia bulgară nu apare de cât în vecinătatea Dunării pe pantele pe care platoul Deliormanului se coboară către fluviu".

In raportul lui Mirza Said Paşa, din anul 1856, adresat Marelui Vizir, se constată că populaţia Dobrogei e compusă din Turci, Tătari şi Circasieni ; apoi din Români, Găgăuţi şi Lipoveni. *Mirza Said Paşa nu pomeneşte de Bulgari.*

IV. — CAZACII ZAPOROJANI ŞI LIPOVENII

Cazacii, în evul mediu, au venit la gurile Dunării şi în porturile dunărene, în calitate de comercianţi. Ei se aprovizionau din apele dobrogene cu peşte, şi cu grâne pe care le vindeau în satele din Ucraina şi Polonia. Până la sfârşitul sec. XVI-lea, Ukraina între Nistru şi Nipru era pustie, fertilul său pământ *cernosiom* era necultivat.

Cazacii zaporojani stabiliţi la cataractele şi gurile Niprului aveau o puternică organizaţie religioasă militară, în genul ordinului cavalerilor teutoni, sau a ordinului cavalerilor de Malta. Din rânşidurile lor se recrutau comercianţii numiţi *ciumak-i.*

Corăbiile cazacilor, veneau în porturile Mărei Negre şi ale Dunărei. Adese-ori cazacii făceau acte de piraterie în Marea Neagră.

Intr'un cântec popular căzăcesc, popularizat de faimoşii *Kobzari* ucrainieni, se vorbeşte de aventurile lui Alexe Popovici, tovarăşul lui Zborovski [3]).

Din balada, „Alexe Popovici şi furtuna pe Marea Neagră", care a fost publicată de Antonovicz şi Dragomanov, reproducem următoarele :

„Acolo pe Marea Neagră pe o piatră albă şade un şoim luminos şi suspină cu jale, privind îngrijorat la Marea Neagră. Nu va fi bine pe Marea Neagră, căci furtuna cea rea se ridică, împrăştiind în trei părţi luntrile cele voiniceşti ale cazacilor ; o parte din ele spre ţara Bilarapească

---

[1]) MILETISCH, *Das Ost — bulgarische, Schriften der Balkan — Kommission.* Ling Abth. Vienne 1903, col. 19, 23.

[2]) Staroto blgarsco nasélanie v sévroiztotschina Bulgaria, Sofia, 1902, p. 6 şi 168, după A. P. Arbore (citat).

[3]) *Alfred Rambaud*, Les Chansons de l'Ukraine. Revue des Deux Mondes. Tome Neuvième. p. 825. Paris 1875.

(u Bilarapsiku Zemliŭ), a doua parte în apa Dunării, a treia parte în mijlocul Mării Negre..."

In a opta variantă a aceleaş balade:

„...şi împrăştie în trei părţi luntrile căzăceşti: *duc o parte din ele în Dunărea liniştită*, împing a doua parte spre ţara Arabească *(v. Arabsiku zemliŭ)*, îneacă a treia parte în mijlocul Mării...".

In a treia variantă:

„...suflă vântul cu furie împrăştiind în trei părţi luntrile căzăceşti: a dus o parte în ţara Agarească *(v. Arabsiku Zemliŭ)*, a doua parte a înghiţit-o gârla Dunării, a treia parte — unde să fie? — se 'neacă în Marea Neagră...".

B. P. Haşdeu spune că din această legendă reese că „naufragiul se întâmplă pe Marea Neagră, aproape de gurile Dunării, faţă cu ţărmii Basarabiei", de oarece „ţara Bilarapeasca", „Arabească", „Orabească", sau „Agarească", pomenite în diversele variante ale acestei legende căzăceşti, este ţinutul Basarabiei de sud [1]).

B P. Haşdeu aminteşte că şi în poezia populară epică sârbă şi bulgară, foarte adesea Românii sunt numiţi *Arapi*.

Naufragiul cazacilor, din legenda „Alexe Popovici şi Marea Neagră" s-a întâmplat în faţa gurilor Dunării, căci — după o variantă — o parte din corăbii s-au înecat chiar în Dunăre.

După ce Ukraina (partea stângă a Niprului şi oraşul Kiew) a fost cedată Moscoviei de Polonia prin tratatul din 1686, cazacii, s-au declarat nemulţumiţi că nu li se respectau libertăţile de către noii lor stăpânitori. Atunci cazacii au fost transportaţi de moscoviţi în partea de sud a Kubanului ca să nu poată avea contact cu polonezii şi ei s-au numit „cazacii Mărei Negre". Pe când cazacii erau transportaţi, cu forţa, în ţinutul Kubanului, o parte dintr'ânşii au scăpat şi s-au refugiat în Dobrogea.

„Nu numai că au fost nevoiţi cazacii să renunţe la libertăţile lor, dar cabinetul din Saint-Petersburg, temându-se de spiritul lor de independenţă şi de revenire a simpatiei lor pentru Polonia, după marea dezamăgire ce o suferiseră, a transportat pe la anul 1775, cea mai mare partea în Kuban, unde astăzi ei poartă numele de cazacii Mării Negre. *Cei cari au putut scăpa s-au refugiat în Turcia, în Dobrogea, unde sunt încă*" [2]).

Aceşti cazaci „zaporojani", după ce s-au stabilit în Dobrogea, au intrat în relaţiuni cu un polonez, ajuns paşa, cu scopul de a lupta împotriva Rusiei, pentru recâştigarea libertăţilor fraţilor lor strămutaţi, forţat, în Kuban.

Cazacii din Dobrogea au format o colonie religioasă-politică, şi au păstrat legături cu fraţii lor din Rusia.

Anatole Leroy Beaulieu scrie în *„La Russie et les Russes"* [3]):

„Un polonez, pe atunci în serviciul Porţei Otomane, concepu ideea îndrăzneaţă de a da „vechilor credincioşi" un centru religios în afară de Rusia, spre a pune direcţia schismei în serviciul duşmanilor ţarului. Acestea erau sectele ierarhice, care, prin principiul şi organizaţia lor, ca şi prin împrăştierea lor în sudul imperiului şi a coloniilor lor pe teritoriile Turciei şi Austriei, se pretau mai bine acestui proect de concentrare. *S-a găsit pe frontiera Rusiei, în Dobrogea, o colonie de cazaci vechi credincioşi eşiţi*

---

[1]) *B. P. Haşdeu*, Din Etymologicum Magnum Romaniae, Ed. III. Basarabă, p. 330—332. Bucureşti, 1894.

[2]) *Revue des Deux Mondes*, La Pologne et ses limites, T. 1863, p. 516.

[3]) *„Revue des Deux Mondes"*. An. XLV. Tome 9-ième 1875

din teritoriul rus în sec. XVIII, în urma unei răscoale și rămași în relațiuni cu frații lor, cazacii din interiorul imperiului.

Emigratul polonez, devenit bey și pașă intră în raport cu Cazacii din Dobrogea. Făcând să le mijească în fața ochilor lor restabilirea *vechei credințe* și a fostei libertăți cazace, pașa polonez i-a făcut să întrevadă, într'o vagă perspectivă, o *republică cazacă* și *staroveră* și în care Polonia ar fi găsit o protectoare, sau o aliată".

Se pare că acești schismatici din Rusia, stabiliți în Dobrogea, au recunoscut ca șef al comunității lor religioase pe episcopul Ambrozie și apoi pe succesorul acestuia, Kiril, care, ambii, au avut reședința lor, în Bucovina — stăpânită atunci de austriaci — în localitatea numită *Fântâna Albă.*

De la cazaci a rămas numirile : *Gârla Cazacului* de pe teritoriul com. Isaccea ; *Dealul și Movila Cazacilor* de lângă com. Peceneaga.

Cazacii au continuat să practice și în așezările lor din Dobrogea ascetismul lor particular de călugări războinici ; obiceiurile lor de *setcha.*

Un agent polonez, Korsak, stabilit în Constantinopol, a trimis în anul 1848, două rapoarte, privitoare la cazacii zaporojani din Dobrogea, care se găsesc în arhiva muzeului Czartoryski din Cracovia : manuscrisul 542 (Détails sur la Dobroudza 1 Sept. 1848) și manuscrisul 5428 din 6 Octombrie 1849. [1])

Iată o parte din cuprinsul acestor rapoarte :

I. — *Tulcea.* 1 Septembrie, 1848. *Amănunte asupra Dobrogei.*

Domnule,

„Imi cereți un raport asupra situației Dobrogei ; vi-l schițez, atât de scurt și de clar, cât îngăduie un tablou general, trimițându-vă pentru amănunte la rapoartele mele precedente. Nu vă voiu vorbi decât de populațiile creștine. Dobrogea este un rai pământesc pentru nenorociții scăpați din iadul rusesc. Cu toată paza desfășurată, în fiecare an Rusia contribue cu un contingent de emigrați în Turcia. Opresiunea boerilor moldoveni a populat deasemenea mai multe sate ale acestui ținut. Câteva sute de Germani au părăsit Basarabia, ca să se așeze aci. Toți acești emigrați făcându-se „raiale" se bucură de bună stare generală, și, în afară de câteva abuzuri produse de interesele particulare ale câtorva ayani și beilici, ei sunt fericiți, bine cuvântând pe sultan și sunt gata să-și verse sângele pentru dânsul. Propaganda rusească nu poate să aibă succes la acești aprigi dușmani ai Rusiei, ci numai pe lângă populația bulgară numeroasă în partea meridională a Dobrogei.

Alături de aceste populații rusești, polone, moldovene, al căror devotament față de Turcia nu sufere nici o bănuială, trebue să opunem pe Greci, cari locuiesc în orașele din Dobrogea. Aceștia împreună cu preoții lor sunt cu toții în slujba exclusivă a Rusiei, cu excepția câtorva. Cu toate acestea în special cei din Tulcea se îmbogățesc pe socoteala Turciei (împotriva căreia conspiră), devastând, se poate spune pe degeaba, frumoasele păduri ale statului, ca să construiască corăbii de negoț, ceeace se face aici pe o scară considerabilă. Aceasta înseamnă să încălzești în sân vipera

---

[1]) *P. P. Panaitescu,* O statistică a Dobrogei în 1849, „Graiul Românesc", Anul II, Nr. 5, Mai 1928.

care mai târziu te va mușca în chip primejdios. Dușmănia lor luase deja o înfățișare îngrijitoare pentru autorități. Mulțumită înțeleptelor măsuri ale lui Raif-effendi, care aduse o garnizoană în oraș, liniștea nu mai poate fi turburată fără pedapsă.

Am onoare, (ss) *Korsak*

II. *Tulcea, 6 Octombrie 1849.*

„Am trimis cu corabia precedentă un mic memoriu asupra nevoii de a așeza coloniști în provincia Dobrogea. Azi adaug o listă a satelor din Dobrogea locuite în întregime, sau în parte de Ruteni (Malo-Ruși) în cea mai mare parte agricultori. Pentru a avea totalitatea populației rutene din Dobrogea, ar trebui să adăugăm și pe cei ce locuesc în orașe, precum și pe cei fără locuință stabilă, cari se ocupă cu pescuitul în diferitele brațe ale Dunării de jos, precum și pe insulele (ostrov) și lacurile (limane) formate din acest fluviu. Insă lista mea care a fost alcătuită cu un scop agricol și anume ca să slujească proiectului de așezare a coloniștilor în provincia Dobrogei...

Listă a satelor locuite de Cazaci în Dobrogea:

1) *Cercul Tulcea:* Kichla, Partici (Portița), Prîslav, Telița, Frikatek (Frecăței), Katalu, Kalichioi, Hagi Ghenli, Beștepe, Schangea, *Cercul Isaccea:* Rakelda (pe Dunăre), Lukavița, Mandanchioi, Zamfirka, Hangiarca. 2) *Cercul Măcin:* Jiiila, Pisica, Zatoka, Ghecit, Azaclia, Turcoy (Turcoaia), Cincilar, Pecinagiu (Peceneaga), Ak Punar, Grecka, Kamen (pe Dunăre). 3) *Cercul Babadah:* Ortachioi, Cirkanova, Teke, Kamen, Slava, Kavgagia, Beidaud, Ciamurli, Amangi (Hamangia), Kolmi bugeak, Tirilevca, Kișla, Karabranchioi, Ienisele, Siriteni, Sata-nowa (Satul Nou), Kember, Kazabchioi, Periklia, Tavșeret. 4) *Cercul Kiustengea:* Seimeni, Kokerliu, Boaschioi, Ienichioi, Rasova, Anadolchioi, Satihchioi, Sutghiol (pe M. Neagră). 5) *Cercul Hârșova:* Ostrov, Daiachioi (Dăeni), Gropa Ciovan (Groapa Ciobanului), Topal, Seimeni, Dizdilar. 6) *Cercul Mangalia:* Tașlibunar, Tuzli. 7) *Cercul Silistra:* Beilik, Preiova (Perjoaia), Adachioi, Parachioi, Kalipietro, Sata-nowa, pe lac (Satul Nou), Badjach, Haidemir, Popchioi, Tatarica.

Cazacii, numiți de unii pe nedrept Lipoveni, sau Ruși, și care s-au stabilit în regiunea lagunelor, se mai numesc „*Haholi*“ (de altă credință). Acești cazaci fac parte din secta „raskolnicilor“. Majoritatea lor a venit din regiunea cataractelor Niprului.

Lipovenii, din cauza persecuțiilor religioase din Rusia, s-au stabilit în Dobrogea de N. în cursul sec. al 18-lea.

V. — GERMANII

In anul 1841 au apărut în Dobrogea cei d'intâi Germani, veniți din Berezina, Leipzig și din alte colonii din Rusia, cari s-au stabilit, la *Măcin* și apoi la *Acpunar*.

In notele de drum ale profesorului Karl Koch din Dobrogea, se spune că a întâlnit drumeți germani, la Cernavoda, veniți din Basarabia, care i-au comunicat că 300 de familii germane din Rusia, au cerut permisiunea autorităților turcești să se stabilească în Dobrogea, dar această cerere le-a fost refuzată.

Câteva familii germane s-au stabilit, însă, la Silistra.

In 1848 o parte din germanii din „Satul nemțesc“ din apropierea Brăilei, au trecut Dunărea, în Dobrogea de nord și s-au stabilit la *Acpunar*. Ei au fost conduși de Adam Kűhn. Pe la 1848 coloniștii germani din Acpunar, din cauza persecuțiilor ce le sufereau din parea turcilor, au părăsit această localitate.

Un număr relativ mare de coloniști germani, — șvabi catolici—

s-au stabilit după 1842 în orașul Tulcea și în com. *Malcoci*, situată la 6—7 km. est de Tulcea. Germanii din Malcoci au venit din guvernământul rus, Cherson. Printre cele 20—25 familii se găseau și câteva famlii din Alsacia.

In anul 1856 — spune C. Allard [1]) — se găseau stabiliți în Tulcea, vreo sută de familii germane. Una din străzile acestui oraș— actuala str. Mircea — se numea pe-atunci „strada nemțească". Karl Peters, care a vizitat Dobrogea în 1864, vorbește de prosperitatea coloniei germane din Malcoci. In vara anului 1848, o parte din coloniștii din *Acpunar* au fondat com. *Atmagea* (24 km. W. de Babadag și 10 km. S.-E. de com. Acpunar), care în acea epocă era acoperită de păduri. Fondatorul acestei colonii a fost Adam Kűhn.

La 9 Aug. 1860 guvernul turc a dat autorizare germanilor din Atmagea ca să-și construiască o biserică.

Năvălind tătarii și cerchezii, în Dobrogea, în urma războiului din Crimeea, o mare parte din coloniștii germani din Atmagea au fost siliți să emigreze. Cerchezii au luat materialul de construcție al bisericei germane din Atmagea și l-au transportat în satul lor din vecintătate, *Slava-Cercheză*, pentru a construi o geamie.

In vara anului 1857, 7—8 familii germane, au format o colonie aparte în satul *Cataloi* (12 km. N. de Babadag). In această colonie s-au așezat și câteva familii de francezi. După zece ani au mai venit, aci 7—8 familii germane din Galiția.

In anul 1857 câteva familii germane din Germania de Nord, s-au așezat în com. *Ciucurova* (7 km. S.-E. de Atmagea).

In 1873 alți germani, veniți din Rusia s-au stabilit în com. *Cogealac, Tariverde* și *Facria*.

La Tarivedre au venit, în 1873 sau 1874, 44 familii germane din Basarabia, — majoritate șvăbești. Coloniștii germani din *Facria* s-au instalat în această localitate în iarna anului 1873. [2])

VI. — CERCHEZII, LAZII, ARABII, GĂGĂUȚII ȘI HIRCOII

Alte populațiuni care s-au stabilit — însă în număr mai mic în Dobrogea — în cursul sec. XVIII și XIX, au fost *Cerchezii, Lazii, Arabii* și *Găgăuții*.

Cerchezii s-au stabilit la Alibeichioi, Malcoci, Sarapcea, Punar, Topolog-cherchez, Dedebalâ, Dolufaci, Slava cercheză, ș. a.

Găgăuții au venit, în Dobrogea, de la S. în cursul sec. XVIII. Originea lor este necunoscută, — după unii, Găgăuții ar fi rămășițe cumane ; după alții ar fi creștini mahomedanizați, înrudiți cu Bulgarii. Ei s-au așezat, în mic număr în câteva sate de pe litoralul M. Negre.

Lazii cumpărau cu sila și pe prețuri ridicole, grânele țăranilor noștri, în porturile Brăila și Galați.

---

[1]) C. ALLARD, *Souvenirs d'Orient, La Bulgarie orientale*. Paris, 1864, pag. 105.

[2]) Acești coloniști au făcut parte până în anul 1873 din colonia germană, Paris (Basarabia de sud).

Raicevici spune că Lazii erau ieniceri și ei se lăudau cu actele lor de brigandaj. Lazul nu se mulțumea numai să jefuiască, dar și asasina.

P. S. Aurelian în lucrarea sa *„Schițe asupra stării economice a României în secolul al opt-spre-zecelea"* scrie :

„Lazii vin și astăzi în Dobrogea, unde se îndeletnicesc în special cu cultura tutunului". Lazii, veniți din Aasia Mică, au înființat, în Dobrogea, satul *Lazmahale* (mahalaua lazilor).

Grecii erau stabiliți în porturile maritime și se ocupau cu negoțul. *Hircoii,* sau *Jrcoii,* de origină necunoscută, considerați de turci, *erlis* (arborigeni) erau așezați în număr mic în N. E. Dobrogei.

Condițiile de stabilire a coloniștilor străini. — Care au fost condițiile de stabilire a coloniștilor străini, în Dobrogea, sub dominația otomană, în sec. 19-lea ?

Coloniștii făceau jurământ de credință Sultanului ca să primească însușirea de „supuși ai imperiului" și erau datori să respecte toate legile și regulamentele aflate în vigoare și să se supună autorității Cazalei și ale Sangiacului de care depindeau satele, sau târgurile unde erau autorizați să se stabilească. Coloniștilor așezați pe pământurile disponibile ale statului, li se acorda, în mod gratuit, pământ pentru cultură, dar ei n'aveau dreptul, timp de 20 ani, ca să vândă acest pământ. Fiecare familie de coloniști trebuea să aibă 60 medgidii-aur. [1])

Fiecare oraș, sau comună, avea teritoriul său asupra căruia — după categoria pământurilor *metruke, mevat,* sau *miriie* din care se compunea — obștea locuitorilor avea drept de folosință. Limitele circumscripțiilor comunelor erau determnaite prin actele de delimitare ce unele din ele le aveau prin tablourile cadastrale alcătuite pe cazale, sau sangiac și aflate în arhivele imperiale *(Defter-Khane),* sau ale vilaietului, sau prin limitele comunelor învecinate.

Impărțirea administrativă. — In sec. XIX, Dobrogea era un *sangeac,* împărțit, din punctul de vedere administrativ în 9 cazale : Tulcea, Isaccea, Măcin, Hârșova, Babadag, Kiustenge, Mangalia, Balcic, Hagi-Oglu-Pazargic (Bazargic). Muteșariful sangiacului era ajutat de un consiliu *(medjlisi-idareiliva)* și de un sfat compus din delegații cazalelor *(medjlisi-idareicaza).* Comuna era administrată de un primar *(muktar, subașa).*

POPULAȚIA DUPA NAȚIONALITAȚI IN 1850—1878. — După statistica lui I. Ionescu (1850) din Dobrogea veche, iată cifrele populațiunii, după naționalități :

1. *Circ. Tulcea : Români,* 1290; Bulgari. 200; Turci, 105; Lipoveni, 250; Cazaci. 787; Greci, 200; Țigani, 20; Germani, 50; Armeni, 30; Evrei, 30. — Total, 2.962.

---

[1]) Vezi condițiile statornicite de guvernul imperial otoman în anul 1273 (1857), în Turcia, pentru coloniile străine.

2. *Circ. Isaccea:* Români, 363; Turci, 183; Cazaci, 163; Greci, 29; Ţigani, 23; Armeni, 3; Evrei, 20. — Total 784.

3. *Circ. Măcin:* Români, 591; Bulgari, 92; Turci, 501; Tătari, 15; Lipoveni, 93; Cazaci, 25; Greci, 20; Ţigani, 23; Germani, 1; Armeni, 3. Total 1.364.

4. *Hârşova:* Români, 496; Turci, 165; Tătari, 688; Ţigani, 6; Germani, 8. — Total, 1.363.

5. *Circ. Babadag:* Români, 674; Bulgari, 871; Turci, 557; Tătari, 1.075; Lipoveni, 40; Cazaci, 117; Greci, 1; Ţigani, 100; Armeni, 40; Evrei, 60. — Total, 3.544.

6. *Circ. Kiustenge:* Români, 242; Bulgari, 26; Turci, 325; Tătari, 442; Lipoveni, 364. — Total, 1.426.

7. *Circ. Mangalia:* Bulgari, 5; Turci, 405; Tătari, 5. —Total: 415.

Total general. — Numărul comunelor: *215;* Tulcea, 9; Isaccea, 11, Măcin, 18; Hârşova, 38; Babadag, 71; Kiustenge, 37; Mangalia, 36.

Totalul familiilor: *Români, 2.656;* Bulgari, 1.194; Turci, 2.268; Tătari, 2.225; Lipoveni, 747; Cazaci, 1.092; Greci, 250; Ţigani, 172; Germani, 59; Armeni, 76; Evrei, 119. — Total general: *11.858.*

El citează numele satelor dispărute (locuite de Români): Preslav, Beştepe român, Dunavăţ, Satul-Nou, Sgriţa, Cernichioi, Fântâna Nedelei, Mânjina, Roseşti, Caladuca, Rumbeca, Molodiţa, Topolos, Straja, Zavalu, Stancele, Vistierul, Hăsăneşti, Tortoman, Peştera...

Apoi satele locuite de Români: Somova, Rachel, Pisica, Luncaviţa, Văcăreni, Garvan, Jijila, Taiţa, Niculiţel, Cilic, Agighiol, Zabanca, Savighiol, Zebil, Bedje, Cinili, Dăeni, (unde a fost un conflict între locuitori şi trupele prinţului Munteniei la începutul sec. XVII); Gârliciu, Groapa Ciobanului, Topala, Seimeni, Cochirleni, Rosova, Ienisala, Steriu, Zabancia, Câşla, Zatoca, Greci, Frecăţei, Salica, Hafsaular, Chirgila (Jijila ?).

Populaţiunea română atingea cifra de 27.611 loc. (2656 fam.) faţă de 4.800 fam. turceşti, 2.225 tătăreşti, 2.214 bulgare şi 1.092 ruseşti (cazaci).

In anul 1878, guvernatorul rus al Dobrogei *Bieloserkovisch,* a întocmit o statistică a populaţiunei acestei provincii, dar pe care n'a avut timpul să o completeze.

Ne-a rămas însă date preţioase statistice relative la circumscripţiile : Tulcea, Măcin, Hârşova, Babadag, Kiustenge, Megidia şi Sulina. In aceste circ, au fost *15.719 şefi de familii,* dintre care, *5.542 români* şi 4.750 bulgari.

In jud. Tulcea : 3.973 şefi de familii români (32% din populaţia totală şi 3.691 şefi de familie bulgari (29.7% din totalul populaţiei).

Cum în celelalte regiuni ale Dobrogei (Cernavoda şi Silistra) era o massă compactă românească, REZULTA CA INAINTE DE ANEXAREA DOBROGEI, LA ROMANIA, POPULAŢIUNEA ROMANA A PROVINCIEI, FORMA GRUPUL CEL MAI IMPORTANT, FAŢA DE CELELALTE NAŢIONALITAŢI.

In anul 1878 — după Strat — populaţia Dobrogei a fost de 300.000 lo-

cuitori ; de 222.562 — după Ubicini — dintre care 134.662 turco-tătari și 87.900 alte naționalități.

Iată statistica lui *Ubicini* [1]) din anul 1878 (sub dominația otomană):

Caza	Orașe, târguri, sate	Musulmani	Nemusulmani	Total
Tulcea.	17	2.838	15.426	18.264
Isaccea.	10	68?	5.298	5.366
Chilia (delta).	9	31.412	30.022	61.434
Sulina (delta)	12	31.900	602	32.502
Mahmudia	10	12.248	17.868	30.116
Babadag	58	24.625	7.344	31.996
Măcin	26	24.044	1.818	25.862
Kiustengea (Constanța) .	34	2.790	5.196	7.986
Hârșova	39	326	1.700	2.026
Medgidia	56	4.384	2.626	7.010
Total . . .	271	134.662	87.900	222.562

Plus 20.000 loc., care după Ubicini locuiau în sudul Dobrogei (est de Silistra și sud de Mangalia). — Total general : 242.562 locuitori.

Doltain (Revue de géogr. din 1878) evaluează pop. Dobrogei din acel an la 136.632 loc., dintre care 30.000—35.000 Români ; iar Dimitrie Sturza, evaluează pop. acestei provincii din acel an, la 150.295 loc.

DOBROGEA IN SECOLUL XIX

In 1837, Moltke [2]) a vizitat Dobrogea. El a scris : „Țara este un pustiu despre care Europenii abia și-ar face o idee ; socotindu-se și populația orașelor, abia 3 locuitori pe mila pătrată.

După I. Ionescu, portul Balcicului era aproape pustiu. El spune că cheiul era frumos pavat cu piatră (à la Trieste), iar măreața moschee nu era frecventată de credincioși.

Mangalia nu era decât „un oraș distrus acum 20 ani“ și din vechile întărituri de marmoră, ca și cele dela Civitavecchia — după mărturisirea bătrânilor — nu oferea nici chiar ruine interesante.

„Kustenje era un sat de pescari“

Niculițel avea pe lângă resturile unei fortărețe romane, pe care locuitorii o numeau „Traian“, o biserică asemănătoare cu un templu păgân, un bâlciu foarte însuflețit.

Raportul lui Saud Pașa, din anul 1856, adresat Marelui Vizir :

„Intreaga Dobroge, dar mai ales partea care se întinde dincoace de Asarlâc, prezintă toate caracterele stepei : nu se găsește apă decât la 60—80 m. adâncime. Vegetația aproape lipsește și aceea care există aparține florei stepelor ; terenul este accidentat și colinele acoperite de stânci. Nu se vede un arbore cât poți cuprinde cu privirea, dar ceeace atrage atenția sunt numeroasele turme și cirezi de vite — mai ales cai — calul dobrogean, celebrat de poet, capre, vite cornute și mai cu seamă oi din speciile cele mai variate.

„Apoi tot soiul de animale sălbatece, lupi, vulpi, etc. Păsări : vulturi, lebede, rațe sălbatece, etc. Numeroase reptile și mai cu seamă șerpi.

Vânturile suflă în permanență și cu cea mai mare violență ; iarna începe în Octombrie și până în luna Marte, vântul dela Nord nu încetează să sufle. Ninsoarea cade rar, dar când vine viscolul, sărmanii oameni nu

---

[1]) *Ubicini*, Revue de géographie, Paris. 1879.

[2]) Lettres du Maréchal de Moltke, trad. din l. ger. de A. Marchand Paris, 1877.

mai ies din casele lor, dacă ar fi *pelivan* (voinic) omul n'ar rezista şi credincioşii l-ar găsi a doua zi îngheţat, pe marginea drumului. In timpul vereĭ, este vântul de Sud care suflă cu furie; cu toate că e mai puţin frecvent, el suflă cu mare violenţă şi aruncă jos minaretele. Vântul acesta, adese-ori, e atât de cald, în cât înăbuşă respiraţia. Se afirmă că în timpul marilor furtuni, s-a văzut căzând grăunţe de nisip, ca acelea din pustiul african. Şi nu e vară ca acest vânt să nu sufle măcar odată în Dobrogea. Românii îl numesc *Sărăcilă...*".

Un alt călător, *Dr. Camille Allard* scrie: [1]) „Astăzi, câteva sute de soci şi „rar câte un arbor roditor prin sate, sunt singurii arbori ce se întâlnesc „aci; pretutindeni călăreţii dispar aproape cu totul în mijlocul fânului „de o înălţime necunoscută în Occident. Fertilitatea naturală este aşa de „mare în cât armata franceză în 1855 a putut scoate 100.000 tone de fân „din o întindere de 10 km. p.

„Din Marte până în Noembrie, turmele indigenilor trăesc pe acest „platou, cantitatea relativ minimă a nutreţului trebuincios pentru vite în „timpul celor patru luni de iarnă se recoltă la sfârşitul lui Iunie.

„Locuitorii nu cosesc de cât strictul trebuincios vitelor, iar restul se „usucă pe loc şi către sfârşitul lui August încep a isbucni acele imense „incendii, cari nu se opresc de cât din lipsa materialului arzător.

„Nimic nu ne-ar putea da o idee despre aceste incendii pe care ful„gerul, o scântee din ciubuc, un foc de bivuac, aprind într'o zi şi durează „mai multe luni, întinzându-se pe spaţii de mai bine de 40 mile p. Aspectul „ţării se schimbă cu totul după incendiu; focul lasă descoperite pietre tu„mularii, mine la suprafaţa pământului, schelete de animale, de cari pă„mântul este acoperit în anumite locuri şi se văd mii de drumuri fantas„tice, după cum vântul a împins flăcările când într'o direcţie, când în alta.

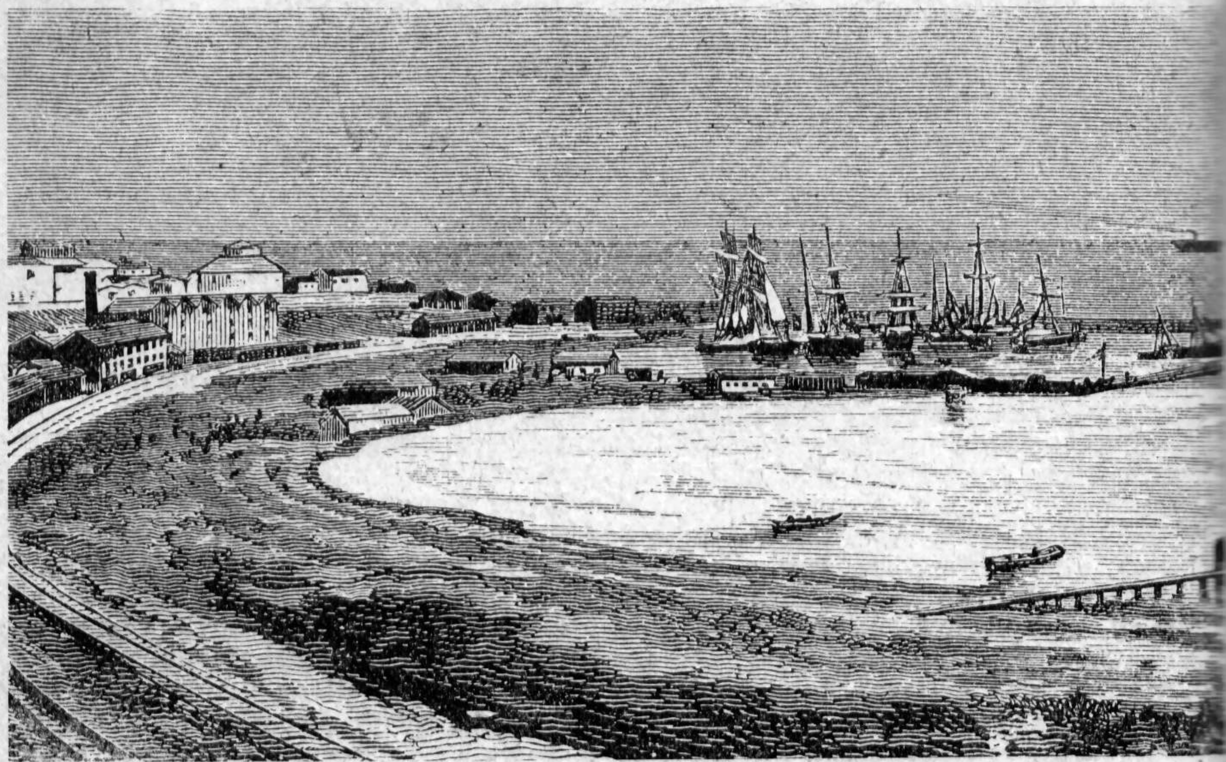
„Dar vegetaţiunea nu întârzie a se ivi şi covorul care acopere pă„mântul trece prin toate nuanţele posibile, de la negrul cel mai întunecat „până la verdele cel mai frumos.

„Dobrogea, care se întinde dela Deli-Orman până în munţii Babada„gului, este ţara stepelor; regiune unde nu sunt arbori; o succesiune de „platouri ondulate, separate prin văi puţin adânci şi care se sfârşesc prin „platouri înalte, terminate prin vârfuri, în apropierea Dunărei şi Mărei „Negre. Această întinsă şi fertilă câmpie este aproape deşartă, locuită ici „colea de Tătari păstori şi de Români, pe malurile Dunărei. Populaţiunea „bulgară e puţin numeroasă, afară numai dacă se consideră şi o parte din „populaţia turcă, descendentă din bulgari renegaţi. (Găgăuţi cari vorbesc „turceşte şi se rog creştineşte). Mari lanuri de iarbă gălbue, acopereau solul „uşor ondulat dintre Dunăre şi Mare. Căldura este împovărătoare şi nimic „nu făcea să oprească ochiul ostenit de această lumină strălucitoare; Tu„muli, dintre care unii aveau pe vârfurile lor semnale geodesice, puse de „ofiţerii austriaci, răsăreau ici şi colo la orizont. Tăcerea era turburată „numai de cântecul jalnic al ciocârliei, de strigătul pitpalacului şi cio„cănitul berzelor, ale căror capete apăreau grave de-asupra înaltelor ierburi; „din timp în timp o pasăre se înălţa, un vultur sau vre-un erete se arunca „ca o săgeată pe pământ şi mişcările precipitate ale spicelor şi ierburilor „arătau groaza părţei celei slabe a populaţiunei stepei. Impresiunea ce o „resimţea sufletul la întâia vedere a acestor câmpii deşarte, reamintea că„lătorului vastele singurătăţi ale oceanului, dar sgomotul manevrei, mişca„rea de pe punte, sunt pe *mare* continuu isvoare de distracţii; nimic nu „însufleţeşte măreaţa monotonie a stepelor de cât strigătele animalelor săl„batice şi îndepărtatul muget al vântului".

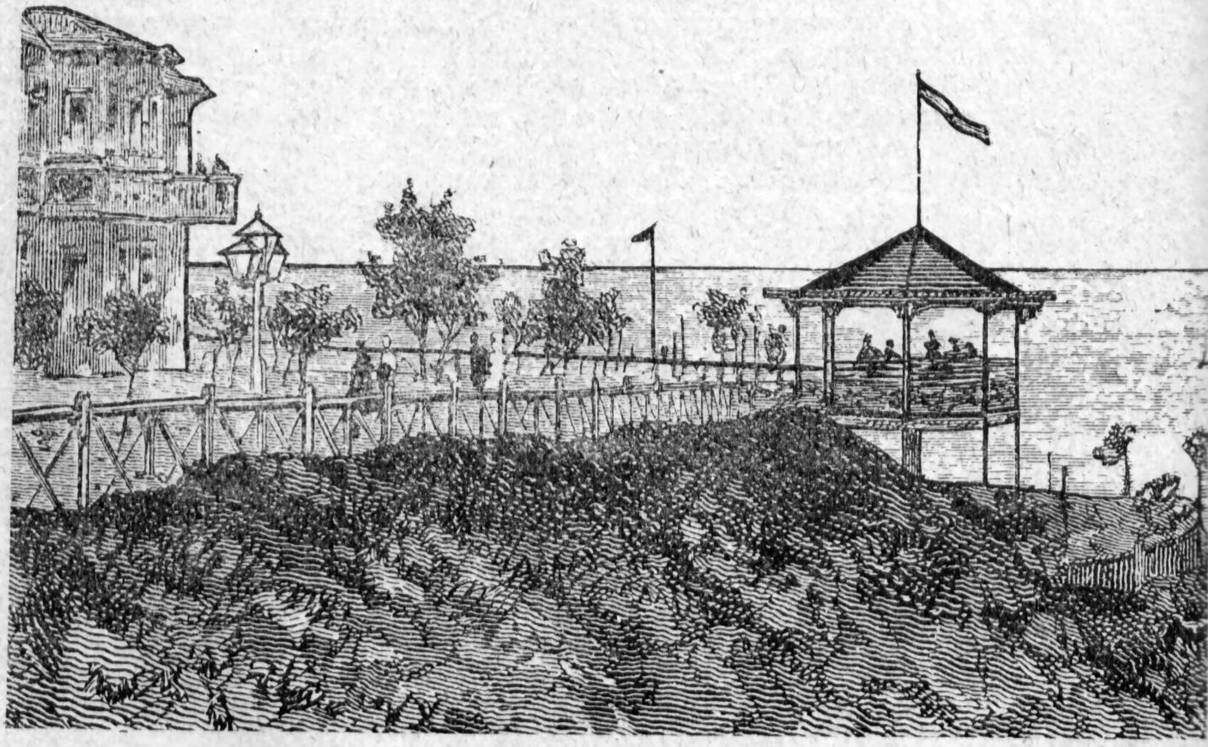
---

[1]) La Bulgarie orientale 1864; Mission médicale dans la Tartarie Dobroudcha.

Constanța în anul 1879

Aspectul portului în anul 1879

Bulevardul din Constanța în anul 1879.

PARTEA III-a

CUM A FOST ÎNCOROPORATĂ DOBROGEA LA ROMÂNIA

Tratatul dela San-Ştefano. — Congresul şi tratatul dela Berlin. — Istoria unei frontiere.

In art. XIX din tratatul dela San-Stefano, pe care Rusia îl impusese Turciei, împotriva voinţei marilor puteri şi a României, se spunea că pentru despăgubirea în valoare de 410 milioane de ruble, cuvenită Rusiei, Turcia va ceda, între altele, următoarele teritorii:

a) „Sangiacul Tulcei, adică districtele (cazas) Kilia, Sulina, Mahmudia, Isaccea, Tulcea, Măcin, Babadag, Hârşova, Kustendje şi Medgidie, precum şi insulele deltei Dunărei şi insula Şerpilor.

„Rusia neavând dorinţa de a anexa acest teritoriu, nici insulele deltei, îşi rezervă facultatea de a le schimba pe partea din Basarabia, desprinsă de la teritoriul rusesc prin tratatul dela 1856 şi mărginită la sud prin talvegul braţului Chilia şi gura râului Stari-Stambul.

„Chestiunea împărţirei apelor şi a pescuitului va trebui să fie regulată de o comisiune ruso-română în termen de un an dela ratificarea tratatului de pace" [1].

Textul acestui tratat a apărut în „Journal de St. Petersbourg" Martie 1878 şi prin acest ziar, trimis guvernului român de generalul prinţ Ghica, ministrul Ţării la St. Petersburg, am aflat şi noi de cuprinsul lui.

„România a protestat împotriva modului de a proceda al Rusiei şi în special împotriva retrocedării celor trei judeţe basarabene. Guvernul român a atras atenţia guvernului rus că, parlamentul şi ţara s-au pronunţat împotriva acestei tranzacţii considerată ca dezastruoasă din toate punctele de vedere pentru statul nostru.

„Cea mai principală din reclamaţiile noastre împotriva Porţei, a fost, fără contrazicere, revendicarea gurilor Dunării, care, după ce ne-a aparţinut vreme de două secole, au fost ilegal alienate de Turcia prin tratatele dela Bucureşti şi dela Adrianopol şi care, după ce ne-au fost din nou restituite prin pacea din 1856, ne-au fost iarăşi smulse prin protocolul din 6 Ianuarie 1857.

„Această nouă nedreptate a ridicat reclamaţii neîncetate din partea

[1] Textul Trat. *Martens*, Nouveau recueil, 2-*me* serie, t. III, p. 246—256.

noastră, — rămase fără rezultat timp de peste doui ani ; eram în drept să credem că, prin propriile noastre arme am câştigat deplin retrocedarea acestei părţi din teritoriul nostru. Decepţia noastră a fost culminată când am văzut că prin art. 18 al tratatului dela San-Stefano, Rusia detaşa dela imperiul otoman Delta Dunării, nu pentru a o remite României, căreia îi aparţine de drept dar pentru a şi-o apropia, ca apoi să o schimbe fără voia noastră, contra Basarabiei, această parte a pământului nostru, care singură ne poate asigura dominaţia liberă şi eficace a gurilor marelui fluviu. Nu se poate spune, în realitate, că nu Turcia învinsă, este aceea care plăteşte imperiului rus cheltuelile de războiu, reprezentate prin Delta Dunării, ci România [1])".

CONGRESUL ŞI TRATATUL DE PACE DELA BERLIN

Intrunindu-se congresul din Berlin, în vederea stabilirei condiţiilor păcei între Rusia, România şi imperiul otoman, precum şi a noului regulament din Europa sud-estică, guvernul român a trimis acestui congres un memoriu. In acest memoriu el cerea :

1) Nicio părticică de teritoriu să nu se deslipească dela statul român ;

2) România să nu servească armatelor ruse ca drum de trecere ;

3) Principatul României, în puterea drepturilor sale seculare, ia din nou în stăpânire insulele Dunărei şi gurile Dunărei, d'impreună cu insula Şerpilor.

4) România să primească o justă despăgubire ;

5) Independenţa ţării să fie solemn recunoscută de către marile puteri ; iar teritoriul ei să fie declarat neutral.

Membrii congresului au comunicat însă delegaţilor României — Ion C. Brătianu şi Mihail Cogălniceanu — că România să considere retrocedarea Basarabiei de sud ca un fapt îndeplinit.

La congresul dela Berlin, Disraeli, contele Beaconsfield, primul ministru şi delegatul Angliei, a protestat împotriva art. 19 din tratatul dela San-Stefano, afirmând că rectificările de frontiere făcute prin tratatul dela Paris au fost destinate, atunci „ca să asigure mai bine libertatea navigaţiunei pe Dunăre". Delegatul rus, al doilea plenipotenţiar, contele Şuvalov, a declarat că Rusia oferă României, în schimbul celor 3 judeţe din Basarabia, un teritoriu mai vast decât acela retrocedat...

Bismarck s-a asociat la opinia plenipotenţiarilor ruşi.

După ce delegatul României, Mihail Cogălniceanu, a expus congresului punctul de vedere al României, Wadington, ministrul de externe şi primul plenipotenţiar al Franţei, a cerut ca să se dea României juste compensaţii. Delegatul Italiei a sugerat ideea sporirei teritoriului Dobrogei, ce va fi cedat României. El a propus ca şi Silistra să facă parte din Dobrogea română. Şi această propunere a fost combătută de plenipotenţiarii ruşi, sub cuvânt că „Dobrogea reprezintă o valoare mai mare decât cele trei judeţe basarabene". Singura concesie acordată României a fost adăugarea la teritoriul Dobrogei, a districtului Mangalia şi a insulei Şerpilor.

---

[1]) Coresp. diplomatique N. 614, p. 276—284.

„Inalta Adunare, — a declarat Bismarck — recunoaşte independenţa României cu condiţia ca România să accepte în schimbul Basarabiei, Dobrogea". [1])

In ziua de 28 Iunie 1878, Vârnav-Liteanu, ministrul României la Berlin, a telegrafiat guvernului din Bucureşti că pentru frontiera de sud a Dobrogei, comisiunea însărcinată de congresul păcei, a stabilit principiul următor : frontiera va începe cam dela 5 km. sud de portul Mangalia şi se va termina aproape de Silistra, în aşa mod, în cât România va putea comunica cu Dobrogea „dela Călăraşi peste insul Balta".

Toţi membrii comisiunei — afară de reprezentantul Rusiei — au aprobat acest principiu.

Tratatul dela Berlin s'a încheiat la 13 Iulie 1878. Art. 45 şi 46 din acest tratat privesc retrocedarea Basarabiei de sud Rusiei şi anexarea Dobrogei la România :

„*Art. 45.* — Principatul României retrocedează M. S. Impăratul Rusiei partea din ţinutul Basarabiei care a fost despărţită de Rusia în urma Tratatului dela Paris din 1856.

Art. 46. — Atât insulele formând Delta Dunărei, cât şi insula Şerpilor, sandjacul Tulcei, cuprinzând districtele (cazas) Chilia, Sulina, Mahmudia, Isaccea, Tulcea, Măcin, Babadag, Hârşova, Constanţa, Medjidie, sunt adăugate României. Prinicaptul mai primeşte teritoriul situat în sudul Dobrogei până la o linie pornind din estul Silistrei şi terminându-se la Marea-Neagră, la sudul Mangaliei.

Lina frontierei va fi determinată la faţa locului de către Comisiunea europeană numită pentru delimitarea Bulgariei".

In art. II din tratat se stabilea :

„Principatul Bulgariei va cuprinde teritoriile următoare : frontiera va ţine la nord malul Dunărei, dela vechiul hotar al Serbiei, până la un punct dinspre est de Silistra, care se va fixa de o comisiune europeană şi de acolo va apuca spre Marea-Neagră dela sud de Mangalia, care e cuprinsă în teritoriul românesc".

DOMNITORUL CAROL DESPRE DOBROGEA

Intr'o scrisoare adresată părintelui său, principele Anton de Hohenzollern, Domnitorul Carol al României comunica următoarele (23 Iulie 1878) :

„Teritoriile de dincolo de Dunăre nu ne sunt date ca compensaţie pentru Basarabia ; le luăm ca despăgubire de război şi pentru că Europa ni le-a dat din iniţiativa ei. Astfel am câştigat foarte mult materialiceşte şi moraliceşte şi nimeni nu ne poate refuza stima sa. Districtele, pe care ni le-a dat congresul au un mare viitor ; sper că peste câţiva ani să le aduc într'o stare înfloritoare.

Populaţiunea de acolo se simte foarte fericită să fie unită cu România şi mi-a şi trimis adrese numeroase, la cari n'am răspuns până acum. La luarea în stăpânire a Dobrogei voi da o proclamaţie şi poate chiar la toamnă voi

[1]) Martens, loc. cit., p. 365.

vizita această nouă ţară. Oraşele de la Dunăre le cunosc ; acum câţiva ani am fost primit la Tulcea şi la Sulina cu mari demonstraţiuni.

Constanţa e un port frumos, care, ca şi calea ferată până la Cernavoda, a fost construită de o societate engleză.

Sunt acolo instalaţiuni pentru băi de mare şi câteva hoteluri bune. Clima este sănătoasă. Mangalia este un sat mic şi are însemnătate numai pentru că se poate construi acolo un port excelent, apărat de vânturile de la Nord şi de la Răsărit.

La fixarea frontierei vom căuta să ne apropiem cât mai mult de Silistra, de oarece Dunărea nu e prea lată acolo şi se poate mai lesne construi un pod".

Senatul român, în şedinţa din 27 Septembrie 1878, a votat următoarea moţiune :

„Comisia aleasă de Senat a studiat corespondenţa diplomatică a guvernului în privinţa tratatului de la Berlin şi a văzut cu adâncă mâhnire că puterile europene prin voinţa lor unanimă şi în interesul păcii generale, au impus României sacrificii dureroase.

Comisia propune să se împuternicească guvernul d'a se supune dispoziţiilor tratatului din Berlin şi în acelaş timp să pună stăpânire asupra Dobrogei şi a Deltei Dunărei şi până la convocarea unei constituante, să administreze acest teritoriu după regulamentele în vigoare. Constituanta, care va avea să hotărască asupra chestiunilor rezultând din tratatul din Berlin, va fi convocată, cel mai târziu în cursul viitoarei perioade legislative de trei luni, după art. 129 din constituţie".

Camera a votat şi ea o moţiune cu următorul cuprins (83 voturi pentru ; 27 contra), în şedinţa de noapte din Septembrie 1878 :

„Camera deputaţilor a luat cunoştinţă de dispoziţiile tratatului din Berlin în privinţa României. Silită de hotărîrea puterilor mari şi spre a nu fi o piedică la întărirea păcei, Camera împuterniceşte pe guvern a se supune voinţei întregei Europe, retrăgând autorităţile civile şi militare din Basarabia şi luând în stăpânire Dobrogea, Delta Dunărei şi insula Şerpilor. Celelalte chestiuni vor fi regulate pe cale constituţională".

ISTORIA UNEI FRONTIERE

La începutul lunei Octombrie 1878 s'a reunit, la Constantinopol, Comisia internaţională pentru fixarea frontierei între Rumelia şi Bulgaria şi între Bulgaria şi România, sub preşedinţia lui Tekir-paşa. Din această comisie au făcut parte : Tekir-paşa (Turcia) ; colonelul Bogulubov (Rusia) ; colonelul de Scherff (Germania) ; colonelul baron de Ripp (Austro-Ungaria) ; colonelul Horne (Marea Britanie) ; locot.-colonel Orero (Italia) ; maiorul Lemoyne (Franţa). In ziua de 10 Octombrie 1878, Tekir-paşa, a telegrafiat ministrului de externe al României :

„Comisiunea pentru delimitarea Bulgariei se va afla Sâmbătă 2 Noembrie (st. n.) la Silistra, în scop de a-şi incepe lucrările pentru frontiera româno-bulgară. Ea ar fi fericită dacă guvernul român ar binevoi a trimite câţiva ofiţeri spre a o urma şi în caz de nevoe a executa lucrările topografice ce se vor crede necesare".

Guvernul a numit în această comisiune pe Ferechide, delegat

civil, Slăniceanu, Arion și Fălcoianu, delegați militari pentru fixarea frontierei româno-bulgare. Ioan Brătianu primul ministru și Mhail Cogălniceanu ministrul de externe sa'u dus, la 19 Octombrie 1878, prin Călărași la Silistra, spre a se întâlni cu membrii comisiunei internaționale pentru fixarea frontierei.

Guvernul român vroia să pună la dispoziția acestei comisiuni, 40 de călărași, în scop de a forma popasuri de poștă, însă guvernatorul rus din Silistra, a respins această propunere.

In ziua de 2 Octombrie comisia internațională fixase primul punct al frontierei, la o distanță pe 800 m. la E. de porțile Silistrei, făcând să cadă fortul Arab-Tabia pe teritoriul român. Delegații români au sprijinit acest prim punct, deoarece numai așa s'ar fi putut construi un pod peste Dunăre, la Silistra, asigurându-se comunica-

Orașul Silistra în anul 1879

țiile între ambele maluri ale fluviului. In acest timp Rusia a cerut României să încheie cu dânsa o convenție în care să se lase trecerea liberă trupelor rusești prin Dobrogea, precum și dreptul de a avea garnizoane și de a ridica baterii pe malul Mării Negre. Guvernul român a răspuns că atâta timp cât Dobrogea nu e ocupată de trupele noastre, nu poate satisface cererea guvernului rus, care urmărea scopul să stabilească baza de operațiuni în provincia trans-dunăreană și în Basarabia. Rușii au făcut dificultăți Românilor în privința fixării frontierei la 800 m. E. de Silistra și de acea ei s'au opus ca fortul Arab-Tabia, să intre în posesiunea noastră. Inainte de fixarea definitivă a frontierei de sud dobrogene, România a procedat la ocuparea provinciei trans-dunărene.

OCUPAREA DOBROGEI DE ROMANI. — In vederea ocupării Dobrogei, s'a pus la dispoziţia guvernului un milion şi jumătate de lei.

Cel dintâi act de suveranitate al României, a fost darea exequatorilor consulilor, numiţi în Dobrogea, de guvernul austro-ungar.

In ziua de 12 Noembrie 1878 guvernul din Bucureşti a primit înştiinţarea că cererile sale au fost admise de Rusia şi că autorităţile ruse din Dobrogea au primit ordin să predea administraţia autorităţilor române.

Ministrul Rusiei, de Giers, a adresat baronului Stuart următoarea telegramă :

„Neavând în vedere de cât stricta executare a tratatului de Berlin, fără niciun gând ascuns şi presupunând că guvernul român are aceleaşi sentimente, consimţim la amendamentul propus de Cogălniceanu [1]) pentru momentul când chestiunea va fi regulată prin schimb de note. Informează pe Belozeskowitz că poate să procedeze la remiterea Dobrogei".

In ziua de 10 Noembrie, Domnitorul Carol a semnat decretele cu numirea primilor funcţionari administrativi în Dobrogea. N. Catargi a fost numit un soi de guvernator al provinciei transdunărene, iar Remus Oprean şi G. Ghica, prefecţi ai judeţelor Constanţa şi Tulcea.

Domnitorul Carol a adresat apoi următoarea proclamaţie populaţiei nouei provincii româneşti :

Locuitorilor Dobrogei,

Marile puteri europene, prin tratatul din Berlin, au unit ţara voastră cu România.

Noi nu intrăm în hotarele voastre trase de Europa, ca cuceritori ; dar o ştiţi şi voi, mult sânge românesc s'a vărsat pentru desrobirea popoarelor din dreapta Dunării.

Locuitorilor de orice naţionalitate şi religiune ! Dobrogea, vechea posesiune a lui Mircea-cel-Bătrân şi a lui Ştefan-cel-Mare, de astăzi face parte din România. Voi de acum atârnaţi de un Stat, unde nu voinţa arbitrară, ci numai legea desbătută şi încuviinţată de Naţiune hotărăşte şi o cârmueşte. Cele mai sfinte şi mai scumpe bunuri ale omenirii, vieaţa, onoarea şi proprietatea, sunt puse sub scutul unei Constituţiuni pe care ne-o râvnesc multe naţiuni străine. Religiunea voastră, familia voastră, pragul casei voastre vor fi apărate de legile noastre, şi nimenea nu le va putea lovi fără a-şi primi legiuita pedeapsă.

Locuitorilor musulmani ! Dreptatea României nu cunoaşte deosebire de neam şi de religiune. Credinţa voastră, familia voastră vor fi apărate de o potrivă ca şi ale creştinilor. Afacerile religiunii şi ale familiei vor fi pentru voi încredinţate apărării muftiilor şi judecătorilor aleşi din neamul şi legea voastră.

Şi creştini şi musulmani, primiţi dar cu încredere autorităţile române, ele vin cu anume însărcinare de a pune capăt dureroaselor încercări prin care aţi trecut, de a vindeca ranele resbelului, de a apăra persoana, averea şi interesele voastre legiuite, în sfârşit de a vă desvolta buna stare morală şi materială.

Armata română care intră în Dobrogea, nu are altă chemare decât de a menţinea ordinea, şi, model de disciplină, de a ocroti pacinica voastră vieţuire.

---

[1]) Cogălniceanu M. fusese numit ministru al afacerilor străine.

Salutaţi dar cu iubire drapelul român, care va fi pentru voi drapelul libertăţii, drapelul dreptăţii şi al păcii.

In curând provincia voastră, pe calea constituţională, va primi o organizaţiune definitivă, care va ţinea seamă de trebuinţele şi de moravurile voastre, care va aşeza pe temelii statornice poziţiunea voastră cetăţenească. Până atunci autorităţile române au ca întâia îndatorire de a cerceta şi îndestula trebuinţele voastre, de a îngriji de bunul vostru traiu, de a vă face a iubi ţara la a cărei soartă acum este lipită şi soarta voastră.

Ca întâia dovadă a părinteştei noastre îngrijiri pentru voi, a dorinţei noastre de a uşura greutăţile voastre, noi desfiinţăm dijma de orice natură pentru anul 1879.

Dela 1 Ianuarie 1880, ea va fi înlocuită prin o dare bănească mai dreaptă şi mai uşoară pentru agricultori.

Emleacul (impozit pe capitalul imobiliar din oraşe şi sate), impozitul pe venitul imobiliar din oraşe *temetuatul* (impozitul de 3 la sută asupra lucrului agricultorilor şi meşteşugarilor), impozitul asupra chiriei, a cârciumelor, cafenelelor, băcăniilor, hanurilor, toate aceste se vor preface, dela 1 1879 într'o dare bănească mai uşoară şi mai dreaptă ; iar *bedelul* (impozit pentru scutirea de armată), darea *entizab* (taxa de 2 şi jumătate la sută pentru vânzarea vitelor), şi taxa pe mori se desfiinţează cu totul.

Şi dar chiemând bine-cuvântarea celui a Tot Puternic, în numele şi cu învoirea Europei, noi luăm astăzi în stăpânire provincia Dobrogea, care devine şi este ţară română, şi trimiţându-vă domneasca noastră salutare, vă urăm ca această zi să devie pentru această nouă parte a României începutul unui viitor de pace şi de înflorire, începutul bunului traiu şi a înfrăţirei între fiii aceleiaşi ţări".

Datu-s'a în Brăila, la 14 Noembrie, anul graţiei 1878, şi al 13-lea al domniei noastre.

CAROL

INTRAREA TRIUMFALA A ARMATEI ROMANE IN DOBROGEA. — In seara de 13 Noembrie, Domnitorul Carol, cu suita sa militară, a plecat cu un tren special la Brăila, unde a ajuns, în ziua de 14 Noembrie, ora 9 dim. La Brăila, Domnitorului i s'a făcut o primire entuziastă din partea autorităţilor şi a populaţiunii.

Primarul Brăilei a spus :

„Steagul României, care a fost purtat victorios dincolo de Dunăre, pe câmpiile de bătălie ale Bulgariei, va fâlfâi acum asupra marii provincii, spre a o cuceri şi moraliceşte prin cele două principii ale civilizaţiei, pe care le reprezintă : libertate şi justiţie !. Să fâlfâe dar mândru pe malurile Mării Negre o nouă eră de libertate şi de prosperitate !".

Domnitorul a răspuns că „anexarea Dobrogei va deschide ţării un nou izvor de bună stare şi mai cu seamă va da comerţului Brăilei un nou avânt".

După aceea, Domnitorul Carol, împreună cu statul său major, a trecut în revistă trupele de ocupaţiune, cari erau compuse din reg. 4, 5 şi 7 de infanterie, un reg. de artilerie şi reg. 2 roşiori, sub comanda generalului G. Anghelescu şi a dat cetire următorului Inalt Ordin de zi :

„Soldaţi! Puterile mari europene, prin tratatul din Berlin au unit cu România, Dobrogea, posesiunea prinţilor noştri de mai înainte.

Azi veţi pune piciorul pe acest pământ, care devine ţara românească! Voi nu intraţi în Dobrogea, ca cuceritori ci, intraţi ca amici, ca fraţi, ai unor locuitori, cari de astăzi sunt concetăţenii voştri.

In această nouă Românie veţi găsi o populaţiune, care în cea mai mare parte este românească. Insă veţi găsi şi locuitori de alt neam şi alte credinţe. Toţi aceştia, cari devin membri ai statului român, au aceleaşi drepturi la protecţiunea şi la iubirea voastră. Intre ei veţi găsi şi populaţiuni musulmane ale căror obiceiuri se deosebesc de ale noastre. Vă recomand cu deosebire ca să respectaţi credinţa lor.

Fiți în mijlocul noilor voștri concetățeni, ceeace ați fost, atât în timp de pace, cât și pe câmpul de onoare: model de bravură și de disciplină, apărători ai drepturilor României și ante-luptători ai egalității și ai civilizației Europei; astfel vă cunoaște întreaga Europă și cu mândrie confirmăm aceasta.

Așa dar, drum bun soldați și Dumnezeu să vă apere.

Gândul meu vă însoțește neîntrerupt.

„Trăiască România!" CAROL

Dat în Brăila, la 14 Noembrie, anul 1878".

Pe o movilă din apropiere și în fața unui altar de câmp, Episcopul Melhisedec, al Dunări de jos, a celebrat un *Te-Deum*. După aceea, Domnitorul Carol, în fruntea trupelor a intrat în oraș și oprindu-se în centru, a primit defilarea. Trupele au sosit în port, unde se ridicase un arc de triumf. Toate vasele aflate în port erau pavoazate.

La ora 12, Domnitorul Carol s'a îmbarcat pe iachtul princiar „Ștefan-cel-Mare", însoțit de I. Brătianu, primul ministru, episcopul Melchisedec al Dunării-de-Jos și de reprezentanții autorităților civile.

Incă de dimineață, pe malul dobrogean, fâlfâiau drapele românești.

La ora 1 d. a. au trecut Dunărea la Ghecet (azi Smârdanul Nou), un detașament de roșiori, o companie de vânători, o baterie și reg. 5 inf. de linie. După aceea a sosit la Ghecet și iachtul „Ștefan-cel-Mare". Punând piciorul pe pământul românesc al Dobrogei, la Ghecet, Domnitorul Carol a fost primit în uralele nouilor săi supuși dobrogeni. In seara aceleași zile, Domnitorul a revenit în Brăila și de aci a plecat în București, iar trupele române au ocupat Măcinul, cu steagurile fâlfâind și în sunetul imnului național, în vreme ce episcopul Melhisedec, — primul episcop român al nouii provincii alipite — le binecuvânta. După aceea au fost ocupate și celelalte localități. Pretutindeni, populația Dobrogei a primit cu o deplină satisfacție trupele române.

Frontiera Româno-bulgară. — Afacerea Arab-Tabia. — Conflictul Ruso-român

In ziua de 14 Ianuarie 1879, guvernul a hotărât să se ocupe de trupele noastre și frontiera româno-bulgară, așa cum a fost trasă de comisia internațională și conform cărui traseu, Arab-Tabia, intra în posesia noastră. Rusia însă s'a opus ca Arab Tabia să revină României. Ministrul afacerilor străine, Câmpineanu, a trimis reprezentanților României, în străinătate, o depeșă circulară cu următorul cuprins:

„România a fixat linia de hotar stabilită de Europa. Rusia cere însă ca s'o evacueze, mai cu seamă în punctul dela început, Arab-Tabia, lângă Silistra, deoarece Arab-Tabia e o parte a fortăreței Silistrei. Contra acestei teorii guvernul român arată că, după tratatul din Berlin, nu mai e nicio fortăreață în regiunea Dunării de jos. Orice nesiguranță în privința hotarului trebue să înceteze în momentul când e vorba pentru România de stabilirea unui cordon sanitar contra ciumei. România are prin urmare în favoarea sa atât motive politice, cât și umanitare; cu toate acestea e amenințată de un conflict".

Guvernul român a fost apoi invitat, de Rusia, prin baronul Stuart, ministrul din București și prin generalul Feldman, comisarul rus din Dobrogea, să evacueze punctele ce a ocupat trupele sale pe linia de hotar.

O notă agresivă a Rusiei, semnată de prințul Gorceacow, a fost

adresată apoi guvernului român. In această notă se spunea că guvernul român şi-a permis să tranşeze printr'un act de forţă o chestiune care este încă pendinte şi în care el n'avea competinţa să se amestece. Se propunea de Gorceacow ocuparea provizorie de către trupele române a unei linii care, începând dela Dunăre din faţa pichetului Derve, să treacă prin satele Galcea, Gârliţa şi Esechioi, aşa că între această linie şi Silistra să rămână o zonă neocupată de 20 km. Ţarul Rusiei, Alexandru II-lea, întâlnind, la balul Curţii, pe ministrul României, prinţul Ghica, îl întrebă :

— Ai primit nota cancelarului meu ?

— Da, Sire !

— Imi pare rău că ne-aţi pus în situaţia d'a v'o adresa... De altfel, am dat ordin ca Silistra să fie ocupată de trupele mele..."

In ziua de 31 Ianuarie 1879 comisarul rus din Tulcea, a făcut cunoscut colonelului Cantilli — comandantul interimar al trupelor române din Dobrogea,—că în virtutea ordinului generalului Todleben, „se vor pune în mişcare două regimente de inf. şi două de cavalerie ca să ocupe neîntârziat punctele în litigiu dintre Bulgaria şi România şi înainte de toate pe acelea de lângă Silistra, conform protestului ridicat de Rusia".

In ziua de 7 Septembrie, guvernul român — sfătuit şi de celelalte mari puteri, — spre a dovedi spiritul său împăciuitor, a hotărât evacuarea Arab-Tabiei, în speranţa că se va recunoaşte dreptatea sa. In consecinţă s'a dat ordin generalului Anghelescu să evacueze Arab Tabia, dar ordinul a sosit mai târziu, cu puţin timp înainte de sosirea ultimatum-ului rus. Evacuarea s'a efectuat fără niciun incident. Din cauza afacerii Arab-Tabia, Rusia a împins până acolo spiritul său de ostilitate, faţă de România, încât a rechemat şi pe ministrul ei din Bucureşti. De fapt, nici Germania, nu ne-a sprijinit în chestia Silistra-Arab-Tabia. Rusia pretindea că România şi-a câştigat independenţa graţie... victoriei câştigată de armatele sale, în Bulgaria, împotriva Turciei, iar Dobrogea ne-a fost cedată din cauza generozităţii sale !... Se uitase atât de repede, la Petersburg, faimoasa telegramă a marelui Duce Nicolae, adresată Domnitorului Carol, ca şi victoriile Românilor, dela Griviţa şi Plevna !...

Fixarea frontierei dela Sud. — Frontiera dela sud a Dobrogei a fost astfel fixată pe o lungime de 148 km. şi cu direcţia generală dela S.—E. spre N.—V.

Vârful Ilanlâc (33 m.), spre V. ţinând muchea dealului Acangi, S. satul Ilanlâc la N. de movila Acangi — Tepe până lângă ruinele Caciamac, de aci spre N. V. pe la N. de movila Cara Tepe, urcând şi coborând dealurile Cadichioi şi Hoşcadin pe la S. de satele Cadichioi, Hoşcadin şi Valali până la valea Ciuciucdere-Culac ; de aci spre V. până la vârful Iurtluc—Tepe, pe la S. de satele Danluchioi şi Canlicicur ; de aci spre S—V. până la vârful Docuzaci trecând vârful Movilei Mari ; de la 2 km. spre S—V de satul Docuzaci, o linie spre N. V., tăind valea Artumutlia, pe la 1½ km. spre V. de ruinele satelor Artmutlia şi Aţâ-Sadâc ; linia mergea pe muchea dealului Hairamchioi, tăind valea cu acelaş nume pe la 2 km. V. de satul Hairamchioi, dealul Calaigi şi trecând prin vârfurile Calaigi, Tiuli, Sevendic.

Apoi linia tăia Cogea-Ceair şi Iarâm-Cular la 1½ km. V. de satul Se-

vendic şi E de satele Hasamcea şi Deli Jusufcuius, care rămâneau pe teritoriu bulgar şi se urca în vârful Iarâm Başa.

De aci linia de frontieră o lua spre S. V. prin pădurea Sulei Orman, tăia valea Enişenlia şi adiacenta ei, valea Hazarlâc, la 1½ km. S. de satele cu acelaş nume şi după ce urca vârful Hazarlâc se îndrepta spre S. V., trecea pe la 2 km. S. de satul Dobromirul din deal, 1200 m. S. de satul Techi-Ceresi şi se urca în vârful Tuzla-Iuc. Din acest vârf linia pornea spre N. V. până la vârful Velichioi ; trecea la 800 m. V. de satul Regepcuius Ceair şi urca vârful Velichioi. De aci linia o lua spre S. E. de satul Velichioi până la vârful Ciriagi-Iuc, de unde se îndrepta în direcţia V. la 1 km. S. de satele Garvanul Mare şi Garvanul Mic. Mai departe după ce linia trecea mai multe văi şi vârfuri, dela înălţimea Opanez lua direcţia N. N. V. până la dealul Sarâmesea-Bair de unde o lua spre V. V. N., tăind pârâul Almalăul la 2 km. spre S. V. de satul cu acelaş nume. De la dealul Ieral-Ceea-Ceair, trecea valea Rege-Derese-Ceair şi pornea spre S. pe şoseaua naţională Silistra-Varna printre ruinele forturilor Medgidia Tabia şi Arab Tabia. Aci frontiera descria un arc de cerc, lăsând spre V. fortul Ilanlâc Tabia, care era lăsat pe teritoriul bulgar şi se oprea pe malul Dunării, la o distanţă de 800 m. la E. de oraşul Silistra.

CĂLATORIA DOMNITORULUI CAROL IN DOBROGEA (1878)

Raportul telegrafic adresat guvernului Brătianu de Mihail Cogălniceanu, ministrul de interne.

Kiustendje 19/31 Octombrie 1879

„După ce Alteţa sa Regală a pus piatra fundamentală la monumentul destinat a perpetua amintirea anexării Dobrogei către România, înconjurat şi salutat de toată populaţia Tulcei, s'a îmbarcat la 12 ore de dimineaţă pentru Cerna-Voda, unde a sosit eri dimineaţă în zori de zi.

Atât la Hârşova, pe lângă care am trecut la miezul nopţii, cât şi la Cerna-Voda, tot oraşul a fost toată noaptea iluminat şi populaţiunea în picioare.

La debarcader A. S. R. Domnul a fost întâmpinat de clerul ortodox şi de hogele otomane, de autorităţile civile şi militare, de agenţii societăţii imperiale regale de navigaţiune şi de onor D. Haris, directorul general al căiei ferate de unire a Dunării cu Marea Neagră (Cerna-Voda-Kiustendje), care venise cu trenul princiar, decorat sărbătoreşte, spre a-l conduce la Constanţa pe noul Domn al Dobrogei. La 8 ore dimineaţa, Alteţa Sa Regală s'a urcat în vagonul princiar, care, de şi de ani era pregătit pentru Sultan, însă numai astă-dată, şi pentru prima oară, primi un suveran.

Durata călătoriei a ţinut două ore, fiindcă atât la staţiunea Medjidiei, cât şi la staţia Murtfatlar, cortegiul a trebuit a se opri, spre a putea populaţiunile a vedea şi saluta pe Suveranul lor.

Aceste populaţiuni, compuse de toate naţionalităţile, de toate religiunile, români, greci, bulgari, germani, turci, tătari, erau toate întrunite printr'un singur sentiment : dorinţa de a vedea, de a saluta, de a iubi pe bunul lor domnitor, pe reprezentantul libertăţii, justiţiei, toleranţei şi civilizaţiunii europene.

La Medjidia întâiul hogea al celei mai mari moschee din Dobrogea a citit Domnitorului o rugăciune înadins compusă pentru Alteţa Sa Regală, şi la care toată populaţiunea musulmană, după fie-care verset, răspundea prin sute de amin.

De la Cerna-Voda până la Kiustendje, trenul a trecut prin mai multe sate turceşti şi tătăreşti, odată împlinite, astăzi arse şi sfărâmate.

Din ruinele lor, însă, alergau puţinii locuitori ce au mai rămas spre a zări, spre a asculta, măcar în fuga căiei ferate, pe Suveranul Român, iar

femeile şi copiii, zărind trenul, în semn de respect se aruncau la pământ.
La Medjidia, Alteţa Sa Regală a fost aclamat prin un imn, intonat naţional de şcolarii români şi tătari din acest oraş".

Bucureşti, 18 Octombrie 1879

Guvernul a primit de la d-l ministru de interne, M. Kogâlniceanu, următoarea telegramă asupra călătoriei A. S. R. Domnului:

„Oraşul Tulcea este un microcosm; populaţiunea sa este o aglomeraţiune de toate naţiunile, de toate religiunile. A. S. Regală a întrebuinţat o mare parte a zilei de Marţi spre a vizita templele religioase ale acestor deosebite naţionalităţi. A vizitat biserica ortodoxă bulgară, biserica ortodoxă rosiană, biserica lipovenească, capela catolică, sinagoga, geamia cea mare.

Mai va vizita capela protestantă, biserica armeană, geamia cea mică, biserica lipovenilor fără cler. Toate aceste edificiuri fiind în parte ruinate, M. S. Regală a promis putincioase ajutoare. După dejunul, la care au fost invitaţi P. S. S. episcopul Dunării-de-Jos, şi mai mulţi notabili din Tulcea şi Sulina, Alteţa Sa Regală s'a transportat la palatul administrativ, unde a primit deputaţiunile comunelor rurale compuse de deosebite naţionalităţi şi confesiuni. A. S. Regală le-a primit pe toate una după alta, conversând cu fiecare în deosebi despre interesele lor. După aceia A. S. Regală a vizitat deosebitele autorităţi instalate în palatul administrativ; tot în acea zi a vizitat şcoalele române, greacă, bulgară, protestantă, armeană şi israelită; a vizitat închisorile unde a făcut mai multe graţieri, a vizitat cazarmele şi spitalul militar şi civil şi găsindu-le neîndestulătoare a ordonat grabnice îndreptări.

La prânzul de seară au fost invitaţi consulii Puterilor străine din Tulcea şi cei veniţi din Sulina. Mercuri dimineaţa A. S. Regală va asista la leturghia ce se va serba de P. S. episcopul Dunării-de-Jos, în biserica bulgară, al căreia cler în timpul aflării A. S. Regale în Tulcea, a recunoscut jurisdicţiunea ecleziastică română; după aceea A. S. Regală va pune piatra fundamentală la monumentul ce este a se înălţa la Tulcea în amintirea anexării Dobrogei către România [1]). Locul acestui monument este pe o înălţime ce domină Tulcea şi care poartă numele de Muntele Horei [2]).

Plecarea pentru Cerna-Voda va urma la amiază; Joi Dimineaţă, A. S. Regală va face intrarea sa în Kiustendje".

POPULAŢIA

Kolb în lucrarea sa „*The condition of nations social and political*" spune că populaţia Dobrogei, în anul 1880, era de 123.320 locuitori, repartizată după cum urmează:

Districte	Locuitorii
Tulcea	43.000
Babadag	41.000
Constanţa	23 320
Măcin	8.000
Medjidia şi Cernavoda	8.000
Total	123.320

După o statistică românească erau în anul 1880 : ***51.915 Ro-***

1) Iată actul de fundaţiune: „Anul 1878 luna Octombrie în şeaptespre-zece zile de către A. S. Regală Carol I Domnul României s'a pus această piatră fundamentală a monumentului erigiat în oraşul Tulcea pe Muntele Horei în amintirea anexării Dobrogei la România".

2) Monumentul ridicat de România a fost distrus de Bulgari în timpul războiului (1916—1918).

mâni, față de 106.000 alte naționalități (36.3% Români ; 63.7% alte naționalități). Total : 157.114 loc.

POPULAȚIUNEA DUPA ORIGINEA ETNICA

Români	50.915
Turci și Tătari	45.902
Bulgari	30.643
Ruși și Lipoveni	17.708
Greci	4.271
Germani	2.736
Evrei	1.135
Armeni	935

In anul 1884 : Jackson, în lucrarea sa *Lectures upon Roumanian History*, evaluează populația Dobrogei la 134.735 loc. Jackson a ținut cont de emigrarea turcilor de la 1876 până la anul 1884.

In anul 1886 : I. I. Nacian în lucrarea sa „*La Dobroudja économique et sociale*" (Buc. 1886), evaluează populația Dobrogei la 115.000—160.000 loc.

PERIOADA 1886 - 1891

	1886	1891
Populația.	267.379	274.575
Pe Km. p.	17	18
Diferența 1886—1891 în %	7.536	—
1876 și 1891 în %	—	—

PE JUDEȚE

Constanța: 136.871 în anul 1886 și 141.974 în anul 1891.

Tulcea: 130.508 în anul 1886 și 132.601 în anul 1891.

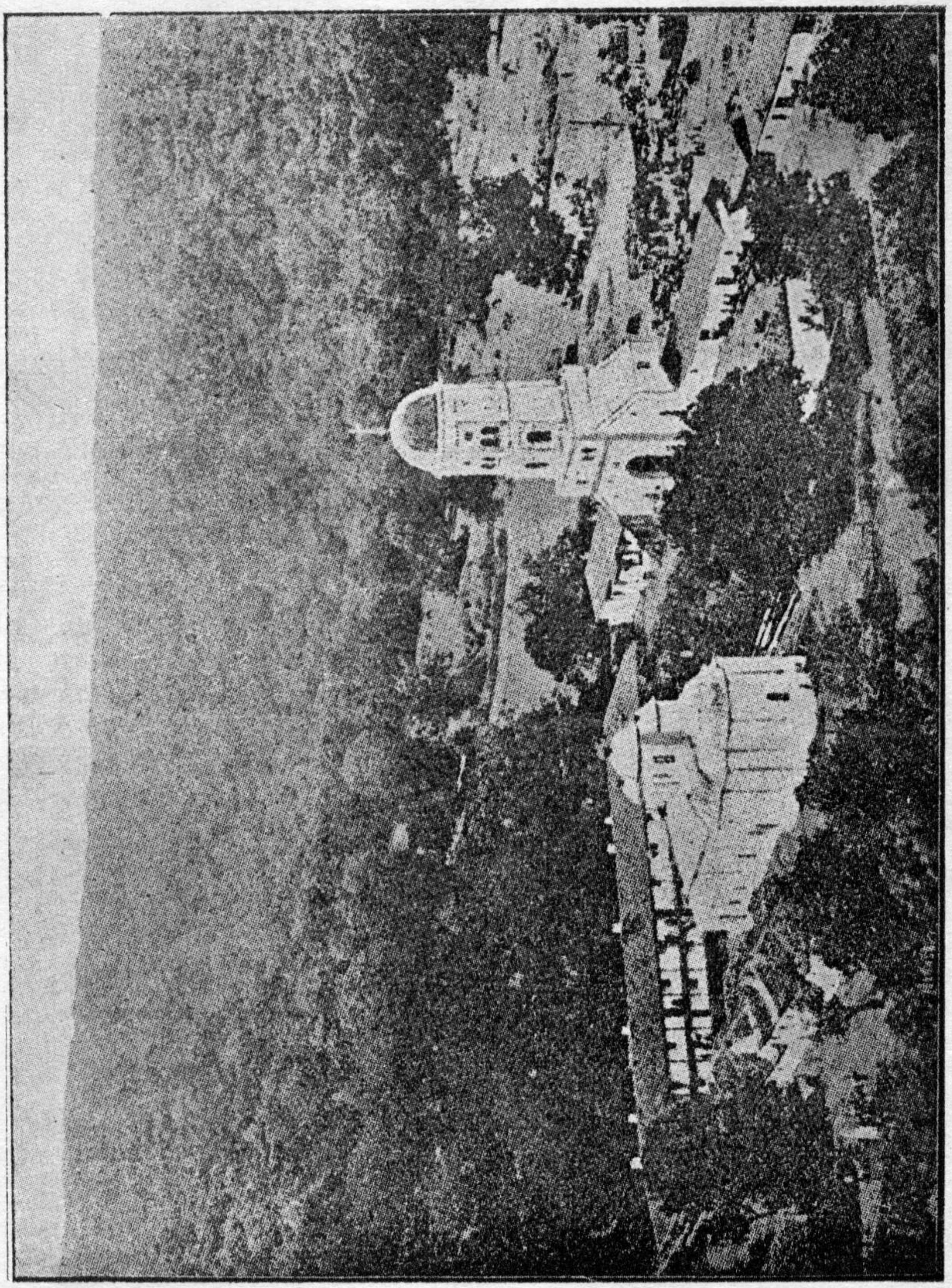
Sporul anual de 0,48%.
Populația rurală în anul 1886, 193.830, (72,59%).
Populația urbană în anul 1886, 73.549 (27%).
Populația rurală în anul 1891, 198.009 (72%).
Populația urbană în anul 1891, 76,566 (28%).
Diferența la pop. rurală : 4.179, în %, 2,19 pe an %, 0,36.
Diferența la pop. urbană : 3.017; în %. 4,13; pe an %, 0,69.
Densitatea pop. Dobrogei pe kmp.: 17 (în anul 1886).
18 (în anul 1891).

POPULAȚIA RURALA DUPA DENSITATE

In 1886 : jud. Constanța, 16 ; jud. Tulcea, 10.
In 1891 : jud. Constanța, 16 ; jud. Tulcea, 10.
In anul 1886, 10—19 loc. pe kmp. (România, 48 loc. pe kmp.).
In anul 1891, 10—19 loc. pe kmp. (România, 51 loc. pe kmp.).

Numărul contribuabililor (dări personale) după situațiile financiare ale Tezaurului Public :

	Jud. Constanta	Jud. Tulcea
Anul 1881 . . .	16.579	19.403
» 1882 . . .	16.579	19.260
» 1883 . .	18.474	18.504
» 1884 . . .	16.246	17.741

Mănăstirea Cocoş din Jud. Tulcea.

Contribuabilii com. urbane şi rurale după roluri pe anii :

	Jud. Constanţa	Jud. Tulcea
Anul 1885	14.965	16.805
» 1886	19.553	18.644
» 1887	18.239	17.094
» 1888 . . .	16.774	16.452
» 1889	15.833	15.930
» 1890 . . .	15.193	15.564
» 1891 . . .	20.282	18.943
» 1892 . . .	18.693	20.257
» 1893 .	17.340	17.078
» 1884 . . .	17.065	15.918
» 1895	15.425	16.849

Jud. Constanţa: com. rurale, 15.645 ; com. urbane, 3.908 în anul 1886; com rurale, 15.866 şi com. urbane, 4.416 în anul 1891.

Jud. Tulcea: com. rurale, 12.045; com. urbane, 6.599 în anul 1886 ; com. rurale, 12.421 şi com. urbane, 6.522 în anul 1891.

După raportul d-lui Pittard, care a fost însărcinat de guvernul român cu o misiune ştiinţifică în Dobrogea (1899—1903), populaţia totală a provinciei transdunărene, în 1903 a fost de 260.000 loc., din care *grupul cel mai numeros il forma Românii.* Celelalte naţionalităţi : 42.000 Bulgari ; 30.000 Tătari ; 13.500 Ruşi; 12.000 Turci; 9.500 Greci; 9.000 Germani; 4500 Evrei ; 2600 Armeni ; 13.000 Lipoveni şi alţi sectanţi. *(Bulletin de la Société de Géographie de Paris*, 15 Mars 1903, *Entre le bas Danube et la mer Noire.* Mission scientifique dans la Dobrodja, par M. Pittard).

In anul 1908 : *168.145 români,* faţă de 152.022 alte naţionalităţi *(52.52% români ; 47.48%* alte naţionalităţi).

Românii au sporit, în cifre absolute, din anul 1880, până în anul 1908, adică în 28 de ani cu *117.000 ;* pe când sporul celorlalte naţionalităţi a fost de circa 46.000.

POPULAŢIUNEA DOBROGEI, IN 1908, DUPA ORIGINEA ETNICA :

Naţionalităţi	Jud. Constanţa	Jud. Tulcea	Dobrogea
Români.	105.941	62.204	168.145
Turci	7.053	2.984	11.037
Tătari	21.072	1.924	22.996
Bulgari.	13.242	33.968	47.310
Greci	4.542	4.807	9.349
Germani	3.707	4094	7.801
Armeni.	2.192	1.162	3.354
Ţigani	2.639	2.120	4.759
Evrei	1.277	3.262	4.439
Lipoveni	1.634	15.042	16.676
Macedoneni	574	—	574
Italieni	495	1.171	1.666
Austro-Ungari	472	—	472
Ruşi	498	16.781	17.279
Sârbi	133	—	133
Poloni	141	—	141
Francezi	82	—	82
Englezi.	40	—	40
Găgăuţi	—	2.397	2.397
Diferite naţionalităţi . .	186	1.231	1.417
	166.020	154.147	320.167

Din cifrele de mai sus rezultă că numărul Românilor în 1908 a crescut faţă de numărul lor din 1880 cu + 17.230 ; al Bulgarilor cu

+ 16.667 ; al Turcilor şi Tătarilor a scăzut cu — 11.869 ; al Grecilor a crescut cu + 5.078 ; al Germanilor a crescut cu + 5.065 ; al Evreilor a crescut cu + 3.404 ; al Armenilor a crescut cu + 2.419.

Scăderea numărului populaţiunii turco-tătare se explică prin emigrare. Celelalte naţionalităţi au crescut în mod normal.

POPULAŢIA PE JUDEŢE IN 1910

1. *Constanţa*	176.614 (25 loc. pe kmp.)
2. *Tulcea*	162.233 (19 loc. pe kmp.)
Total . . .	338.847 loc.

POPULAŢIA DOBROGEI VECHI ŞI NOUI PE JUDEŢE IN ANUL 1914

1. *Constanţa*	218 880 (32 loc pe Km. p.)
2. *Tulcea*	178 561 (20 „ „ „ „)
3. *Caliacra*	146.649 (32 „ „ „ „)
4. *Durostor*	132.234 (41 „ „ „ „)
Total	678.324 loc.

IN ANUL 1915

1. *Constanţa*	223.638 (32 loc. pe Km. p.)
2. *Tulcea*	183.105 (21 „ „ „ „)
3. *Caliacra*	149 106 (33 „ „ „ „)
4. *Durostor*	137.341 (42 „ „ „ „)
Total	693.199 loc.

POPULAŢIA URBANA ŞI RURALA IN 1915

		Total 100%
1. *Constanţa.* Comună urbane reşed.	27.885	7.78
„ „ nereşed.	23.793	2.53
„ rurale	171.960	89.69
Total	223.638	

		Total 100%
2. *Tulcea.* Comune urbane reşed.	22.465	12.38
„ „ nereşed.	27.544	14.?9
„ rurale	120.068	73.52
Total	183.105	

		Total 100%
3. *Caliacra.* Comune urbane reşed.	17.357	11.64
„ „ nereşed.	11.681	7.83
„ rurale	120.068	80.53
Total	149.106	

		Total 100%
4. *Durostor.* Comune urbane reşed.	11.802	8.59
„ „ nereşed.	11.170	8.13
„ rurale	114.360	83.28
Total	137.341	

Repartițiunea populației com. urbane după naționalitatea de origină (Anul 1912) (jud. Constanța și Tulcea.)

ORAȘELE	Români	Germani	Unguri	Ruși	Bulgari	Turci	Evrei	Alte naționalit.	Total
Constanța . .	19.540	66	672	96	572	3.452	706	2.097	27.201
Tulcea . .	19.[illegible]45	25	36	92	142	463	735	989	21.726
Babadag . .	4.216	—	6	4	14	307	127	12	4.686
Cernavoda	4.481	15	147	4	252	334	150	350	5.743
Chilia Veche	2.744	-	1	121	—	4	53	22	2.045
Cusgun .	1.530	—	—	—	17	20	—	37	1.609
Hârșova . .	3.674	—	21	0	48	183	23	35	3.998
Isaccea . .	3.847	1	3	19	13	126	40	63	4.112
Mahmudia .	1.897	—	—	44	—	7	42	28	2.0[illegible]
Mangalia . .	1.522	1	14	—	24	129	5	234	1.924
Măcin . .	4.821	—	10	3	44	180	25	203	5.265
Medjidia . .	5.375	5	93	4	92	484	23	176	6.25[illegible]
Ostrov .	3.246	1	1	1	34	68	15	43	3.40[illegible]
Sulina . . .	2.891	14	36	182	21	1.074	175	2.954	7.347

Repartizarea populației com. urbane dupa naționalitatea de origină din Dobrogea Nouă (1923).

ORAȘELE	Români	Germani	Unguri	Ruși	Bulgari	Turci	Evrei	Alte naționalit.	Total
Bazargic . . .	2.000	13	5	7	7,214	7.540	204	2.017	19.000
Balcic	184	—	—	—	2.535	2.649	62	691	6.091
Cavarna . . .	220	—	—	—	1.834	654	5	2.339	5.052
Silistra . . .	2.507	—	10	82	4.936	4.607	376	920	13.438
Turtucaia . .	4.364	—	—	—	1.699	2.285	14	44	8.406

MIȘCAREA POPULAȚIEI IN ANUL 1924

In comunele urbane și rurale :

Numărul căsătoriilor : 5955.

Numărul căsătoriilor după confesiune :

Creștini ortodoxi : 8.944. Greco-catolici : 3. Romano-catolici : 162. Protestanți : 143. Evrei : 82. Mahomedani : 2290. Armeni : 120. Lipoveni : 163. Alte confesiuni : 3.

Numărul divorțurilor : 202.

Totalul născuților vii : 31.721. (Băeți, 16.307 ; Fete, 15.414). Legitimi : 30.369. Ilegitimi : 1352.

Totalul morților : 17.046 (sex masculin, 8.844 ; sex femenin, 8.202).

Născuți-morți : 712.

Sporul natural al pop. :

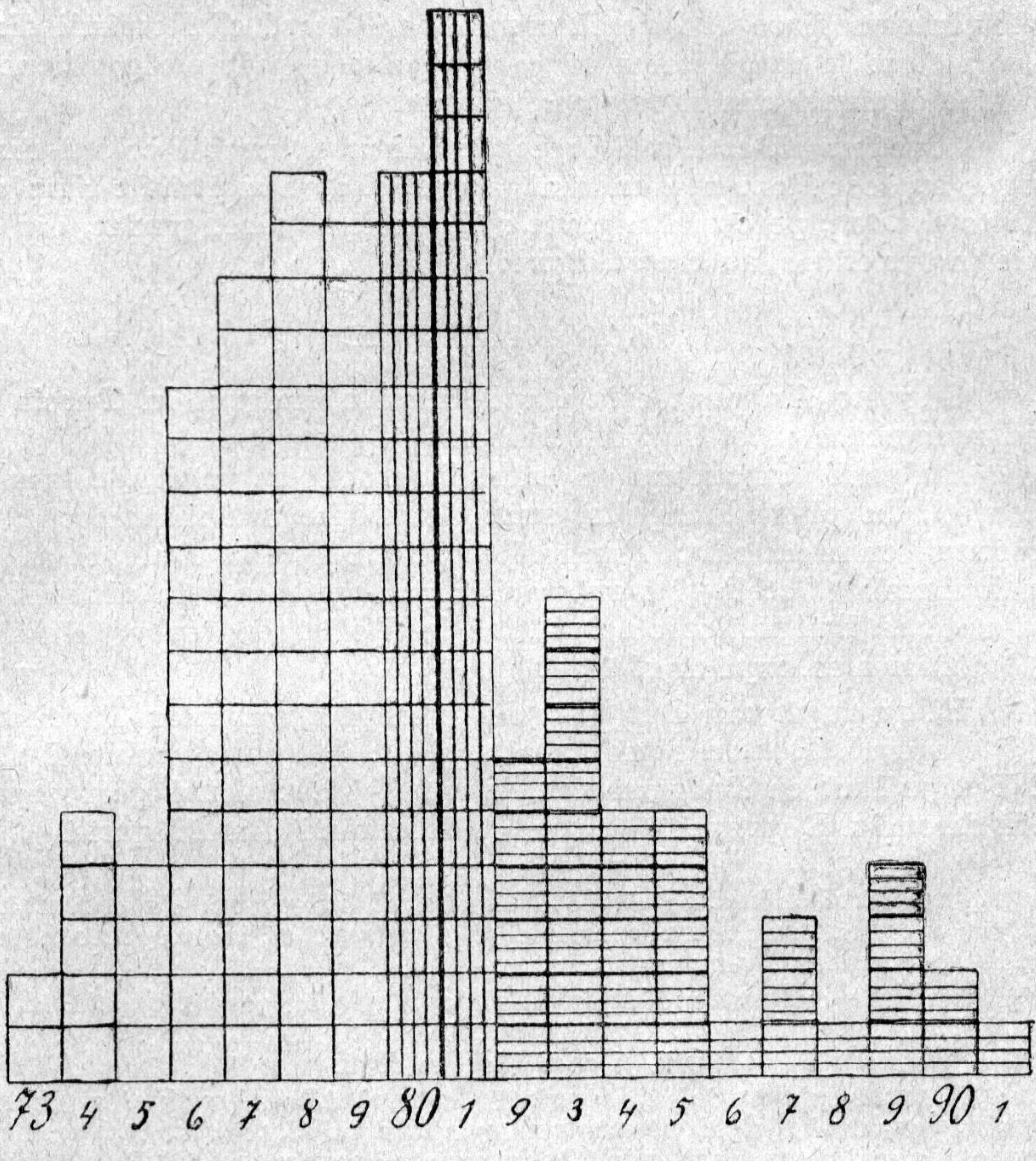
Totalul sporului : 14.675 (masculin, 7.463 ; femenin, 7.212).

Astăzi, Dobrogea, are o populație de 756.047 loc. (evaluare aproximativă, de oarece nu s-a făcut recensământul). Media locuitorilor pe km.p. este 34,5. **(jud. Constanța, 32 loc, pe km.p.; jud. Tulcea, 21 loc. pe km.p.; jud. Durostor, 42 loc. pe km. p.; jud. Caliacra, 33 loc. pe km.p.) In Dobrogea sunt 89.3 femei la 100 de bărbați.**

STATISTICA ADMINISTRATIVĂ
PE
NAŢIONALITAŢI ŞI POPULAŢIE URBANA ŞI RURALA, IN ANUL 1928.

Naţionalitate	Jud. Tulcea			Jud. Constanţa			Jud. Durostor			Jud. Caliacra			Dobrogea			
	Urbană	Rurală	Total	Urbană	Rurală	Total	Urbană	Rurală	Total	Urbană	Rurală	Total	Urbană	Rurală	Total	
Români . . .	20.885	72 453	93.338	62.135	105.084	167.219	11.623	12.738	24.361	10.249	15.373	25.622	104.892	205.648	310.540	
Turci-Tătari	3.438	2.347	5.785	6.412	21.662	28.074	7.970	80.113	88,088	20.725	28.626	49.3[illegible]1	38.545	132.753	171.298	
Bulgari . . .	4.746	23.615	28.361	2.278	20.352	22.630	7.484	65.236	72.720	11.842	48.515	60.357	26.350	157.718	184.068	
Germani . .	339	2,089	2.428	1.079	7.196	8.275	7	9	16	115	258	373	1.540	9.552	11.092	
Greci	219	2.063	2.263	6.694	302	6.996	—	—	—	1.524	112	1.636	8.428	2.467	10.895	
Evrei	1.684	92	1.776	2.100	10	2.110	331	17	348	580	19	599	4.625	138	4.833	
Armeni . . .	—	—	—	3.962	183	4.145	—	—	—	1·413	106	1.519	5.375	289	5.664	
Albanezi . .	—	—	—	1.042	15	1.057	—	—	—	—	—	—	1.042	15	1.057	
Austriaci . .	—	—	—	177	—	177	—	—	—	—	—	—	177	—	177	
Unguri . . .	—	—	—	830	65	895	106	53	159	56	25	81	992	143	1.135	
Cehoslovaci	—	—	—	120	8	128	—	—	—	—	—	—	120	8	128	
Jugoslavi. .	262	30	292	321	13	334	76	124	200	75	114	219	734	311	1.045	
Italieni . . .	362	951	1.313	651	29	680	—	—	—	—	—	—	1.013	980	1.993	
Francezi . .	—	—	—	109	1	110	—	—	—	—	—	—	109	1	110	
Belgieni . .	—	—	—	25	—	25	—	—	—	—	—	—	25	—	25	
Ruşi	3.383	13.409	16.797	727	825	1.552	74	836	910	84	770	854	4.273	15.480	20.113	
Ucrainieni .	—	—	—	2	1	3	6	—	6	—	—	—	8	1	9	39.637
Lipoveni . .	3.386	14.426	18.015	—	1.500	1.500	—	—	—	—	—	—	3,386	16.129	19.515	
Poloni . . .	15	—	15	123	49	172	—	—	—	—	—	—	138	49	187	
Găgăuţi. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3.316	3.422	6.738	3.316	3.422	6.738	
Ţigani . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49	40	—	49	49	
Diverşi . . .	128	43	171	361	153	514	1.450	363	1.813	1.111	1.767	2.878	3.050	2.326	5.376	
Total	33.843	131.711	170.554	89.148	157.448	246.596	29.127	159.494	188.621	51.090	99.186	150.276	208.208	547.839	756.047	

Indiciul cefalic. — Indiciul cefalic mijlociu în Dobrogea este de 80,52, puțin superior celui al Munteniei. După studiile făcute de d. Eugène Pittard repartiția formelor cefalice este următoarea :

Indiciu cefalic 145 oameni : 80,52 (Pittard)

Hyperdolichocefalia	7.58 %
Dolichocefalia	19.37 %
Sub-Dolichocefalia	22.06 %
Mesocefalia	25.52 %
Sub-Brahyocefalia	10.35 %
Brachycefalia	6.89 %
Hyperbrachycefalia	8.28 %

Proporția Hyperdolichocefalilor este ceva mai ridicată de cât în Muntenia. Hyperbrachycefalii sunt mai puțin numeroși în Dobrogea de cât în Muntenia.

Formele dolichocefalilor .... 48.96 %
Formele brachycefalilor .... 25.52 %

Din toate provinciile românești — spune mai departe E. Pit-

tard — Dobrogea are numărul cel mai mare de tipuri cu craniile lungueţe şi numărul cel mai mic de tipuri cu craniile rotunde.

Predominanţa tipurilor dolichocefale, faţă de tipurile brachyocefale şi cantitatea mai mare de cât aiurea, în Dobrogea, a formelor intermediare, îl face să creadă pe Pittard că Românii din Dobrogea sunt în majoritatea lor originari din judeţele munteneşti şi aproape exclusiv din judeţele dunărene.

„Credem că este mai logic de admis că vechii coloni din Dobrogea au fost Români dunăreni, aceea care de mai mult timp au locuit totdeauna, pe cealaltă parte a Dunării şi care, gradat, din generaţie în generaţie, au trecut fluviul“ [1])

NAŢIONALITĂŢILE

O parte din populaţia turco-tătară a emigrat în Turcia părăsind numeroase sate din jud. Tulcea şi Constanţa.

Bulgarii din centrul şi sudul Dobrogei au venit, de la sud, ca colonişti. In plasa Mangalia, sunt două sate unde locuesc Bulgari împreună cu Românii : *Tuzla* şi *Copucci*. Aceşti Bulgari au venit din Bulgaria (Cotel) şi s-au stabilit în aceste sate în ultimul timp. Majoritatea Bulgarilor s'a infiltrat în Dobrogea veche, *după anul 1878 şi mai ales după anul 1882.*

Ei au fugit din Bulgaria de teama persecuţiilor Turcilor.

Ioan N. Roman scrie în articolul : „Asupra vechimei stabilirei Bulgarilor“ că Bulgarii din Asarlâc — sat situat pe fosta frontieră de sud a Dobrogei — au venit de curând din Bulgaria.

„In rezumat, înainte de 1828 elementul bulgar nu s'a arătat în Dobrogea, decât într'un mod sporadic şi disparat: câţiva negustori, câţiva muncitori în cutare, s-au cutare oraş.

Jumătate cel puţin din actuala populaţie bulgară a provinciei nu s'a constituit decât printr'o infiltraţie neîntreruptă de dată recentă: în mare parte posterioară anexiunii şi mai ales în 1882.

„Această infiltraţie fu favorizată de restabilirea ordinei şi siguranţei în Dobrogea, de belşugul pământurilor aflate la dispoziţia Bulgarilor, prin toleranţa noastră împinsă până la incurie şi neprevedere...“ [2])

In Dobrogea Nouă, o parte din pop. bulgară, din reg. Silistra, Curtbunar, Accadinar şi Turtucaia, a venit din Rusia, acum câteva decenii, împreună cu un grup de *Hircoi* (numiţi şi *Grebenci)*, care s-au stabilit în satele Popina, Vetreni, Aidemir, Calipetrovo, Topci, Hadir-Cebi, Garvan ş. a. O mare parte din Bulgarii din jud. Tulcea sunt originari din împrejurimile Varnei, Şumlei, Provadiei, Preslavului şi Razgradului. Bulgarii sunt grupaţi în oraşul Tulcea, în regiunea de la S. râului Teliţa până la Babadag, la V. lagunei Razimului.

---

[1]) *Eugène Pittard*, *L'Indice cephalique en Roumanie*, Bul. Soc. reg. rom. de Geogr.
Tomul XLV 1926, Bucureşti p. 70—74.

[2]) La Dobrogea Roumaine, p. 128 art. „Neamul Românesc“ an. XIII, Nr. 163.

Turcii, trăesc în grupuri compacte în Dobrogea Nouă (în regiunea centrală și estică) ; în jud. Constanța (centrul și estul) ; în jud. Tulcea, (în unele regiuni din centru). O parte din populația tur-

Tipuri de Turcoaice din Dobrogea

cească a emigrat, după anexarea Dobrogei la România. *Tătarii* locuesc mai mult în stepă, amestecați cu Românii.

După războiul nostru pentru independență din 1877—1878, coloniștii germani din Basarabia (Crasna), s-au așezat în com. *Caramurat.*

S'au stabilit aci și germani din Cherson (Rusia).

Această colonie a luat o mare desvoltare. Când am vizitat această localitate, am găsit comuna împărțită în trei cartiere bine deosebite : cartierul tătăresc, cel românesc și cel german. Acolo unde locuesc tătarii am găsit aceleași așezări mizerabile, ca și în toate satele locuite de acest neam. Cartierul românesc avea case curate și curți bine îngrijite. In 1885 s'au așezat aci mai multe familii de mocani. Cartierul german are aspectul unui sat bogat din Germania. Casele sunt solid construite ; curțile sunt pline de pomi fructiferi și de instalațiuni gospodărești. O biserică impunătoare catolică este în cartierul german, care a fost construită în anul 1897.

In 1918 trăiau aci 155 familii germane. La 28 km. N. de Caramurat e o altă colonie germană, — Colilia. Cei dintâi coloniști au venit aci, în anul 1880.

In anul 1881 câteva familii germane din Atmagea și Ciucurova, s'au așezat în com. *Anadolchioi* (2 km. N. de Constanța) și alți coloniști din guvernământul rusesc Cherson, în com. *Cogealac* (15 km. N. de Constanța). In anul 1887, 35 familii germane s'au așezat în satul *Caracicula,* dar au emigrat în 1894.

După 1890, germani veniţi din sudul Rusiei, au întemeeat coloniile dela *Cobadin* (20 km. S. Medgidia); *Sarighiol* (13 km. W. de Mangalia) şi o parte din ei s'au risipit în com. Mangalia, Caracicula, Osmancea, Osmanfacâ şi Viile Noui (din apropierea Constanţei [1]).

In anul 1896, 50 de familii germane din Cogealac s-au aşezat pentru puţin timp în satul Valalâ.

După *Richard Lesser*, au fost în 1883, în Dobrogea, 600 familii germane (3000 suflete) [2]).

E. A Lux, afirmă că în anul 1887 erau în total, 3024 loc. germani [3]).

Eugène Pittard, în 1902, după informaţiile ce i le-a dat, Ioan Bănescu, pe atunci revizor şcolar al jud. Constanţa şi mai târziu, primar al oraşului Constanţa, numărul germanilor, în Dobrogea, a fost de 8779 [4]).

După *Paul Traeger*, sunt în Dobrogea (1922), 8534 loc. germani [5]).

Numărul germanilor aflaţi în Dobrogea în anul 1880: Cataloi, 79 familii: *Malcoci*, 71 fam.; *Prislava*, 1 fam.; *Dunavăţu de sus*, 17 fam.; *Ciucurova*, 57 fam.; *Cogealac*, 90 fam.; *Tariverde*, 30 fam.; în oraşele *Tulcea, Isaccea, Babadag, Sulina* şi satele *Artmulia, Caraorman* şi *Atmagea*, 59 fam.

STATISTICA POPULAŢIEI GERMANE DIN DOBROGEA (1922)

Tulcea 1485; Cataloi 323; Turcoaia 27; Regina Maria 10; Malcoci 186; Sulina 4; Babadag 15; Anadolchioi 130; I. C. Brătianu 142; Cogealia 298; Palazul Mare 151; Horoslar 114; Mamaia 10; Caramurat 902; Viile Noi 306; Osmanfacâ 18; Ebelchioi 32; Topraisar 2; Techirghiol 156; Carmen Sylva 5; Mangeapunar 222; Cogealac 1092; Inancişme 733; Facria 320; Chiragi 7; Mamuslia 350; Sarighiol 91; Mangeapunar 44; Alacap 129; Endecarachioi 6; Caratai 74; Cobadin 380; Sofulav 81; Murfatlar 64; Defcea 2; Dobromir din vale 1; Cavaclar 7; Chioseler 7; Asarlâc 1.

Lipovenii, **stabiliţi în Delta Dunării şi în părţile dunărene, au învăţat pescuitul dela români.**

Ei reprezintă tipul fino-slav; au pomeţii obrazului proeminenţi şi privirea puţin piezişă. Ei poartă barbă şi le plac colorile violente: bluză roşie, cămaşă albastră. Femeilor le plac colorile variate şi strigătoare.

La mănăstirea *Uspenia* (sau *Uspinia*) situată pe pârâul Slava-Rusă, la 3 km. V de com. Slava-Rusă, este reşedinţa episcopului lipovenilor din Dobrogea. Mănăstirea aparţine sectei „lipovenilor cu popă" şi este una din cele mai frumoase din Dobrogea.

Mai multe familii de lipoveni s'au aşezat în sec. 18-lea în com. Sf. Gheorghe.

Scopţii. **— Scopţii fac parte din secta religioasă rusă, care consideră obligatorie castrarea omului. După concepţia religioasă a scopţilor, omul trebue să se asemene cu îngerii, să n'aibă sex şi astfel să nu fie supus simţurilor şi instinctelor, spre a avea „spiritul liber".**

---

[1]) *I. Georgescu*, Coloniile germane din Dobrogea, Analele Dobrogei. Anul VII, 1926.

[2]) *Richard Lesser*, Weltpost, Leipzig, No. 11, p. 188.

[3]) *A. E. Lux*, Die Balkanhalbinsel. Phisical. und ethnog. Schilderungen-Freiburg 1. Br., 1887, p. 47.

[4]) *Eugène Pittard*, Dans la Dobrodja. Notes de voyage, Genève 1902. p. 47.

[5]) *Paul Traeger*, Schriften des deutschen Auslands Instituts Stuttgart. Band 6. Die Deutschen in der Dobrudscha. Stuttgart 1922. p. 124.

Numai prin înfrângerea acestei legi a naturii scopţii cred că pot ajunge la uniunea spirituală cu Dumnezeu. Aceste idei sunt poetic tratate în imnurile lor religioase. Scopţii se numesc între ei *belié golubi* (porumbei albi), în sensul că sunt nevinovaţi, inocenţi, vergini.

Prin aversiunea lor faţă de relaţiunile dintre sexe, scopiţii se apropie de alţi sectanţi religioşi ruşi : *bezpopovţii*, teodosianii şi *raskolniki*.

Mutilarea o practică scopţii, bărbaţilor, iar nu copiilor, ca sacrificiul acestora să pară a fi rezultatul liberei lor voinţe.

Operaţiunea aceasta e completă, sau incompletă *(tsarskaïa petciat* şi *vtoraia tscistota)*. Pentru femei, mutilarea nu-i obligatorie. Ca o femee însă să fie considerată „pură" de scopţi, ea trebue să sufere, — fie inciziuni cu fierul roşu pe sân şi piept, fie chiar operaţiunea la organele sexuale, ca să fie incapabile de a fi mame.

Din cauza acestor oribile operaţiuni, scopţii, chiar în floarea vârstei, au faţa îmbătrânită.

Cu toate acestea scopţii nu condamnă, în mod absolut, căsătoria şi generaţia [1])

O parte din scopţi, considerându-se „aleşi ai lui Dumnezeu", depozitari ai sfintei doctrine, se căsătoresc şi au copii, de oarece — spun dânşii — trebue să transmită adevărata credinţă şi urmaşilor lor. De obicei, scopţii adoptă copii, spre a-i face mai târziu adepţii sectei lor.

Ei cred că Noul Messia, care le va asigura imperiul lumei, îşi va face apariţia pe pământ când numărul lor va fi de 144.000. Pentru ce această cifră, nu se ştie ; dar scopţii, caută prin toate mijloacele să o atingă, spre a satisface dorinţa lui Selivanoff, creatorul sectei, care a trăit, la Sf. Peterburg, în epoca lui Napolean I, în calitate de „fiu al lui D-zeu şi de ţar". Acest şef religios, ignorant şi considerat nebun de autorităţile ruseşti a murit în anul 1832 [2]).

Din cauza măsurilor luate de guvernul rus, împotriva scopţilor, aceştia au emigrat, în străinătate, mai ales în România, unde au format mici colonii cunoscute sub numele de *lipovane* [3]). O parte din sectarii scopţi, au stabilit mici colonii şi în Dobrogea.

In anul 1887 scopţii veniţi din Bucureşti, Iaşi şi Galaţi, au înfiinţat satul *Două Mai* din jud. Constanţa.

Bezpopovţii n'au preoţi. Practica cultului acestor sectanţi o exercită bătrânii şi chiar femeile. Ca şi *popovţii* — cei cu preoţi — *bezpopovţii* — cei fără preoţi — au păstrat semnul crucii de sute de ori repetat şi *poklonile*, — plecăciunile în faţa icoanelor. Bezpopovţii au schituri pentru călugări, sau călugăriţe. Pentru bezpopovcini, căsătoria sacramentală nu există.

O altă sectă este aceea a *molokanilor*, care are un număr de aderenţi în Dobrogea. Molokanii au venit, ca toţi ceilalţi sectanţi slavi, din Rusia.

Nu este alt mitropolit, alt episcop, alt stăpân al credinţei — spun molokanii — decât Christos. Oamenii care prezidează reuniunile lor religioase şi citesc sfânta scriptură, n'au niciun caracter preoţesc, nicio putere deosebită asupra membrilor comunităţii, nici un costum de aparat. Molokanul este foarte aspru şi sobru.

El crede că Dumnezeu e spiritul unic, — spiritul unitar, sublim, şi

---

[1]) *I. A. Arsenief*, Sekta skoptsof v. Rossi. Berlin, 1874.

[2]) *Anatole Leroy Beaulieu*, La Russie et les Russes. Revue des Deux Mondes. Tom. Neuvième, Paris 1875. p. 608.

[3]) Veroïspovedanie Doukhovnykh Khristian obyknovenno nazyvalmyk Molokanami, Genève 1865, p. 99—102.

nu se închină în fața icoanelor. Molokanii n'au biserici. Ei se roagă în casele lor. Ca și alți sectari, molokanii sunt împotriva jurământului și a serviciului militar. Idealul lor e înființarea „imperiului Araratului", în care va domni justiția, pacea și egalitatea, într'o societate organizată pe baze comuniste.
Satele Dunavățul de jos și Dunavățul de sus sunt locuite de sectari ruși. Cei din Dunavățul de sus au venit din com. Uzlina.

Găgăuții sunt așezați, în număr mic, în regiunea dela S. lagunei dobrogene și în câteva localități din Dobrogea Nouă.

Mai sunt apoi, *Albanezi, Greci,* care locuesc mai mult în porturi — *Evrei* — al căror număr s'a mărit după 1878 —, *Arabi, Țigani* și alte naționalități, în număr neînsemnat. Cerchezii și Cazacii au emigrat după anexarea Dobrogei la România.

REGIMUL EXCEPȚIONAL ȘI CONSTITUȚIA DOBROGEI

Imediat, după anexare, Dobrogea, Delta Dunării și Insula Șerpilor au fost împărțite în două județe — Constanța și Tulcea —; iar județele în ocoale și ocoalele în comune urbane și rurale.

In 1879 figurau pe harta Dobrogei 290 de sate și 14 orașe. In realitate, însă aproape 50% din aceste sate, erau aproape părăsite de locuitorii lor.

Din cele 14 orașe, numai Tulcea avea, întru câtva aspectul unei aglomerațiuni urbane, tip oriental. Celelalte „orașe", între care și *Kinstenge* (Constanța) erau aproape sate.

Cu toate că pe la începutul secolului XIX-lea, orașele Babadag, Mahmudia, Chilia și Cuzgun, aveau, fiecare o populație între 30.000—40.000 locuitori, la anexarea Dobrogei de România, ele aveau între 2.000—6.000 locuitori.

In Dobrogea s'a aplicat, la început, un regim excepțional, bazat pe următoarele regulamente :

1) Regulamentul din 11 Noembrie 1878 relativ la administrația publică și la organizarea judiciară a Dobrogei ;

2) Regulamentul din 13 Noembrie 1878 relativ la organizarea administrativă ;

3) Regulamentul din 14 Noembrie 1878 relativ la administrația publică și la stabilirea și perceperea impozitelor ;

4) Regulamentul din 18 Noembrie 1878 relativ la serviciile vamale, la administrațiile domeniilor și pădurilor statului ;

5) Regulamentul din 20 Ianuarie 1879 relativ la organizarea închisorilor [1]).

Toate aceste regulamente au fost publicate în *Monitorul Oficial* din anii 1878—1879. *Primul regim excepțional aplicat în Dobrogea* s-a bazat pe aceste regulamente, care au fost apoi abolite prin legea organizării Dobrogei din 9 Martie 1880. In această lege, redactată de Mihail Cogălniceanu și cunoscută sub numele de *„Constitu-*

---

[1]) Comentarul acestor regulamente în *„Etude sur la Dobrogea"* de V. Angelesco, 1907, p. 104 și urm.

ția Dobrogei", se cuprinde : drepturile și obligațiunile dobrogenilor, regimul proprietății, raporturile diferitelor culte cu statul, organizarea puterei judiciare și forța armată.

După art. 3 din constituția aceasta „toți locuitorii din Dobrogea, care în ziua de 11 Aprilie 1877 erau cetățeni otomani, „*devin și sunt cetățeni români*" ; iar după art. 13:

„Numai locuitorii, aflați în Dobrogea în ziua de 11 Aprilie 1887 și îndrituiți de legile otomane, Românii și acei îndrituiți prin art. 7 din Constituțiunea României, pot cumpăra imobile rurale în Dobrogea.

Această stipulațiune nu împiedecă legea ce se va face în privința stabilirei de colonii agricole pe domeniile statului din Dobrogea".

Legea din 3 Aprilie 1882, relativă la reglementarea proprietății imobiliare în Dobrogea, este a doua lege organică. (Raportorul acestei legi a fost Const. Nacu).

Această lege cuprindea o dispoziție importantă :

Numai Românii pot să aibă proprietate imobiliară rurală. Românii din vechiul regat stabiliți în Dobrogea și românii din alte state au acelaș drept, prin recunoașterea și naturalizarea fără stagiu, prin un vot al Parlamentului.

Cultivatorii stabiliți în Dobrogea după promulgarea prezentei legi sunt considerați ca Români și se bucură de acelaș drept.

Legiuitorul, prin dispoziția de mai sus, a stabilit o strânsă legătură — spune G. Plastara — între calitatea de Român și aceea de proprietar, sau de cultivator [1]).

Legea asupra reglementării proprietății imobiliare din 1882 a fost modificată prin legile din 1884, 1885, 1889, 1893, 1910 și 1912.

In 1884, revizuindu-se Constituția s'a modificat art. 1 în modul următor :

„*Regatul României cu județele sale din drepta Dunării constitue un singur stat indivizibil*".

Art. 133 din Constituție interesa d-asemenea Dobrogea :

„*Dispozițiile Constituției vor fi aplicate prin legile speciale de-asemenea în partea României situată de cealaltă parte a Dunării*".

Această dispoziție (articol adițional) a fost adăugată constituției în 1878, după anexarea Dobrogei, în urma tratatului din Berlin [2]).

Legea din 30 Martie 1886, privitoare la organizarea judiciară a Dobrogei, a fost apoi modificată prin legile din 1888, 1891, 1892, 1894, 1896 și 1909.

La 9 Ianuarie 1888 s'a votat legea pentru atribuirea proprietății imobiliare în Dobrogea sub-ofițerilor, care au avut 12 ani neîntrerupt în acest grad ; iar la 7 Aprilie legea relativă la alienarea bunurilor Statului și la răscumpărarea proprietăților grevate de emfiteoză. Această lege s'a modificat prin legile din 1892 și 1899.

---

[1]) *G. Plastara*, Anexion et Nationalité. Lois organiques de la Dobroudja, Bucarest, 1916, p. 16.

[2]) *V. Hamangiu*, Colecția codurilor române, vol. I, p. 23. Nota 1.

La 2 Aprilie 1903 s'a promulgat legea pentru concesiunea pământurilor în Dobrogea foştilor luptători în războiul din 1877—1878.

Prin legea din 1 Martie 1913 s'a întrodus în Dobrogea, Curţile cu juri.

DREPTURILE POLITICE

Legile din 19 Aprilie 1909, 14 Aprilie 1910 şi 3 Martie 1912, au fixat drepturile politice ale dobrogenilor.

Până la 1909, existau în provincia trans-dunăreană patru categorii de cetăţeni români :

1) Locuitorii cari în ziua de 11 Aprilie 1877, erau cetăţeni otomani ;

2) Cultivatorii stabiliţi în această provincie conform art. 282 din legea din 1882 ;

3) Românii din vechiul regat stabiliţi în Dobrogea ;

4) Românii din statele străine (chiar necultivatori).

Cetăţenii din categoriile 1, 2 şi 4 n'aveau dreptul să fie reprezentaţi în Parlament, dar aveau dreptul să aibă reprezentanţi în consiliile comunale, în consiliile generale şi în Camerele de Comerţ; precum şi dreptul de a cumpăra imobile rurale în Dobrogea. Cei din categoria a 3-a, aveau, între celelalte drepturi „speciale" dobrogenilor şi dreptul de a fi reprezentanţi în parlament [1]).

Prin legea din 1909 s'a acordat drepturi politice tuturor cetăţenilor din Dobrogea, care, după anexarea Dobrogei Noui, s'au acordat şi locuitorilor acestei provincii, recunoscuţi cetăţeni români.

Din numărul alegătorilor înscrişi, în 1919, în listele electorale — circa 100.000 pentru Cameră — 73,5% au luat parte la alegerile ce s'au efectuat de atunci până astăzi ; iar din numărul alegătoriior înscrişi în listele electorale pentru Senat, — circa 57.000 — au participat la vot, 75,6%.

Regimul proprietăţii şi colonizările

Când am luat în posesiune Dobrogea, Gurile Dunării şi Insula Şerpilor, regimul proprietăţii era bazat pe următoarele legi şi regulamente turceşti :

1) Codicele proprietăţii fonciare promulgată în anul *Egirei* 1274 (1858).

2) Regulamentul *tapuelor* (titlurile posesorii) din 1275 (1858).

3) Legea coloniilor străine din 1273 (1857).

4) Legea din 17 Muharem din 1284 (21 Mai 1867), prin care s'a modificat dispoziţiile codicelui proprietăţii fonciare, relative la moştenirea posesiunilor pe pământurile domeniale.

5) Legea din 27 Saban 1286 (19 Noembrie 1869) asupra vânzării silite pentru datorii a proprietăţilor imobiliare.

---

[1]) Propaganda în favoarea acordării drepturilor politice integrale, dobrogenilor, a fost făcută, nu numai de elementele de seamă ale acestei provincii, dar şi de presă, de oamenii politici şi intelectualii, din vechiul regat, care cunoşteau Dobrogea. In 1908 au ţinut conferinţe, la Constanţa, în favoarea acordării drepturilor politice, dobrogenilor, d. Mihail Mora, actual senator şi fost secretar general al ministerului de justiţie, redactor a-l ziarului „Universul", precum şi autorul acestei lucrări.

După codicele otoman din anul 1858, pământul era împărţit în 5 categorii de proprietăţi:

1) *Miulk*,[1]) proprietate privată absolută.

2) *Miriie*, ţarinele, locurile de adăpost şi de păşune, pădurile şi alte domenii date în arendă.

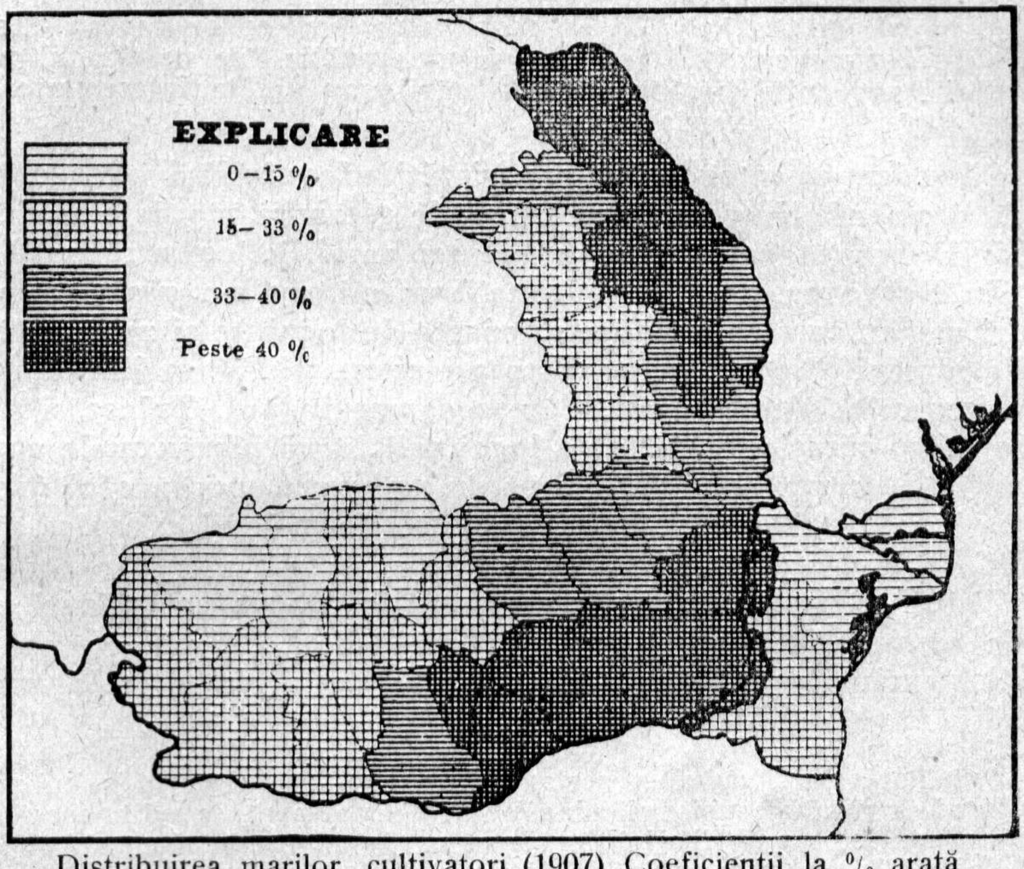
3) *Mevcufe*, proprietate de mână moartă, inalienabilă.

4) *Metruke*, proprietate pentru uzul public.

5) *Mevat*, locurile pustii, inculte, neposedate de cineva, dar care puteau fi ocupate de un cultivator.

6) *Vacuf*, pământul de pe care locuitorii (necredincioşi, nemusulmani) au emigrat şi a căzut, fără luptă, în mâna musulmanilor. El era supus *haradjului* (un fel de cens, sau locaţiune perpetuă).

„Dela Omar încoace, spune *Cantu* — toate cuceririle Islamului au fost declarate *vacuf*, adică fondaţiuni pioase în interesul comunităţii mu-

Distribuirea marilor cultivatori (1907) Coeficienţii la % arată cât ocupa din întinderea totală culturilor micile exploataţiuni şi cât ocupa din aceeaş întindere marile exploataţiuni, în Dobrogea şi în restul ţării.

sulmane[2])"; dar după Omar nu s'a mai ţinut seamă de această dispoziţie.

Mefcufe, pământul domenial afectat fondaţiunilor pioase are acelaş înţeles ca şi *Vacuf*).

Proprietăţile *miulk* erau de patru feluri: a) propr. situate în interiorul comunelor; b) propr., scoase din domeniul public, propr. date unor persoane spre folosinţă în *plenum dominium (milkiet)*, conform prescripţiilor legilor religioase; c) *uclriié*, pământurile de dijmă împărţite soldaţilor; d) *haradjié*, pământurile lăsate indigenilor cu titlu *miulk* şi impuse plăţii *haradjului*[3]).

---

[1]) Mulk, Minek, bun liber, alienabil.

[2]) *Cantu*, Histoire universelle, T. XIV, p. 217.

[3]) *Haradjul* era de două categorii: haradjul-*mucaseme*, imposit proporţional pe recoltă şi haradjul-*muvazzar*, imposit fix asupra pământului.

Toate proprietățile *miulk* erau regulate prin cărțile de jurisprudență religioasă, de aceea codicele din 1858 nu s'a ocupat de ele, spre a le defini și regulamenta.

Pământurile *miriie* erau țarinele, locurile de adăpost și de pășune, pădurile și alte domenii, care erau date în arendă spre folosință cu permisia și concesiunea agentului *adhoc* al guvernului. Cine a dobândit asemenea posesiuni a primit titlul de posesiune „*tapu*", investit cu semnul *Tughra* (semnul împărătesc).

Pământurile *mevat*, adică cele pustii, necultivate, puteau fi posedate însă cu încuviințarea autorităților. Din ele făceau parte și pământurile *otlac*, și acestea necultivate, dar care se aflau printre cele cultivate și locuite din categoria *mevat*.

Pământurile *metruke* erau de două categorii: a) cele lăsate pentru uzul populațiunii; b) cele lăsate în folosința comunelor, sau a cazalelor.

Locurile lăsate în folosința unei comune, au fost islazurile; iar părțile din păduri numite *baltalik*, au fost lăsate locuitorilor pentru tăiere.

O categorie specială o forma domeniul public de pe țărmul mării. Proprietățile provenite din umpluturile mării, sau din înaintarea uscatului în mare, intrau în categoria „*miulk*".

Să vedem ce categorii de proprietăți a fost în Dobrogea, sub dominația otomană. Nu avem cunostință de terenuri acordate soldaților turci, în Dobrogea, ca recompensă pentru vitejiile lor în război.

In Dobrogea, afară din Delta Dunării, nu am găsit acele pământuri *mevat*, care se întindeau departe de locuințe și nu erau posedate de nimeni. Fiecare comună avea circumscripția sa limitată prin teritoriilor celorlalte comune. Câteva comne în jud. Tulcea și Constanța au fost părăsite în 1878 de locuitorii lor și pământurile acestor comune, n'au intrat prin acest fapt, în categoria *mevat*, căci dreptul de posesiune a emigraților exista încă, conform legii organice a Dobrogei [1]).

După I. M. Bujureanu n'a existat în Dobrogea islazuri posedate de comune în condițiile art. 97 și 98 din codicele otoman din 1858 (islazurile, locurile de pășunare numite *mer'a* și cele numite *iailic* și *chîslac*).

„După obiceiul locului — scria Bujureanu — se observă la cultivarea pământului, o rotațiune bienală, lăsându-se o parte să se odihnească doui ani; de aceea la locuitorii din Dobrogea cuvântul *mer'a* și-a schimbat înțelesul ce'i dă legea și se aplică la întregul teritoriu al comunei.

„Munți în care să se afle locuri de pășunare de vară, *iailic*, nu există în Dobrogea; massivul muntos și păduros, din partea de nord, între Isaccea, Măcin și Babadag, n'are pentru aceasta, proporțiuni destul de mari.

Pământurile *châslac (chîsle* în limbajul local) se află în Dobrogea; după cât însă am putut constata, nu în condițiunile art. 101 ca pământuri *metruke*, ci ele sunt posedate cu *Tapu*, conform art. 24.

Baltatâc se chiamă o parte de pădure afectată *ab-antiquo* trebuințelor unui oraș, sau sat, și de cari numai locuitorii din acel oraș, sau sat, se pot folosi pentru îndestularea trebuințelor casnice (art. 91). *Nici asemenea Baltaldcuri, nu cred să fi existat în Dobrogea* [2])

După lucrările comisiunilor de plăși și centrale, în anul 1882, au fost recunoscute în Dobrogea următoarele categorii de proprietăți:

---

[1]) ***I. M. Bujureanu, Legiui****rile României*, ***IV***. p. 483.
George M. Ghica, Questiunea proprietății în Dobrogea, Partea I. București, 1880.

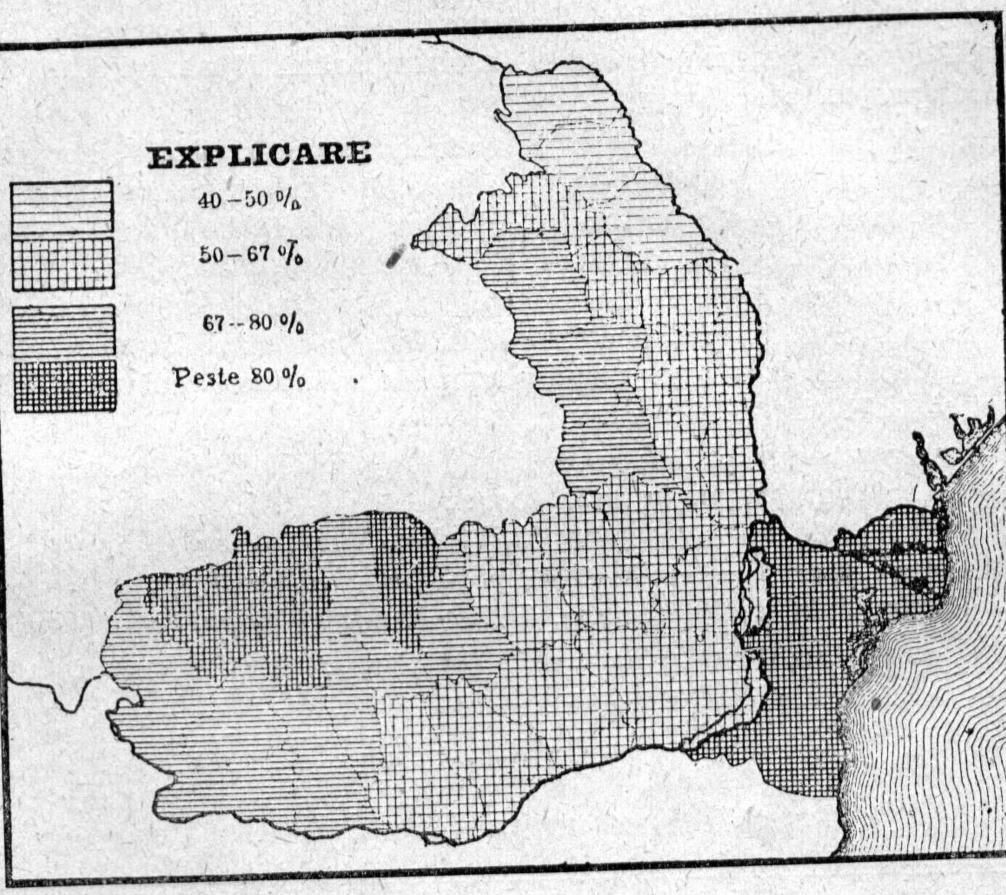
[2]) *I. M. Bujureanu*, op. cit. p. 484.

miulk-uri și *mirie* (proprietatea statului). *Vacufuri* — după cum a pretins guvernul din Constantinopol după 1878 — *n'au existat în Dobrogea.*

După ce s-a recunoscut categoriile de proprietăți, restul pământului Dobrogei a trecut în proprietatea absolută a statului român.

Dobrogea a trecut printr'o fază delicată din cauza modului cum s-au făcut unele împroprietăriri și deposedări.

Bulgarii și Lipovenii în majoritatea lor (Tulcea, Silistra Nouă) au fost împroprietăriți, fără să fi avut vre-un drept, nefiind cetățeni conform dispozițiilor cuprinse în legea organică a Dobrogei din 1880.

Distribuirea micilor cultivatori (1907). In Dobrogea peste 80 %.

Conform art. 13 din această lege nu puteau dobândi proprietăți rurale în Dobrogea de cât următoarele categorii de persoane :

1) *Locuitorii aflați în ziua de 11 Aprilie 1877 și anume indrituiți de fostele lege otomane;* 2) *Românii; Românii prin naturalizare, sau recunoaștere.* După dispozițiile cuprinse în legea funciară din 1882 (art. 2), au mai căpătat dreptul de a poseda proprietăți rurale în Dobrogea următoarele categorii de persoane : românii din vechiul regat; românii de origină din țările locuite de români ; musulmanii ; *raialele* și cultivatorii stabiliți în această provincie la promulgarea legei din 1882, care erau considerați români și se bucurau de aceleaș drepturi. Ultima categorie de persoane, a provocat oarecari confuziuni, de oarece, „cultivatorii" stabiliți în ziua promulgării legei (3 Aprilie 1882)

nu puteau toţi să îndeplinească şi condiţiile cerute de legea organică din 1880 (art. 13). In 1903 a început deposedările celor consideraţi că posed proprietăţi în neregulă (*titularii emigraţi, dispăruţi, necunoscuţi*, cei care n'aveau domiciliul la pământ, sau care nu'şi puteau dovedi succesiunea ; titularii cu nume fictive).

Proprietatea particulară, în 1904 dispunea de 615.819 ha., din care : 144.666 ha. propr. mare ; 97.554 ha. propr. mijlocie şi 373.599 propr. mică. Iată întinderea proprietăţilor particulare, în 1907, după originea proprietarilor :

In *judeţul Constanţa* s'au recunoscut de comisiunea centrală 70.986 hectare, *Tapu-uri* (proprietate supusă răscumpărării dijmei) şi 30.017 hectare *Miulk-uri* (proprietate absolută).

Statul a vândut în decursul diferitelor parcelări 400.542 hectare (proprietate a sa) în loturi dela 3—100 hectare, în proporţia următoare :

1) Loturi dela 3—10 hectare, 169.023 ha. *(Românilor)*.
2) Loturi dela 10—100 hectare, 91.140 ha. *(Românilor)*;
3) Loturi dela 3—10 hectare, 93.666 ha. *(străinilor de origină)*;
4) Loturi dela 10—100 hectare, 46.713 ha. *(străinilor de origină)*.

In *judeţul Tulcea* s'au recunoscut de comisiunea centrală 57.669 ha. *Tapu-uri* şi 12.717 ha. *Mülk-uri*.

Statul, a vândut în decursul diferitelor parcelări 146.100 ha. în loturi dela 3—100 ha., în proporţia următoare :

1) Loturi dela 3—10 hectare, 52.771 ha. *(Românilor)*;
2) Loturi dela 10—100 hectare, 4570 ha. *(Românilor)*;
3) Loturi dela 3—10 hectare, 78.762 ha. *(străinilor de origină)*;
4) Loturi dela 10—100 hectare, 10.097 ha. *(străinilor de origină)*, cari mai stăpâneau 14.544 hectare, tapu-uri recunoscute.

Proprietatea mare (peste 100 ha.)

Originea Proprietarilor	Jud. Constanţa		Jud. Tulcea		Dobrogea	
	hectare	m. p.	hectare	m. p.	hectare	m. p.
Români	115.848	1.839	1.696	—	117.544	1.839
Turci şi Tătari	4.723	9.560	300	—	5.023	9.560
Bulgari	11.496	7.319	1.197	—	12.693	7.319
Germani	3.300	5.626	131	—	3.431	5.626
Greci	2.810	—	—	—	2.810	—
Armeni	590	—	—	—	590	—
Evrei	1.973	—	—	—	1.973	—
Francezi	—	—	400	—	400	—
Ruşi	200	—	—	—	200	—
Total	140.942	4.344	3.724	—	144.666	4.344

Proprietatea mijlocie (dela 25—100 ha.)

Originea Proprietarilor	Dela 25—50 h.		Dela 50—100 h.		Total		Total general
	Constanța	Tulcea	Constanța	Tulcea	Constanța	Tulcea	
Români	34.326	3.031	25.933	545	60.260	3.576	63.836
Musulmani	4.249	1.158	3.608	380	7.857	1.538	9.395
Bulgari	3.631	10.591	3.215	2.574	6.846	14.165	20.011
Ruși	100	83	—	84	100	167	267
Lipoveni	458	—	70	—	528	—	528
Germani	872	549	484	—	1.356	549	1.905
Alte naționalități	539	240	649	184	1.188	424	1.612
Total	44.176	15.652	33.959	3.767	78.135	19.419	97 .55

Proprietatea mică (dela 1 - 25 ha.)

Origina Proprietarilor	Dela 1—10 h.		Dela 10—25 h.		Total		Total general
	Constanța	Tulcea	Constanța	Tulcea	Constanța	Tulcea	
Români	61.138	42.000	92.412	15.856	153.550	57.856	211.409
Musulmani	24.726	10.253	6.812	3.074	31.538	13.327	44.861
Bulgari	12.978	47.737	8.183	8.350	21.162	56.087	78.249
R·și	92	12.806	—	1.223	92	14.029	14.124
Lipoveni	1.725	7.707	280	—	2.006	7.707	9.712
Germani	1.771	4.876	1.223	3.611	2.994	8.487	11.481
Alte naționalități	1.172	3.111	270	212	1.442	3.323	4.765
Total	103.603	128490	109.180	32.326	212.783	160.816	373.999

După 1919 s'a aplicat și în Dobrogea reforma agrară din vechiul regat prin care s'a dat pământ de cultură țăranilor, indiferent de origina lor etnică.

Când am luat în stăpânire Dobrogea, viața agricolă era aproape inexistentă și de aceea proprietatea rurală era foarte depreciată.

Din cauza nesiguranței din timpul războiului ruso-romano-turc din 1877—78 o parte din populația musulmană părăsise Dobrogea. Numeroase sate au fost astfel desființate, prin emigrarea foștilor locuitori musulmani. In scopul de a repopula Dobrogea și de a pune în valoare solul ei agricol, guvernul a încurajat colonizarea acestei provincii cu elemente românești muncitoare din vechiul regat, sau de peste Carpați, din Basarabia și din Pind. Celor d'intâi coloniști români li s-au făcut înlesniri pentru strămutarea lor peste Dunăre și în 1882, li s-a recunoscut prin lege, dreptul de a poseda proprietăți rurale în Dobrogea.

Un număr mare de mocani se stabiliră în 1882, fie pe lângă vechea lor așezare din Hârșova (Varoș), fie în regiunea Constanța — Mangalia. Mocanii aceștia, crescători de vite, dispuneau în 1885—1886 de un număr mare de capete de vite, (fiecare dispunea de 1700—3700 capete de vite).

Românii din Ardeal și din Basarabia au pornit dela vetrele lor, în Dobrogea, cu întreg avutul lor, compus din numeroase turme de oi, herghelii de cai, sute de boi și vaci și au întemeiat în această parte a țării gospodării temeinice, târle, etc., contribuind, într'o mare măsură, la dezvoltarea vieței economice și la întărirea elementului românesc.

După aceea s-au stabilit, ca coloni, veteranii din războiul independenței, numeroși țărani români din Muntenia și Oltenia ; iar în ultimul timp, s-au stabilit în Dobrogea Nouă, coloniști români din Macedonia, care și ei au organizat gospodării întinse, fiind elemente muncitoare.

In Delta Dunărei — unde sunt 31.184 ha. utilizabile pentru pășune și arătură — s-a făcut colonizări cu Români, atât din motive economice, cât și din motive de ordin național.

O primă colonie de veterani a fost așezată, în Delta Dunărei, la Patlageanca (lângă ceatalul Ismailului). Satul a fost înființat de Direcția Pescăriilor Statului. Inceputul colonizărilor în Delta Dunării a fost făcut de Ion Nenițescu, unul din prefecții dobrogeni, cari a înțeles bine misiunea ce o avea de îndeplinit în noua provincie transdunăreană. Nu s-a adus, însă, la îndeplinire până astăzi, proectul colonizări sistematice a Deltei Dunărei din cauza neorganizării regiunei din punctul de vedere economic.

CIVILIZAȚIA ROMÂNA IN DOBROGEA

Eșirea noastră la Mare. — Podurile de peste Dunăre. — Construcția portului Constanța. — Portul Sulina. — Celelalte porturi dobrogene. — Navigațiunea pe Dunăre și Marea Neagră.

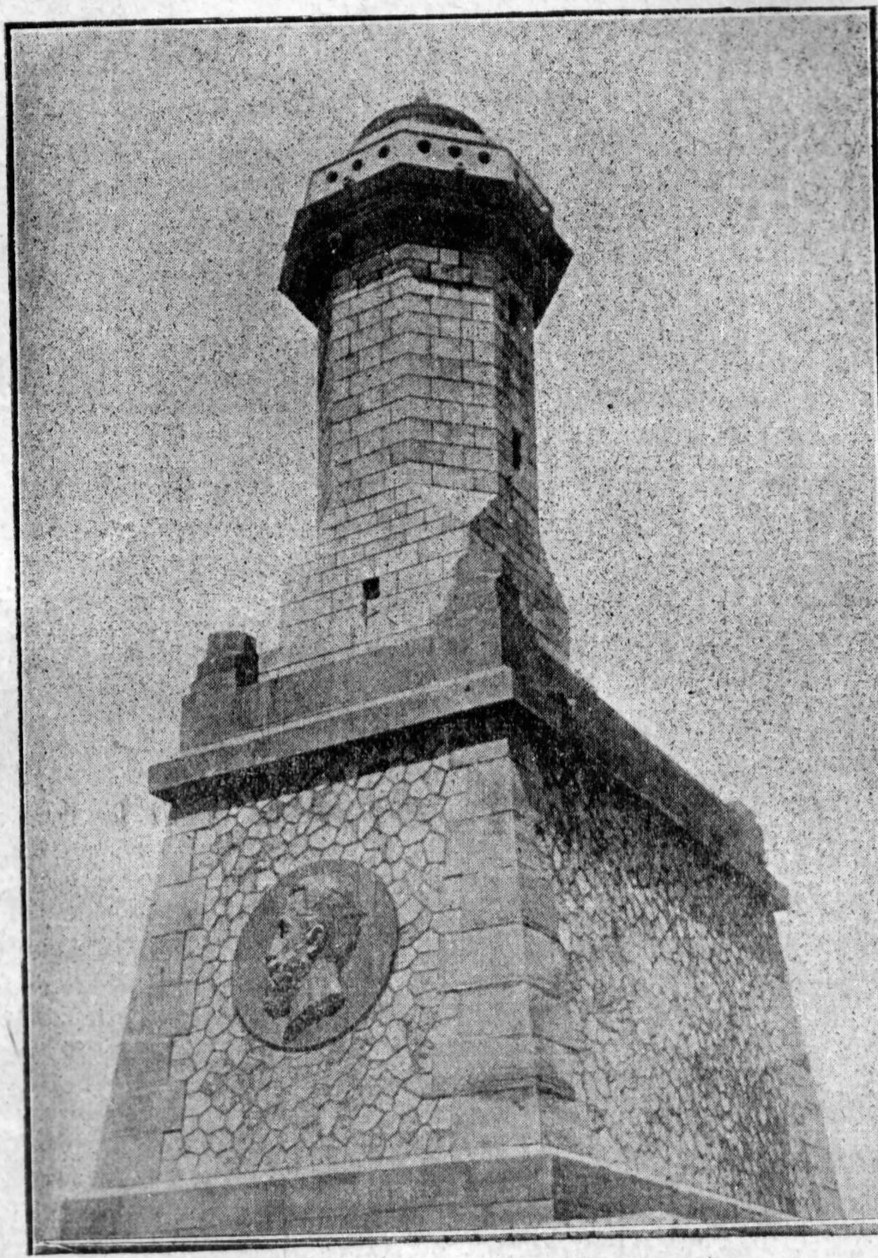
Niciun ținut — spune Vidal dela Blache — nu-i artistul exclusiv al civilizației sale proprii. Ca un ținut să poată atinge un grad superior de dezvoltare, trebue ca viața lui să fie în comunicație strânsă cu aceea a unui domeniu mai vast, care să-i îmbogățească substanța și să alunece într'ânsul noui fermenți.

Dobrogea este necesară României pentru că ea îi deschide o eșire la mare ; dar ținutul acesta n'ar fi putut progresa, în ultimii 50 ani, dacă n'ar fi fost unit cu România.

Prin gurile Dunării, ținutul dobrogean este în legătură strânsă, nu numai cu mările îndepărtate, dar și cu vestul continentului. Cum România, stăpânește gurile Dunării și se găsește pe diagonala căilor de uscat, de apă și aeriene, care unesc Vestul și centrul Europei cu Asia Mică, Dobrogea, prin toate punctele *terminus* ale coastei sale, formează o limită a vechiului continent civilizat, însă prin porturile sale maritime, grație mărei, prelungește curentul principal de civilizație și drumurile comerciale dela V. și N. către E. și S.

O dovadă că Dobrogea nu poate să fie în funcție de domeniul balcanic, o avem în trecutul său apropiat, când Turcii o stăpâneau. Sub Turci, comerțul la gurile Dunării și pe Marea Neagră a fost

aproape inexistent, de oarece, pentru imperiul otoman, provincia aceasta excentrică, fiind situată mult spre N. de linia Salonic—Constantinopol, era în afară de zona intereselor sale economice. Aşa se explică pentru ce vreme de aproape 500 de ani, după ce Genovezii şi Veneţienii n'au mai dominat mările orientale, iar Românii n'au mai stăpânit Dobrogea şi gurile Dunării, viaţa maritimă a intrat în agonie

Farul «Regele Carol I» (Constanţa).

pe Marea Neagră şi pe Dunărea-de-jos ; iar porturile dobrogene şi basarabene au fost lipsite de orice activitate comercială.

Dobrogea a fost o bază de operaţiuni militară, fie împotriva Moldovenilor şi Polonilor, fie împotriva Ruşilor ; după cum pentru Ruşi, după 1812, Basarabia a servit de bază de operaţiuni împotriva Turcilor.

Sub Ţarul Nicolae I s-a cheltuit multe milioane de ruble pentru transformarea Ismailului într'o bază de operaţiuni pentru expediţiile armatelor ruseşti împotriva Turciei, ca şi pentru organizarea unei staţiuni de escadră.

Sub dominaţia turcească, în Dobrogea, navigaţia pe Marea Neagră şi la gurile Dunării, era nesigură, din cauza piraţilor, care atacau şi jefuiau corăbiile, ca şi din cauza aluviunilor depuse la gura braţului Sulina.

In anul 1853, în Sulina nu erau decât 1000—1200 de greci şi maltezi, care trăiau în colibe de trestie, sau în barace de scânduri. Această populaţiune se ocupa cu pirateria ; iar autorităţile otomane nu au manifestat niciodată dorinţa de a reprima actele de tâlhărie săvârşite de această bandă de aventurieri.

Indrăzneala acestor piraţi a mers până acolo, în cât în primăvara anului 1854, au împuşcat pe fiul amiralului britanic, Parker, comandantul unui vas de război ce staţiona în rada portului Sulina.

După împuşcarea acestui ofiţer, vasul britanic de război a bombardat Sulina, prefăcându-o într'un morman de ruine şi cenuşă. O divizie navală engleză a blocat apoi gurile Dunării şi a distrus nişte uvrage ridicate în apropiere de Sulina, de ruşi.

Navigaţiunea pe Dunărea-de-jos a fost întreruptă până la 1855, când corăbiile au început iarăşi să plutească în susul Dunării. O altă bandă de piraţi se instalase în Sulina sub pretext că membrii ei pot servi de „piloţi" căpitanilor de vase, pe braţul sinuos şi periculos pentru navigaţiune, al Sulinei.

Aceşti piraţi, provocau înămolirea vaselor ce pretindeau că le conduce în cele mai bune condiţiuni, apoi lăsau vasele cu echipagiile şi mărfurile lor, la voia întâmplării.

Pentru salvarea vaselor încărcate de mărfuri, căpitanii lor erau nevoiţi să împartă marfa şi banii lor cu piraţii din Sulina.

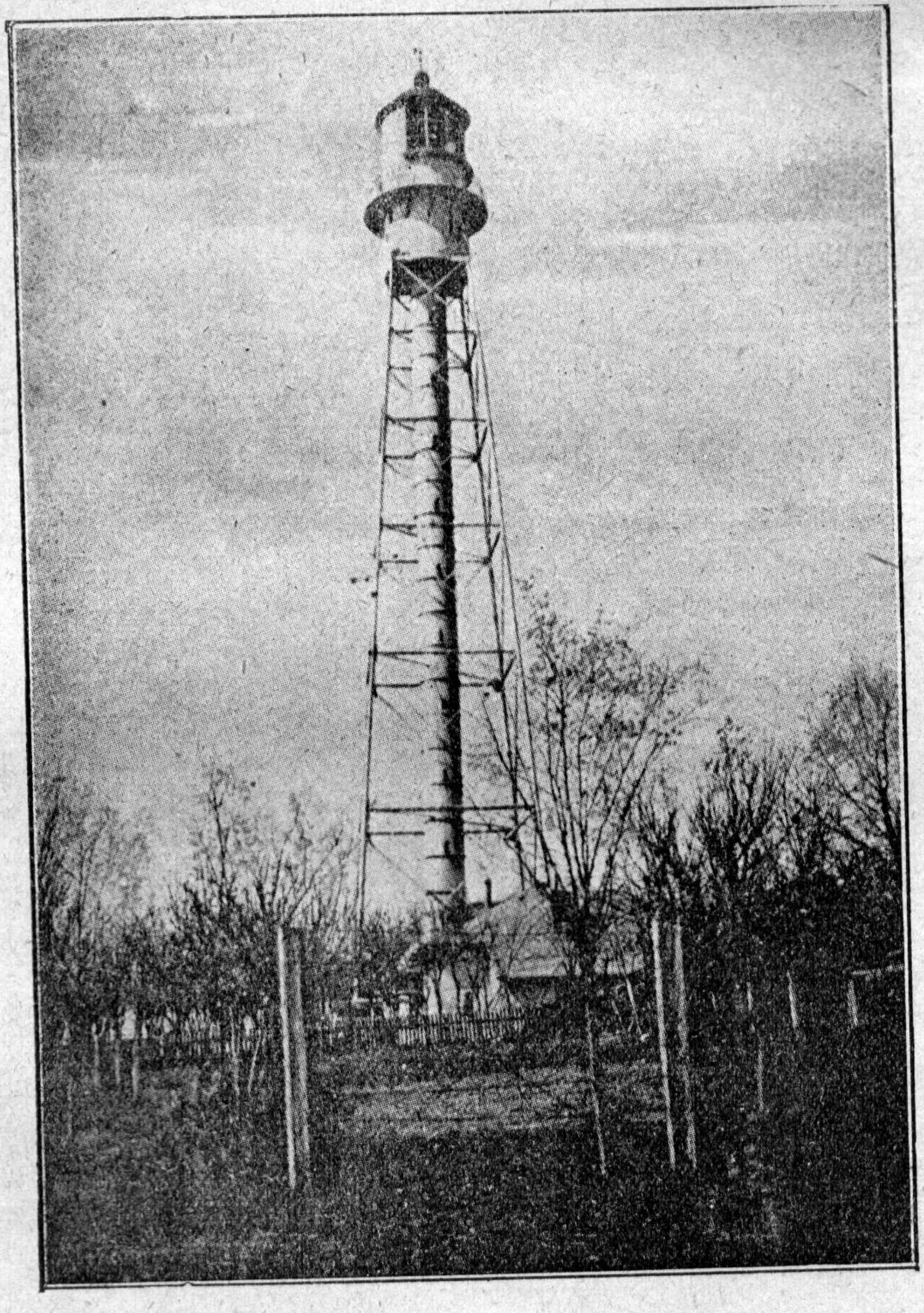
In 1854, în timpul războiului din Crimeea, un vas românesc, „Natalia", a fost întrebuinţat de Ruşi la atacul Isaccei. După terminarea războiului, unicul vas moldovean, n'a mai putut fi întrebuinţat.

Un alt vas românesc, numit „Vasul cel Nou", în urma unui abordaj cu un vas unguresc, pe Dunăre, în cea d'intâi călătorie ce a făcut-o, în Mai 1867, — s-a scufundat la 5 mile nord de Cernavoda, în apropiere de malul românesc. Pe atunci se organizase o mică flotilă românească.

In anul 1874 (Octombrie) vasele flotilei române, reunite în divizie, sub comanda căpitanului Ion Murgescu, a făcut cea d'intâi călătorie pe Dunărea de jos şi Marea Neagră, până la Constanţa, pentru manevre.

La Sulina, (12 Octombrie) flotila noastră de război a fost primită cu toate onorurile de caimacan şi de comandanţii bastimentelor de război turceşti ce se aflau în port.

In zilele de 14 și 15 Octombrie 1875 flotila română a fost la Constanța ; iar la 18 Octombrie, la Insula Șerpilor. *Aceasta a fost cea d'intâi călătorie pe care a făcut-o pe Marea Neagră, de-alungul coastei dobrogene și la Insula Șerpilor, o flotilă de războï română cu echipaj compus numai din Români.* Călătoria s-a făcut în cele mai bune condițiuni. [1])

Farul dela Tuzla

Inainte chiar de anexarea Dobrogei, am căutat să avem o eșire la mare.

Cum gurile Dunării nu aparțineau României, ne-am gândit să ne asigurăm, totuși, o eșire la mare.

[1]) „Din Istoricul Marinei", de comandor *V. Toescu.*

Domnitorul Ştirbei în ofisul său din 22 Decembrie 1855 vorbeşte în termenii următori de necesitatea unei eşiri la mare :

„Ni se apare de neapărată trebuinţă ca, pentru drumul de fier, să întreprindă guvernul îndată, prin inginer special, deprins şi cercat în acele lucrări, studiul pregătitor al liniei drumului dela Vârciorova prin Craiova şi Bucureşti, *la Dunăre, la punctul ce se va găsi mai priincios, de unde drumul de fier să se prelungească până la un punct al Mării Negre*".

După războiul Crimeii, când am luat iarăşi în stăpânirea noastră, partea de sud a Basarabiei, s-a pus în discuţie importanţa eşirei noastre la mare.

In şedinţa Adunării Deputaţilor din 22 Iunie 1865, Mihail Cogălniceanu, a declarat :

„Cheia mântuirii noastre este drumul acela dela Galaţi la Mare. Basarabia, care ni s-a dat nu o putem pe deplin încorpora, Domnilor, până ce nu o vom lega cu interesele noastre ; astfel o filă de hârtie ne-a dat-o, o alta poate să ne-o ia îndărăt. Să ducem drumul de fier acela şi să nu ne temem de portul dela Odesa, căci avem acolo porturi care vor bate Odesa".

In a doua sa călătorie la gurile Dunării (1867), Domnitorul Carol a discutat cu un membru al Comisiunii Europene Dunărene, savantul profesor Desjardins, *deschiderea unui canal între lacul Cibrianu şi mare, precum şi construirea unui port maritim.* Glumind, Desjardins a spus domnitorului României, că viitorul port va avea numele : *„Regele Carol I".*

In ziua de 12/24 Iulie 1869, englezul Ch. Hartley, inginerul Comisiei europene dunărene, a prezintat Domnitorului Carol planurile viitorului port *Cibrianu* de pe marea Neagră, care, după calculele sale, ar fi costat 20.000.000 fr.

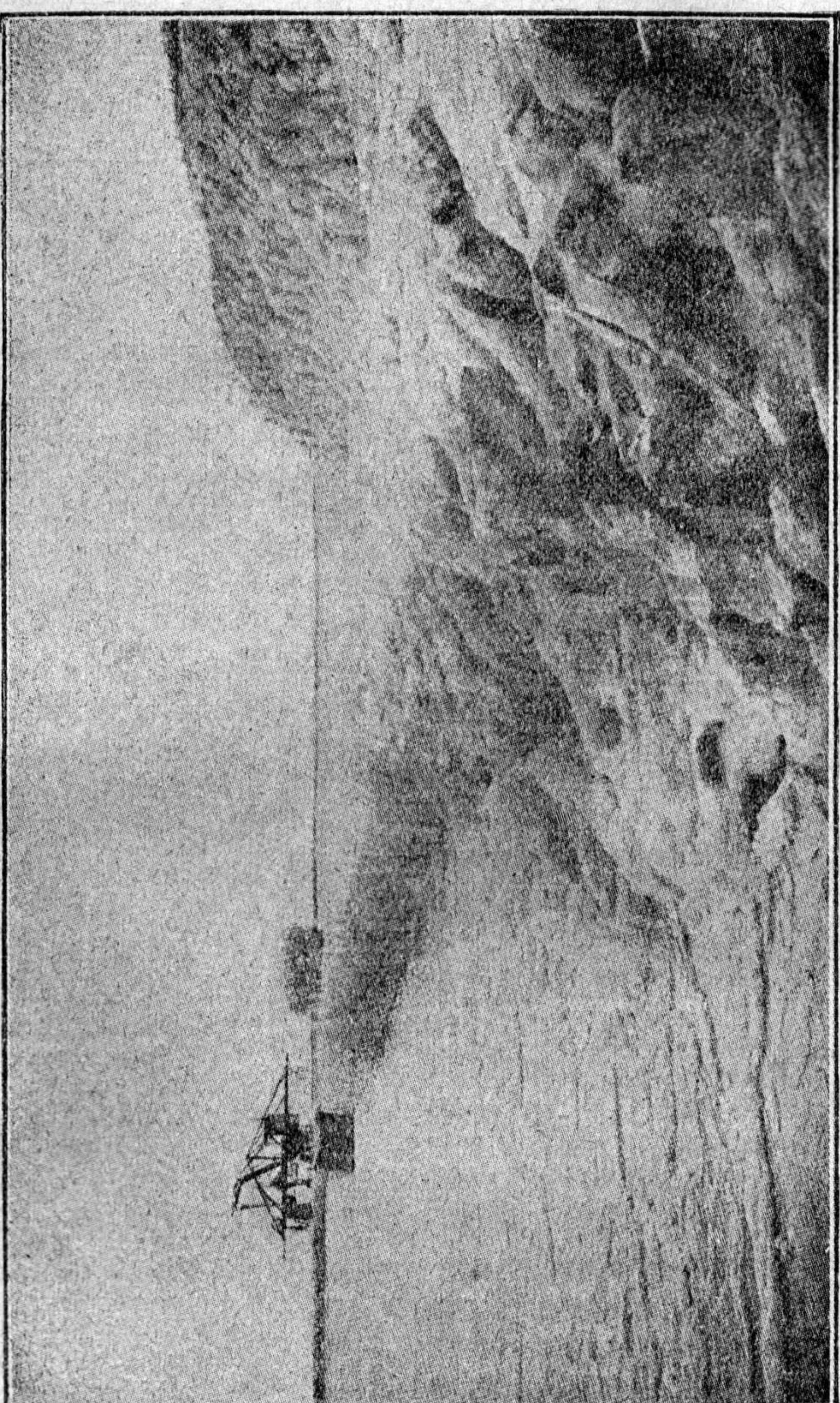
După ce am anexat Dobrogea, Grigore Cobâlcescu scria în „Steaua Dunării" (din 4 Aug. 1878) :

„Drumul de fier Kiustendje—Cernavoda va fi o mare arteră a comerţului şi a civilizaţiei române peste Dunăre, însă pentru aceasta este necesitatea absolută de a se lega cu el căile noastre ferate şi prin urmare construirea unui pod peste Dunăre. Aceasta este o chestiune grea, însă dacă voim a asigura viitorul, dacă voim a trăi, o asemenea clădire va trebui să fie făcută".

Deschizându-se însă canalul Sulina, în urma lucrărilor efectuate de Comisiunea Europeană Dunăreană, s-a construit portul Sulina. Stăpânind Dobrogea, nu ne puteam mulţumi cu portul fluvialo-maritim Sulina şi de aceea a fost ales, ca port principal maritim, Constanţa. Cum însă Dobrogea era aproape izolată de restul ţării, se impunea, cât mai repede, stabilită o bună legătură de cale ferată a ţării cu Dobrogea. In acest scop, linia construită de englezi, între Constanţa şi Cernavoda, trebuia, să fie legată, prin un pod peste Dunăre, cu alte linii ce urmau să fie construite : Bucureşti—Feteşti şi Feteşti—Făurei.

Dela început nu ne-am gândit ca podul de peste Dunăre să fie

între Fetești și Cernavoda. In 1878, când credeam că ni se va da și Silistra, Domnitorul Carol I, a propus construirea unui pod peste Dunăre, între Călărași și Silistra. Cum însă congresul din Berlin ne-a dat Dobrogea, fără Silistra, proectul construirei unui pod

Digul cel mare din portul Constanța acoperit de valurile înghețate ale mărei în timpul lucrărilor. (Foto Bezançon)

în acest punct, a trebuit să fie părăsit. Atunci, s-a ales, punctul Cernavoda și în acest scop, s-a decis în 1880 și construirea liniilor ferate București—Fetești și Fetești—Cernavoda.

In anul 1880 s-a hotărât construirea c. f. București—Fetești și Fetești—Făurei ; iar în anul 1882 s-a publicat concursul și progra-

mul, — însoţit de un plan hidrografic al Dunării făcut de inginerul Ch. Hartley, — relative la concedarea construcţiei podurilor. La 1 Septembrie 1883 au prezintat proecte opt case străine, dar cari n'au fost admise. In anul 1885 ministerul lucrărilor publice a însărcinat o comisiune compusă din inginerii G. Duca, C. Mironescu, C. Popescu, Anghel Saligny şi S. Iorceanu, ca să întocmească un alt program-caet de sarcini, care să servească la dresarea definitivă a proectelor şi adjudecarea lucrărilor.

Neobţinându-se rezultatul dorit, — casele constructoare în ofertele lor neîndeplinind toate condiţiile prevăzute de noi, — s-a hotărât de guvernul prezidat de Ion C. Brătianu, la sfârşitul anului 1887, crearea unui serviciu special, dependent de direcţia C. F. R. pentru dresarea proectelor definitive şi executarea lucrărilor, sub conducerea inginerului A. Saligny. Proectele intocmite de acest serviciu au fost aprobate de comisia de ingineri români, compusă din C. Mănescu, E. Miclescu, Elie Radu şi M. Râmniceanu sub preşidenţia lui S. Iorceanu. Podul de peste Dunăre, a fost cel d'intâi făcut de către compania Fives-Lille, conform planurilor întocmite de inginerii români, sub direcţia lui Anghel Saligny.

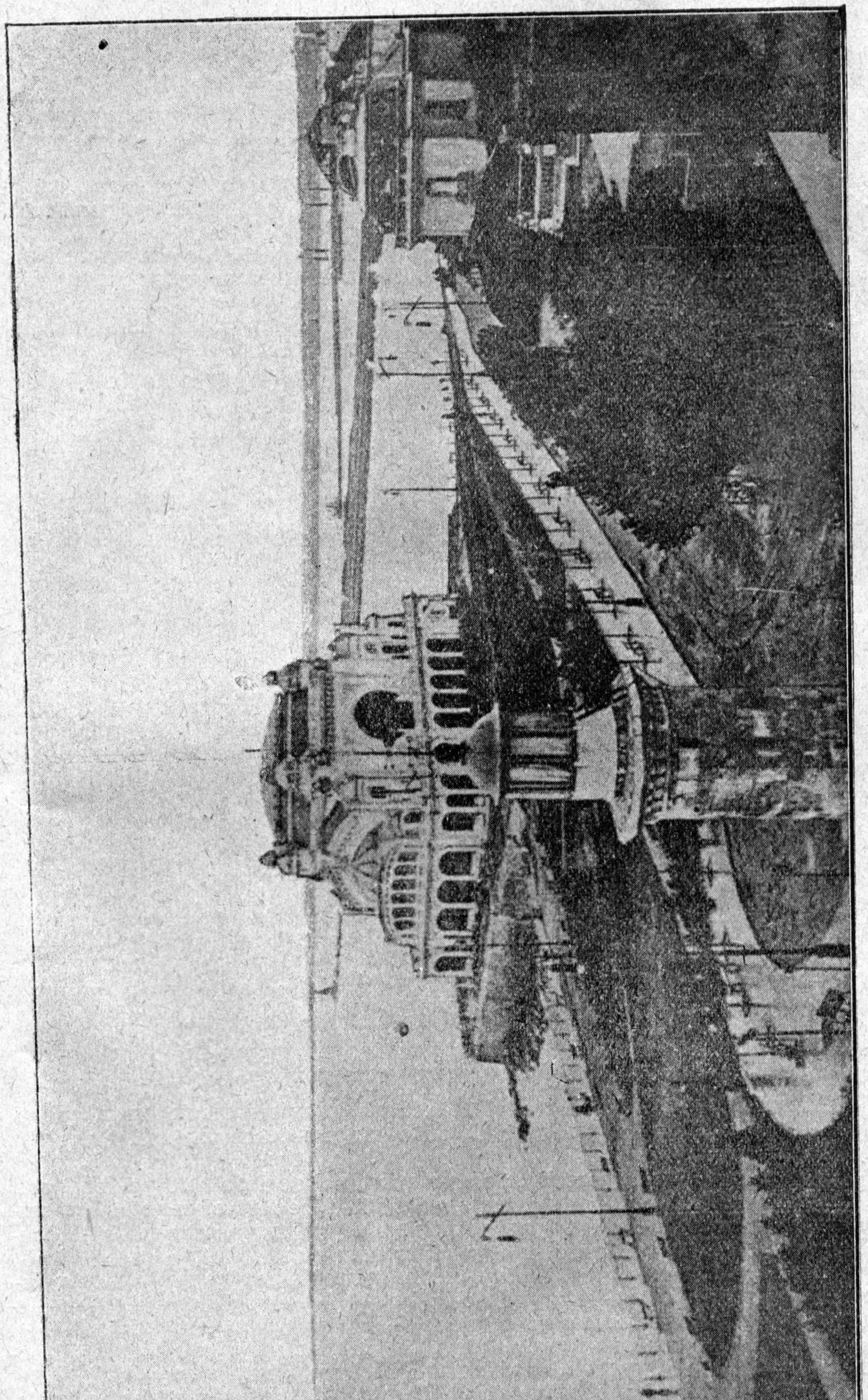
PODURILE DE PESTE DUNARE

Podul de peste Dunăre, situat în faţa oraşului Cernavoda, la o distanţă de 280 km. de gurile Dunării, a fost construit acolo unde fluviul, în timp normal, are o lărgime de 620 m. şi o adâncime medie de

Inginerul Anghel Saligny

7 m. (la apele mari, 7 m. peste etiaj). Inălţimea acestui pod, atât din cauza apelor mari, cât şi în interesul navigaţiunei pe Dunăre, a fost fixat la 30 m. Această înălţime s-a păstrat pe toată lungimea podului

Bulevardul Elisabeta și vederea generală a portului Constanța.

din cauza schimbării şenalului. Lungimea totală a podului este de 750 m. Accesul pe malul stâng se obţine printr'un viaduct lung de 912.75.

Suprastructura podului se compune din două grinzi console de câte 240 m. lungime, fiecare rezemată de câte două pile, şi din trei grinzi semi-parabolice, de câte 90 m. lungime, care se sprijină pe extremităţile consolelor, lungi de 50 m., a grinzilor precedente. Această formă prezintă avantaje însemnate, atât în privinţa greutăţei metalului, cât şi pentru montarea grinzilor.

Grinzile console au membrura inferioară dreaptă, iar cea superioară este în partea dreaptă, în parte curbă. Profilele membrurelor sunt acele a unui dublu T. Inălţimea grinzilor, este de 32 m. deasupra pilelor, de 17 m. la mijloc şi de 9 m. la extremităţi. Sistemul de zebrele este triunghiular dublu, cu diagonale întinse şi comprimate, iar montanţi nu sunt prevăzuţi de cât deasupra pilelor şi la extremităţi.

Reproducerea medaliei «1866, 10 Mai 1891», în care se vede podul de peste Dunăre (când au început lucrările).

Grinzile principale sunt divizate de acele transversale în 23 părţi, din care 9 de 10,2 m. lungime, iar 14, cu o lungime care variază între 7,5 m. şi 13,0 m.

In planul vertical, pereţii grinzilor sunt înclinaţi cu 1/10 pe verticală.

Lărgimea tablierului propriu zis, socotită între anexele neutre a membrurelor inferioare, este de 9,0 m. pe pile şi de 6,5 m. la extremităţile consolelor, precum şi toată lungimea grinzilor semi-parabolice.

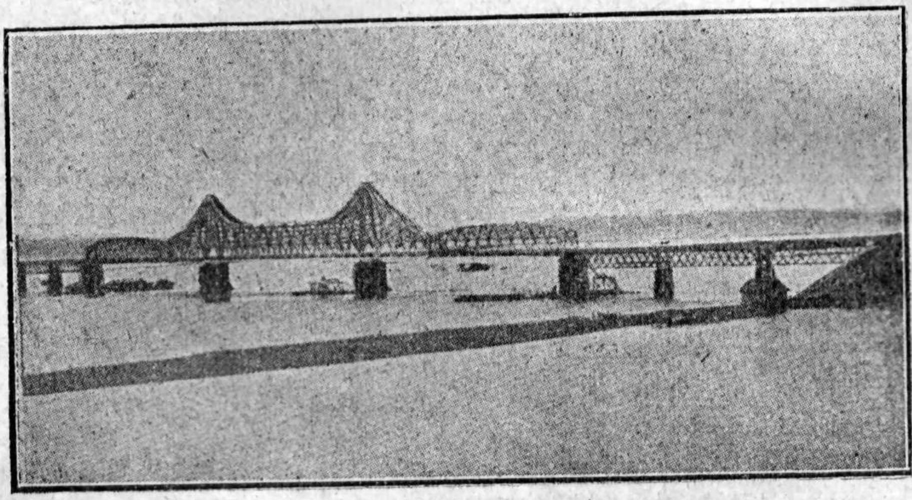
Aceste din urmă grinzi au 13,0 m. înălţime la mijloc şi 9,0 m. la extremităţi. Sistemul de zăbrele este acelaşi ca şi la grinzile console, iar distanţa între grinzile transversale este de 7,5 m.

Presiunea vântului admisă a fost 270 kgr. pe m. p., pentru cazul podului liber şi de 180 kgr. pentru cazul podului încărcat.

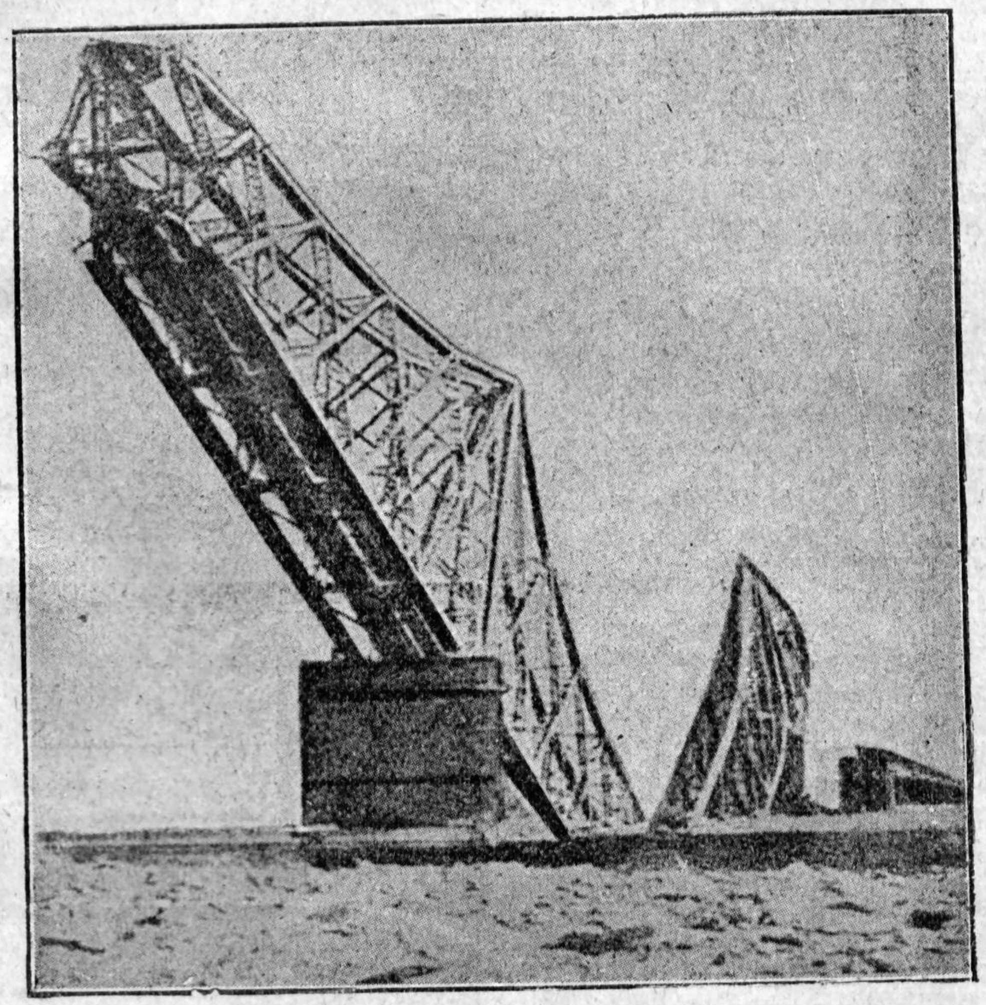
Toată structura este construită din oţel moale Siemens-Martin basic. Alegerea oţelului a fost dictată de motivul de a reduce cât mai mult cantităţile de material.

Oţelul întrebuinţat în construcţia suprastructurei podului are o rezistenţă de 42—48 kgr. pe m. p., cu o limită de elasticitate de 24 kgr. pe

Podul de peste Borcea

Podul de peste [Borcea (Feteşti) înainte de 1916.

Podul de peste Borcea distrus de Români în 1916 şi care a fost reconstruit după ıăzboi

m. p. şi o lungime minimală de 21%, măsurată pe o distanţă de 200 milimetri.

Costul acestei lucrări a fost: Infrastructura, 5254429 lei; suprastructura, 3902183 lei; parabole, 772226 lei; total 9928838 lei.

PODUL PESTE BORCEA, are 420 m. lungime și e compus din trei deschideri de câte 140 m. fiecare.

Viaductul de racordare la podul Borcea, are 500 m. lungime.

Viaductul din Balta, are 1455,2 m. lungime.

Viaductul de racordare la podul „Regele Carol I", are 912,75 m. lungime.

Terasamente în lungime de 21 kil.

Cantitățile de lucrări executate au fost:

PODUL PESTE BORCEA.

Infrastructuri. — Săpături la aer comprimat, 19043 m. c.; chesoane de fundație, 610 tone; zidării, 19772 m. c.

Suprastructuri. -- Greutatea oțelului suprastructurei, 2716 tone; greutatea oțelului aparatelor de reazem, 77 tone.

Costul acestor lucrări:

Costul infrastructurei, 2266958 lei; al suprastructurei, 1567259 lei; total, 3843217 lei.

Valoarea infrastructurei celor trei viaducte, 2794145 lei; valoarea suprastructurei, 2811607 lei; total, 5605752 lei.

Pentru 21 kil. terasamente, 2950000 m. c.: pereuri zidite: suprafețe, 200120 m. p., cub de zidărie, 66000 m. c.; podețe, 7210 m. c.

Costul total al acestor lucrări a fost de 35.000.000 lei.

Executarea lucrărilor trecerei dela Fetești la Cernavoda s'a început în anul 1890 prin aceea a podului „Regele Carol I".

In ziua de 9 Octombrie 1890, a avut loc solemnitatea punerei pietrei fundamentale de către Regele Carol, față fiind Principele Ferdinand.

In pila culeei de pe malul stâng, cu care se începuse executarea, și într'o piatră, aparținând unui rând care trebuia să se scoboare încă cu 2,20. m. sub etaj, a fost pus, închis într'un tub de sticlă, dimpreună cu toate monetele române din timpul acela, documentul al cărui cuprins este:

NOI CAROL I,

„Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României.

Aducem la știința tuturora cele ce urmează:

Războiul, purtat în anii de la 1877 până la 1878 de vitejii României pe câmpiile Bulgariei, întins'a hotarele țărei noastre peste țărmul drept al Dunărei și făcut'a Regatul României stăpân la Marea Neagră, întrupându-i Dobrogea.

De atunci necontenit pironită ne-a fost gândirea la această provincie, însă mărețul Danubiu Ne-a oprit și Ne oprește să dăm litoralului Mărei Negre și porturilor lui viața și desvoltarea trebuincioasă pentru prosperitatea economică a țărei.

Numai construcțiunea unui pod peste Dunăre înlătură acste piedici.

Corpurile noastre legiuitoare, încălzite de focul nestins al iubirei de țară, au hotărît în anul 1883 clădirea acestui pod și noi am sancționat în acelaș an patriotica lor hotărîre.

Azi inginerii români clădesc podul.

Nu vor trece decât câțiva ani și săvârșită va fi grandioasa lucrare, un monument care va transmite urmașilor noștri și generațiunilor viitoare dovadă de puterea de viață, patriotismul și hărnicia României actuale.

Fie ca această măreață lucrare să sporească prosperitatea și gloria scumpei noastre țări, fie ca prin ea să se strângă legăturile care unesc Dobrogea de patria mumă, fie ca porturile ei să ajungă la o splendoare vrednică de solicitudinea ce le poartă Țara.

Prețuind așa valoarea podului peste Dunăre la Cernavoda, hotărît-am să se așeze în prezența Mea, a Principelui Ferdinand, Moștenitorul presumptiv al Coroanei, a Miniștrilor, care se află la cârma Țărei, piatra fundamentală în zidăria, care formează cel dintâi picior al podului pe țărmul stâng al Dunărei.

Acest document comemorativ s'a semnat de Noi în două exemplare, cari s'au învestit cu sigiliul Statului.

Un exemplar, însoțit de monetele corente, se va îngropa de Noi în piatra fundamentală în ziua a noua a lunei Octombrie 1890 dela naşterea Mântuitorului, în al 25-lea an al Domniei Noastre şi al 10-lea de la înfiinţarea Regatului României; cel de al doilea exemplar se va păstra în Arhivele statului".

Solemnitatea inaugurărei lucrărilor a avut loc în ziua de 14 Septembrie 1895.

După ce Regele a bătut cel din urmă nit al podului şi după ce s'a terminat serviciul religios oficiat de Mitropolitul Primat, s'a procedat la închiderea în zidul culeei de pe malul drept, al documentului comemorativ al cărui cuprins este:

NOI, CAROL I,
Prin grația lui Dumnezeu şi voința națională
REGE AL ROMANIEI

„In anul mântuirei 1890 am pus piatra fundamentală a podului, menit să împreuneze cele două maluri ale Dunărei între Feteşti şi Cernavoda.

După cinci ani de muncă statornică, Dumnezeu hărăzind Țărei linişte şi îndestulare, astăzi, în a 14-a zi a lunei Septembrie, din anul mântuirei 1895, şi al 30-lea al Domniei Mele, mulțumită râvnei şi măestriei inginerilor români, am trecut pe deasupra valurilor celor două brațe ale Dunărei mărețe şi am bătut cel din urmă cuiu, care a încheiat şi sfârşit aceste falnice lucrări, față fiind M. S. Regina, Altețele Lor Regale Principele şi Principesa României, iubitul Meu frate, Principele Leopold de Hohenzolern, nepotul Meu, A. S. Principele ereditar de Hohenzollern, Alteța Sa Principele ereditar de Meiningen şi Alteța Sa Regală Principesa ereditară de Saxa Meiningen, înaltul cler, miniştrii Mei, preşedinții şi membrii biurourilor Corpurilor legiuitoare, trimişii puterilor străine acreditați pe lângă Mine, înalţii demnitari ai statului, fruntaşii oştirei Mele şi corpul technic.

De azi înainte nimic nu mai desparte România din stânga Dunărei de Dobrogea, pe care, prin vitejia ostaşilor noştri, din războiul de la 1877, am împreunat-o din nou cu patria mumă. Astfel vom putea da acestei provincii şi porturilor ei de pe țărmul Mării, toată îngrijirea Noastră, spre a lor desvoltare şi propăşire.

Mândrii, împreună cu Țara întreagă, că am ridicat un monument, care face fală neamului românesc şi care va fi pururea îndemn puternic pentru urmaşii noştri, spre a purcede tot mai departe pe calea muncei, a civilizației şi a mărirei, Am semnat acest document de vecinică amintire.

Am chibzuit, dar, ca, după sfințenia podului, făcută de I. P. S. S. Archiepiscopul şi Mitropolitul Primat, un exemplar să fie aşezat în zidăria de pe malul drept al Dunărei, împreună cu copia documentului, ce a fost pus în zidăria piciorului de pe țărmul stâng, iar cel de al doilea să se păstreze în Arhivele Statului".

După această ceremonie, a avut loc încercarea podului cu un tren compus din 15 locomotive, dintre cele mai grele, toate sub presiune şi care a trecut podul cu o viteză de 80 kil., iar la eşirea de pe pod, trenul a avut o viteză de 96 klm.

Suveranii României şi oaspeţii s'au urcat în urmă în trenul regal, trecând Dunărea şi astfel s'a declarat punerea în circulaţie a podului „Regele Carol I".

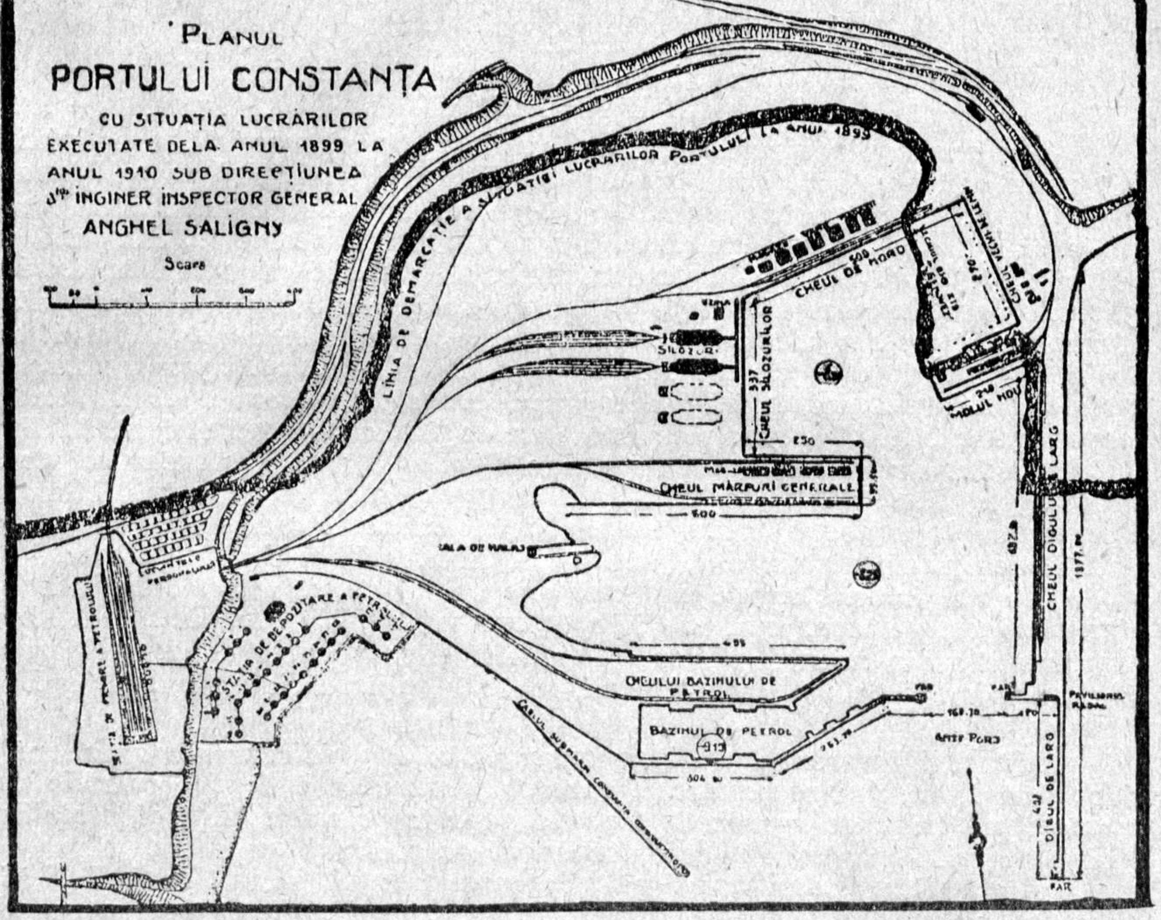
PORTUL CONSTANŢA

Odată stabilită legătura cu patria-mamă, prin falnicul pod de peste Dunăre, care atunci când a fost inaugurat, era cel mai mare pod din Europa, Dobrogea a putut oferi, prin portul Constanța, mult dorita eşire la mare.

Portul Constanța însă, la anexarea Dobrogei, era în stăpânirea unei companii engleze. El avea 800 m. dezvoltare de chei, dintre care numai 300 m. putea servi pentru acostarea vaselor.

In anul 1884 România a cumpărat acest port dela compania engleză și după puțin timp s-a aprobat programul pentru executarea lucrărilor noului port. In acest program erau prevăzute : chei în lungime de 3.360 m., și trei bazinuri având o suprafață de 78 ha., care să permită acostarea a 30 de vase cu tonaj mare.

In 1889, după moartea lui Gh. Duca, a fost însărcinat Anghel Saligny cu direcțiunea lucrărilor portului Constanța și al serviciului hidraulic al porturilor dunărene. Anghel Saligny a prelungit digul înspre largul mării, a creiat portul de petrol, rezervoarele de înmagazinare ; a construit două din magaziile cu silozuri pentru exportul cerealelor noastre.

Până la 1910 Anghel Saligny a condus lucrările în portul Constanța.

Portul a fost inaugurat în ziua de 27 Septembrie 1909, când lucrările principale erau sfârșite. Solemnitatea inaugurării a fost prezidată de Regele Carol I. In clipa când Regele Carol I a tăiat panglica tricoloră, care închidea intrarea portului, mulțimea, entusiasmată, strânsă pe chei, a isbucnit în urale.

Dela 1895—1916 s-au făcut 3.305 m. lungime de diguri și cheiuri cu blocurile de puzzolană extrase din cariera dela Canara, de lângă Constanța și cheiuri cu 42 dane de acostare de 100—125 m.

Lungimea cheiurilor este, astăzi, de 6.000 m.; iar bazinurile sunt adăpostite împotriva valurilor mării prin diguri de centură.

Suprafaţa bazinelor şi a avant-portului este de 74 ha., cu o adâncime de 8 m.; iar bazinul portului pentru petrol, are o adâncime de 9 m. S-au construit apoi *Silozurile* pentru înmagazinarea, condiţionarea şi predarea cerealelor, precum şi pentru tăerea ţepilor la orz, cu un debit, pentru fiecare din aceste operaţiuni, de 300 tone pe oră şi magazie. Cantitatea de cereale ce se poate preda, prin elevatoarele unei magazii, într'un vapor, în 8 ore, este de 240 vagoane a 10 tone.

Portul mai dispune de o staţiune pentru primirea, depozitarea şi pomparea la vapoare a produselor petrolifere.

Staţiunea de petrol dispune de 27 rezervoare, cu o capacitate totală de 100.000 tone, dar se vor construi încă 10 rezervoare. Se continuă însă lucrările pentru mărirea portului Constanţa şi înzestrarea lui cu toate instalaţiunile moderne necesare.

Traficul acestui port a fost în 1895: 388 vase intrate; import în tone, 27.435; export în tone, 78.544.

In 1913: 1166 vase intrate; import în tone, 218.950; export în tone, 1.323.440.

CANALUL CERNAVODA—CONSTANŢA. — Cu toate că portul Constanţa este mic şi are o situaţie excentrică, totuşi, fiind deschis în tot timpul, el este singurul port maritim, care asigură legătura permanentă şi cea mai bună cu mările îndepărtate. S'a vorbit mult de deschiderea unui canal între Cernavoda şi Constanţa, sau lacurile Mamaia (Suit-Ghiol), Agigea, Marea Neagră. In timpul războiului, când armatele inamice au ocupat Dobrogea, s'a întocmit un proect de către Germania şi Austro-Ungaria, în care se prevăzuse construirea unui canal între Cernavoda şi Constanţa, lung de 60 km. lat la fund de 23—50 m. şi adânc de 3,50 m.

Dacă construirea acestui canal, ar fi uşoară, între Cernavoda şi Megidia, de oarece el ar trece prin Valea Carasu, pe unde a curs în antichitate râul *Axio* şi a fost o baltă imensă pe care circulau corăbiile, până pe la 1860,—dela Megidia până la Constanţa, sau lacul Mamaia, facerea canalului ar necesita terasamente până la 60 m. înălţime şi un tunel la deschiderea sa, spre mare. In tot cazul acest canal ar fi navigabil pentru vase cu tonaj mai mic şi ar avea caracterul unei căi fluviale.

CABLUL CONSTANŢA—CONSTANTINOPOL. — Cablul Constanţa—Constantinopol a fost aşezat în primăvara anului 1905 în baza unei convenţii cu administraţia Germaniei şi a celei Române în timpul când era director general al P. T. T., Constantin Chiru, sub guvernul D. Sturza.

Cablul Constanţa-Constantinopol a fost concesionat de guvernul român „Societăţei Telegrafice Europene de Est" cu sediul în Colonia, şi a fost confecţionat după ultimele perfecţiuni de fabrica de cable din Nordenham la gurile Veserului.

Vaporul special de cable „Podbielski" a adus cablul în portul Constanţa. Acest vapor a făcut înconjurul Europei din Nordenham, de unde a plecat la 6 Mai şi a ajuns la 21 Mai 1905. la Constantinopol.

De aci s'a făcut sondagiile în fundul Mărei Negre, hotărându-se traseul ce trebuea să urmeze cu aşezarea lui, iar în noaptea de 26 spre 27 Mai a ajuns în portul Constanţa.

In ziua de 29 Mai 1905, Regele Carol I, înconjurat de familia Regală şi Princiară, de demnitarii ţărei, de trimişii străini, a pus piatra fundamentală a *cassei cablului* aşezată pe cheiul de vest al portului Constanţa.

După terminarea ceremoniei religioase, Regele Carol I a dat semnalul de lansarea cablului în mare şi începerea operaţiunilor de aşezarea lui. Desfăşurarea şi aşezarea acestui cablu s'a făcut în condiţiuni foarte bune, terminându-se în ziua de 2 Iunie la *Kilios* pe ţărmul turcesc în dreptul fortului, care domină Bosforul, iar în ziua de 7/20 Iulie 1905 s-a inaugurat linia Constantinopol-Constanţa-Bucureşti.

PORTUL SULINA. — In 1856, adâncimea la gura brațului Sulinei era de 11—12 picioare. Comisiunea europeană însărcinată prin tratatul dela Paris ca să asigure navigațiunea la gurile Dunării, a început lucrările de indiguire a gurei Sulinei, la 21 Aprilie 1858.

In 1861 adâncimea la gură a atins 14—17 jum. picioare și s-a menținut așa până în 1868.

Vasele, în timp de furtună, nu se puteau menține și multe din ele au naufragiat în rada portului. In vederea asigurării unei stări normale de navigabilitate, la gura Sulinei, C. E. D. a executat lucrările necesare pentru crearea unui șenal navigabil de 200 picioare lărgime și de 13 picioare adâncime (la apele cele mai mici), pe toată lungimea brațului Sulina. După consolidarea digurilor, în 1871, Comisiunea Europeană a prelungit digul dela Sud, dar, din cauza barei din fața gurei, a fost nevoe de repetate prelungiri a digului. Astăzi, din aceleaș cauze, se prelungesc digurile. In 1891 s-a construit două cheiuri pentru acostarea vaselor cu vapori : unul de 27 m., 4 și altul de 36,6 m. lungime.

Dela 1895—1910 adâncimea la gură s-a menținut între 6.25 m.—7.31 m. ; dar dela 1910, situația s-a agravat.

Din cauza formațiunii barei adâncimea s-a micșorat. Cu toate că digurile se prelungesc, navigațiunea maritimă reclamă alt drum spre porturile dunărene, de oarece fenomenul natural dela această gură, prin depunerea aluviunilor, amenință cu împotmolirea portul Sulina.

In anul 1886 au eșit prin gura Sulinei, din Dunăre, 1379 vase cu un tonaj de 950.567 t.

In 1905 numărul vaselor, care au intrat prin Sulina pentru a-și lua încărcătura în porturile interioare ale Dunării, a fost de 792, reprezentând un tonaj de 1.111.500.

Intre anii 1918—1927 au eșit din Dunăre, prin Sulina, 7.086 vase, reprezentând un tonaj de 11.820.675 t. (In 1918,— 212 vase ; în 1919, — 574 ; în 1920, — 648 ; în 1921, — 753 , în 1922, — 691 ; în 1923, — 794 ; în 1924, — 797 ; în 1925, — 847 ; în 1926, — 964 ; în 1927, — 806).

PORTURILE SF. GHEORGHE, MANGALIA, BALCIC ȘI CAVARNA. — Portul Sf. Gheorghe e neînsemnat [1]).

Portul Mangalia are un bazin adăpostit prin diguri de incinta din ancoramente.

In dreptul estacadelor de încărcare adâncimea variază între 1—4 m. Bazinul are o suprafață de 21 ha.

In anul 1922 au intrat în acest port 21 vase cu un tonaj de 1794 T.

Portul Balcic nu e îndiguit. El are o estacadă de 40,025 m. cu o adâncime de 2,50 m.

Portul Cavarna, de-asemenea nu-i indiguit. El are o estacadă de 65 m. cu o adâncime de 2,50 m.

---

[1]) In 1318, geograful Petrus Vesconte în *Periplus Ponti Euxini octupulus, a pomenit*, cel dintâi, de portul Sf. Gheorghe dela gurile Dunărei.

Numărul vaselor, care vizitează ambele porturi, este neînsemnat.

PORTURILE DUNARENE sunt : *Turtucaia, Silistra, Oltina, Cernavoda, Hârşova, Măcin, Isaccea, Tulcea, Chilia Veche.*

In luna Septembrie 1926 au intrat în portul Cernavoda, 76 vase din care *62 româneşti* ; în luna următoare, au intrat 72 de vase, din care 67 româneşti.

In luna August 1926, au intrat în portul Hârşova 100 de vase comerciale, din care *97 româneşti* şi 3 străine ; iar în cursul lunei următoare, au eşit 100 de vase comerciale, din care *94 româneşti.*

In luna Septembrie 1927 au intrat în portul Cernavoda 73 vase comerciale, din care *67 româneşti* şi au eşit 72 vase, din care *66 româneşti.*

In portul Oltina au intrat în cursul lunei Septembrie 1927, 40 vase comerciale, dintre care 7 româneşti şi au eşit *41 vase româneşti* şi 2 străine.

MARINA COMERCIALA. — Odată România stăpână iarăşi pe gurile Dunărei şi având asigurată eşirea sa la mare, a trebuit să dea dezvoltarea cuvenită, în funcţie de interesele sale economice, marinei comerciale.

Până în anul 1886 marina noastră comercială dispunea de 90 vase (cu vapori şi pânze) pentru navigaţia pe Dunăre ; *un singur vas* pentru navigaţia pe Marea Neagră şi 130 de şlepuri, pontoane şi alte mici vase auxiliare.

Ministerul lucrărilor publice a construit în 1886 două bacuri pentru transportul vagoanelor, un vas de salvare „Constanţa", o pilotină „Mangalia", un şlep „Tuzla" şi două mahoane. Bine înţeles că toate aceste vase nu puteau constitui o marină comercială.

In 1888 s-a votat legea pentru înfiinţarea unui serviciu de stat pentru navigaţia maritimă şi fluvială. R. M. S. având nevoe de vase speciale pentru transportul sărei în Serbia, a cerut guvernului să-i pună la dispoziţie asemenea vase, spre a nu mai face apel la marina militară.

Guvernul român a cumpărat un remorcher al soc. „Danubius", pe care l-a botezat „Despina Doamna" şi alte trei remorchere mai mici.

Dispunând de această modestă flotilă, R. M. S. a creat un „serviciu" al „navigaţiei".

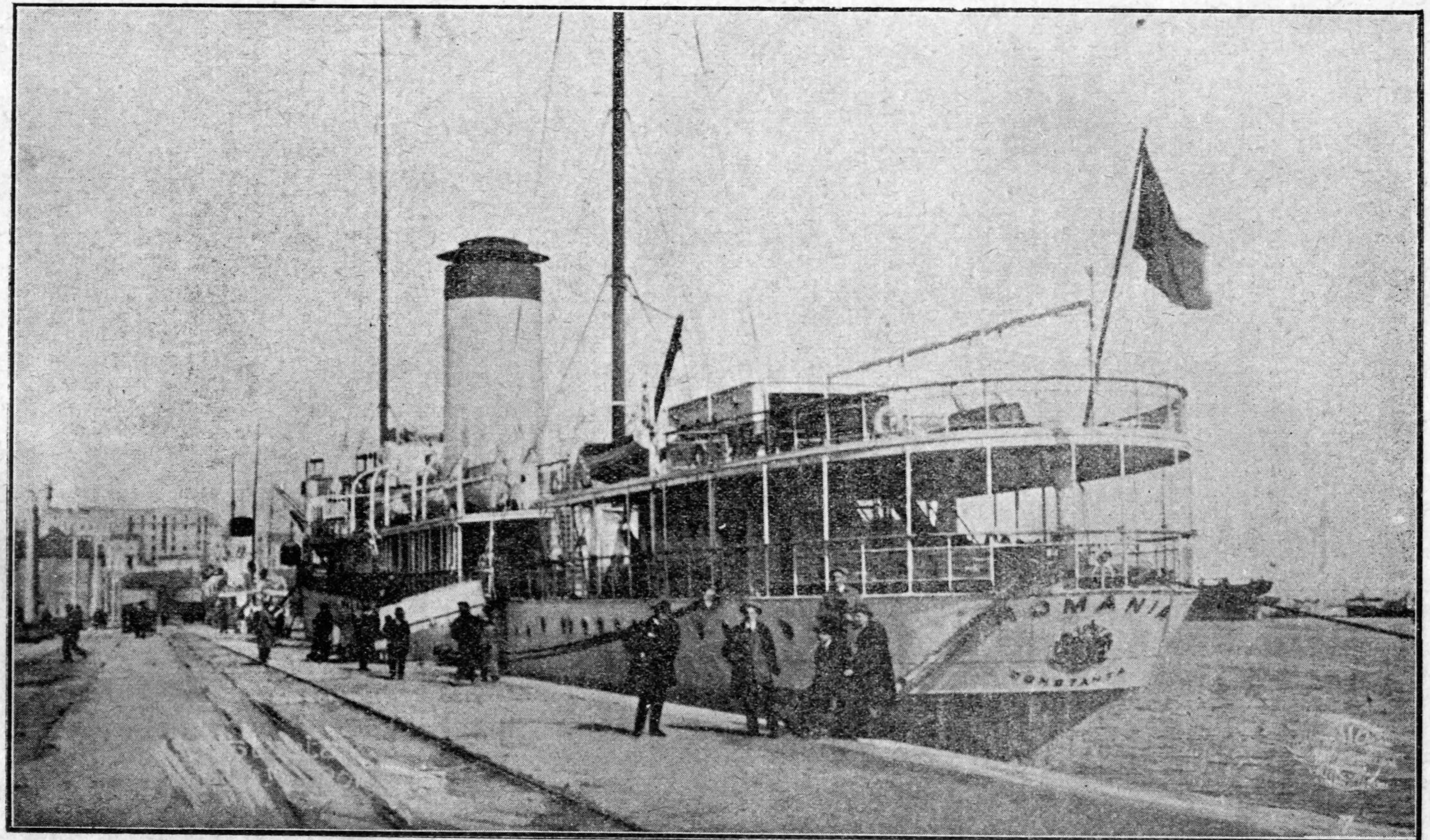
In 1890, flotila comercială română s-a mărit cu vasele „Gherdap", „Petru Rareş", „Severin" şi cu 8 şlepuri.

In anul 1891 s-au construit 21 de şlepuri : iar în 1893, 15 şlepuri.

R. M. S., în anul 1893 a cumpărat şantierile navale austriace din T. Severin şi vasul de pasageri „Orientul", destinat curselor între Brăila şi Galaţi.

S-a construit, apoi, în şantierile din Turnu-Severin, vasul „Principele Carol", care a început să facă curse cu pasageri în anul 1895. Ministerul de lucrări publice a cumpărat, prin licitaţie, vasul „Draga" pentru serviciul hidraulic. In ziua de 1 Aprilie 1901, serviciul de navigaţie fluvială (N. F. R.) a trecut dela direcţia R. M. S. la ministerul lucrărilor publice.

A intervenit, apoi, iniţiativa particulară. Cele d'intâi vase comerciale române, particulare, au fost : „Maria" şi „Irina". Banca Ro-

Vaporul S. M. R. „România" în portul Constanța

mânească a înfiinţat Soc. Română Dunăreană (S. R. D.), care dispune de un parc de vase-pasagere, remorchere şi şlepuri şi societatea „România", care dispune de 6 cargoboturi de mare tonaj. După aceea au luat fiinţă soc. de navigaţiune din Brăila, „Maritima" ; „Navigaţiunea Română", „Generala Română" şi „Lloydul Român", care, după câtva timp, au fuzionat cu cele mai vechi.

Vasele comerciale au făcut cunoscut pavilionul nostru, nu numai în mările apropiate orientale, dar şi în cele occidentale şi americane. Ele fac transporturi de mărfuri în Turcia, Grecia, Siria, Egipt, Italia, Franţa, Anglia, America de Nord, Centrală şi de Sud.

Societatea „Steaua Română" dispune dela 1922 de patru vase-tancuri. Produsele României au fost introduse pe pieţele străine.

Pe piaţa Egiptului, România, a ajuns, după răsboi, exclusiva furnizoare de lemn de construcţie.

Societăţile particulare dispun de un parc de 30 vase, reprezentând un tonaj de peste 100.000 T.

Soc. Română Danubiană (S. R. D.) are pe Dunărea-de-Jos : 4 vase de călători, 12 remorchere, 85 de şlepuri mari (1000—1500 tone fiecare), 12 tancuri ; iar celelalte societăţi de navigaţiune şi diverşi particulari : 2 vase de călători, 60 de remorchere, 350 de şlepuri. N. F. R. are un parc de 15 vase de călători ; 21 remorchere, 120 şlepuri (800—1200 tone fiecare), 12 tancuri. In total, flota comercială dunăreană română dispune de 21 vase de călători, 93 remorchere, 555 şlepuri şi diverse alte vase, — reprezentând un tonaj de 420.000 t.

In 1895 s'a înfiinţat Serviciul Maritim Român, care dispune azi de 4 vase de pasageri (poştale) : „Principesa Maria", „Regele Carol I", „România", „Dacia", — vase rapide, elegante şi confortabile. Unul din vasele de pasageri ale S. M. R. „Impăratul Traian" a eşuat în cursul anului 1927, în apropiere de coasta dobrogeană, în dreptul punctului Tatlageac.

Vasele de pasageri fac curse regulate pe liniile : Constanţa, Constantinopol, Pireu, Alexandria (Egipt), Haifa sau Jaffa, având legătură cu trenurile de lux internaţionale. S. M. R. mai dispune de un număr de 9 cargoboturi : „Carpaţi", „Bucegi", „Oituz", „Iaşi", „Turnu-Severin", „Constanţa", „Bucureşti", „Dobrogea", „Durostor".

NAVIGAŢIA. — Navigaţia pe Dunărea maritimă (Brăila—Sulina) este accesibilă vaselor de 3000—4000 tone cu un calaj de 6,50 m. După răsboi Comisiunea Europeană Dunăreană a neglijat să facă toate lucrările necesare asigurării depline a navigaţiunii la gura Sulinei şi nici nu a luat măsuri, prin ajutorul unei flotile de vase „spărgătoare de gheţuri", ca să asigure navigaţiunea pe Dunărea maritimă şi în cursul iernei.

Din 2.500 vase intrate şi eşite anual din porturile maritime, *240 sunt sub pavilion românesc* (10%) ; iar dintr'un trafic de 5.400.000 tone brute a vaselor intrate şi eşite, 800.000 de tone (15%), reprezintă traficul făcut de vasele cu pavilion românesc (S. M. R. cu 4%) [1]).

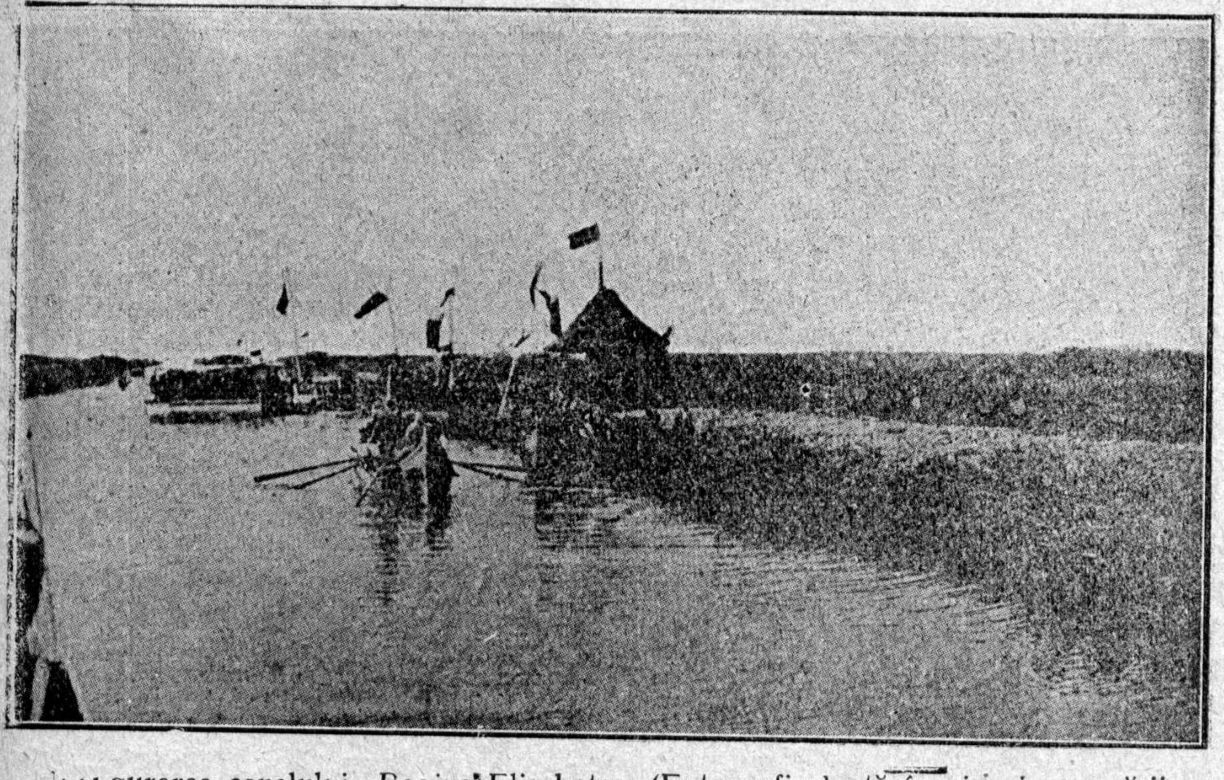
Canalurile din regiunea Deltei şi a lagunelor

Comisiunea europeană dunăreană, săpând *canalul Sulina,* a astupat numeroase gârle, afară de acelea care aduc apa din baltă în Du-

[1]) Vezi şi „Problema transporturilor şi căile de comunicaţie din România" de Ing. Thoma I. Gâlcă, Bucureşti, 1927.

nare. Din această cauză o mare parte din apele bălţilor din Deltă se scurg, în mare, prin canalul Sulina ; iar apele gârlelor, care au fost lipsite de legături cu Dunărea, ne mai putând să fie împrospătate, nu sunt bune pentru dezvoltarea pescuitului.

Românii au căutat atunci să găsească alte mijloace pentru mărirea producţiei pescuitului, atât în regiunea Deltei, cât, mai cu seamă în regiunea lagunelor. Ei au săpat canale, între braţul Sf. Gheorghe şi lacurile Dranovului, Razimului şi Babadag, pentru alimentarea lagunei cu apă dulce din Dunăre. In 1893, inginerii M. Roco şi I. Sclia, ai ministerului agriculturii şi domeniilor, au studiat proiectul unui canal, care să stabilească legătura între braţul Sf. Gheorghe şi

Inaugurarea canalului «Regina Elisabeta». (Fotografie luată în ziua inaugurării: 12 Octombre 1913).

gârla Dunăvăţului pentru scurgerea în laguna Razimului a apei dulci din Dunăre. Canalul acesta, numit „Regele Carol I", a fost săpat în 1908. Canalul are aproape 6 km. lungime şi pe el pot circula vase mici pentru transportul peştelui, sau a altor produse.

In urma deschiderei canalului „Regele Carol I", producţia peştelui în marea lagună a Razimului a sporit în mod considerabil.

Pe când înainte de 1906 producţia peştelui în această lagună era de 34.000 kgr., anual, după împrospătarea şi amestecarea apei sărate cu cea dulce, adusă prin canalul „Regele CarolI", producţia a sporit, anual, la peste 3 mil. kgr.

S-a săpat apoi un alt canal, lung de 7 km. — *„Regina Elisabeta"*, — între laguna Razimului şi lacul Babadag, care a fost inaugurat în ziua de 12 Octombrie 1913.

Un al treilea proect de canal, *„Principele Ferdinand“*, între brațul Sf. Gheorghe și lacul Dranov a fost studiat de inginerul G. Vidrașcu. Lucrările acestui canal au început la 15 Septembrie 1912 și au fost terminate în vara anului 1914, când s-a stabilit comunicația, tăindu-se digul ce-l despărțea de Dunăre.

In ziua de 3 Mai 1914, Regele Carol I și membrii familiei regale, însoțiți de miniștri Al. Constantinescu și dr. C. Angelescu, au

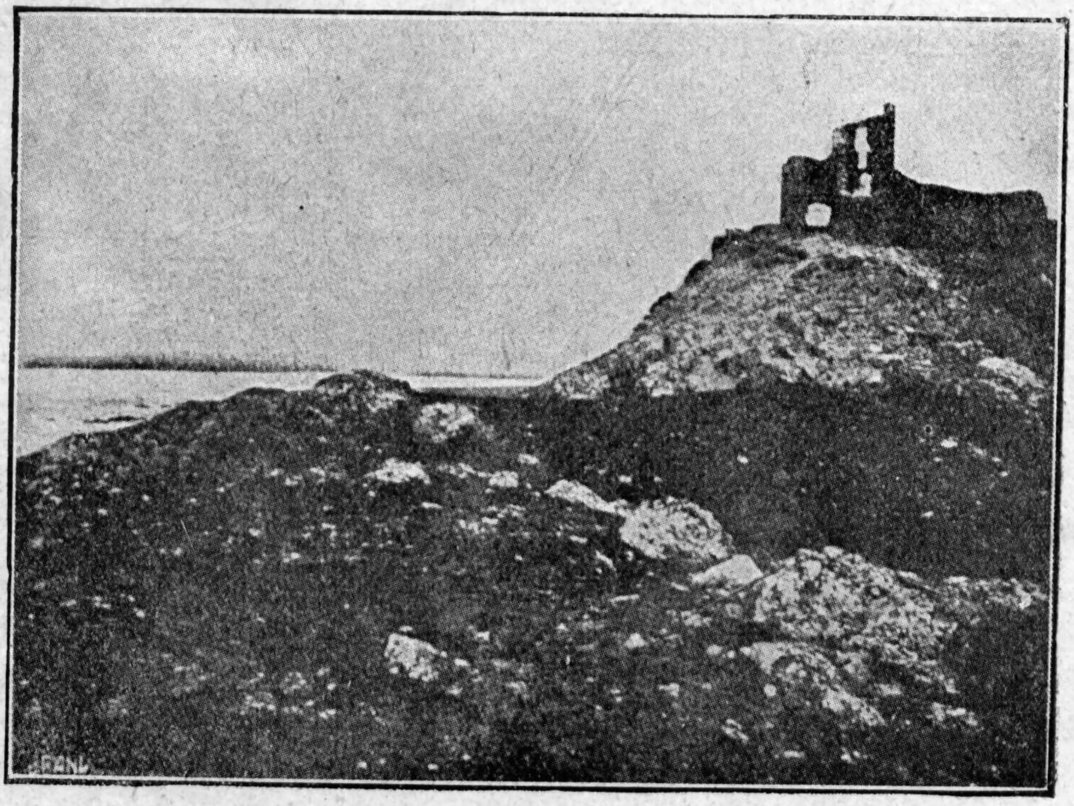
Colonii de Cormorani și Pelicani în Delta Dunării.

călătorit cu vaporul, dela Razim, prin gârla Dranov, lacul Dranov, gârla Cerneț, până la Dunăre și atunci s-a dat numele acestui canal : „Principele Ferdinand“.

Canalul „Principele Ferdinand“ este format din două aliniamente drepte, racordate între ele printr'o curbă de 1200 m. rază și 1110 lungime developată. Aliniamentul dinspre Dunăre are 1800 m.

lungime ; iar cel dinspre baltă, e de 2350 m. Lungimea totală a canalului săpat e de 5.260 m. Malurile sunt pereate [1]).

Vasele de 6 picioare pescaj şi de 8—11 m. lărgime, pot naviga dela Galaţi până la Babadag prin braţul Sf. Gheorghe şi canalurile „Regele Carol I" sau „Principele Ferdinand", lacul Dranov, laguna Razim şi canalul „Regina Elisabeta".

Ruinele cetăţei Eracleea de lângă Enisala.

S'a propus, săparea unui canal între braţul Chilia (braţul Solomonov) şi marele lac Sasic din Basarabia, pentru mărirea producţiei peştelui din această regiune [2]).

Căile de comunicaţii (căi ferate şi şosele)

Când am anexat Dobrogea căile de comunicaţie erau : 80 km. de cale ferată (linia Cernavoda—Constanţa cu staţiile : Cernavoda, Megidia, Murfatlar şi Constanţa) şi numai 100 km. lungime de şosele şi acestea în stare foarte rea.

In urma mai multor neînţelegeri între administraţia companiei c. f. Cernavoda—Constanţa şi autorităţile române din Dobrogea, guvernul a decis răscumpărarea acestei linii. In acest scop s-au angajat negocieri preliminare prin intermediul ministerului afacerilor stră-

[1]) G. VIDRAŞCU, Canalul „Principele Ferdinand". Revista Soc. Conductorilor de lucrări publice. An. X, No. 1. 1915.

[2]) Căp.-comandor în rez. N. C. Gonta, Necesitatea săpărei unui canal între braţul Kilia al Dunărei şi Lacul Sasicul Mare (Kunduc). Gazeta Bursei şi a Marinei. An. II. N. 24—25. 1927.

ine. Compania engleză a cerut 16.800.000 lei ; iar estimația făcută de inginerii C. Olănescu și Iorceanu a fost de 13.323.000 lei.

Proectul de lege pentru răscumpărarea acestei linii cu toate construcțiile ce depindeau de ea a prevăzut suma de 12.000.000 lei. Senatul a amendat proectul de lege și a acordat 16.800.000 lei companiei engleze. Legea s-a votat în Iunie 1881. Administrația c. f. române a consolidat linia Constanța—Cernavoda, a construit alte stațiuni și diverse instalațiuni (stațiile Cernavoda—Pod, Saligni, Mircea Vodă, Megidia, Dorobanțu, Murfatlar, Valul Traian, Palas, Constanța, Constanța-Port) [1]. S-a pus apoi în exploatare următoarele linii: *Constanța—Mamaia* (9 km.) ; *Megidia—Bazargic—Oboriște* (138 km) ; *Megidia—Babadag* (105 km.) ; *Constanța—Carmen Sylva* (16 km.). Linia Megidia—Babadag va fi prelungită până la Tulcea. O altă linie ferată necesară Dobrogei este Constanța—Hârșova, care va fi legată printr'un pod peste Dunăre, cu linia Țăndăreni—Făurei—Buzău—Brașov și Slobozia—Ploești.

Inginerii noștri au înzestrat Dobrogea cu sute de km. de șosele. In jud. Constanța, când șeful serviciului technic județean a fost inginerul N. Bănescu, s-a construit șoselele principale în cele mai bune condițiuni.

Iată lungimea km. de șosele în anul 1924 :

Jud. *Caliacra: 455* km. N. km. la 1000 loc.: 3.051. La 1000 kmp.: 129 km.

Jud. *Constanța: 1.100* km. N. km. la 1000 loc.: 4,901. La 1000 km.: 158 km.

Jud. *Durostor:* 650 km. N. km. la 1000 loc.: 4.678. La 1000 kmp. 199 km.

Jud. *Tulcea: 921* km. N. km. la 1000 loc.: 5.029 km. La 1000 kmp.: 10" km.

TOTAL: *3126 km. lungimea șoselelor*, din care *1134 șosele naționale;* iar restul județene, vecinale și comunale.

Cercetările archeologilor români în Dobrogea

Dobrogea este ținutul românesc cel mai bogat în rămășițe antice din epoca celor trei civilizații : greacă, romană și bizantină. Archeologii români și străini au făcut numeroase cercetări și săpături în Dobrogea și au publicat rezultatele studiilor și lucrărilor lor în diferite publicațiuni.

In anul 1864, un francez ,More, proprietarul unei mine din regiunea Iglița, a descoperit ruinele cetății romane, *Troesmis.*

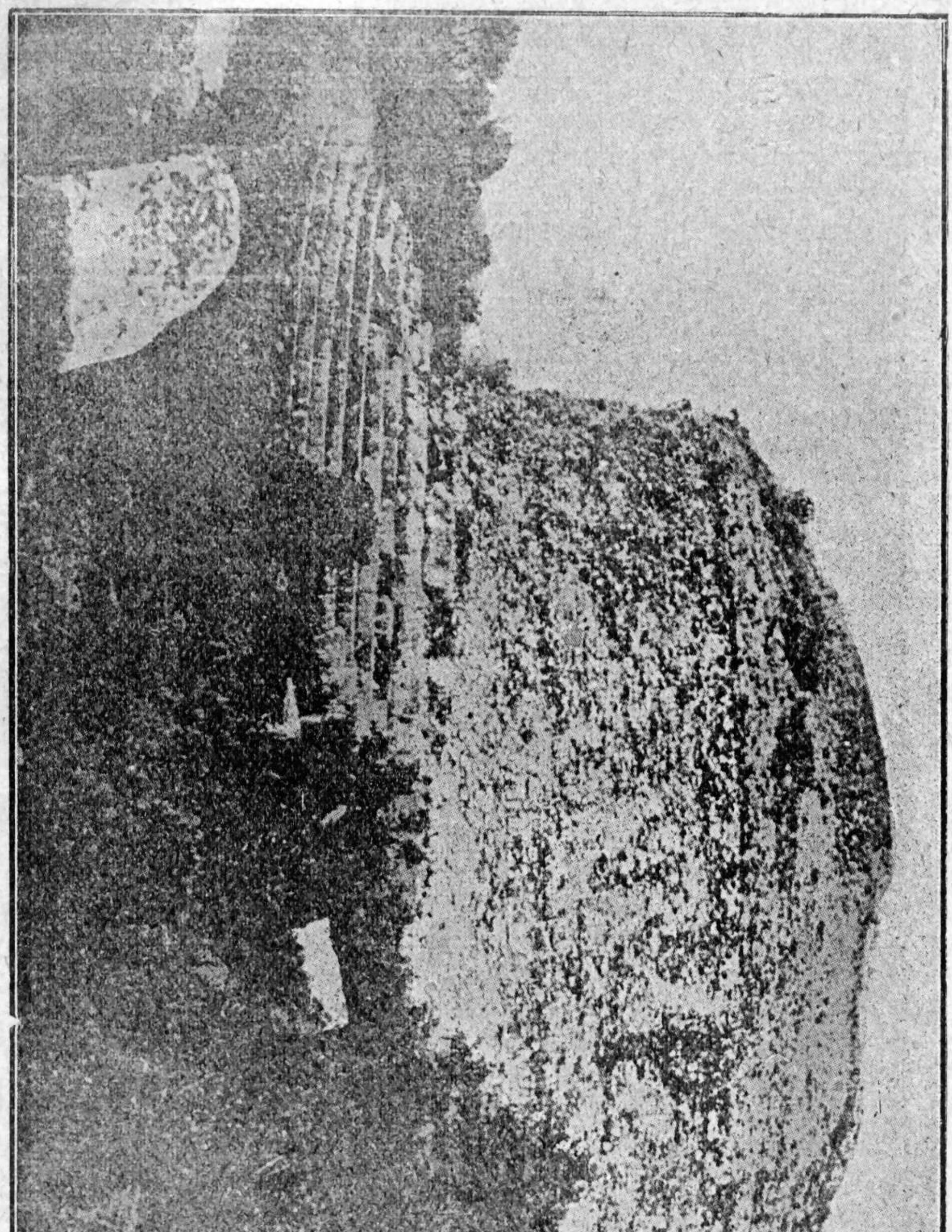
Copii de pe inscripțiile descoperite în acele ruine, au fost trimise diverselor guverne europene — afară de cel român.

Cancelarul consulatului prusian, Friedlander, a trimis copiile

---

[1]) Lucrările acestea au costat 63.360.216 lei, în care intră și construcția liniei Constanța-Mamaia, stațiile de triaj Constanța, Palas și varianta Constanța-Saligny.

lui A. Treb. Laurian, care le-a studiat și apoi le-a făcut cunoscut publicului român, într'un articol publicat în revista „Tesauru de Monu-

Monumentul „Tropaeum Traiani" de la Adamclissi.

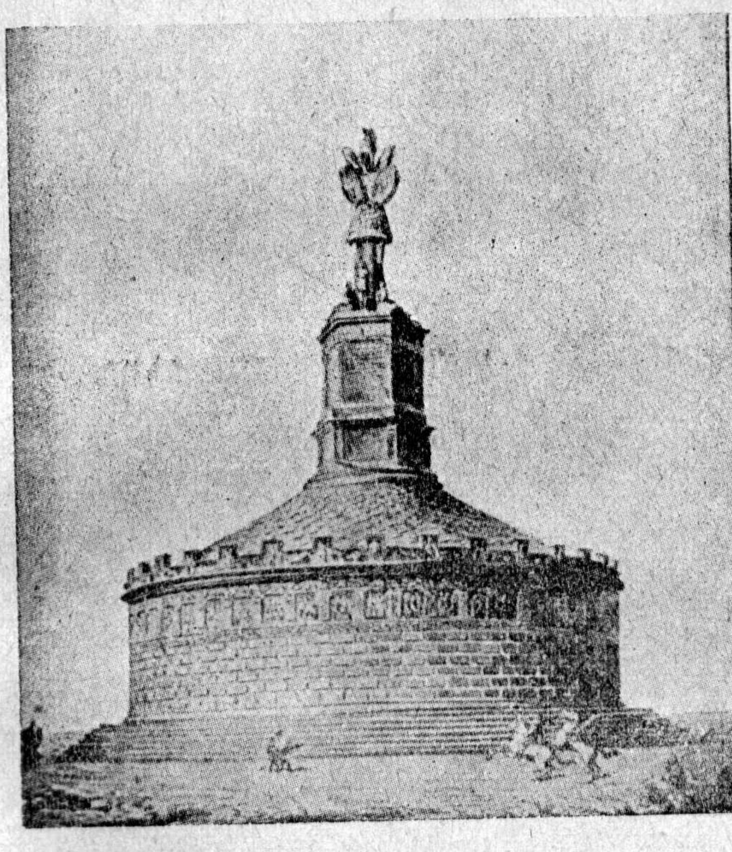
mente istorice pentru România", sub titlul : *„Cetatea Troesmis"* [1]).

A. Treb. Laurian a avut la dispoziție nouă inscripțiuni pe care

[1]) Tom. III, Fasciora VI, Pre luna Martiŭ, Bucuresci, 1865.

le-a tradus în româneşte şi le-a comentat. Aceasta a fost cea d'intâi comunicare arheologică, în România, asupra anticei cetăţi *Troesmis* (Igliţa) din Doborgea.

Gr. Tocilescu a găsit la Galaţi, în 1881, trei pietre cu inscripţii latine, de la *Troesmis,* pe care le-a depus în colecţia Muzeului de antichităţi din Bucureşti. In urma săpăturilor făcute de Gr. Tocilescu, la Igliţa, în Aprilie 1882, la castelul nordic al cetăţii romane *Troesmis,* s-a descoperit patru monumente epigrafice. In 1881 s-a mai depus, la Muzeul de antichităţi din Bucureşti, 71 bucăţi şi 4 metope dela monumentul roman din Adamclissi, care le-a găsit adunate, la Constanţa, de prefectul Remus Oprean.

Reconstituirea monumentului dela Adamclissi de Furtwängler.

După aceea colecţiile lapidare antice, aduse din Dobrogea, la acest Muzeu, s-au înmulţit. Importante cercetări şi studii archeologice s-au făcut, la Adamclissi, unde erau ruinele marelui monument *Tropaeum Traiani*. Săpăturile la Adamclissi au fost întreprinse de direcţia Muzeului de antichităţi sub conducerea lui Gr. Tocilescu.

In sala „Traian-Carol", din Muzeul de antichităţi din Bucureşti este reconstituit în gips Monumentul triumfal dela Adamclissi, ridicat de împăratul roman, Traian, lui *Mars Ultor* (Marte răzbunătorul), după cercetările făcute, pe teren, de Gr. Tocilescu ; planurile în relief a cetăţilor *Tropaeum Traiani* (Adamclissi) şi *Axiopolis* (Hinoc de lângă Cernavoda) ; fragmente dintr'o inscripţie de delimitare a oraşului antic, *Callatis* (Mangalia) cu restituirea textelor de Gr. Tocilescu ; o statuă togată a unui pontar-

ches, sau scriitor, care a fost găsită în portul Constanţa ; bustul-portret a
Sofiei Africana şi capul-portret a unei femei bătrâne, (la Constanţa
diverse inele, brăţări, şi cercei de aur, antice, la Şiriul (jud. Constanţa
sau în morminte vechi ; o mască de bronz, descoperită la Hârşova ; o d

plcmă militară a împăratului Traian, la Oltina, (jud. Constanţa) şi
fragmentul dintr'o altă diplomă militară, a lui Traian, la Adam-
clissi ; un monument funerar cu o inscripţie armeană din Constanţa ; un
alt monument funerar vechi cu o inscripţie în limba turcă din Constanţa
ş. a. In faţa portului antic al oraşului Tomi (Constanţa), s'a descoperit un

templu (probabil al zeului Neptun), ridicat în timpul lui Marc Aureliu, când guvernatorul provinciei *Scythiei Minor* (Dobrogea) a fost Marcus Servillius. Mai multe catacombe și morminte creștine antice s'au descoperit la Constanța.

Gr. Tocilescu a studiat „valurile" lui Traian; a făcut cercetări și săpături archeologice la Pantelimon *(Vicus Ulmetum), Eraclea,* Hinoc *(Axiopolis),* Iglița *(Troesmis),* Adamclissi *(Tropaeum Traiani)* și a reconstiuit un număr mare de cetăți și posturi antice (aproape 60).

Numele lui Gr. Tocilescu va rămâne însă strâns legat de monumentul măreț dela Adamclissi, căruia i-a consacrat 24 de ani de studii și cercetări.

Un alt archeolog român, Teohari Antonescu, a studiat originea acestui monument în lucrarea : *„Le Trophée d'Adamclissi"*.

Mai târziu, importante studii și cercetări archeologice a făcut în Dobrogea, regretatul *Vasile Pârvan,* un profund cunoscător al vieței antice ; un pasionat și prudent cercetător, care a fost călăuzit, nu numai de spiritul și metoda științifică, dar și de dragostea puternic manifestată față de trecutul neamului nostru.

V. Pârvan, sprijinit pe izvoare literare și pe baza unei inscripții descoperită la Mahmudia (jud. Tulcea) a stabilit locul unde a fost ridicată cetatea antică, *Salsovia.*

In anul 1911 V. Pârvan a început săpăturile la Pantelimonul de Sus (jud. Constanța), unde sunt ruinele cetăței *Ulmetum.* Aceste săpături au durat patru ani și ele au condus la rezultate interesante, completându-se cercetările făcute de Gr. Tocilescu.

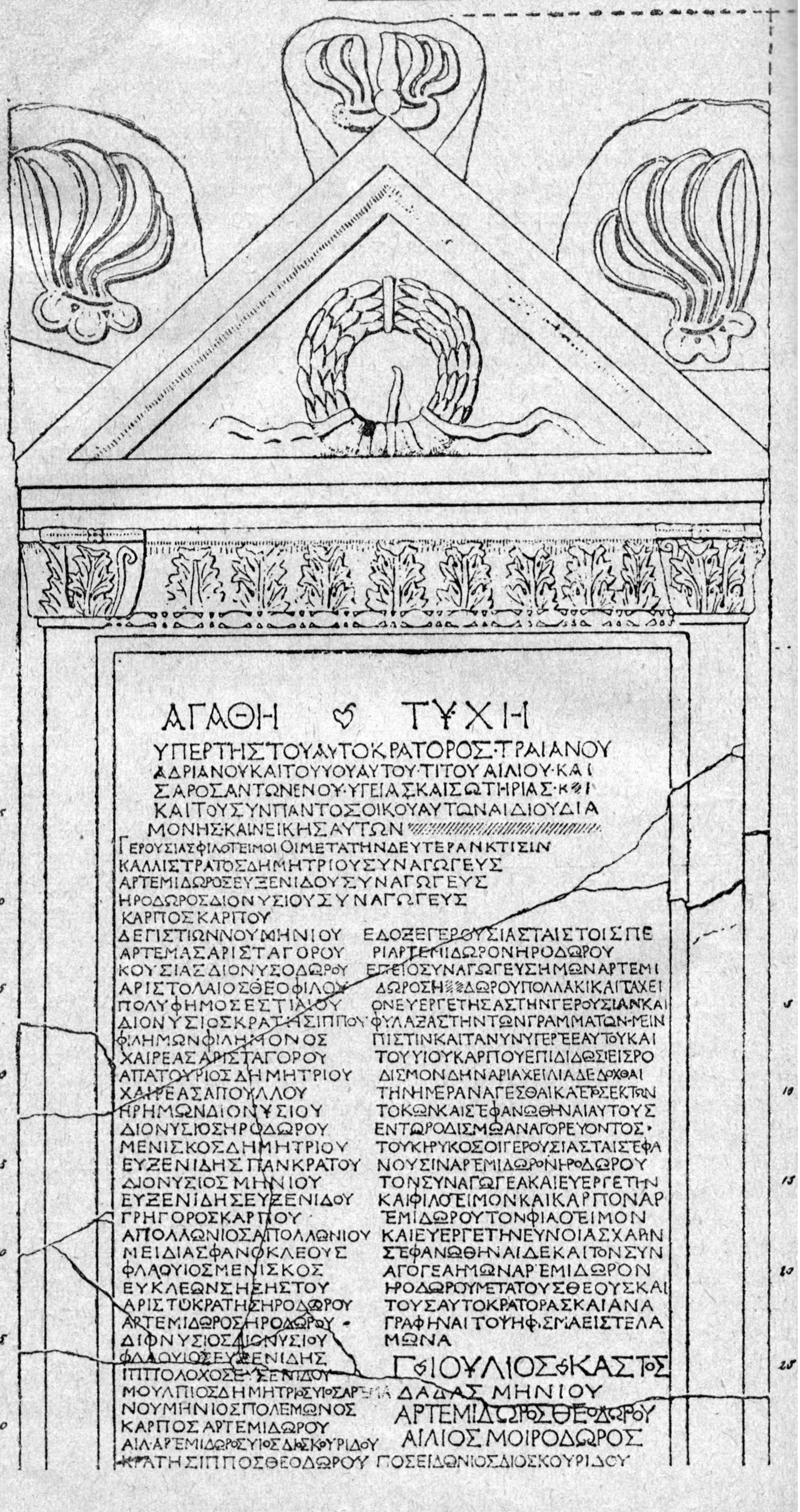
V. Pârvan a început săpăturile la Pantelimonul de Sus, în urma descoperirii în anul 1890, a trei pietre cu inscripții, care pomeneau de existența în anii 130—150 d. Chr. a unei organizații comunale cu caracter rural, *Capidava* și a unei alte pietre, găsită puțin mai târziu, pe a cărei inscripție se înșirau numele unor cetățeni romani. Acești cetățeni, în anul 140 d. Chr. erau stabiliți, împreună cu o colonie de *Bessi,* în *Vicus Ulmetum* (Pantelimonul de Suss).

La *Ulmetum* s-a găsit monumentul lui C. Iulius Qudratus, mai multe monumente cu inscripții funerare, rămășițele zidurilor și porților cetății, fragmente de vase de lut ornamentate, obiecte de bronz, fier, marmoră, piatră și sticlă, lămpi, etc.

După ce a terminat săpăturile dela *Ulmetum,* V. Pârvan a început, în 1914, săpăturile la Caranasuf—Istria, unde sunt ruinele măreței cetăți milesiene, Histria. Aci s-a descoperit peste 160 de inscripții, care au fost date publicității de V. Pârvan, în opera sa „Histria", o serie de monumente, fragmente de statui, numeroase vase, figurine de lut ș. a.

Cercetările archeologice și studiile publicate de V. Pârvan, asupra *Histriei* au o importanță indiscutabilă pentru cunoașterea istoriei antichității în părțile Gurilor Dunării și ale Mărei Negre. V. Pârvan a inițiat apoi pe prof. D. M. Teodorescu în cercetările făcute la Mangalia *(Callatis).* V. Pârvan a făcut săpături și la Constanța, unde a descoperit zidul vechei cetăți *Tomi* și câteva catacombe.

In anul 1920, V. Pârvan a publicat un studiu asupra unui inte-

Stelă de marmoră descoperită la Histria de V. **Pârvan.** «Album Senatorium» datat 25 Februarie — 10 Iulie 138 d. Chr.

ant document descoperit la Mangalia — două fragmente din aceeaş ...lă de marmoră cu o lungă inscripţie pe ele („Gerusia din Manga-...").

Descoperindu-se o piatră antică lângă Silistra, V. Pârvan a sta-...it, pe baza unei inscripţii, că antica cetate *Durostorum* a fost ...*nicipium* sub Marc Aureliu.

După explorările archeologice executate la *Tropaeum Traiani* ...damclissi) sub direcţia lui Gr. Tocilescu, s-a descoperit în 1892

Altar înălţat de locuitorii oraşului Tropaeensium Civitas Iuno Regina (epoca lui Constantin cel Mare)

...raţie săpăturilor făcute de inginerul Polonic, ruinele unei *basilice-...isterne*. E. Frollo, care a condus campania technică din 1892, a scos ... iveală *cripta* basilicei-cisterne. Săpăturile au fost continuate, în ...906 de ing. von Kube; iar în 1907—1908 de arhitectul român C. V. ...Mironescu şi de arhitectul german, H. Broetz din Wiesbaden. Lucră-...ile au fost desăvârşite de G. Murnu, care a stabilit precis caracterul

de basilica-cisterna a acestor ruine. Basilica-cisterna dela Adamclissi este unicul tip architectonic de acest fel în Orient.

La Mangalia a făcut săpături, în diferite locuri prof. O. Tafrali, (în anii 1924, 1925 și 1927). D. Trafali în urma săpăturilor făcute prin metode riguros științifice și a cercetărilor ruinelor mai multor morminte, a descoperit un edificiu public din epoca romană, numeroase pietre cu inscripțiuni din epocile elenă și romană, temple în stil ionic și corintian, (fragmente), ruinele unor stabilimente de băi romane, numeroase statuete, reliefe, figurine de lut, vase, bijuterii, monede antice ș. a.

Alte cercetări archeologice s-au făcut la Mangalia de Th. Sauciuc-Săveanu.

Colecții de antichități din Callatis sunt în posesia d-lor Roșculeț din Constanța, dr. Severeanu ș. a.

O inscripție romană pe un stâlp miliar a descoperit Gr. Florescu lângă Seimenii Mari, la N. de Cernavoda, unde se crede că a fost cetatea *Flaviana*. Stâlpi miliari din epoca romană s-au mai găsit la Hârșova, Cernavoda și Peletlia.

Dacă luăm în considerație faptul că statul a pus la dispoziția archeologilor noștri, mijloace foarte modeste pentru executarea săpăturilor, rezultatele obținute până acum sunt, totuși, foarte importante.

Statul român ar trebui să dea mai multă atențiune cercetărilor archeologice din Dobrogea, unde se găsesc cele mai numeroase și interesante rămășițe din epoca când a înflorit în această provincie civilizațiile elenă, romană și bizantină.

Reamintim apoi greșala ce s-a făcut, transportându-se, la Muzeul de antichități din București, pietrele luate din ruinele monumentului roman dela Adamclissi. Datoria ne impune să reconstituim acest falnic monument, înălțat de împăratul Traian, în interiorul Dobrogei, în acelaș loc, spre a fi mărturia vecinică a stăpânirei strămoșilor noștri, Romani, în aceste părți.

Numismatica

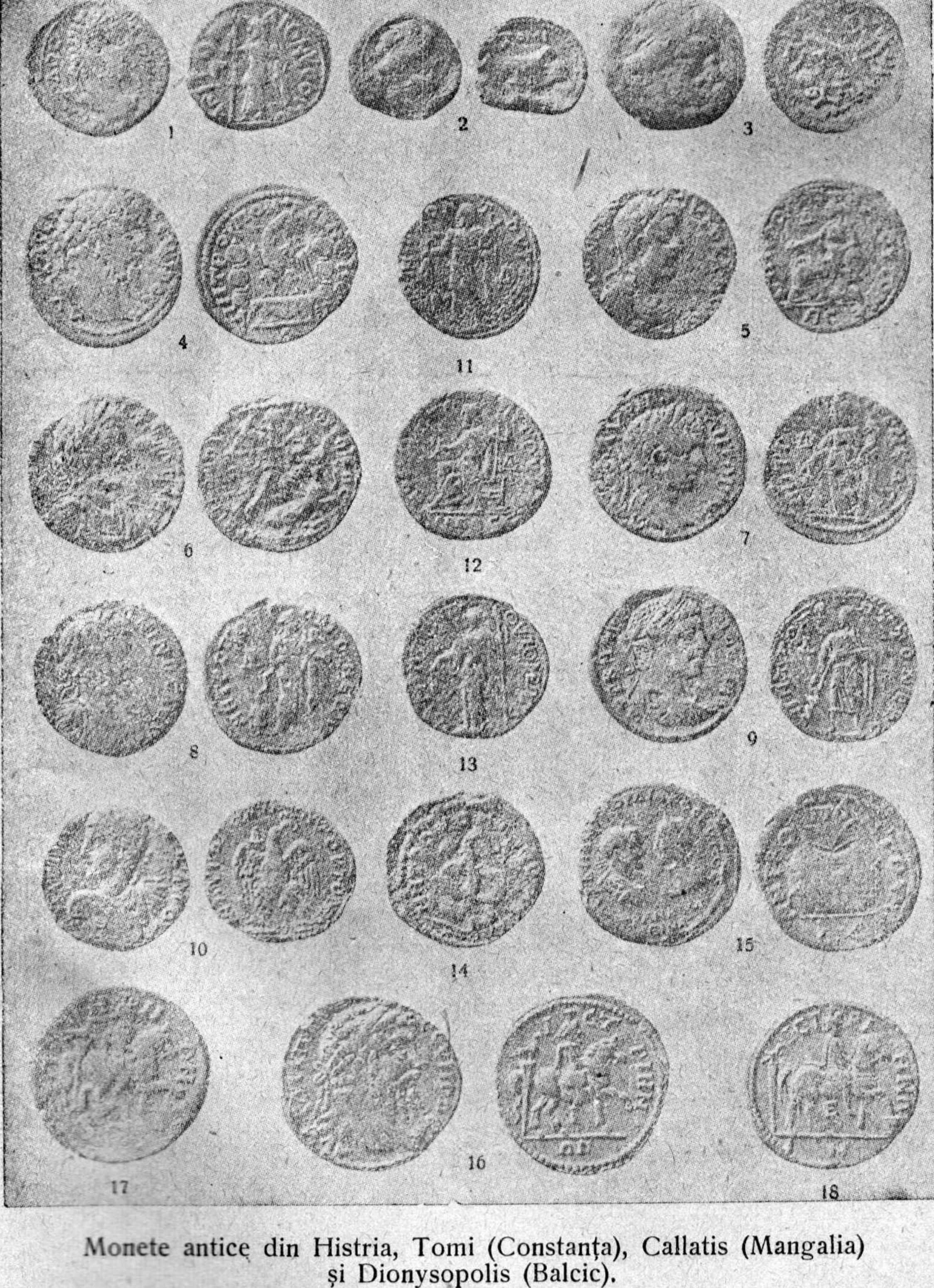
Numismatica Dobrogei este bogată și interesantă. O colecție de monede antice din *Histria, Tomi, Callatis, Dionysopolis* ș. a. este la Muzeul de antichități din București. In această colecție sunt monete autonome de argint și de bronz din *Histria și Tomi ;* monete din timpul împăraților romani : Gordian, Adrian, Traian, Comod, Septimiu Sever, Caracalla, Heliogabalus, Alexandru Sever, Maximinus, Filip Arabul, Antonin Pius, etc.

In vol. II din „Die antiken Münzen von Dacien und Moesien" (Berlin, 1910), de Pick și Regling sunt clasificate și descrise monetele antice găsite la *Tomi* (Constanța).

S-a mai găsit la *Tomi,* două medalioane ale împăratului Gordian pe care este reprezentată zeița Roma.

In colecția D. G. Ionescu (Tulcea) este un tip interesant de monetă din *Histria* (publicat în „Revista Catolică, 1912, p. 357).

Grație numismaticei s-a cunoscut numele a cinci regi traci, sau sciți, ale căror efigii figurează pe câteva monete ce s-au găsit în îm-

Monete antice din Histria, Tomi (Constanța), Callatis (Mangalia) și Dionysopolis (Balcic).

prejurimile Mangaliei. Numele acestor regi sunt : Canites, Tanusa, Charaspes, Acrosas și Sarias [1]).

[1]) *Tacchella*, Revue numismatique, 1900, 1903, — *Knechtel*, Revista Catolică, București, 1912. — *Netzhammer*, Revista Catolică, 1914. — *C. Moisil*, Numismatica Dobrogei, București, 1916.

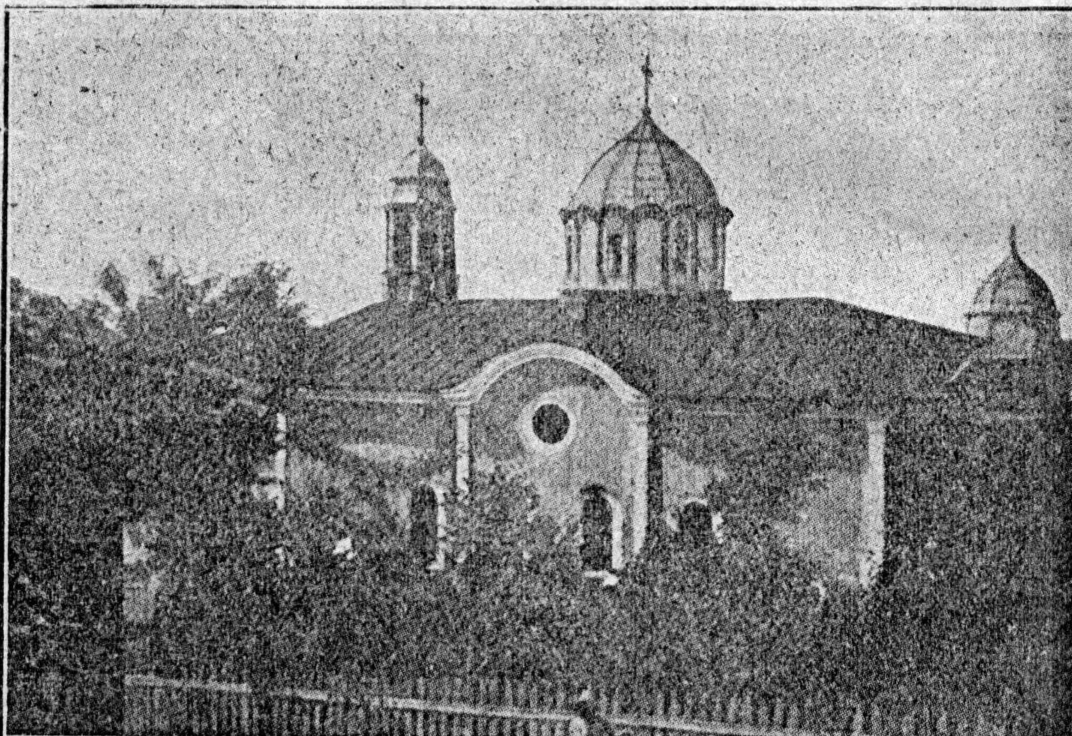
In Dobrogea, la Bădila (jud. Tulcea), s-a găsit în 1906 primele monete româneşti din timpul domniei lui Petru I Muşat, despre care s-a ocupat C. Moisil în articolul „Monete vechi româneşti găsite în Dobrogea" [1]) şi N. Docan în „Studii privitoare la Numismatica ţării Româneşti" (Acad. Rom. Tom. 32. Mem. Secţ. Ist. 1910). In 1926 s-a găsit lângă Silistra 54 de monete româneşti din timpul domniei lui Vladislav I Basarab şi alte monete.

Filip Lederer, numismat german, a descris o monetă de aur din Istoria (Blätter für Münzfreuende, Halle, N. 1—2, 1925)

Despre numismatica Dobrogei s-au ocupat M. C. Şuţu, C. Moisil, [2]) dr. Şevereanu, W. Knechtel ş. a.

INVAŢAMANTUL PUBLIC ŞI CULTELE

Când am încorporat Dobrogea, învăţământul public nu era organizat. Exista un număr de şcoli româneşti la Turtucaia, Silistra, Cernavoda, Măcin, Isaccea şi Tulcea, iar în satele musulmane copii învăţau câteva versete din coran în giamii sărăcăcioase. Invăţământul,

Biserica veche românească din Turtucaia

sub români, a fost dela început liber. In art. 20 din legea organică a Dobrogei, redactată de Mihail Cogălniceanu, se spunea :

„Invăţământul este liber, întrucât însă exerciţiul lui nu ar atinge bunele moravuri, ordinea publică şi sănătatea copiilor. Se vor înfiinţa treptat şcoale primare în toate comunele Dobrogei.

---

[1]) Convorbiri literare, XL, 1906, p. 1122 şi Bulet. Soc. Numism. Rom. 1913, p. 22.

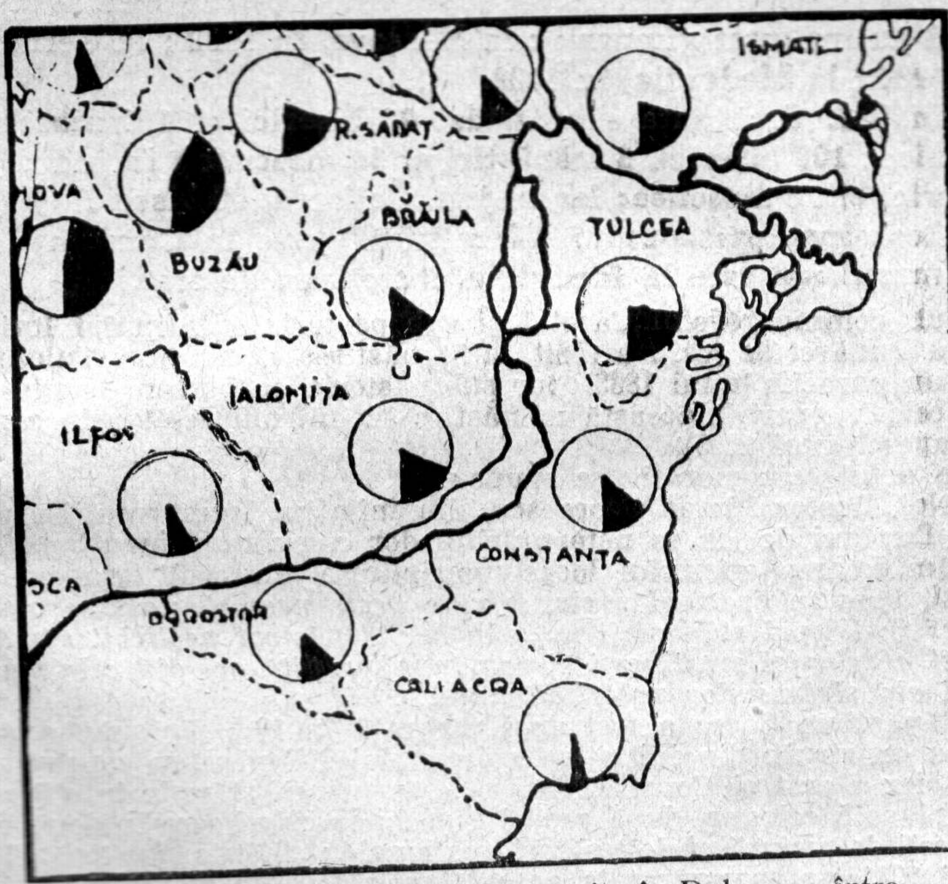
[2]) Cele mai vechi monete muntene (fragment din „Escursiuni arheologice în Dobrogea", Convorbiri literare, fasc. 5 din an. XLII, Mai 1908.

Este liber deosebitelor comunităţi şi particularilor de a deschide şcoli, sub controlul ministerului instrucţiunei publice, cu condiţia ca în fiecare din acestea, pe lângă limba aleasă de fondatori, sau directori, învăţământul limbei române să fie obligatoriu".

In Babadag s'a înfiinţat un seminar musulman, întreţinut de stat. Libertatea cultelor a fost, dela anexarea Dobrogei, garantată tuturor locuitorilor acestei provincii. Statul a înfiinţat numeroase şcoli. Populaţia a dat şi ea obolul ei pentru construcţii de şcoli şi biserici.

In 1899 au fost în jud. Constanţa 25.128 ştiutori de carte ; iar în jud. Tulcea, 25.517, — ambele judeţe fiind, în ce priveşte numărul ştiutorilor de carte, înaintea jud. Botoşani, Dorohoi, Fălciu, Gorj, Muscel, Neamţ, Olt, R.-Sărat, Roman, Romanaţi, Suceava, Tecuci, Teleorman, Tutova, Vaslui, Vâlcea, Vlaşca. In anul 1904—1905 numărul copiilor în vârstă de şcoală (7—14 ani) pentru fiecare învăţător, sau institutor, a fost în jud. Constanţa de 123.

Numărul ştiutorilor de carte în populaţia rurală întrece pe cel al analfabeţilor.

Localurile de şcoli primare construite în Dobrogea între anii 1922—1926 ▬ Săli de clasă

Aşa de ex. din numărul membrilor băncilor populare, mai toţi plugari, din 1923, 19.039 *erau ştiutori de carte*, faţă de 8342 analfabeţi.

Populaţia şcolară primară a crescut repede : în 1880, 3.100 ; în 1885, 5.504 ; în 1890, 6.744 ; în 1895, 8.646 ; în 1900, 12.398 ; în 1905, 19.531 ; în 1910, 25.000 şi din an în an, până azi, a fost în progres.

Spiru Haret şi dr. Angelescu, miniştrii instrucţiunii publice, au contribuit, într'o măsură foarte mare la construirea a numeroase localuri de şcoli în Dobrogea.

In anul 1904-905 au fost în jud. Constanţa : 104 şcoli, 93 biserici

şi 135 moschee ; iar în jud. Tulcea au fost 93 şcoli, 103 biserici şi 28 moschee.

Copii în vârstă de şcoală au fost, în 1903—1904 în număr de 18.337 (jud. Constanţa) şi 17.344 (jud. Tulcea) şi din numărul acestora au frecventat şcoala 12.151 (jud. Constanţa) şi 13.027 (jud. Tulcea). Pe când în restul ţărei, în aceeaş epocă, din pop. rurală şcolară, trei sferturi din numărul copiilor, nu au frecventat şcoala primară, în Dobrogea numărul copiilor din această categorie n'a trecut de 30% în jud. Tulcea şi de 35% în jud. Constanţa. In 1898 s-au înfiinţat mai multe grădini de copii.

Pe lângă şcolile secundare din oraşe, în 1919, din iniţiativă particulară şi cu concursul administraţiei, s-a înfiinţat în comuna Adamclissi, un gimnaziu. Acest gimnaziu a trecut apoi la stat.

S-au înfiinţat gimnazii : la Hârşova, în 1922 ; la Cernavoda, în 1921—1922 ; la Medgidia, în 1922.

In jud. Constanţa sunt astăzi 98 biserici şi 159 moschee ; în jud. Tulcea 105 biserici, 3 mânăstiri şi 35 moschee ; în jud. Durostor, 42 biserici şi 76 moschee; iar în jud. Caliacra, 98 biserici şi 144 moschee. Reşedinţa episcopului „Tomisului" este la Constanţa. Un seminar musulman este la Medgidia, întreţinut de stat.

Sub domnia regelui Carol I şi sub păstoria episcopului Iosif Gheorghian al Dunărei de jos, s-a zidit, la Mănăstirea Cocoş (jud. Tulcea) clopotniţa şi un paraclis (anul 1883); iar sub păstoria dr. Pimen Georgescu, episcopul aceleeaş eparhii, această mănăstire s-a înfrumuseţat prin construirea unei trapeze (anul 1905).

In actul comemorativ se spune :

„Noi, Doctor Pimen Georgescu, din mila lui Dumnezeu, Episcopul Eparhiei Dunărei de jos, în neţărmuritul dor ce avem, pentru buna podoabă şi înfrumuseţarea sfântului locaş monăstiresc „Cocoşul" din jud. Tulcea, *singurul, care în vremuri grele, trecute peste neamul nostru românesc şi mai ales în timpul stăpânirii musulmane, a păstrat neştirbit sămânţa credinţei şi a evlaviei creştineşti şi româneşti, sădită aci din cele mai adânci timpuri ale strămoşilor noştri Romani...*".

Mănăstirea Cocoş a fost apoi reparată în 1913. La mănăstirea *Cilic-Dere* s-a construit, din iniţiativa episcopului Nifon şi cu concursul miniştrilor Spiru Haret şi Const. C. Arion, o frumoasă stăreţie în stil românesc sprijinită pe 5 coloane, după modelul vechilor cule boereşti, două construcţii de şcoli de pictură şi de ţesătorie naţională : „Sfânta Ana" şi „Elisabeta". In anul 1911 s-a inaugurat la această mănăstire, o stăreţie, în stil românesc, construită de arhitectul Toma Dobrescu din Bucureşti.

Episcopii români ai Dobrogei au fost dela 1878 până astăzi : Melhisedec Ştefănescu ; Iosif Gheorghian (1879 — 1886) ; Partenie-Clinceni (1886 — 1903) ; Pimen Georgescu (1903—1909); Nifon Niculescu (1909—1923); Cosma Petrovici Botoşeneanul, Ilarie şi Gerontie. Dobrogea a făcut parte din eparhia Dunărei de jos, până după războiul mondial, când s-a înfiinţat episcopatul Tomisului.

ORGANIZAREA JUDICIARA

In Constanţa funcţionează o Curte de apel, un tribunal cu 2 secţii şi o judecătorie de pace cu 8 secţii. In Tulcea funcţionează un tribunal şi o judecătorie de pace cu 7 secţii. In Silistra funcţionează un tribunal şi o judecătorie de pace cu 4 secţii; iar în Bazargic, un tribunal şi o judecătorie de pace cu patru secţii. In Constanţa, Tulcea, Silistra şi Bazargic sunt câte un tribunal mahomedan conduse de către un cadiu. Hotărîrile acestor tribunale sunt atacabile înaintea instanţelor româneşti.

DOBROGEA DIN PUNCTUL DE VEDERE ECONOMIC

Dobrogea este un factor economic important, nu numai prin gurile Dunărei şi Marea Neagră, dar şi prin bogăţiile solului şi subsolului său. Solul dobrogean este fertil. Agricultura dela 1879 până azi a luat o mare dezvoltare. In zona inundabilă, când apele sunt scăzute, se fac sămănături întinse de grâu şi rapiţă. „In anii când Dunărea se revarsă şi aceste sămănături reuşesc, atunci avem în adevăr recolte admirabile întrecând cu mult cele mai frumoase recolte ce le putem avea pe cele mai bune terenuri din ţară" (Gr. Antipa).

Dobrogea este o regiune agricolă importantă a ţării.

Partea cea mai însemnată din avuţia Dobrogei, după cereale, este pescăria. Dunărea cu bălţile şi regiunea ei inundabilă ; Delta Dunărei ; laguna Razimului ; marea şi numeroasele lacuri şi bălţi, conţin o cantitate imensă de peşti. Regiunile cele mai importante pentru pescuit sunt : Delta Dunărei, regiunea cu apă salmastră din faţa Deltei şi laguna Razimului cu lacurile Dranov şi Babadag.

In mare, înainte de 1916 se prindea numai în faţa Constanţei o cantitate mijlocie de 700.000 kgr. peşte, anual. Dela 1906 regimul de arendare al bălţilor a fost înlocuit cu regia şi statul a organizat până la un punct producţia, îndrumând şi ocrotind factorii de producţie (pescarii, cherhanagii şi comercianţii) şi reglementând raporturile dintre ei. Până la 1914 statul a executat lucrări mari pentru punerea în valoare a bălţilor, sau despotmolirea gârlelor, ca şi pentru îndulcirea apei sărate a lagunei Razimului cu apă dulce din Dunăre, prin săparea canalurilor „Regele Carol I", „Principele Ferdinand" şi „Regina Elisabeta".

In timpul războiului mondial şi după câţiva ani dela încheerea păcei, bălţile şi gârlele, n'au mai avut îngrijirea de odinioară. Cu începere din anul 1924 lucrările hidraulice au fost reluate în Delta Dunării şi pe cale legislativă, s-au luat măsuri pentru dezvoltarea pescuitului în Dunăre, în Deltă, în bălţi, în limanuri şi în Marea Neagră. Producţia lagunelor Razim şi Babadag, în urma lucrărilor hidraulice executate a sporit, dela 35.000—40.000 kgr. peşte anual, la 4—5 milioane kgr., anual.

Pescuitul în Dobrogea reprezintă un mare izvor de bogăţie. Dacă în ultimele decenii, pescuitul în Dobrogea s-a dezvoltat continuu, graţie măsurilor aplicate de Administraţia Pescăriilor Statului, el ar lua o dezvoltare şi mai mare, când se vor pune în valoare toate bălţile din Delta Dunării, prin lucrări sistematice hidro-tehnice şi culturale şi când se va ameliora zona inundabilă a Dunării.

Viile, ocupă în Dobrogea o întindere însemnată. Regiunile vinicole din jud. Tulcea (Sarica-Niculiţel) sunt renumite pentru producţia lor. Intinderea suprafeţei ocupată de vii este de 5.500 ha., iar mijlocia producţiei la ha. este de 31.3. Viile au fost reconstituite cu viţe româneşti şi americane. In 1908 numărul viticultorilor dobrogeni a fost de 10.446. Dela 1882 până la 1909 — în 27 ani — întinderea viilor a crescut cu + 130,1.

In 1900 suprafaţa viilor a fost de 2355 ha. în jud. Constanţa şi de 5894 ha. în jud. Tulcea.

Regiunea vinicolă din jud. Tulcea (podgoriile Brăila, Gurgoaia, Sarica şi Niculiţelul) este clasată imediat după regiunea Odobeşti-Panciu.

In jud. Constanţa sunt renumite podgoriile din regiunea Ostrovului. Pe lângă mânăstirile *Cocoş* şi *Celic Dere* sunt livezi întinse. Apicultura este puţin dezvoltată, ca şi cultura pomilor.

Dobrogea este apoi bogată în mine şi cariere.

Regiunile însemnate unde se fac exploraţiuni sunt : *Lozova, Geaferca, Carapelit, Altântepe.*

Dela 1880 s-au început exploatări sistematice în carierile dela Muntele Carol I (Iacobdeal), Piatra Roşie şi Turcoaia, Măcin, Dealul-Cetăţei, Greci, Pricopan (Morza, Carabalu, Canara ş. a. Cea mai bine exploatată este cariera dela Carol I (Iacobdeal) de unde se extrage granit pentru pavajul străzilor şi care este una din cele mai importante din Europa. Dela carierile situate în regiunea Canara (jud. Constanţa) s-a extras blocurile de puzzolană, pentru construirea digurilor portului Constanţa. Calcarul extras din carierile dobrogene sunt de mai multe soiuri.

La *Altântepe* sunt cariere pentru exploatarea cuprului. In bazinul superior al Taiţei se găseşte fer, cupru şi aur.

In Dobrogea mai sunt cariere din care se extrage marmora şi caolinul.

Creşterea vitelor ocupă un loc însemnat în viaţa economică a provinciei, cu toate că vitele cornute mari, caii şi oile, sunt în scădere, faţă de numărul acestor animale, dinainte de 1879. Sunt 6,45 cai la kmp., în Dobrogea, pe când în Moldova sunt 6,02 ; în Oltenia, 3,7 : în Ardeal, 3,8 ; în Bucovina, 6,8.

Numărul oilor este aproape 1.050.000 (1,5 de locuitor), — cifră superioară tuturor celorlalte provincii româneşti. Revine apoi de cap de locuitor : 0,14 porci ; 0,05 capre.

Din punctul de vedere industrial, Dobrogea a făcut progrese. Se utilizează în industria dobrogeană o forţă motrice de 14.000 H. P. Industria alimentară dispune de 238 fabrici, din cari, 196 mori sistematice şi ţărăneşti cu o capacitate zilnică de măciniş de 1.600 tone. Sunt numeroase mori, mai cu seamă în jud. Tulcea, acţionate de apă, sau de vânt. Industria ceramică dispune de câteva fabrici de ţiglă şi cărămidă. La Cernavoda este o fabrică de ciment, care a fost înfiinţată în 1900.

O fabrică de sticlă funcţionează la Constanţa. La Murfatlar e o fabrică de cretă şi de var hidraulic.

Industria metalurgică dispune de 28 de stabilimente. Mai sunt numeroase ateliere mecanice şi turnătorii ; fabrici de pielărie, de postav, de pânzeturi şi de ţesături de bumbac şi cânepă, de frânghii şi sfoară, de colori de pământ, de lacuri şi vopsele, de săpun şi lumânări, de produse chimice şi unsori ; rafinerii de petrol ş. a. Industria lem-

nului, a făcut progrese. Sunt în Dobrogea 4 fabrici de cherestea, 6 fabrici de mobilă, caretărie și tâmplărie mecanică și 3 fabrici de ambalaje de lemn.

In 1920 au fost 10 societăți anonime cu un capital de 24.125.500 lei. In 1922 au fost trei societăți comerciale, cu un capital de 6.500.000 lei. In 1921 au fost 9 întreprinderi industriale constituite în soc. anonime cu un capital de 26.435.000 lei. (Constanța are 4).

Jud. Constanța, s-a dezvoltat atât de repede economicește, în cât, de unde în 1890 ocupa ultimul loc în recensământul fiscal, pe județe ; după 1890/91 a trecut în locul al 28-lea ; în 1905/06 în locul al 14-lea ; iar după recensământul fiscal din 1908/909, în locul al 13-lea. *Comerțul a fost pe trei sferturi naționalizat în întreaga Dobroge.* Băncile populare au început să se dezvolte dela 1902 încoace.

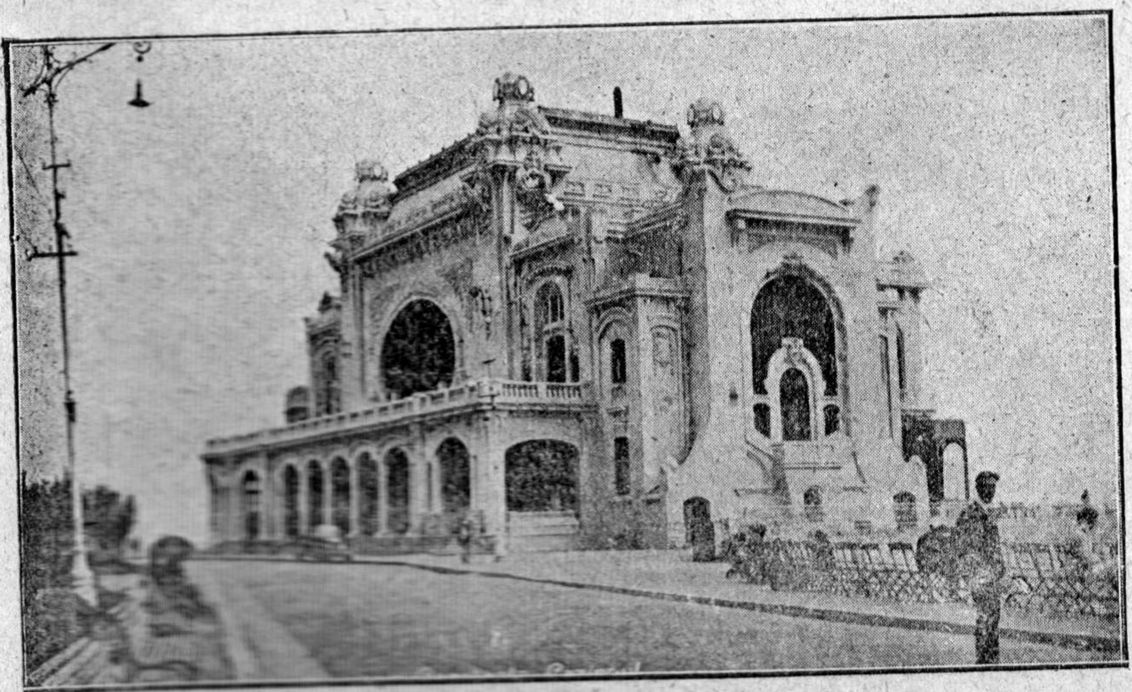
La Techirghiol s-a înființat o importantă stațiune balneo-climatică, pentru băi de nomol și de mare. Din inițiativa lui S. Movilă s-a organizat lângă Tuzla, stațiunea modernă balneo-climatică, *Techirghiol-Movilă, Carmen Sylva.*

Eforia Spitalelor civile a construit un spital lângă Techirghiol, La *Mamaia,* din inițiativa lui Ion Bănescu, fost primar al orașului Constanța, s-a înființat o stațiune balneară, care dispune de o plajă admirabilă.

Stațiuni balneo-climatice mai sunt la ***Constanța, Agigea, Mangalia, Balcic*** și ***Ecrene,*** care atrag, în fiecare vară, un mare număr de vizitatori.

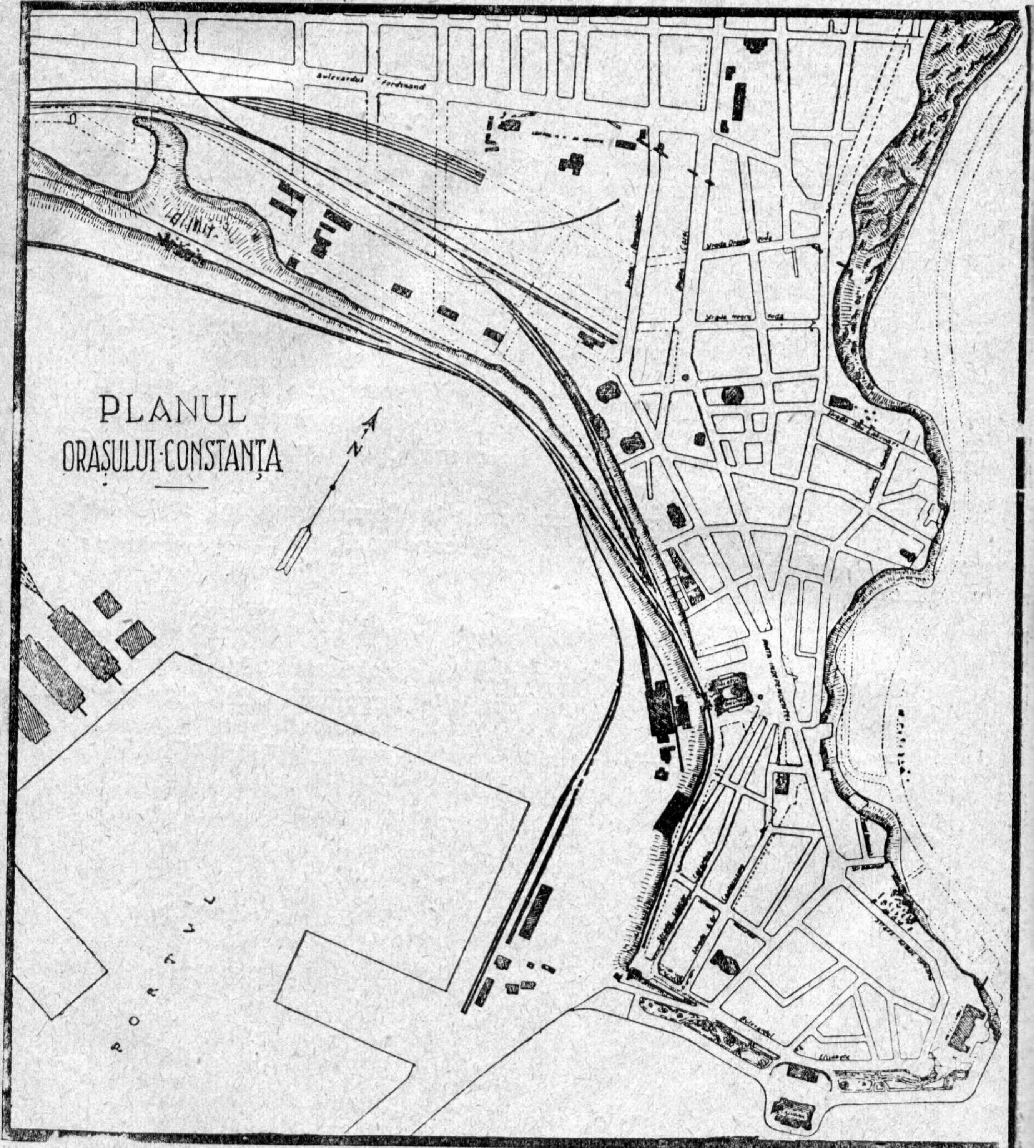
DEZVOLTAREA ORAȘELOR ȘI A SATELOR

In ultimii 50 ani de administrație românească, în Dobrogea, orașele au luat o mare dezvoltare și cum viața agricolă a înlocuit viața

Casinoul Comunal din Constanța

pastorală de odinioară, satele s-au înmulțit și ele. Cea mai mare dezvoltare a luat-o *Constanța*. Sub dominația turcească, după mărturia mai multor călători străini, care au vizitat Dobrogea în 1860, *Kiustengea* (Constanța) era un târg pescăresc fără însemnătate.

Partea peninsulară a orașului și portul. Liniile punctate reprezintă vechea întindere a orașului *Tomi*.

Dr. Allard în *„La Bulgarie Orientale“* spune că pe atunci a văzut mai multe ruine, atât, jos, în vechiul port, cât și în capul peninsulei. Acum 50 de ani târgul turcesc *Kiustengea* nu se întindea

către N. de actuala stradă Mangalia ; iar portul construit de englezi avea un mic dig și activitatea lui era neînsemnată.

Când marea era bântuită de furtuni, valurile mării treceau peste micul dig și unele corăbii naufragiau chiar în interiorul portului.

Când s-a construit actualul port, a fost lărgit și bulevardul de pe țărmul mărei. Acest bulevard va fi prelungit spre N. E. când se vor face și lucrările necesare de indiguire a acestei coaste friabile. Orașul s-a întins mult în direcția N., spre Anadolchioi. Dincolo de str. Mangalia, fostele mahalale tătărești au astăzi aspectul unor cartiere moderne. In urma săpăturilor făcute de V. Pârvan, s-a descoperit urmele vechiului zid al cetăței *Tomi*. Acest zid, care înconjura dinspre uscat *Tomi* avea turnuri și o singură poartă. Partea dinspre port era fără zid. Românii au construit biserica catedrală, palatul episcopal și numeroase alte edificii. Vara, Constanța atrage un număr însemnat de vizitatori. Populația municipiului Constanța e astăzi de aprox. 45.000 loc.

Tulcea, după ce a fost distrusă, în timpul războiului ruso-turc din 1828—1829, a fost reconstruită de românii veniți din Beștepe și Prislava. Ruinele vechiului oraș sunt la E de Tulcea.

Sub dominația românească Tulcea a luat repede dezvoltare, din cauză că e port însemnat pe Dunăre și centru comercial. Prin acest port se exportă mari cantități de cereale, pește, lână, talpă și pielărie. Tulcea va lua o dezvoltare și mai mare atunci când va fi construită linia ferată până la Babadag ; precum și linia ferată din Basarabia între Ismail și Arciz.

Populația orașului e aproximativ 24.000 loc. (10.000 Români ; 5580 Ruși ; 4982 Bulgari ; 1700 Evrei ; 1485 Germani ; 968 Turci ; 728 Greci ; 320 Armeni ; 128 Sârbi, 30 Italieni și 425 alte naționalități). Monumentele istorice — „Mircea cel Mare", „Realipirea Dobrogei la Patria Mamă", așezat în partea de E. a orașului pe dealul Hora — au fost distruse de Bulgari, în timpul războiului 1916. Sunt în oraș mai multe Biserici creștine, din care Biserica Sf. Nicolae (catedrala) este cea mai impunătoare și interesantă.

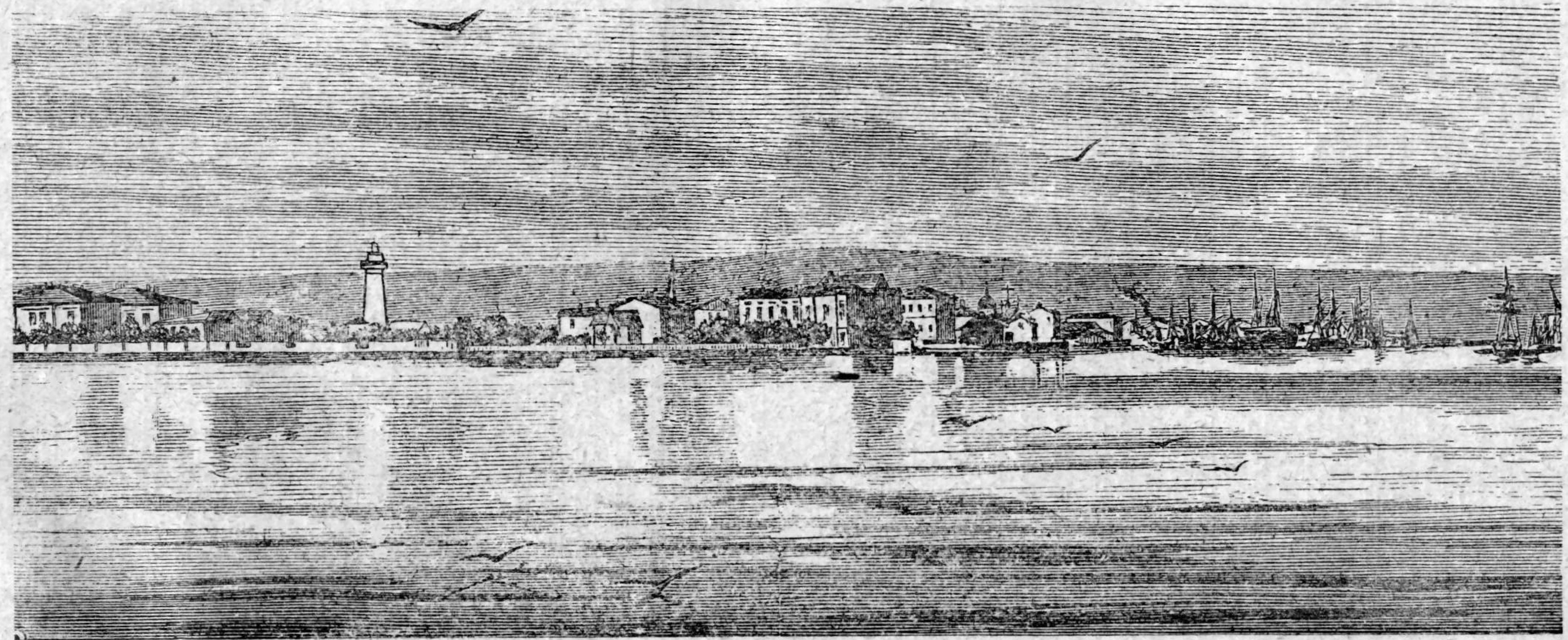
Biserica Sf. Nicolae e situată în centrul orașului, într'o poziție frumoasă. Această biserică a fost cea dintâi, din Dobrogea, sub dominația otomană, care s-a construit cu turnuri (anul 1865). Ea a fost refăcută în 1897—1900. In anul 1881, când regele Carol I a vizitat orașul Tulcea, din ordinul suveranului s-a înlocuit vechile icoane aduse de românii din Beștepe și Prislav, cu iconostasul taberei din Furceni.

Cu mare pompă biserica Sf. Nicolae a fost sfințită în ziua de 29 Mai 1900 de episcopul Partenie.

In amintirea acestui fapt s-a săpat o inscripție la intrarea sfântului locaș.

Sulina, dintr'un sat de pescari și pirați, cum a fost până la 1858, a ajuns un orășel interesant și un port fluvial-maritim important. Populația sa stabilă e de 4891 locuitori (1741 Români, 1593 Greci, 763 Ruși, 216 Evrei, 158 Turci, 100 Evrei, 86 Italieni, 150 alte naționalități). In timpul verei Sulina, din cauza populației flotante, are 11.000 loc.

Sulina în anul 1880.

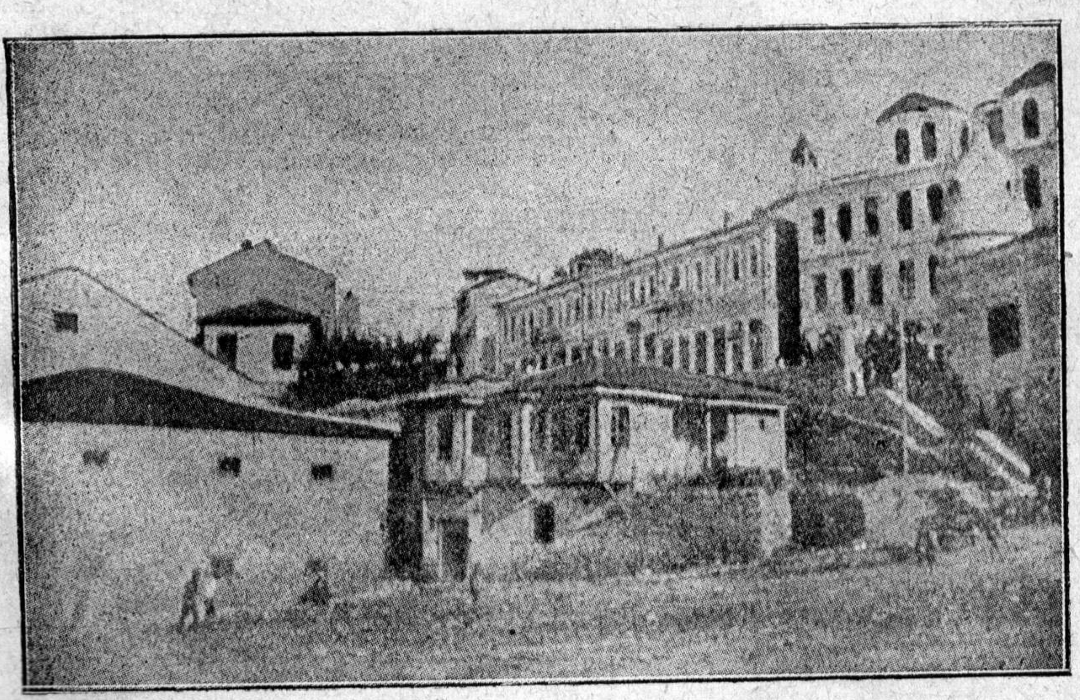
Vederea generală a portului Sulina (1880).

Celelalte comune urbane din Dobrogea veche — Babadag, Isaccea, Măcin, Hârşova, Cernavoda, Megidia, Mangalia, Ostrov, Cusgun, — au progresat.

Mai toate aceste comune sunt centre economice regionale şi populaţia lor, în majoritate românească, s-a mărit.

Oraşele din Dobrogea Nouă, — Silistra, Turtucaia, Bazargic, Balcic şi Cavarna — pierd, sub influenţa civilizaţiei române, vechiul lor aspect oriental.

Oraşul Balcic, care e aşezat pe terase, pe ţărmul Mărei Negre, tinde să ajungă, nu numai un centru de atracţie pentru vizitatorii Coastei de Argint, dar şi un port maritim însemnat, când va fi legat prin o cale ferată cu oraşele Bazargic şi Silistra.

Balcic. — Intrarea în port

Oraşele-porturi de pe Dunăre, Silistra şi Turtucaia, care sunt situate în faţa oraşelor Călăraşi şi Olteniţa, şi-au sporit activitatea comercială, prin stabilirea de legături cu zonele economice de peste Dunăre.

Numeroase sate s-au înfiinţat dela 1878 până azi, în Dobrogea veche. Satele părăsite de foştii lor locuitori, s-au repopulat de românii veniţi în provincia de peste Dunăre, după anexiune. Românii au înfiinţat satele : Carol I, Principele Ferdinand, Principele Carol, Carmen Sylva, Dorobanţul, Domniţa Maria, Ion C. Brătianu, Lascăr Catargiu, Floriile, Ştefan-cel-Mare, Două Mai, ş. a.

Satele dobrogene sunt de tipul aşezărilor în formaţiuni strânse (sate tip adunat).

O dovadă de progresele satelor dobrogene ne oferă următorul tabel comparativ privitor la situaţia câtorva localităţi :

ANADOLCHIOI

ANUL 1882	ANUL 1927
Cătun, înfiinţat în sec. XIX de turcii veniţi din Anatolia. Pop : 67 locuitori, o moschee şi o şcoală particulară turcească.	Comună, compusă din satul de reşedinţă Anadolchioi şi satul I. C. Brătianu, înfiinţat în anul 1903 de Const. Predescu. Pop.: 5030 loc. din cari: 4046 români, 526 tătari, 162 greci, 142 germani, 68 bulgari, — restul diverse naţionalităţi. O şcoală de băeţi şi una de fete. 2 grădini de copii (una în local propriu). O biserică parohială construită în 1904 prin cotizaţiile locuitorilor. O geamie s-a construit în 1898. O fabrică de ulei; o bancă populară; cooperative; asociaţiuni pentru exploatarea carierelor de nisip; o carieră de nisip. Depozitul de armăsari al statului.

MURFATLAR

ANUL 1879	ANUL 1922
20 familii de tătari. O geamie. Nicio şcoală. Nicio maşină agricolă. Nicio fabrică, sau moară.	Pop. : 1134 (745 Români, 260 turci, 64 germani, 6 bulgari, 6 armeni, 5 italieni, 14 ţigani, 2 evrei). Local propriu de şcoală. Grădină de copii. O biserică parohială. O bancă populară. Obor de cereale cu 11 mijlocitori oficiali. 160 de maşini şi instrumente agricole. Fabrici şi mori. 53 fântâni bine întreţinute.

ADAMCLISSI

ANUL 1880	ANUL 1922—1923
Pop. 10 familii turceşti. O moschee. Buget : *zece lei.*	Com. compusă din satul de reşed. Adamclissi şi satele: Cherim Cuius şi Urluia. Pop. : 1851 loc., din care, 1837 români, 7 germani, 7 greci. Bugetul ordinar la venituri şi cheltueli : 32134. Bugetul extraordinar, 12.064. Gimnaziul „Traian" înfiinţat în 1919. 4 şcoli. 2 biserici. Bănci populare. In 1916, 92 maşini de secerat.

CARAOMER

ANUL 1880	ANUL 1922
Sat neînsemnat fără şcoală şi biserică. Numărul caselor, 50.	Pop.: 1561 români, 439 turco-tătari ; restul bulgari, greci şi

CARAOMER

armeni. 550 de case. Primăria construită în 1884. Şcoala în local propriu, (construită în 1909, prin cotizaţiile locuitorilor).

Biserica parohială construită în 1913 prin cotizaţiile locuitorilor. **Bănci populare; cooperative de consum. Oficiu poştal. Fabrici şi mori. Maşini agricole.** Staţiune c. f.

O stradă din Turtucaia

TOPONIMIA. — Toponimia Dobrogei este în mare parte turcească, românească şi slavă. Numărul numelor topice este de aproximativ 3400.

C. Brătescu a găsit în 738 de hărţi a Dobrogei vechi, 3.776 de nume topice, din care 367 nume de sate, 3409 nume de văi, coline, lacuri, râuri, etc.

După originea lor:

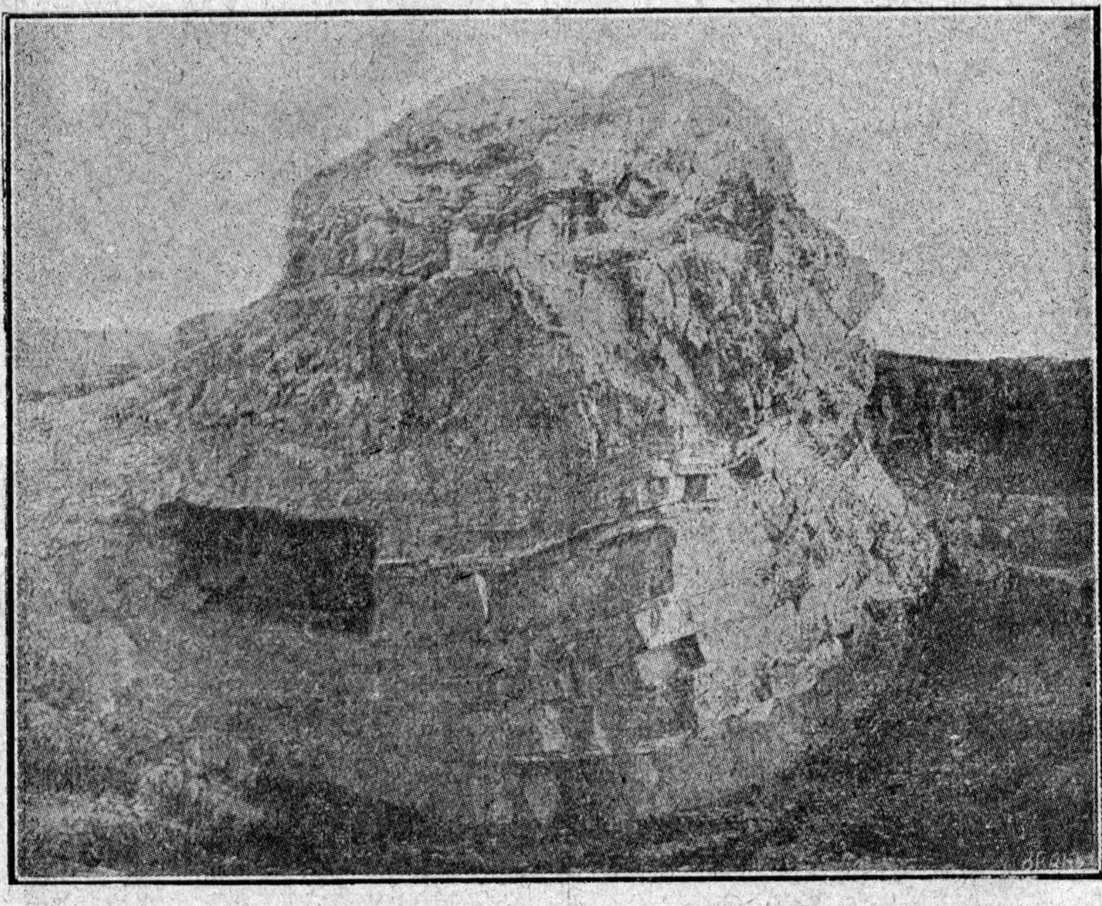
2.338 nume turco-tătare (67.89%). 1.260 nume româneşti (33.34%); 145 ruseşti, (mai ales în Delta Dunărei); 28 bulgare (0.71%) şi 6 di*verse (0,22%), din care 4 de origină greacă şi 1 de origină ungară: Varoş,* aproape de Hârşova.

Sunt apoi peste 1200 de nume româneşti, (nume de bălţi, văi, coline, movile etc.) din cele 3400 nume topice ale Dobrogei.

Nume de localităţi româneşti: Niculiţel, Pisica, Văcăreni, Tichileşti, Turcoaia. Frecăţei, Poşta, Jijila, Satul Nou (Traian), Satul Nou (C. A. Rosetti), Satu Nou, Luncaviţa, Greci, Mănăstirea Cocoş, Sarica, Pârlita, Pantelimonul-de-Sus, Pantelimonul-de-Jos, Rachel, Băltăgeşti, Cochirleni, Pârjoaia, Mârleanu, Oltina, Râmnicul-de-Sus, Râmnicul-de-Jos, Groapa Ciobanului, Ghizdăreşti, Topologul, Dăieni, Făgăraşul Nou, Gârliciul, Balgiul, Gârliţa, Galiţa, Letea, Calica, Parcheşul, Chilia Veche, Sf. Gheorghe, Măcin, Hârşova, Constanţa, ş. a.

În „Raportul anual al secretarului general" (Sabba Ştefănescu) al Societăţii geografice române, cetit în şedinţa dela 27 Martie 1910, se spune despre romanizarea numirilor topografice dobrogene:

„Pătruns de ideea că consolidarea neamului nostru reclamă imperios conservarea şi întinderea graiului românesc, comitetul s'a ocupat de diverse chestiuni relative la o mai viguroasă manifestare a activităţii lui în di-

Dealul Tulcei. (pături de calcar)

Fot. Prof. I. Simionescu

recţiune naţionalistă. Românizarea numirilor topografice dobrogene a fost obiectul discuţiunii din mai multe şedinţe, la care a participat şi d-l profesor dr. Măldărescu, susţinând cu convingere eficacitatea unei asemenea patriotice acţiuni.

Fără să ia o hotărîre definitivă, comitetul a apreciat importanţa ideei şi a ţinut seama de dificultăţile ce se opun la o realizare imediată. Cu cât ideea este mai nobilă şi scopul mai înalt, cu atât lucrul ce necesitează împlinirea ei cere mai multă circumspecţiune şi impune mai multă prudenţă. Greutăţile de învins sunt de ordine politică, administrativă şi istorică. Numirile topografice de origină străină sunt intrate în uz şi încetăţenite, iar schimbarea numirilor vechi creiază serioase piedici studiului istoriei".

Cu toate acestea şi fără să avem nevoe a invoca argumente de ordin naţional, numeroase nume de localităţi turco-tătare şi slave s-ar putea înlocui

cu nume românești, acolo unde nu mai există decât o vagă amintire de fostele așezări străine din epoca când Dobrogea a fost sub dominația otomană.

Un număr de câteva zeci de nume de localități s-au schimbat în ultimul timp cu nume românești.

De când civilizația română s-a afirmat puternic în provincia noastră de peste Dunăre, se impune, fără nici un neajuns, schimbarea vechilor nume turco-tătare și slave, în nume românești.

Dealul Consul

BULGARII și DOBROGEA

Evenimentele din 1913. – Incorporarea Dobrogei Noui. — Operațiunile militare din 1916.

Cu toate că Dobrogea n'a făcut parte din Bulgaria medievală ; iar în 1878, României i s-ar fi dat Dobrogea, de Congresul păcei, până la linia Rusciuk-Varna dacă n'ar fi protestat împotriva pretențiunilor Rusiei de a i se retroceda cele trei județe din sudul Basarabiei, totuși, Bulgarii, au început să agite chestia pretinselor lor drepturi asupra Dobrogei, pe care noi am pus-o în valoare. Bulgarii au uitat repede sacrificiile ce le-a făcut Romania, în războiul din 1877—78, și pentru eliberarea lor de sub jugul otoman ; după cum au uitat și ospitalitatea dată de Români refugiaților de peste Dunăre, cari luptau pentru realizarea idealului lor național. De la începutul secolului al XX-lea au început Bulgarii să agite „chestia dobrogeană".

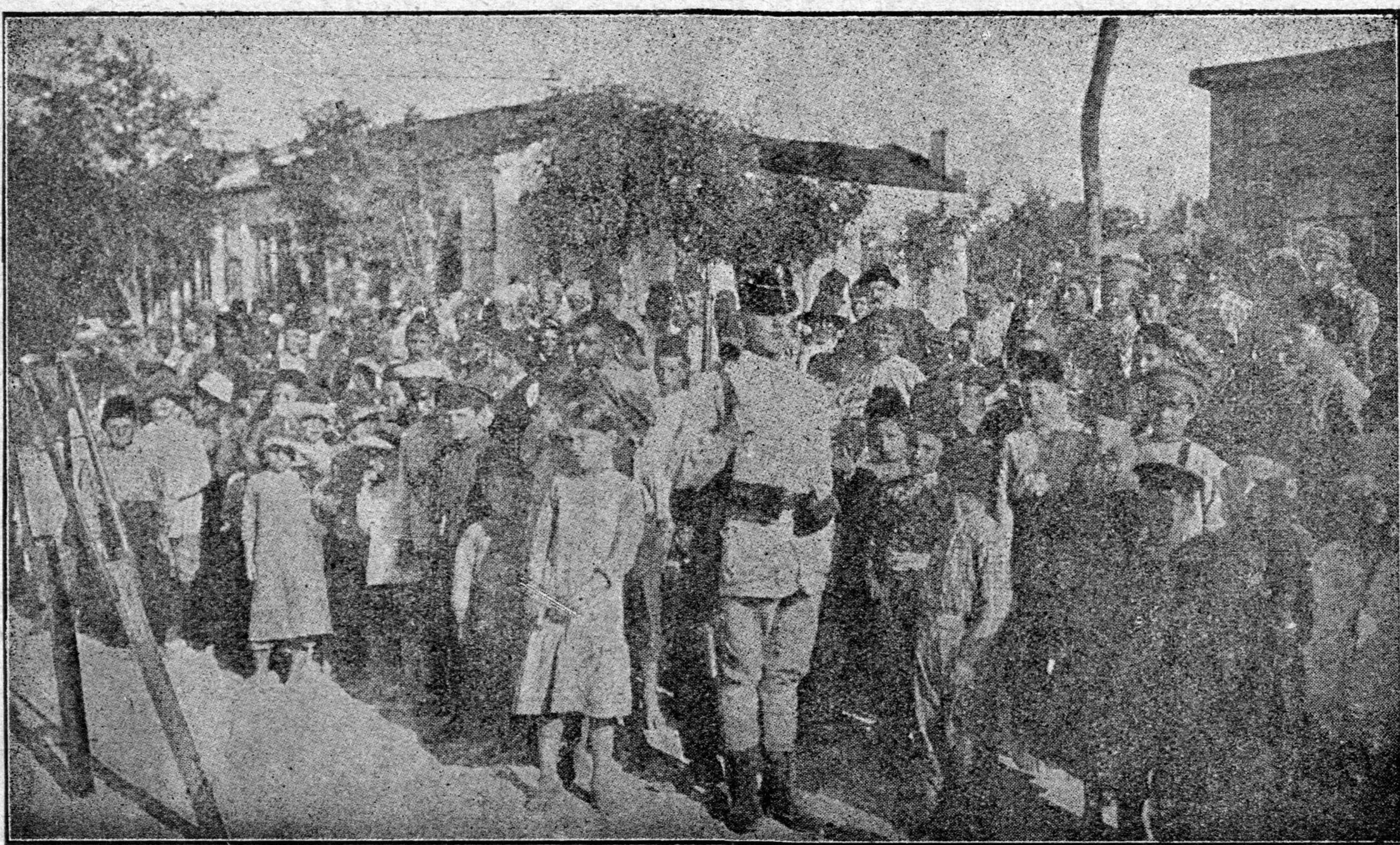
Dr. B. Conev, progesor universitar bulgar [1]), scria în 1903 :

‚La est și la nord, rasa bulgară are ca *frontiere naturale Marea Neagră și Dunărea*. In aceste regiuni patria bulgară acum fărămițită, trăește un popor care vorbește aceeaș limbă și care nutrește în inima sa aceeaș aspirație : aceea, ca toate aceste regiuni să devină într'o zi un stat unitar, cu administrație comună și o viață autochtonă".

In anul 1904, deputatul și scritorul bulgar, Kanciov, scria că bulgarii trebue să pună stăpânire pe Macedonia și pe Dobrogea noastră. (Srpski

---

[1]) *Dr. B. Conev*, Uvod u Istorijata na bàlgar. ezik. în Sborn. Min. p. 364—5.

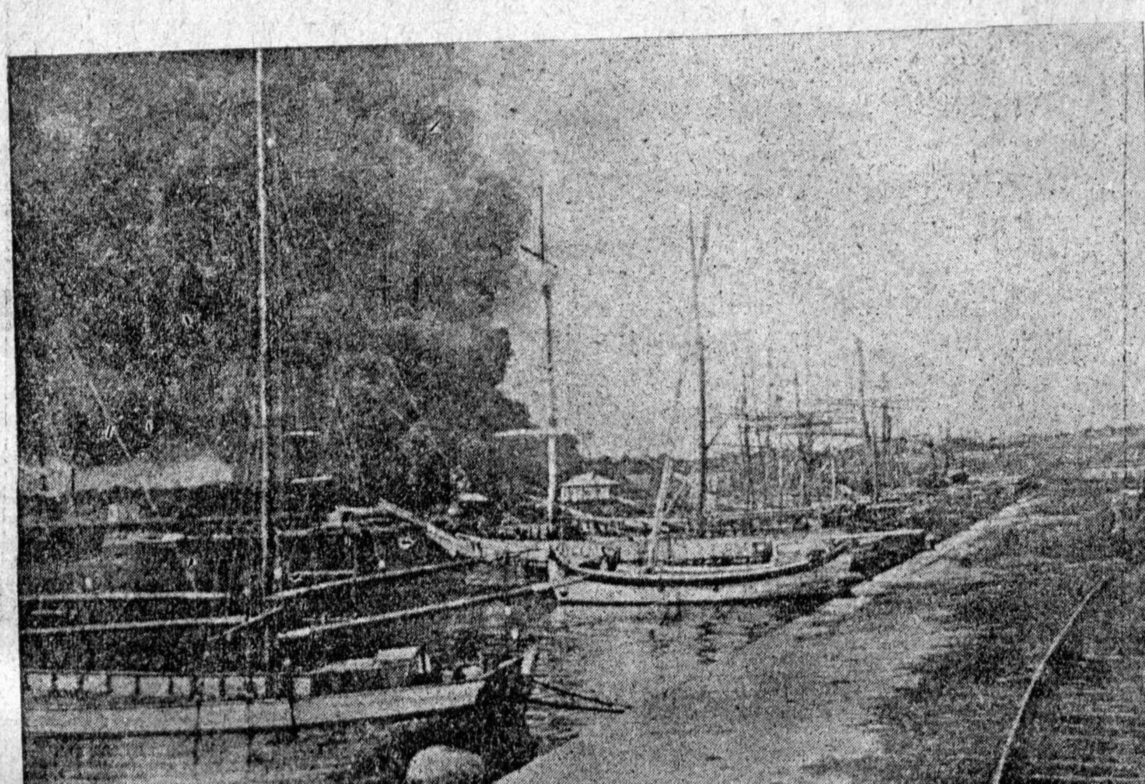
Fotografie luată în ziua când s'a cetit în piaţa oraşului Bazargic proclamaţia guvernului român, relativă la anexarea Dobrogei Noui (Iulie 1913)

Knjiz. Glaznik, din 19 Iunie 1904, p. 288). Locot. colonel Kandziev, profesor la școala militară din Sofia, în geografia sa militară, care a fost tradusă și în românește [1]) scria, în 1905, că „sub numele de Dobrogea, Românii înțeleg acea parte a Bulgariei de nord, care le-a fost dată în 1877 prin tratatul dela Berlin“.

In luna Februarie 1908 s'a sărbătorit în Bulgaria a 3-a aniversare a încheerei tratatului dela San-Stefano, — ceeace însemna dorința manifestată de bulgari de a atinge frontierile fixate prin acest tratat (în acele frontiere se cuprindea și Dobrogea).

D. Ilie Bărbulescu în „*Les Relations des Roumains avec les Serbes, les Bulgares, les Grecs et la Croatie en liaison avec la question macédo-roumaine* (Iași 1912, p. 72) scrie:

„Acest ideal bulgar: cucerirea Dobrogei noastre, formulată după cum am văzut la Kanciov, la Kandaroziev și la Conev, sau în *Bălgarsko Knizovno Druzesto*, este propagată.

Incendierea rezervoarelor de petrol din Constanța
în timpul războiului (1916)

„Se caută să se înrădăcineze în spiritul tinerilor bulgari, chiar în școlile lor civile și prin *cărțile lor de învățământ, recomandate și aprobate de Ministerul Instrucțiunii Publice din Sofia*. Cărțile acestea — cerute, de asemenea de profesorii și institutorii școlilor bulgare din Dobrogea — învață copiii bulgari, ca și Kantardziev, că Dobrogea este o țară bulgară și că patria Bulgarilor dobrogeni nu-i România, ci Bulgaria. Așa, o „Carte de cetire“ [2]) pentru cl. IV primară... învață copii să aibă gândul lor concentrat asupra Bulgariei, pentru că „prin unirea părților sale risipite, statul bulgar va ajunge mare și tare“. O poezie din aceeaș carte, pe care

---

[1]) „Geografia militară a Bulgariei, cu rezumat asupra țărilor vecine“, București, 1905.

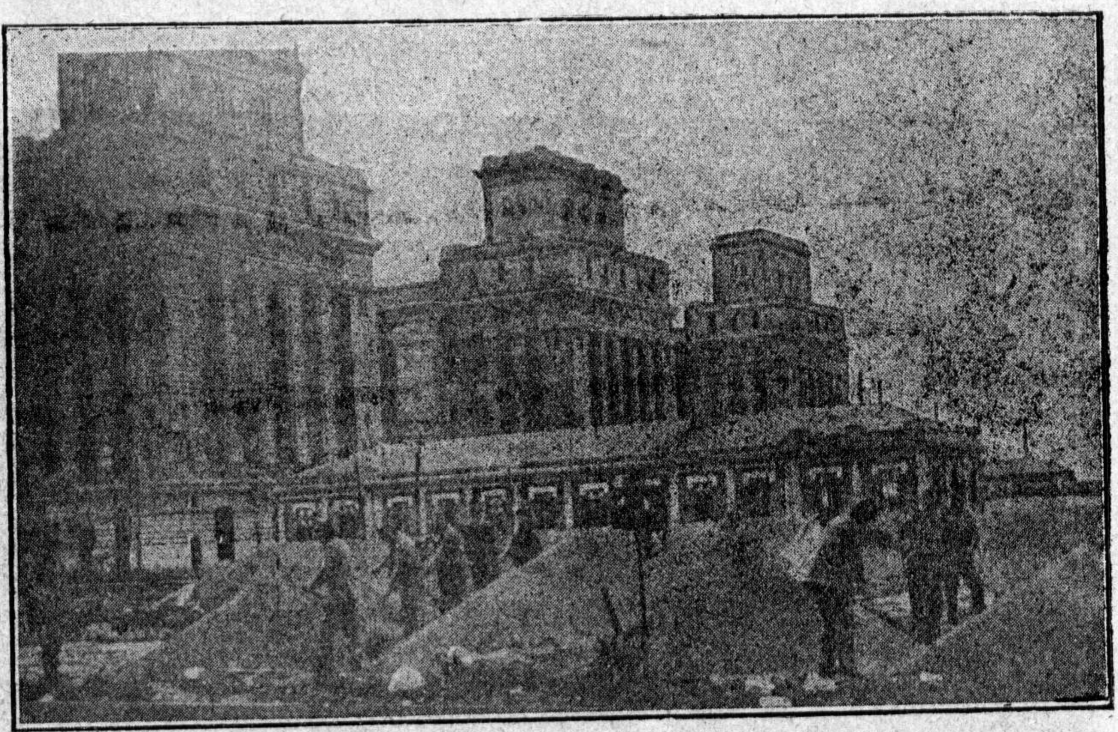
[2]) *Citanka* naredili P. P. Stojanov, S. Sugarev, Iv. Samardziev, N. Kocev i K. D. Kjurkciev. p. 56.

copiii o învață pe dinafară : „O Bulgarie scumpă și iubită, chiar când sunt departe de tine, rai pământesc, asta nu mă împiedecă să mă gândesc la tine în locul unde mă găsesc (adică în Dobrogea)".

In aceeaș carte de cetire găsim următoarele rânduri :

„Frumoasa vale a Deliormanului se află în partea de est a scumpei noastre patrii, la sud de orașul Silistra".

In timpul războiului balcanic din 1912, România a păstrat neutralitatea, dar a manifestat dorința sa de a stabili un acord cu Bulgaria în vederea nouilor schimbări teritoriale ce se preparau în Balcani. Cu toate că numai grație neutralității României, Bulgaria, împreună cu aliații ei, a putut învinge pe Turci, totuși, statul acesta n'a luat în serioasă considerație cererea formulată de România pri-

Silozurile din portul Constanța în timpul războiului (1916)

vitoare la asigurarea frontierei sale strategice dela Sud pe linia V. Turtucaia, Sud Ecrene, cu toate că i se oferise și un pod peste Dunăre, în plus, concurs diplomatic. Tratativele angajate de regretatul bărbat de stat român Take Ionescu și dr. Daneff, plenipotențiarul bulgar, la Londra, n'au condus la niciun rezultat, din cauza refuzului categoric al guvernului bulgar de a lua în considerație interesele României și ale păcei generale.

La 19 Februarie 1913 guvernul român (Maiorescu) a trimis, confidențial, celor 6 mari puteri, un memoriu documentat, în care relata în ce împrejurări ne-a fost refuzată Silistra în 1878 și 1884 și documenta că Bulgaria a urmărit mereu cucerirea Dobrogei și de aceea România are nevoie de o frontieră militară la S. Dobrogei mărginită de linia V. Turtucaia, S. Ekrene, în care să se cuprindă și orașul Dobrici (Bazargic).

Isbucnind neînțelegeri între aliații balcanici, din cauza bul-

garilor, guvernul român a făcut cunoscut atât puterilor europene, cât şi statelor aflate în război, că ea va mobiliza armata şi va ocupa definitiv linia Turtucaia, Sud Balcic. Cum în cursul lunei Iunie 1913, Bulgaria era în stare de război cu foştii săi aliaţi, Serbia şi Grecia, România a mobilizat armata sa, la 21 Iunie.

După câteva zile armata română a intrat în Bulgaria, ocupând Dobrogea de sud şi partea centrală, până dincolo de Balcani a acestei ţări.

In ziua de 28 Iunie, orele 4 dim., trupele române de sub comanda generalului Culcer, comandantul corpului V, a cucerit Silistra. In această zi au intrat în Silistra „românească", generalul Hârjeu, ministrul de război şi Nicolae Filipescu, fost ministru de război şi ofiţer de ordonanţă al Principelui Ferdinand, generalissimul armatei române de operaţiuni din Bulgaria. După aceea trupele române au ocupat întregul teritoriu situat la sud de vechea frontieră a Dobrogei cu oraşele Dobrici (Bazargic) şi Balcic.

La 3 Iulie 1913, Titu Maiorescu, primul ministru şi ministrul de externe al României, a trimis legaţiunilor noastre o notă explicativă, în care se comunica :

„Făcând să înainteze armata sa pe pământul bulgăresc, România nu urmăreşte nicio politică de cuceriri, nici zdrobirea armatei bulgare. Acţiunea militară a României se datoreşte, în primul rând, obligaţiunei de a procura de îndată teritoriului său de peste Dunăre o frontieră asigurată. Conflictul actual între statele balcanice şi mai cu seamă originea acestui conflict, născut din intransigenţa guvernului bulgar şi din agresiunea lui contra aliaţilor de ieri, au întărit pe guvernul român în convingerea că o frontieră strategică se impune din partea Bulgariei, pentru a face posibile în viitor relaţiile pacinice între cele două state. Această frontieră e linia ce cuprinde Turtucaia—Dobrici—Balcic, cu un anumit număr de km. la vest şi la sud, după conformaţia terenului".

Prin tratatul de pace dela Bucureşti din Iulie 1913, României i s-a recunoscut posesiunea Dobrogei Noui, cuprinzând un teritoriu de c. 7800 kmp.

In acea epocă *Dobrici* (Bazargic) avea 13.436 loc.; *Silistra* 12.130 loc.; *Turtucaia,* 9.393 loc.; iar *Balcic* 5860 loc.

Populaţia acestui teritoriu era în majoritatea sa compusă din turci ; iar restul populaţiunii era compus din Români, în regiunea Dunării şi din Bulgari.

După ce Bulgarii, în 1916, au declarat război României (1 Sept. st. n.) împreună cu aliaţii lor, Germanii şi Austro-Ungarii, Dobrogea a fost teatru de operaţiuni. Noi am organizat trei sectoare de apărare : Turtucaia, Silistra şi Dobrici şi pe lângă trupele române din armata a III-a, (grupul de est 71.000 de oameni în noul teritoriu), mai era corpul rus, comandat de generalul Zoiancicowski şi o divizie iugoslavă, sub comanda colonelului — azi general — Hagici.

Bulgarii au atacat în noaptea de 15—16 August (st. v.) pichetele noastre de grăniceri. La 19 August (st. v.) puternice forţe germano-bulgare au atacat Turtucaia (24 August st. v.) ; iar trupele române au fost nevoite să se retragă, mai cu seamă în urma lipsei de

concurs din partea corpului rus, pe linia Caraomer-Mangalia şi apoi pe linia Raşova-Cobadin-Topraisar, susţinând continuu lupte. In acea epocă armata noastră din Dobrogea a fost comandată de generalul Al. Averescu. Corpul rus a trecut, apoi, sub comanda generalului V. V. Sacharoff. Poziţia dela Topraisar, a fost cedată de Români în urma unor lupte sângeroase (6—8 Octombrie st. v.). Căzând şi linia Cernavoda-Constanţa, trupele româno-ruse-iugoslave au continuat retragerea spre N. şi apoi au evacut Dobrogea, care a fost ocupată de armatele inamice [1]).

Când bulgarii au ajuns stăpâni, în Dobrogea, au devastat şi jefuit oraşele şi satele, necruţând de cât populaţiunea de aceiaş origină cu dânşii. Bulgarii au distrus şi monumentul comemorării reîncorporării Dobrogei la România, din Tulcea, precum şi alte monumente istorice. După încheerea păcei, prin tratatul dela Neuilly, s-a recunoscut aceeaş frontieră de la sud a Dobrogei, pe linia fixată în 1913.

IMPĂRŢIREA ADMINISTRATIVĂ

Marca Dobrogei: Un scut cu doui delfini.
Judeţul Constanţa: marca jud.: O galeră romană.

Comuna urbană reşedinţă: MUNICIPIUL CONSTANŢA

Plăşi 8
Comune urbane . 6
Comune rurale . 94

PLASA CONSTANŢA: *Canara*, reşedinţa plăşii, Caramurat, Cogealia, Gargalâc, Hasiduluc, Osmanfacâ, Sibioara, Techirghial, Topraisar, Tuzla, Valu-Traian.

PLASA CERNAVODA: Dunărea, *Cernavoda*, comună urbană nereşedinţă, reşedinţa plăşii: Cochirleni, Rasova, Saligny, Seimeni, Tortoman, Ţepeş-Vodă.

PLASA COGEALAC: Casapchioi, Cavargic, *Cogealac*, reşedinţa plăşii, Duingi, Inancişme, Istria, Mihai-Viteazul, Pantelimon-de-Jos, Pazarlia, Potur, Râmnic, Sacele, Toxof.

PLASA HARŞOVA: Cartal, Ciobanu, Dulgheru, Gârliciu, Gălbiori, Ghizdăreşti, *Hârşova*, comună urbană nereşedinţă, reşedinţa plăşii, Muslube, Pantelimon, Sarai, Satişchioi, Topal.

PLASA MANGALIA: Chiragi, Comana, Duranculac, Gherengec, General C. Scărişoreanu, Kalichioi, Limanul, *Mangalia*, comună urbană nereşedinţă, reşedinţa plăşii, Sarighiol, Tatlageac, Valalâ.

PLASA MEDGIDIA: Alacap, Biulbiul, Carol I, Chiostel, Cobadin, Docuzol, Dorobanţu, Engemahale, Isvorul-Mare, *Medgidia*, comună urbană nereşedinţă, reşedinţa plăşii, Murfatlar, Osmancea, Peştera, Satul Nou, Viişoara.

PLASA NOUA: *Baeramdede*, reşedinţa plăşii, Caraomer, Cavaclar,

---

[1]) Vezi detalii: „România în timpul războiului 1916—1918". de *Romulus Seişanu*; „O amintire, operaţiunile iniţiale din Dobrogea în 1916", de col. *Laurenţiu-Bârzotescu*; „Istoria Războiului României pentru întregirea neamului" de *Const. Chiriţescu*; „Turtucaia", „studiu strategic", de general M. Aslan; „Operaţiunile dela Silistra", de general *Basarabescu*.

Cazilmurat, Cerchezul, Chioseler, Darabani, Demircea, Docuzaci, Dumbrăveni, Ghiuvenlia, Hasancea, Kornakadieva, Negrești, Saragea.

PLASA TRAIAN: Adamclisi, Aliman, Beilic, Caranlâc, *Cuzgun*, comuna urbană nereședință, reședința plășii, Dobromir, Dobromir-din-Vale, Enigea, Enișenlia, Mârleanu, Mulciova, Oltina, Parachioi, Tudor Vladimirescu.

COMUNE RURALE: 94

Adamclisi, Alacap, Aliman, Baeramdede, Beilic, Biulbiul, Canara, Caramurat, Caranlâc, Caraomer, Carol I, Cartal, Casapchioi*, Cavaclar, Cavargic, Cazilmurat, Cerchezul, Chioseler, Chiostel, Chiragi, Ciobanu, Cobadin, Cochirleni, Cogealac, Cogealia, Comana, Darabani, Dobromir, Dobromir-din-Vale, Docuzaci, Docuzol, Dorobanțu, Duingi, Dulgheru, Dunărea, Dumbrăveni, Duranculac, Engemahale, Enigea, Enișenlia, Gargalâc, Gălbiori, Gârliciu, General C. Scărișoreanu, Gherenge, Ghiuvenlia, Ghizdărești, Hasancea, Hasiduluc, Inancișme, Istria, Isvorul-Mare, Kalichioi, Kornakadieva, Limanul, Mârleanu, Mihai-Viteazu, Mulciova, Murfatlar, Muslubei, Negrești, Oltina, Osmancea, Osmanafacâ, Pantelimon, Pantelimon-de-Jos, Parachioi, Pazarlia, Peștera, Potur. Rasova, Râmnic, Saligny, Saragea, Saraiu, Sarighiol, Satișchioi, Satu Nou, Săcele, Seimeni, Sibioara, Tatlageac, Techirghiol, Topal, Topraisar, Tortoman, Toxof, Tudor-Vladimirescu, Tuzla, Țepeș-Vodă, Valalâ, Valul-Traian, Viișoara [1]).

SATE: Adamclisi*, Cherim Cuius, Urluia, Alacap*, Nazarcea, Valea Dacilor, Aliman*, Adâncata, Vlahii Baeramdede, Cealmagea*, Baccuius, Beilic*, Mircești, Biulbiul-Mare, Biulbiul-Mic, Canara*, Cocoșul, Palazu-Mare, Caranlâc*, Brebenel, Rariștea, Beșaul, Cavaclar*, Scărișoara, Sofular, Cavargic*, Palazu-Mic, Seremet, Bașpunar, Becterul, Borungea, Caraaci, Curcani, Chioseler*, Caratai, Chiostel*, Chiragi*, Vârtopul, Cochirleni*, Ivrinezul-Mare, Ivrinezul-Mic, Cogealac*, Tariverde, Cogealia*, Mamaia, Navodari, Azaplar, Carlichioi, Comana*, Orzari, Darabani*, Grănicerul, Armutlia, Demircea*, Dobromir-din-Deal*, Calfachioi, Căscioarele, Docuzaci*, Carapelit, Dulgheru*, Dumbrăveni*, Schender, Edilchioi, Engemahale*, Lungeni Cogarcea, Enigea*, Ghiolpunar, Asarlâc, Enișenlia*, Lespezi, Nastradin, Gargalâc-Mare*, Gargalâc-Mic, Șahman, Băltăgești, Gălbiori*, Amzacea, General C. Scărișoreanu*, Maior P. Chiriacescu, Ascilar, Gherengec*, Haidarchioi, Ghiuvenlia*, Ghizdărești*, Tichilești, Hașancea, Pădureni, Agigea, Hasiduluc*, Laz-Mahale, Isvorul-Mare*, Veteran, Acangi, Geferfaki, Kalichioi*, Două Mai, Hagilar, Ilanlâc, Limanul*, Ațeg, Iusufpunar, Mulciova*, Murfatlar*, Siminocul, Capugii, Muslu, Muslubei*, Siriu, Negrești*, Unirea, Terziveli, Câșla, Oltina*, Răzoarele, Ageamler, Osmancea*, Abdulach, Ebichioi, Mahometcea, Osmanafacâ*, Pantelimon-de-Sus*, Pantelimon-de-Jos, Runcu, Calaici, Ghiuvegea, Parachioi*, Ester, Ghelengic, Pazarlia*, Mircea-Vodă, Peștera*, Saidia, Hamangia, Potur*, Călugăreni, Colelia, Cuciuchioi, Râmnic-de-Jos, Râmnic-de-Sus*, Făclia, Saligny*, Ștefan-cel-Mare, Sahvali, Saragea*, Balgiu, Cadicâsla, Saraiu*, Albești, Arsa, Coroana, Sarighiol*, Erchesec, Satișchioi*, Celibichioi, Remus-Opreanu, Satu-Nou*, Săcele*, Traian, Vadul, Seimeni-Mari*, Seimeni-Mici, Oituz, Sibioara*, Tasaul, Moșneni, Schitul, Tatlageacul-Mare*, Tatlageacul-Mic, Musurat, Techirghiol, Capidava, Topal*, Biruința, Muratanu, Topraisar*, Defcea, Derinchioi, Geabacu, Tortoman*, Chirișlic, Toxof*, Tudor-Vladimirescu*, Valea Țapului, Carmen-Sylva, Costinești, Tuzla*, Silistea, Țepeș-Vodă*, Omurcea, Valul-Traian*.

Județul Tulcea (marca jud. un scut și doi delfini).

Comuna urbană reședință: TULCEA

Plăși 8
Comune urbane . 5
Comune rurale . 73

PLASA BABADAG: *Babadag*, comună urbană nereședință, reședința

NOTĂ: *Acest semn arată reședința comunei.

plășii, Caramanchioi, Ceamurili-de-Jos, Ciucurova, Enisala, Jurilofca, Lunca, Mihai-Bravu, Principile Mihai, Sarichioi, Slava Rusă, Turda, Zebil.

PLASA CASIMCEA: Beidaud, Calfa, *Casimcea*, reședința plășii, Ceamurli-de-Sus, Corugea, Eschi Baba, Rahman, Saraghiol-de-Deal.

PLASA CATALOI: *Cataloi*, reședința plășii, Câșla, Frecăței, Hagilar, M. Kogălniceanu, Nalbant, Parcheș, Poșta, Somova, Telița.

PLASA ISACCEA: Balabancea, Hamcearca, *Isaccea*, comună urbană nereședință, reședința plășii, Luncavița, Meidanchioi, Nicolițel, Regele Ferdinand, Regina Maria.

PLASA MACIN: Carcaliu, Cerna, Greci, I. Brătianu, Jijila, *Măcin, comună urbană nereședință, reședința plășii*, Traian, Turcoaia, Văcăreni.

PLASA TOPOLOG: Cârjelari, Dăeni, Dorobanțu, Făgărașu-Nou, Măgurele, Mircea-Vodă, Ostrov, Pecineaga, Regina Elisabeta, Sâmbăta-Nouă, *Topolog, reședința plășii.*

PLASA TULCEA: Agighiol, Beștepe, Domnița Maria, Dunăvățu-de-Jos, Lascăr Catargiu, Mahmudia, Malcoci, Morughiol, Principele Carol, *Sarighiol-de-Vale, reședința plășii*, Sarinasuf.

PLASA SULINA: Caraorman, Carmen Sylva, C. A. Rosetti, Chilia-Veche, Periprava, Sf. Gheorghe, *Sulina, comună urbană nereședință, reședința plășii.*

COMUNE RURALE (73).

Agighiol, Balabancea, Beidaud, Beștepe, C. A. Rosetti, Calfa, Carcaliu, Caramanchioi, Caraorman, Carmen-Sylva, Cârjelari, Casimcea, Gâșla, Cataloi, Ceamurile-de-Jos, Ceamurile-de-Sus, Cerna, Chilia-Veche, Ciucurova, Corugea, Dăeni, Domnița Maria, Dorobanțul, Dunăvățu-de-Jos, Enisala, Eschi-Baba, Făgărașul-Nou, Frecăței, Greci, Hagilar, Hamcearca, I. Brătianu, Jijila, Jurilofca, Lascăr-Catargiu, Lunca, Luncavița, Măgurele, Mahmudia, Malcoci, Meidanchioi, Mihai-Bravu, M. Kogălniceanu, Mircea-Vodă, Morughiol, Nalbant, Nicolițel, Ostrov, Parcheș, Pecineaga, Periprava, Poșta, Principele Carol, Principele Mihai, Rahman, Regele Ferdinand, Regina Elisabeta, Regina Maria, Sarichioi, Sarighiol-de-Deal, Sarighiol-de-Vale, Sarinasul, Sâmbăta-Nouă, Sf. Gheorghe, Slava Rusă, Somova, Telița, Topolog, Traian, Turcoaia, Turda, Văcăreni, Zebil.

SATE: Balabancea*, Islam Geaferca, Beștepe*, Carasuhat-de-jos, Carasuhat-de-Sus, C. A. Rosetti*, Cardon, Letea, Calfa*, Ramazanchioi, Caraorman*, Floriile, Ivancea, Litcovul, Lumina, Roșu, Carmen-Sylva*, Fântâna-Dulce, Mila 23, Principele Ferdinand, Cârjelari*, Ardealul, Casimcea*, Ceaușchiei, Răsboeni, Ceamurile-de-Jos*, Gaugagia, Cerna*, Piatra-Roșie, Chilia-Veche*, Tatomir, Ciucurova*, Atmagea, Slava Cercheză, Corugea*, Mahometcea, Domnița Maria*, Ilganii-de-Jos, Pârlita, Romula, Dorobanțul*, Canat Calfa, Dunavățu-de-Jos*, Dunavățu-de-Sus, Enislava*, Visterna, Eschi-Baba*, Altin Tepe, Camena, V. Alexandri, Geaferca Rusă, Hancearca*, Nifon, I. Brătianu*, Pașa-Câșla, Ciatalchioi, Lascăr-Catargiu*, Pardina, Luncavița*, Rachel, Coiumpunar, Măgurele*, Alba, Meidanchioi*, Mihai-Bravu*, Satu-Nou, Congaz, M. Kogălniceanu*, Gl. Dragalina, Gl. Praporgescu, Mircea-Vodă*, Morughiol*, Uzlina, Nalbant*, Trestenic, Nicolițel*, Sarica-Nicoliteană, Periprava*, Sfiștovca, Ceat. Sf. Gheorghe, Gorgova, Ilganii-de-Sus, Principele Carol, Haidaru, Rahman*, Iulia, Regele Ferdinand*, Incoronarea, Regina Maria*, Sabangia, Sarichioi*, Neatârnarea, Sarighiol-de-Deal*, Calica, Sarighiol-de-Vale*, Biebugiac, Caraibil, Sarinasuf*, Hagi-Omer, Sâmbăta-Nouă*, Baspunar, Slava Rusă*, Uspenia, Mânăstirea Celicdere, Sarica Teliteană, Telița*, Gura Armandului, Iglița, Muntele Carol, Turcoaia*, Văcăreni*, Garvăn.

NOTĂ: *Acest semn arată reședința comunei.

Județul Durostor

Comuna urbană reședință: SILISTRA

Plăși 7
Comune urbane . 3
Comune rurale . 102

PLASA ACADANLAR: *Acadănlar, reședința plășii*, Baharchioi, Caracoci, Caralar, Camerler, Ciler, Cirecci, Circovna, Doccealar, Emirler, Hasan-Facâ, Omurgea, Ormanchioi, Rahman-Așiclar, Siniru-Nou, Sungurlar, Suiuciuc, Țar-Asan, Uzulchioi.

PLASA BEIBUNAR: Alfatar, Arabagi, Aratmagea, Beibunar, *Cainargeaua-Mare, reședința plășii*, Cainargeau-Mică, Caraciu-Mare, Chiose-Aidin, Cociular, Dautlar, Echengic, Ghiurgengic, Păndăcli, Topci.

PLASA CURT-BUNAR: Acbunar, Avdula, Carageat, Caraaptula, Căzălgicli, *Curt-Bunar, reședința plășii*, Duștubac, Ghiulerchioi, Pirliu-Nou, Sahinlar.

PLASA DOIMUSLAR: Aidemir, Balabanlar ,Baltagiu-Nou, Bazirghian, Bosna, Caraeschioi, Caraomeru, Cocina, *Doimușlar, reședința plășii*, Dogrular, Golebina, Haschioi, Hogeachioi, Iali-Ceatalgea, Popina, Srebârna, Vetrina.

PLASA SARSANLAR: Arabagilar, Astvatchioi, Atchioi, Atmageaua-Tătărească, Cadichioi, Caradârlar, Cazimlar, Chiose-Abdi, Curt-Palar, Gărvan-Cioară, Masutlar, Pitracli, Rahova-de-Jos, Sargilar, *Sarsânlar, reședința plășii*, Uzunge-Orman.

PLASA SILISTRA: Almalău, Babuc, Bugeac, Calipetrova, Canlia, Caraorman, Carvan, Coslugea, Cuingiuc, Esechioi, Gârlița, Lipnița, *Ostrov, comună urbană nereședință, reședința plășii*. Satul-Nou.

PLASA TURTUCAIA: Ahmatlar, Antimova, Belica, Covangilar, Cusuiu-din-Vale, Daidâr, Denizler, Engechioi, Mesim-Mahle, Satu-Vechiu, Seneva, Turcșmil, *Turtucaia, comună urbană nereședință, reședința plășii*, Vischioi.

COMUNE RURALE (102)

Acadânlar, Acbunar, Ahmatlar, Aidemir, Alfatar, Almalău, Antimova, Arabagi, Arabagilar, Aratmagea, Astvatchioi, Atchioi, Atmageaua Tătărească, Avdula, Babuc, Baharchioi, Balabanlar, Baltagiu-Nou, Bazirghianu, Bei-Bunar, Belica, Bosna, Bugeac, Cadichioi, Cainargeaua-Mare, Cainargeaua-Mică, Calipetrova, Camerler, Canlia, Caracoci, Caraciu-Mare, Caradârlar, Caraesichioi, Carageat, Caraomur, Caraorman, Caraaptula, Caralar, Carvan, Cazimlar, Câzălgicli, Chiose-Abdi, Chiose-Aidin, Ciler, Cirecci, Circovna, Cocina, Cociular, Coslugea, Covangilar, Cuiugiuc, Curt-Bunar, Curt-Palar, Cusuiu-din-Vale, Daidâr, Dautlar, Denizler, Doccelar, Dogrular, Dolmușlar, Duștubac, Echengic, Emirler, Engechioi, Esechioi, Garvăn-Cioara, Gârlița, Ghiulerchioi, Ghiurghengic, Gobelina, Hasan-Facâ, Haschioi, Hogeachioi, Iali-Ceatalgea, Lipnița, Mesim-Mahle, Masutlar, Omurgea, Ormanchioi, Pândâcli, Pirliu-Nou, Pitracli, Popina, Rahman-Asiclar, Rahova-de-Jos, Sargilar, Sarsânlar, Satu-Nou, Satu-Vechiu, Senova, Siniru-Nou, Srebârna, Suiuciuc, Sungurlar, Șahinlar, Topci, Turcșmil, Țar-Asan, Uzulchioi, Uzunge-Orman, Vetrina, Vischioi.

SATE: Ahmatlar*, Saliher, Aidemir*, Tătărița, Antimova, Sarighiol*, Arabagi*, Sarnebi-Iurtlus, Arabagilar*, Chemalchioi, Atchioi*, Sermanchioi, Baharchioi*, Beilerchioi, Sucuiugiuc, Balabanlar*, Caravelichioi, Aidogdu, Bazirghianu*, Caibular, Cainargeaua-Mare*, Hadâr-Celebi, Cainargeaua-Mică*, Zarnici, Aivatchioi, Avdular, Camerler*, Damadas, Canlia*, Pârjoaia,

NOTĂ: *Acest semn arată reședința comunei.

Caraciu-Mare*, Caraciu-Mic, Caradârlar*, Ceauş-Mahle, Deli-Iuzuflar, Carageat*, Soiacli, Caraomur*, Golebina-Ceatalgea, Suneci, Brâcima, Brâcima-Nouă, Caraorman*, Acbunaru-Mic, Caraaptula*, Cogeolar, Caralar*, Tabaclar, Carvan-Mare*, Carvan-Mic, Velichioi, Câzălgicli*, Paşabală, Sougiac, Chiose-Aidin*, Chiutuclia, Cranova, Câzâlburum, Ciler*, Cirecci*, Dorutlar, Ibraim-Mahle, Cazemir, Cocina*, Covangilar*, Hagi-Faclar, Coiumiuchioi, Curt-Bunar*, Otulgea, Canipe, Curt-Palar*, Mesimler, Cusuiu-din-Vale*, Spanciova, Daidâr*, Meşe-Mahle, Cairac, Dautlar*, Cherimler, Doccelar*, Suvanlâcu-Nou, Capacli, Doimuşlar*, Cavurga, Cociumar, Duştubac*, Chidiraşâc, Echengic*, Cufalcealar, Dere-Mahle, Emirler*, Cenacciler, Engechioi*, Galiţa, Gârliţa*, Alifacă, Ghiurghengic*, Atmagea, Gobelina*, Haschioi*, Saralar, Hogeachioi*, Papuccilar, Caramehmetler, Mesim-Mahle*, Daulgilar, Hagiolar, Masutlar*, Omurgea*, Selghi-Bugeac, Tasle-Mahle, Şamalar, Olucli, Pândâcli*, Pirli-Giami-Mahle, Pirliu-Nou*, Pirlichioi, Pirli Dogilar, Emirchioi, Pitracli*, Aşa-Mahle, Musular, Orta-Mahle, Rahman-Aşiclar*, Cufalcea, Sargilar*, Orozlar, Sarsânlar*, Senova*, Siahlar, Checiler-Mahle, Siniru-Nou*, Caraiamurlar, Duraclar, Suiuciuc*, Tocmachioi, Ţar-Asan*, Seid-Ali-Facâ, Uzulchioi*, Cusuiu-Turcesc, Uzunge-Orman*.

Judeţul Caliacra

Comuna urbană reşedinţă : BALCIC

Plăşi 6
Comune urbane . 3
Comune rurale . 81

PLASA BAZARGIC : Arnăut-Cuius, Arabagi, Alciu-Mare, *Bazargic, comună urbană nereşedinţă, reşedinţa plăşii,* Bogdanova, Bucureni, Caramurat, Ciamurlia, Cadievo, Ezibeiu, Ghelengic, Ilanlâc, Opancea, Suiuciuc.

PLASA CAVARNA : Caramanlâ, Caracaschioi, Carapcea, *Cavarna, comună urbană nereşedinţă, reşedinţa plăşii,* Gargalâc, Ghiorman, Ghiore, Ghiaur-Suiuciuc, Iazagilar, Mihăileni, Pădureni, Satlămuş, Stânca, Sabla.

PLASA SF. DUMITRU : Arman, Bejenari, Ceair, *Casin, reşedinţa plăşii,* Duranlar, Durgut Calfa, Ismail, Perifacâ, Preselinţi, Prisecani, Rogojina, Siracova, Spasova, Vasileva.

PLASA PERIŞ : Alexandria, Azaplar, *Armutli, reşedinţa plăşii,* Baraclar, Carali, Cămilaru, Duraşi, Eselli, Hasi hioseler, Hardali, Musubeiu, Nadejda, Prâul Caprei, Stâna Cadânei.

PLASA STEJARUL : Bairambunar, Carasular, Cocargea, Enigea, Echiscea, Fândâclâ, Kili-Kadi, Mansurova, Nastradin, *Stejarul, reşedinţa plăşii,* Sahângi, Truncilar, Viişoara, Vladimireşti.

PLASA VULTURESTI : Aiorman, Balagea, Ceairlighiol, Ceatalar, Chioseler, Cuiungiuc, Dropia, Ecrene, Irigea, Rasoviceni, Teke, Vânători, *Vultureşti, reşedinţa plăşii.*

COMUNE RURALE (81)

Aiorman, Alexandria, Alciu-Mare, Arabagi, Arman, Armutli, Arnăut-Cuius, Azaplar, Bairam-Bunar, Balagea, Baraclar, Bejenari, Bogdanova, Bucureni, Cadievo, Caracaschioi, Carali, Caramanlâ, Carapcea, Caramurat, Carasular, Caşim, Cămilaru, Ceair, Ceairlighiol, Ceamurlia, Ceatalar, Chioseler, Cocargea, Cuiungiuc, Dropia, Durgut-Calfa, Duranlar, Durasi, Echiscea, Enigea, Ecrene, Esetli, Ezibei, Fândâclâ, Gargalâc, Ghelengic, Ghiaur-Suiuciuc, Ghiore, Ghiorman, Haradali, Hasi-Kioseler, Iazagilar, Ilanlâc, Irigea, Ismail, Kili-Kadi, Mansurova, Mihăileni, Musubei, Nastradin, Nădejde, Opancea, Pădureni, Pârâul-Caprei, Perifacâ, Preselinţi,, Prisăcani, Rasoviceni, Rogojina, Sabla, Satlămuş, Siracova, Spasova, Stâna

NOTA: *Acest semn arată reşedinţa comunei.

Cadânei, Stânca, Stejarul, Suiuciuc, Şahângi, Teche, Trupcilar, Vasileva, Vânători, Viişoara, Vladimireşti, Vultureşti.

SATE: Aiorman, Curugiachioi, Istaccilar, Aliciu-Mare*, Enicler, Velifacâ, Arabagi*, Ceacârcea, Osman-Facâ, Arman*, Caragaci, Ciufut-Cuius, Gara Arman, Hasarlâc, Nebi-Cuius, Armutli*, Paragic, Arnăut-Cuius*, Enimahle, Bairam-Bunar*, Ceair-Mahle, Kesedgic, Murzuc, Regep Cuius, Balagea*, Sahinlar, Bejenari*, Siminova, Bogdanova*, Valali, Aidânciufu, Baş Bunar, Bucureni*, Caracurt, Arnăutlar, Caraschioi*, Iuzghiubeulâc, Bogdali, Caralı*, Calaigidere, Caramanlâ*, Chiramet, Caramurat, Haşamdede, Sarimamut*, Carasular*, Chiringi, Denicler, Cradurumuş, Casim Gara, Casim Sat*, Cioban Cuius, Liliacova, Mangilar, Mamucichioi, Pisarava, Camilaru*, Hagichioi, Ciair-Arman*, Gara Ciair, Gherzalar, Salaman, Caraiapular, Ceairlighiol*, Sususchioi, Ceamurlia*, Ceamurlia-Mare, Ceamurlia-Mică, Ceatalar*, Ciucurova, Alciu-Mic, Chioseler*, Toccilar, Cocargea*, Ergi, Cuiungiuc*, Mustafa Beiler, Tulugea, Carabeichioi, Dropia, Reziler, Târnovca*, Durgut-Calfa*, Malânova, Iurghicicler, Calfachioi, Duranlar*, Iaplagea, Ţar Boris, Durasi*, Enigea Haidar, Covanlâc, Enigea*, Ecrene*, Gheiceler, Bogdali-Ceamurli, Durbali, Esetli*, Caralez, Ezibei*, Bazaurturile, Fândâclâ*, Seidalâ, Chioluc, Elibei, Gargalâc*, Nazuf-Paşa, Cabaşacal, Chiopeler, Chiostecceler, Ghelengic*, Caranasuf, Caralar, Ghiorman*, Aptat, Hardali*, Hagi Dumitru, Iazagilar*, Racovschi, Sarimeşte, Curumahle, Embiemahle, Ilanlâc Orlova, Geaferli-Iuciorman, Irigea*, Selim-Cuius, Bilo, Ismail*, Sarimeşe, Ali-Anife, Mansurova*, Malcoci, Mihăileni*, Suiciucul Turcesc, Ciflic, Musubei*, Poreaz, Carasinan, Nastradin*, Ghiurghenli, Nădejde*, Carabaşlâ, Noul-Botievo, Opancea*, Sarigea, Semizalâ, Pârâul-Caprei, Ters-Cindu, Haramalâc, Hagiligichioi, Perifâcâ*, Goriţa, Malinova, Preselinţi*, Aidânbei, Casapli, Melecler, Prisăcani*, Uzlari, Aiorman, Rasoviceni*, Tartamuş, Cernauc, Predel, Rogojina*, Crusova, Sernino, Siracova*, Velicova, Spasova*, Vicevo, Calâcichioi, Stânca*, Surtuchioi, Conac, Conac-Cuiungiuc, Ezărdgea, Stejarul*, Mursalchioi, Şahângi*, Sernebi, Alaclisi, Evecler, Teche*, Omurfacâ, Trupcilar*, Călina, Ionuşcilar, Sredina, Vasileva*, Carabalar, Viişoara*, Serdiment, Vladimireşti*, Cuiuchioi, Hamzalar, Idriscuius, Mumcil, Suliman Facâ, Veischioi, Vultureşti.

Istoricul Presei Dobrogene

ALARMA DOBROGEI, Galaţi, 12 Iun. 1897—1 Iunie 1898, săptămânal. Director: Petru Georgescu. Intr'un an au apărut 12 numere.

AURORA, Constanţa. 4 Sept. 1894—18 Mai 1895. Director: Pericle Constantinescu. 1 pe săptămână.

BUCIUMUL DOBROGEI, Constanţa, organul intereselor româneşti din dreapta Dunărei, 27 Februarie — 2 Martie 1900. 2 ori pe săptămână.

BULETINUL CAMEREI DE COMERŢ ŞI INDUSTRIE, Constanţa. Ian. 1891 (continuă).

CENTRUL DOBROGEI, Babadag. 8 Iunie — 23 Noembrie 1898. 1 pe săpt. Tip. D. Nicolaescu, Constanţa.

CHARK, Constanţa. 19 Oct. 1896—10 Ian. 1897. 19 numere. Dir.: E. Kemal Bey.

CIALMAUA, ziar umoristic, Constanţa. 15 Mart.— 5 Apr. 1899. Săptămânal.

COLNICUL HORA, revistă literară-ştiinţifică, Tulcea. 15 Febr. 1906 (continuă).

COLNICUL HORA, revista corp. didactic primar din jud. Tulcea. Cerna. Mai 1903.

COLUMNA OVIDIU, Constanţa. 4 Iulie — 1 Aug. 1896. 1 pe săpt. Director: Al. Malcoci-Petrescu.

CONSTANŢA, Constanţa. 19 Dec. 1891—7 Martie 1904. Dela 30 Mai 1893-1895 director: Petre Grigorescu. Ziar săptămânal.

NOTA: *Acest semn arată reşedinţa comunei.

CULTURA, revistă literară, științifică, dobrogeană, Constanța. 1 Febr. 1905—1 Febr. 1906.

CURIERUL DOBROGEI, organ săpt. independent al intereselor Dobrogei, Tulcea. Ian.—Sept. 1905. 1 pe săpt.

CUVANTUL, ziar dobrogean, Constanța. 18 Dec. 1905. 1 pe săpt.

DACIA, Constanța, ziar. 1 pe săptămână. 1914.

DELTA, Tulcea. Febru. ?—1885.

DESTEPTAREA DOBROGEI, ziar săpt. Tulcea. Noembrie 1892—Iulie 1893.

DOBROGEA, Tulcea. 16 Noemb. 190—26 Oct. 1906. 1 pe săpt. Director: Petru Georgescu.

DOBROGEA, organ al proprietarilor, agricultorilor și economilor de vite. Constanța 1886 (?) — 1889.

DOBROGEA ECONOMICA, pub. bimensuală. Tulcea. 1 Iulie — 27 August 1906.

DOBROGEA JUNA, organ al tinerimei dobrogene. Constanța. Director: Const. N. Sarry. Apare dela 12 Dec. 1904.

DOBROGEA LIBERALA, organ național-liberal. Tulcea. Apare dela 24 Dec. 1905. 1 pe săpt. Cel dintâi director: Sebastian Teodorescu.

DREPTUL DOBROGEI, organ al intereselor generale ale Dobrogei. Constanța. 12 Martie — 23 Iunie 1902. 1 pe săpt.

DREPTURILE DOBROGEI. Constanța. 4 Apr. — 23 Iunie 1902.

DUNAREA DE JOS, Tulcea. 22 Dec. 1884—12 Ian. 1886; dela Oct. 1891—Febr. 1892 și dela 1 Ian. 1897 — 26 Aprilie 1898. La apariție director: N. S. Baboeanu.

ECHOUL AGRICULTUREI. Revistă agricolă. Constanța. 3 Mai — 7 Iunie 1898. Dir.: S. Petrescu.

ECOUL DOBROGEI. Tulcea. 6 Mai 1882— Iulie 1883. 1 pe săpt. Red.: V. Rănișteanu.

FARUL, organ al intereselor Dobrogei. Constanța. 19 Oct. 1903 — 19 Dec. 1904. 1 pe săpt.

FARUL CONSTANȚEI. Constanța. La 12 Mai 1880 a apărut sub titlul de „ziar oficial al jud. Constanța".

FURNICA, număr festiv unic al corporației în fer și metale din Constanța. Constanța. Oct. 1903.

GAZETA CONSTANȚEI. Constanța. Aug.—Sept. 1882. Se tipărea la Galați de 3 pe săpt.

GAZETA DOBROGEI. Constanța. 1 Sept. 1888—10 Aprilie 1894. De 2 ori pe săpt. Apelul-program din primul număr a fost publicat în românește și în turcește.

GAZETA SOLDATULUI, revistă militară enciclopedică. Tulcea. 7 Aprilie 1899. De 3 ori pe lună.

GAZETA SULINEI, ziar al intereselor locale. Sulina 15 Mart. — 1 Mai 1906. 2 ori pe lună.

GAZETA TULCEI. Tulcea. Sept. 1889 — Apr. 1890. In 1890 dir. Dr. D. Manicea.

GAZETA TULCEI, ziar conservator. Tulcea. 1 Apr. 1905— 4 Aprilie 1906. 1 pe săpt.

ISTRUL, ziar politic, financiar, științific și literar. Tulcea. 11 Ian. 1898 — 22 Febr. 1901. 2 pe săpt. Dela 1900 (12 Oct.) „organ al partidului național ist". Dela 30 Aprilie 1898 dir. Ioan Răsvani.

MAHMUDIA, Mahmudia. Iulie — 1 August 1882. 1 pe săpt.

10 MAI 1902. Număr festiv apărut cu prilejul aniversării a 25 ani dela războiul independenței.

MARINA, ziar al marinei militare, comerciale și de plăcere. Constanța. 3 Aug. — 1 Noemb. 1897. După aceea a apărut la București până la August 1898.

METEORUL, Constanța. 12/24 Oct. 1898. 1 pe săpt.

MONITORUL JUD. TULCEA. Tulcea. 17 Ian. — 25 Dec. 1894. 1 pe săpt.

MONITORUL JUD. TULCEA. Ziar oficial de publicaţiuni. Tulcea. 10 Sept. 1906. Apare de 3 ori pe lună.

MONITORUL JUDEŢULUI ŞI COMUNEI TULCEA. Tulcea. 1 Ian.— 1 Iulie 1886. 1 pe săpt.

MONITORUL OFICIAL AL COMUNEI URBANE CONSTANŢA. Constanţa. 16 Mai 1899— 30 Martie 1905. 1 pe săpt.

NOUA REVISTA A DOBROGEI, agricolă, economică, industrială şi ştiinţifică. Constanţa. 15 Noembrie 1901— Sept. 1902. 1 pe lună.

Comitetul de redacţie : I. M. Popescu (Mehedinţanu), T. Niculescu-Kanara, S. Mărcoiu, C. Cornescu, C. Tunariu, pr. T. Georgescu şi Romulus Seişanu.

ORDINEA, seria II, 15 Aug. — 17 Oct. 1906. Până la 16 Decembrie 1902 a apărut la Craiova. Dir. : Const. C. Zamfirol.

OVIDIU. *Prima revistă literară dobrogeană*. Constanţa. 15 Sept. 1898 — 1 Febr. 1900 şi seria II, 1 Martie 1902 — Sept. 1906. 2 ori pe lună. Director : Petru Vulcan. Dela 1 Martie 1902 a apărut o dată pe lună.

PARAPONISITUL, ziar umoristic. Tulcea. ? — 16 Mart. 1897. 1 pe săpt. Dir.: V. Răducănescu.

PATRIA, organ independent al intereselor dobrogene. Tulcea. 20 Ian 20 Martie 1898. 1 pe săpt.

PLECAM. Constanţa. Număr unic publicat de nişte emigranţi evrei. Iunie 1900.

RAVAŞUL NOSTRU, revistă poporană lunară. Dobromir-Constanţa. 15 Iulie 1906. (Continuă).

REVISTA. Tulcea. 15 Sept. — 15 Oct. 1883 şi Ian. — 1 Iulie 1884. 2 ori pe lună. Dir.: V. Poreanu. Dela Ian. 1884 : „*Revista corpului didactic rural din jud. Tulcea.*

REVISTA LITERARA-ŞTIINŢIFICA „COLNICUL HORA". Tulcea. 15 Febr. 1906. (Continuă).

ROMANIA TRANSDUNAREANA. Tulcea. 31 August 1880 — Mai 1881. 2 ori pe săpt.

SANITARUL, Tulcea. 1 August 1905. Dela 10 Iulie — 10 Sept. 1904 a apărut la Ploeşti.

SANTINELA, ziar independent. Tulcea. 8 Martie 1908.

SEDAKAT (turcesc) Kustendje (Constanţa). 20 Mai — 15 Sept. 1897. 1 pe săptămână.

SENTINELA DOBROGEI. Constanţa. 17 Aprilie 1894—18 Februarie 1896. 1 pe săptămână.

STEAUA CONSTANTEI, ziar român hebdomadar. Constanţa. 14 Oct. 1901— 20 Oct. 1902. A apărut apoi la Bucureşti dela 3 Noembrie 1902 şi dela 13 Martie 1905 — 15 Ianuarie 1906 şi iarăşi la Constanţa, la 16 Februarie 1906.

STEAUA DOBROGEI. Foaia intereselor locale. Tulcea. 22 Ianuarie 1879 — Februarie 1891. 1 pe săpt.

STRAJA TULCEI, gazeta intereselor locale. Tulcea. 1 Ianuarie 1899 — 14 Ianuarie 1900.

TOMIS, revistă literară-ştiinţifică dobrogeană. Constanţa. 10—26 Iun. 1899. 2 ori pe lună. Dir.: C. P. Demetrescu. Prim-redactor : I. N. Enciulescu.

TRIBUNA DOBROGEI. Gazetă săptămânală. Constanţa. 2 Oct. 1905.

TULCEA. Tulcea. 1 Aug. 1883—20 Martie 1886. 2 ori pe săptămână.

VALTER MARACINEANU, revistă militară enciclopedică. Tulcea ? Apr. — 27 Aprilie 1899. 3 ori pe lună.

VIITORUL CONSTANŢEI. Constanţa. 6 Februarie—30 Aprilie 1900. 1 pe săptămână.

VIITORUL DOBROGEI, ziar conservator. Tulcea 29 Octombrie 1906— 26 Februarie 1907.

VIITORUL TULCEI. Tulcea. 1 Iulie — 10 Octombrie 1902. 1 pe săpt

VOCEA DOBROGEI, organ al intereselor generale ale Dobrogei. Constanţa. 1 Ian. — Oct. 1891. 1 pe săpt. Dir.: Pericles P. Constantzianu.

VOCEA DOBROGEI, ziar al intereselor locale. Tulcea. 21 Septembrie—12 Octombrie 1897. A apărut apoi la Galaţi şi iarăşi la Tulcea dela 14 Ianuarie — 22 Decembrie 1898. 1 pe săpt.

VIITORUL DOBROGEI, ziar politic, literar şi comercial. Tulcea. Iulie 1899. 2 ori pe lună. Dir.: Nicu I. Alexandrescu.

POLE. revistă literară, scrisă în limba bulgară. Bazargic. (După 1919)

COASTA DE ARGINT, publicaţiune periodică redactată jumătate limba română, jumătate în limba bulgară. (după 1919).

ANALELE DOBROGEI, revistă Cernăuţi.

VIAŢA DOBROGEANA, revistă culturală-lunară. N. 1. 1 Febr. 1907. Constanţa. Redactori: Dan Alecu, Al. Şteflea şi P. Theodoru.

DOBROGEA ECONOMICA, revistă lunară N. 1. 1921. Constanţa.

BIBLIOGRAFIE. — CARTOGRAFIE

(Vezi pag. 52, 53, 54, 87 şi 88).

CAMILLE ALLARD, dr. Souvenirs d'Orient, la Bulgarie orientale.

V. ANGELESCO, Etude sur la Dobroudja (thèse de doctorat), Paris, 1907.

V. ANDRONESCU, Condiţiuni istorice şi numele de Dobrogea, 1901. Constanţa.

VASILE ALECSANDRI, Poesii populare.

ARRIANUS, Anab. I.

ASSOCIATION BULGARE POUR LA PAIX ET LA SOC. DES NATIONS. Les Minorités bulgares dans la Dobroudja du Sud. Sofia, 1928.

TEOHARI ANTONESCU, Le Trophée d'Adamclissi. Iassy, 1905.

ACTA SANCTORUM, Ed. 1867.

C. AUNER, *Dobrogea.* Art. în „Dict. d'arh. chrét.“, a lui D. Cabrol.

GENERAL M. ASLAN, Turtucaia, studiu strategic, Bucureşti, 1921.

AL. P. ARBORE, Cotul Bugeacului : o încercare de reconstituire istorică a unui ţinut de hotar dobrogean. Rev. Anal. Dobrogei, 1921.—Coloniile germane din Basarabia şi din Dobrogea. Ibid. 1921.—Câteva însemnări etnografice asupra Dobrogei din Evul de mijloc: Raguzanii. Ibid. 1923.—Câteva însemnări asupra Cerchezilor, Grecilor şi Arabilor din Dobrogea, Ibid. 1923. — De vorbă cu ţăranii dobrogeni. Ibid. 1924. — Din etnografia Dobrogei. Ibid. 1924.

I. ANDRIEŞESCU. Dela Preistorie la Evul Mediu. Bucureşti, 1924.

E. APPEL, Quibus de cansis Ovidius ab Augusto relegatus sit. Dis. Leipzig, 1872.

ADOLPHE BLANQUI, Voyage en Bulgarie pendant l'année, 1841. — Raport sur l'état social des pop. de la Turquie d'Europe.

DR. AMI BOUE, La Turquie d'Europe ou observations sur la Géographie, la Géologie, l'Histoire naturelle, la statistique, les Moeurs, les Coutumes, l'Archéologie, le Commerce, les Gouvernements divers, le Clerge. l'Histoire politique et l'état politique de cet empire. P. 1840. 4 vol. 8. 2247 p. 1 carte géographiq.

Autorul recunoaşte în „*Autobiographie der Docteur médécin Am: Boué*“, Vienne, Novembre 1879, că „Le Dobroutscha et le Rhodope presqu'entier me resterent inconnus“. (p. VI).

— Recueil d'Itinéraires dans la Turquie d'Europe. Vienne, 1854 2 vols. 8 697 p. publié par l'Acad. d. Sc. de Vienne.

— Sur les limites des provinces de la Turquie d'Europe 1863.

— Vue retrospective sur la Turquie d'Europe de 1840 et 1854, 1869.

— Sur la Géographie pshysigue et d'Hydrographie dela Turquie d'Europe, 1870.

TEODOR T. BURADA. O călătorie în Dobrogea, Iaşi, 1880.

N. BLAREMBERG. România şi resbelul actual, sau Guvernanţii şi guvernaţii, Bucureşti, 1878.

CAROL BLUM. Cauzele relegării poetului roman P. Ovidius Naso la Tomis, Cernăuţi, 1928.

COMANDOR I. BALANESCU. Acţiunea flotei de operaţiuni la Turtucaia, Revista Marinei, Nr. 4 Dec. 1926.
B. BOERESCO, La Roumanie après le traité de Paris du 30 Mars 1856. Bucarest, 1869.
C. BRATESCU. Dobrogea în sec. XII. Bergean, Paristrion. — Folklor dobrogean. — Folklor bulgărsc din Caranasuf. — Folklor bulgăresc din Dobrogea. — Războiul bizantino-rus între Ion Tzimisces şi Swiatoslaw la Silistra (trad. din Leon Diaconul). — Acte din timpul ocupaţiei în Dobrogea. — Dobrogea la Ovidiu. Anuar de Geogr. şi Antropogeogr. An. II, 1910—1911.
C. I. BENDERLY, Un dobrogean de baştină despre Dobrogea. 1903.
G. BOISSIER. L'Exil d'Ovide. Rev. de Deux Mondes. 1869.
COL. LAURENŢIU BARZOTESCU, O amintire, Operaţiunile iniţiale din Dobrogea în 1916.
D. BOLINTINEANU. Poesii populare. Albina Pindului An. I Nr. 9.
V. BOGREA. — Note de toponomie dobrogeană, Rev. Analele Dobrogei, 1921. — Note de prosopografie dobrogeană. — Ibid. 1921.
N. BANESCU. — Paristrion, un ducat de graniţă bizantin în Dobrogea. Rev. An. Dobrogei, 1921.
PRINCE GEORGES BIBESCO, Histoire d'une frontière. Paris, 1883.
ION I. C. BRATIANU. Războiul Neatârnărei 1877—78. Universitatea liberă. Confer. Bucureşti, 1927.
GH. BRATIANU, Vicina. Bul. Acad. Rom. Secţ. Ist. Bucureşti, 1923.
GENERAL C. I. BRATIANU. Armata la Expoz. gen. română.
DION CASSIUS. Histor Libr.
DIMITRIE CANTEMIR: Histoire de l'empire ottoman, trad. în franţuzeşte de Joncquieres. Paris, 1743.
JAMES CATERLY. Les Roumains, Tom. I. Paris, 19.
VICTOR CHAPOT. Le Monde Romain.
LE QUIEN. Oriens Christianus I.
CUMONT. Analecda Bollandiana.
CARCAPINO JÉRÔME. *Dela Porta Maggiore la Tomi.* „Orpheus" I. 6. 1925. Trad. Amintiri din excurs, arch. în Dobrogea cu V. Pârvan în 1925.
V. B. COTOR. — Cerchezii, un neam dispărut din Dobrogea, Rev. Anal. Dobrogei, 1924. — Un proect unguresc pentru canalul Cernavoda-Constanţa. Ibid. 1924.
TR. CUZMICI. Folklor lipovenesc din Caracoium, Rev. Anal. Dobrogei, 1921.
I. CATZINGRI. — Din trecutul satului Muratan, Rev. Anal. Dobrogei, 1923.
S. CACCIABUE. De Ovidii relegationis causis, Alexandria, 1897.
E. COCHIA. La relegazione di Ovidio a Tomi, Atti del' Acad. Reale di Neapoli, XXII, 1902.
ION CONEA. Escursia Sawicki în Dobrogea, Bul. Soc. de Geogr. Tom. XLVI, 1927.
DR. LIVIU CAMPEANU şi E. ŢEPOSU. — Apele minerale şi staţiunile balneare-climaterice din Ardeal cu cele din Vechiul Regat şi Bucovina. Bucureşti, 1921.
N. P. COMNEN. La Dobrogea, Lausanne şi Paris, 1918. — Este Dobrogea românească? Bul. Soc. Geogr. 1919.
I. DUMITRESCU. Insemnări despre Tătarii din Pervelia. Rev. Anal. Dobrogei. 1920. — Note asupra Tătarilor din Pervelia, Ibid. 1920. — Folklor Tătăresc din Pervelia, Ibid. 1921. — Sărbătorile la Tătari. Ibid. 1921. — Folklor tătăresc din Pervelia, Ibid. 1923.
N. DRAGOMIR. Din trecutul păstorilor sălişteni. Inst. Geogr. Cluj.
A. DEVILLE. Essai sur l'exil d'Ovide, Paris. 1859.
TH. DYER. On The cause of Ovid's exil. (O. Musseum 1847) Ed. Ibis.
N. GH. DINCULESCU. Observări din Dobrogea, Bul. Soc. Reg. de Geogr. Tom. 34. Fasc I.

CHARLES DIEHL, Bysance, Paris, 1928.

GR. G. DANESCU, Dicţ. jud. Tulcea (1896). Dicţ. jud. Constanţa (1897). Dobrogea (La Dobrudja), Bucarest, 1903.

ED. ENGELHARDT. La confederation balcanique. Rev. d'histoire diplomatique. 1892.

D. FRANGOPOL. Particularitatea nămolului unor lacuri sărate de pe litoralul M. Negre.

Rev. An. Dobr. 1924. — Ce mănâncă şi beau dobrogenii. Ibid. 1924.

FÖLDES (ung.) Păstoritul la Români. 1. Ungvàr. 1907.

BOGDAN FILOW, Die legionen der Provinz Moesia von Augustus bis auf Diokletian, Leipzig, 1906.

GR. FLORESCU, Noi descoperiri archeologice la Seimenii Mari. Bul. Comis. Monum. Ist. An. XVII, 1924. Craiova.

I. GEORGESCU, Legenda Mărleanului. Rev. Anal. Dobr. 1924. — Urătură Dobrogeană. — Ibid. 1924.

SPIRU C. HARET, Raport adresat M. S. Regelui asupra activităţii Ministerului Instrucţiunii publice şi al cultelor, Bucureşti, 1903.

V. HELGIU, Şcoala primară în Dobrogea în curs de 40 ani (1879—1919) Rev. Anal. Dobrogei, 1920.

I. I. HARTMANN, De Ovidio poeta, Leiden, 1905.

M. HEITLER, Ovids Verbannung, Wien, 1898.

I. HUBER, Die Ursachen der Verbannung des Ovid., Progr. Regensburg, 1888.

B. P. HAŞDEU, Istoria critică a Românilor, Tom. II. Bucureşti, 1873. Originile Craiovei. Columna lui Traian. Bucureşti, 1877. — Goţii şi Gepizii în Dacia, Columna lui Traian. 1877. — Etymologicum Magnum Romaniae. Ed. III. 1894.

ST. C. HEPITES, Clima Sulinei. Seceta din Dobrogea în 1896. Bul. Acad. Rom.

— Climatologie du littoral roumain de la Mer Noire. Liège. 1899. Rev. de clim. et de géol. de Liège.

HERODOT, Trad. de D. Ghica.

LOUIS HALPHEN, Les Barbares, Paris, 1926.

HOPII. Griechenland Encycl. Eroch-Gruber.

I. IONESCU şi IOVANO. Voyage agricole dans la Dobroudja. 1850. Constantinopole.

N. IORGA. Istoria poporului românesc, Bucureşti, 1922.

— Droits des Roumains sur la Dobrogea, Iassy. 1917. — Chestiunea Dunării. Văleni de Munte. — Formes Byzantines et realités Balcaniques. Paris, 1922. — Veneţia în Marea Neagră, I. Dobrotici. An. Acad. Rom. 1914. — O hartă a Ţării Româneşti din 1780 şi un geograf dobrogean. An. Acad. Române.

— Ce trebue să fie Dobrogea după războI, Rev. Anal. Dobrogei, 1921. — Cele trei Dobrogi pe care le-am găsit. — Ibid. 1923. — Drepturi naţionale şi politice ale românilor în Dobrogea. Ibid. 1924.

G. M. IONESCU, Scythiele cunoscute istoricilor şi geografilor antichităţii cu privire asupra Scythiei Minore, Bul. Soc. Rg. de Geogr. An. XXVII, N. 2, 1906

Dr. C. I. ISTRATI, Quelques données nouvelles relatives à un echantillon de Roumanite trouvé sur le bord de la Mer Noire, à Tekir-Ghiol. Bul. IX, 1900.

Căp. M. IONESCU, Dobrogea în pragul veacului al XX-lea. Bul. Soc. Reg. de Geogr. 1903. An. 24. — Studiu istoric geografic asupra Dobrogei, partea I. Bul. Soc. Reg. de Geogr. 1910.

(Colonel IONESCU-DOBROGIANU). — Spicuiri şi tălmăciri din Herodot. Bul. Soc. Reg. de Geogr. Tom. XLII, Bucureşti, 1924.

Dobrogea în pragul sec. XX-lea (vol.)

LUCA IONESCU, jud. Tulcea, Bucureşti, 1906.

ICHIRKOVA, ZLATARSKY. etc. La Dobrodja. Sofia, 1918.

JACKSON, Lectures non Roumanian Hitory, 1884.

MICHEL DE KOGALNITCHAN, Histoire de la Valachie, de la Moldavie et des Valaques Transdanubiennes, Berlin, 1837.

V. KOROLENKO, Pe malurile Dunărei.

VASILE M. KOGALNICEANU: *Chestiunea Dobrogei înaintea Parlamentului*. Cuvântare ţinută în şedinţa Camerei deputaţilor de Vasile M. Kogălniceanu, dela 29 Ian. 1899. Buc. 1896.

— *„Dobrogea 1879—1909"*, drepturi politice fără libertăţi. Buc. 1910.

— *Galaţi—Constanţa*. Porto-franc. Bibl. „Agrarului" N. 4. Buc. 1903.

— *Drepturile Dobrogenilor*. Mihail Kogălniceanu şi Dobrogea etc. Buc. 1906.

F. KANITZ, Art. Bul. Soc. Geogr. Paris, 1879.

FR. KAUFMANN, Aus des Schule des Wulfila, Auxenti Durosterensis epistola de fide etc. Strassburg, 1899.

A. TREB. LAURIAN, Troesmis, Tesaurul de monumente istorice pentru România, T. III, 1865.

S. LAMBRINO, Vasile Pârvan, eruditul, organizatorul. Archiva pentru ştiinţa şi reforma socială. Bucureşti, Anul VII, 1928.

C. LITZICA. Castele romano-bizantine în Dobrogea.

H. M. R. LEOPOLD, Exilum trias sive de Cicerone Ovidio Seneca exultbus. Dis. Utrecht, 1904.

Dr. IOSIF LEPŞI, Studi asupra litoralului Şabla-Ecrene. Bucureşti, 1927.

Studii asupra infuzoriilor din România (în special asupra celor din Marea Neagră). Asupra reptilelor litoralului Şable-Ecrene. Planctonul M. Negre. Biologia lacului Heraclea şi a bălţii Balota. Diatomee din M. Neagră. Despre câteva amibe şi flagelate marine. Gyps fulvus şi Bubo bubo. Fauna Dobrogei.

La microbiologie des sources de Cavarna-Dobroudja. Orăştie, 1925. Ophisaurus apus neu für Rumänien. Vehr. Siebenbürg. Ver. f. Naturwiss. 1926. Ueber die Protozoenfauna einiger Quellen der Dobrudscha. Arch. f. Hydrobiologie. 1926. Sur la faune infusorienne de la Mer Noire. Bull. Sect. scientif. Acad. Roum. 1926. Ueber drei marine Enchelinen. Mikrokosmos, vol. 18. Zur Kenntnis einiger Holotrichen. Arch. f. Protistenkde. 53. Bd. 1926. Din viaţa broaştelor ţestoase. Revista „Adamachi". XI. 1925. Coasta de Argint. Analele Dobrogei. 1925. „Despre câteva lăcuste din România". Rev. ştiinţ. Adamachi. 1926. Bizone, Revista istorică, 1927.

LAROUSSE, Gr. Dictionaire. — Dobrotscha.

LEBEAU, Hist. au Bas-Empire, Vol. III.

REGINA MARIA, Ţara Mea (*My Country*). Trad. de N. Iorga.

MEMNON, Fragmenta historicorum Graecorun, ed. Müller.

ROB. MATENS, 1920 — 1921. — Die Amphibien und Reptilien des Wallachei und der Dobrudscha. (Senckenbergiana II. III. (Vezi şi Note şi Inf. Rev. Ştiinţ. „V. Adamachi" 1924, vol. XI).

C. MILETICI. — Vechimea elementului bulgăresc în N. E. Bulgariei şi în Dobrogea.

S. MEHEDINŢI, Observări antropogeografice asupra Dobrogei. Rev. Analele Dobrogei, 1920. România, ed. V, Bucureşti. Observări asupra Dobrogei. Conv. literare an. L1, 1919.

MIHAILESCU V. Silistra, Rev. Anal. Dobrogei, 1921.

V. MORFEI, Relaţiile satului Topalu cu ostroavele din faţa sa. Rev. An. Dobrogei, 1923.

GH. MACOVEI, Relaţiune sumară asupra hidrologiei Dobrogei de Sud. Inst. Geol. al Rom. vol. VI. Bucureşti, 1923.

Lt.-COLONEL V. MITREA, Geografia Militară a României, Timişoara, 1924.

G. MURNU. Basilica Cisterna din Adamclissi. Bul. Acad. Rom.

G. MURGOCI. — Studii de geografie fizică în Dobrogea de Nord, Bul. Soc. Reg. de Geogr.

TITU MAIORESCU, Istoria contimporană a României, Bucureşti, 1925.

MINNS, Scythians and Greeks.

MONTELIUSS, Ueber die Einwanderung unserer Worfahren in Norden. Archiwfür Anthrop. 1888.

MOSHEMII, Inst. hist. eccl.

S. MÜNICH. Sulie cagione della relegazione di Ovid a Tomi. Atti de Inst. Veneto di scienze etc. Tom. 6. 1879/80.

MOLTKE, Lettres du Maréchal de Moltke sur l'Orient, trad. franc. de A. Marchand. Paris, 1877.

MISCHEW, The Bulgarianus în the post pages from the bulgarien cultural history. Lausanne, 1919.

I. I. NACIAN, Note complimentare la Dobrogea economică şi socială. Bucureşti, 1899. — La Dobroudja économique et sociale etc., Paris, 1886. — Dobrogea, Bucureşti, 1891.

RAYMUND NETZHAMMER, Die christlichen Altertümer der Dobrudscha. Bukarest, 1918. — Creştinismul în vechiul Tomi.

I. NEICU, Colonizarea Dobrogei Noui cu Macedo-Români, Bul. Soc. Reg. Rom. Geogr. XLII. 1923.

LOCOT. ATHANASIE NAPOLEON, Dobrogea şi Gurile Dunării. Bucureşti, 1896.

P. OVIDIUS NASO, Tristia, Èpist. ex Ponto.

LAURENCE OLIPHANT, The Russian Shores of the Blacke Sea in the antums of 1852. Edimburgh and London, 1853.

D. ONCIUL, Titlul lui Mircea cel Bătrân şi posesiunile lui. Convorbiri literare An 37. N. 3. 1903. Bucureşti.

PLINIUS, Nat. hist.

B. PICK, Die Antiken Münzen von Dacien u. Moesien, în Inihsof Blumer.

C. PORPHIROGENETA, De administrando imperio, ed. A. Banduri. I. Parisiis, 1711.

AL. PAPADOPOL-CALIMACH, Dunărea literară şi în tradiţiune, Bucureşti, 1886.

VASILE PARVAN, Cetatea Tropaeum, consideraţii istorice. Bucureşti, 1912.

— Românii în Dobrogea, conferinţă, Bucureşti. Edit. Revistei Infanteriei, 1912.

— Descoperiri nouă în Scythia minor, Bucureşti, 1913. Anal. Ist. XXXV. Ist.

— Cetatea Ulmetum, Bucureşti, 1912. Anal. XXXVI, Ist.

— Cetatea Ulmetum, H, 1, Buc. 1913. Anal. XXXVI, Ist.

— Cetatea Ulmetum, II, 2, Bucureşti, 1913. Anal. XXXVI, Ist.

— Cetatea Ulmetum III, Buc. 1915. Anal. XXXVII, Ist.

— Raport despre săpăturile din Dobrogea nouă (Cetatea veche dela *Dişi-Pudac* şi o villă rustică de lângă Gheikciler). Anal. XXXVI.

— Zidul cetăţei Tomi, Buc. 1915. Anal. XXXVII, Ist. (C.f. Anal. XXXVII Desb., 60. Descoperiri nouă în Tomi.

— Raport provizoriu asupra primei campanii de săpături la Histria. Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice, pub. de Alex. Lapedatu. Bucureşti, 1915.

— Catacombele din Constanţa, Anal. XXXVIII, Desb., 32—34.

— Raport asupra activităţii Muzeului Naţional de Antichităţi în cursul anului 1915, înaintat d-lui Ministru al Instrucţiunii şi Cultelor de directorul Muzeului, cuprinde referate technice: Campania a doua de săpături la Histria; Săpături arheologice la Constanţa (V. Pârvan); Colecţiunea prefecturei de Durostor; (I. Andrieşescu); Prima campanie de săpături la Callatis (D. M. Teodorescu); Cercetări arheologice între Silistra şi Turtucaia (D. M. Teodorescu şi G. Mateescu).

— Gerusia din Callatis, Bucureşti, 1920. Anal. XXXIX, Ist.

— Gânduri despre lume şi vieaţă la Greco-Romanii din Pontul stâng, Revista Istorică, An. VI, N. 1—2. Bucureşti, 1920.

— Pentru Callatis, Analele Dobrogei, III, 3, Constanţa, Iulie-August, 1922.

— Inceputurile vieţii romane la gurile Dunării, Ţara noastră. Bucureşti, 1923.

— La pénétration hellénique et héllenistique dans la vallée du Danube. Bucarest, 1923.

— Municipium Aurelium Durostorum Estratto dalla Rivista di Filologia e d'Istruzioni classica. Nuova serie, anno II, fasc. III. Torino, 1924.

— Une nouvelle inscription de Tomi. „Dacia", I, 1924.

— A propos du „basileus" Cotys de Callatis. „Dacia" I.

— Fouilles d'Histria. „Dacia", II, 1925.

— Un aes grave olbien à Salsoria. „Dacia" II, 1925.

— La „*statue-menhir*" de Hamangia. „Dacia", II.

— GETICA. O protoistorie a Daciei. Bucureşti, 1926. Acad. Rom. Mem. Secţ. Ist. seria III.

E. PITTARD. — La Roumanie (Oltenie, Valachie, Moldavie, Moldavie, et Dobrogea). Génève, 1917. Contribution à l'etude anthropologique des Tsiganes dites Bulgares de Dobrodja. Bucarest, 1904. Anthrop. de la Roumanie. Bucarest, 1906.

PEYSSONEL, Traité sur le commerce de la Mer Noire.

POPESCU CIOCANEL GH., L'influence orientale dans la Toponymie roumaine.

C. MOISIL. Cetăţi romane pe braţul Sf. Gheorghe, Bul. Comis. Monum. Istorice II, N. 2. — Numismatica Dobrogei. Bucureşti, 1916. — Noi descoperiri monetare în România, Bul. Soc. Numism. Rom. Bucureşti, 1926. — Monedele vechi româneşti găsite în Dobrogea. Convorbiri literare. An. XL.— Descoperirea numismatică dela Dăeni. Convorb. literare, An. XLIII, N. 11. Bucureşti, 1909.

G. SCHÖNEMANN, Eine Mutmassung über den wahren Grund von Ovidis Relegation. Philologus. 41, 1882.

C. I. V. SEVERIN, Cauzele exilului marelui poet Ovid. Iaşi, 1907.

C. STEGMANN, Cornelius Tacitus Annalen in Auswahl, Hilfsheft, Teubner, 1903.

G. DEM. TEODORESCU, Poezii populare.

C. TEODORESCU, Convorbiri didactice, 1877.

O. TAFRALI, La Cité Pontique de Callatis.

Rev. Arta şi Archeologia 1927. — Balcic, Cavarna şi Teke, Cali-Acra, Teké, Impresii din Mangalia. (Indrumări culturale), 1928.

— Apărarea României transdanubiene în străinătate. Rev. Anal. Dobrogei, 1921.

GR. TOCILESCU, Monumentul dela Adamclissi. — Despre Monumentele dela Adamclissi. Rev. pentru Ist. Arch. şi Filologie. Bucureşti, 1919.

V. A. URECHE, Flotila Româna pe Dunăre, Rev. Convorbiri literare.

UBICINI, art. Revue de Géogr. Paris, 1879.

M. VLĂDESCU-OLT, Constituţia Dobrogei, Bucureşti, 1908.

G. VÂLSAN, Câmpia Română, Bul. Soc. Reg. de Geografie, 1915. — Coasta de Argint, Bul. Soc. Reg. de Geogr. 1925.

Românii în Dobrogea de pe o hartă din circa 1769—1774. Rev. Anal. Dobrogei. 1920.

ION G. VIDRAŞCU, Valorificarea regiunei inundabile a Dunării, Bucureşti, 1921.

ALEX. VOINESCU şi ALEX. GHEORGHIU, Geografia jud. Caliacra, Bucureşti. 1928—1929.

PER. PAPAHAGI. Şcoala bulgară din Silistra, Rev. Anal. Dobrogei, 1921. — Dunărea, Ibidem, 1922.— Durostorum, Ibidem, 1922.

G. POPA-LISSEANU, Cetăţi şi oraşe greco-romane în noul teritoriu al Dobrogei, 1921. — Monografia cetăţii Drâstorul-Silistra.

Insula Şerpilor, Rev. pentru Ist. Arch. şi Filol. vol. VII, 1894.

— Exilul lui Ovidiu. Rev. „Cele Trei Crişuri" An. VIII, 1927.

C. D. PARIANO, Dobrogea şi Dobrogenii, Constanţa, 1905.

G. POPESCU, La liberté de comunication sur les voies navigables et le régime du Danubee à la Conferénce de la Paix en 1919—1920. Paris, 1921.

V. PELLA, „La Piraterie", Paris, 1928.

POLASBERW, De rebus Chersonesitarum et Callatianorum. Program des Real-Gymnasium, 1838.

SEXTIL PUŞCARIU, Studii şi notiţe etimologice.

Conv. literare. An. 39. N. 4. 1905.

Daco-România. An. IV. 1924—1926.

ELISÉE RECLUS, Nouvelles Géogr. universelle. Paris, 1876.

I. N. ROMAN. Dobrogea şi drepturile politice ale locuitorilor ei. — Studii asupra proprietăţii rurale din Dobrogea.

Pagini din istoria culturii româneşti în Dobrogea înainte de 1877, Rev. Analele Dobrogei, 1920. — Amintiri şi documente privitoare la Dobrogea, din anul frământărilor sufleteşti, 1918. Ibid. 1922. — Drepturile, sacrificiile şi munca noastră în Dobrogea faţă de pretenţiile Bulgarilor asupra ei. Ibid. 1922.

S. REINACH, Le Tombeau d'Ovide, (Rev. de philologie 30) 1906.

OTTO RIBEK, Geschichte der römischen Dichtung II, Stuttgart, 1900.

G. RICCARDI, Brevi osservazioni sulla relegazione di Ovidio, Palermo, 1896 cf. Winter, Wochenschrift für Klass. Phil. 1897.

L. C. ROTH, Correspond. für Gel. und Reclshulen Württenbergs, 1854.

RAPPAPORT, Die Einfälle der Goten in das römische Reich bisauf Konstantin. Leipzig, 1899.

I. SIMIONESCU, Dobrogea. Rev. Anal. Dobr. 1922. — Privelişti dobrogene, Ibid. 1922. — Dobrogea, 1928.

TH. D. SPERANŢIA, Dobrogea în folklorul nostru, Rev. Anal. Dobrogei, 1921.

ALEXE STAN. — Legenda satului Tatar Atmagea, Rev. Analele Dobr. 1922.

O mână de români în mijlocul Deliormanului. Ibid. 1923.

V. I. SASSU. Monografia satului Caranasuf, Rev. Anal. Dobrogei, 1923.

DIODOR de SICILE, àd. Curtius et Fischer. Teuberer. 1906.

M. SADOVEANU, Privelişti dobrogene, Bucureşti, 1928.

ANGHEL SALIGNI, Podul de peste Dunăre, Marele Dicţ. Geogr. al României.

GEORGES SORIGEON, Histoire de la Bulgarie.

GUSTAV SCHLUMBERGER, L'Épopée byzantine.

STOICESCU ST. COSTIN, Vasile Pârvan şi istoria economico-socială a antichităţii, Archiva pentru ştiinţă şi reforma socială. Bucureşti, An. VII, 1928.

CAROL SCHUSHARDT, Călătorie de Crăciun în Dobrogea acum 34 ani. In vol. „Icoane din Dobrogea" publicat de adm. etapelor germane, în timpul războiului. Constanţa, 1918.

ROMAN SORESCU, archimandrit, Mânăstirile Dobrogene. Bucureşti, 1914.

M. STROESCU, Călătoria d-lui C. Dissescu, ministrul instrucţiunii prin „Pământul întrupat". Bucureşti, 1913.

V. STROESCU şi N. PANTELY STANCIU, Dobrogea Nouă. Pe căile străbunilor. Bazargic, 1924.

MARTIN SCHANZ, Geschichte der römischen literatur etc. II. Teil., 1. Hälfte 1011, in Ivan v. Müllers „Handbuch der Klassischen Altertumwissenschaft, VIII, Bd. 1911.

ANDREI VERES, Păstoritul Ardelenilor în Moldova și Țara Românească (până la 1821). An. Acad. Rom. 1927.

IACOB WEISS, Die Dobroudscha im Altertum. Historiche Landschaftskunde. Serajevo. 1911.

BALTASSARIS WALTHERI, Brevis et vera Descriptio Rerum ab Illust, etc. 1599. Gorlicii.

H. G. WELLS, Esquise de l'Histoire Universelle, trad. fr. de Ed. Guyot. Paris, 1925.

ZOSSIM, ed. Mendelsohn I.

KR. H. ZAMBACIAN, Portul Constanța și România Mare. Rev. Analele Dobrogei, 1920. — Activitatea portului Constanța în 1922. Ibid. 1923.

ZACHARESCU MARIA, Legiunile XII Gemina și II Macedonia cu isoria municipiilor Apulum și Troesmis. Teză pentru licență. București, 1883.

N. IORGA, I. N. ROMAN, Dr. N. SADOVEANU, AL. LAPEDATU, G. MURGOCI, G. VALSAN și C. BRATESCU, La Dobrogea Roumaine, Bucarest, 1919.

STUDII, INFORMAȚIUNI ȘI HARȚI RELATIVE LA DUNAREA DE JOS, DELTA DUNARII ȘI A LACURILOR DIN DOBROGEA.

W. ERNST KLEERMANN, a călătorit pe Dunăre până la Chilia. El a publicat impresiile sale de călătorie, în 1773, sub titlul: *„Reisen von Wien über Belgrad bis Kilianova, durch die Butschiack-Tartarey über Kavschan, Bender, durch die Nogewe Tartarey in die Crimm, dann von Kaffa nach Konstantinopel, nach Smirna und durch den Archipelagus nach Triest und Wien, in den Iahren 1768, 1769 und 1770.* Wien, Ghelen, 1773.

El pretinde că este primul german, care a călătorit pe Dunăre dela Viena până la Marea Neagră [1]).

Harta căpitanului austriac L. D. REDANGE, care a fost însărcinat să exploreze brațul Chilia și țărmurile mărei Negre până la Akerman (Cetatea Albă). Această călătorie a făcut-o Redange, în 1783. *(„Plan Des Donau stromhs von Gallaz bis an das schwarze Meer und von dannen bis Akerman").*

Harta lui TANFERER, gravată la Viena în 1789. Ediția a II-a are și o descriere.

Harta austriacului LAUTERER a Dunărei d jos cu o descriere, apărută în 1782 .

Titiul hărții este: *„Plan des Donau Stroms von Ruszug bis Sulina an dem Schvarzer Meer, mit allen seinen Inseln, Sandbänken, Mühlen, Steinklippen, Würbeln, und Untiefen, nebst denen daran gränzeden verschiedenen Ufern und Ortschaften, und mit allen sich dahin engiessenden Flüssen und Bächen. Aufgenommen durch den Hauptmann Lauterer, bei der im Jahr 1782 mit dem ersten Willeshofischen Handlungsversuch von Wien bis Cherson gemachten Reise".* — Originalul se păstrează în Arhiva Războiului din Viena sub No. B III b. 32.

Commentaire sur l'Atlas de l'empire ottoman etc. par L. Plée, 1846. Paris.

Atlas: Planche I-re, Planches II et III, Planches V.

Carte réduite du cours du Danube de la mer Noire etc. Viena. 1844. (Colecția Acad. Rom. IV. 238).

E. TAITBOUT DE MARIGNY. Portulan de la Mer Noire et de la Mer d'Azov. 1830. Atlas, — Hydrographie de la Mer Noire. Triest. 1856.

CORRÉARD, Guhide maritime et stratégique dans la Mer Noire, Paris 1854.

T. SPRATT, *Raports on the comprative conditions of the branches of the Danube,* Leipzig, 1857.

SIR CHARLES HARTLEY, *Rapport sur l'Amélioration de la Navigabilité du Bas Danube.* Galatz le 17 Oct. 1857. *Description of the Delta of the*

[1]) In ediția lucrărei citate, apărută la Praga p. 347.

Danube and of the works, recently executed at the Sulina Mouth, London 1862. XXI vol. publ. of the Inst. of civil Eng. 34 p. with 5 plates.

PALÉOCAPA. *Mémoire hydrographique sur les bouches du Danube*. Paris 1858.

Mappa d'aviso delle bocche del Danubio alla scale di 1 à 208.000 appros. Torino il 2 Juglio. 1858.

E. ENGELHARDT. Etudes sur les embouchures du Danube. 1862. Galatz Voyage arch. et géogr. dans la rég. du Bas-Danube. Rev. arch. fr. 1868.

COMISIUNEA EUROPEANA A DUNARII, Atlas, 1870—71. Harta Deltei Dunării. 1886. — Harta gurei Sulina. 1928. Diverse memorii din 1867, 1888, 1890.

K. MUSZINSKI. Die Regulierung der Sulina etc. Wien 1876.

ERNEST DESJARDINS. Raport adresat Com. Soc. de geogr. franceze, relativ la studiile porturilor Dunărei la M. Neagră. Monit. Of. 1867. — Rhône et Danube. Paris, 1870. Embouchures du Danube. — Voyage archéologique et géographique dans la région du Bas-Danube. (Revue arch. fr.) 1868. — Projet de canalisation du Bas-Danube. Paris 1870.

L. BONTOUX, Le Danube.

Danube (Carte du...) et de ses embrachements entre Braila et la mer levée en 1870—1871 *par Robert Hansford* arpenteur de la commission européenne du Danube et Charles Kuhl, ing. civil sous la direction de sir Charles A. Hartley, ing. en chef ,scala 1 : 72.231.

EDWARD STANFORD, Carte Ethnographique de la Turquie d'Europe et de la Grèce. Londra. 1876. Trad. franc. *Dentu*. 1877..

ARMAND LÉVY. La Roumanie et la liberté du Danube. 1883.

AL. FR. HEKSCH. Guide illustré sur le Danube de Ratisbonne à Souline. Vienne. 1883. Le Danube de sa source jusqu'à són embouchure. Wien.

I. SCLIA, Delta Dunării din punctul de vedere al înlesnirii pescuitului. Bul. Min. Dom. București, 1901.

CH. L. KÜHL. *The Sulina Mouth of the Danube*. Proced. Civil. Engeneers. Vol XCI. 1887.

— *The Sulina Branch of the Danube*. Vol. CVI. 1890—1891. London.

— *Recent improvements effected in the navigable condition of the Sulina Branch and outlet of the Danube*. Glascow. 1901.

— VOISIN BEY, *Notices sur les travaux d'amélioration de l'embouchure du Danube et du bras de Soulina* 1857—1891. Paris, 1893.

— V. DE RUMMEL. Gurile Chiliei ale fluviului Dunărea. St. Petersburg, 1898.

Carte du bras de Soulina levé en 1895 par S. Magnussen, aide ing. et par E. Henriksen hydrographe sous la direct. de C. Kühl, ing. Échelle 2.000 pieds pad pouce. Com. Europ. Dan.

P. S. CEHOVICI. Brațul rusesc al fluviului Dunărea. (Chilia). Odessa. 1904.

DR. L. LALOY. L'accroisement du Delta du Danube. „Le Géographie. 1908.

E. MONUSSEN. Ridicarea topografică a gurilor Dunării în 1906.

VENIAMIN SEMENOV. K Vosporoson a navostanii delty Dunaia. (I vestio rouskavo gegraphitscheskavo obstchestva XLIV, 1908).

N. DOCAN. Explorațiuni austriace pe Dunăre la sfârșitul veacului al XVIII-lea. Anal. Acad. Rom. XXXVI. Mem. secț. istorice.

DIMITRIE A. STURDZA. „*Insemnătatea lucrărilor comisiunii europene de la gurile Dunării*". Analele Acad. Române. Tom. XXXV. 1913.

„*Note sur les travaux techniques de la commission européenne du Danube*". 1856—1902. Galatz. 1903.

C. BRĂTESCU. *Delta Dunării*, Buc. 1912. Idem Bul. Soc. Geogr. 1923. Lacul Mangalia .Bul. Soc. Geogr. Rom. V. 36.

CH. DANTIN. Navigația pe Dunăre, studiu economic. „Le Génie civil". N. 20, 1915, Paris.

CH. DANTIN. Navigația pe Dunăre, „Le Génie Civil", Paris 1915.

G. DEMORGNY. *La question du Danube*. Paris.

GR. ANTIPA. Lacul Razim. Buc. 1894. *Punerea în valoare a terenurilor de inundaţie ale Dunărei*. Bucureşti, 1907. *Regiunea inundabilă a Dunărei*. Câteva probleme ştiinţifice şi economice privitoare la Delta Dunărei. Bul. Acad. Rom. Tom. XXXVI. Mem. Secţ. Şt. *Das Ueberschwemmungsgebiet de unteren Donau*, Buc. 1912. *Die Biologie des Donaudeltas und des Inundationsgebietes des unteren Donau*. Dunărea şi problem. ei ştiinţifice, economice şi politice. Buc. 1921.. *Trei memorii privitoare la ameliorarea regiunii inundabile a Dunărei*. Bucureşti. 1913.

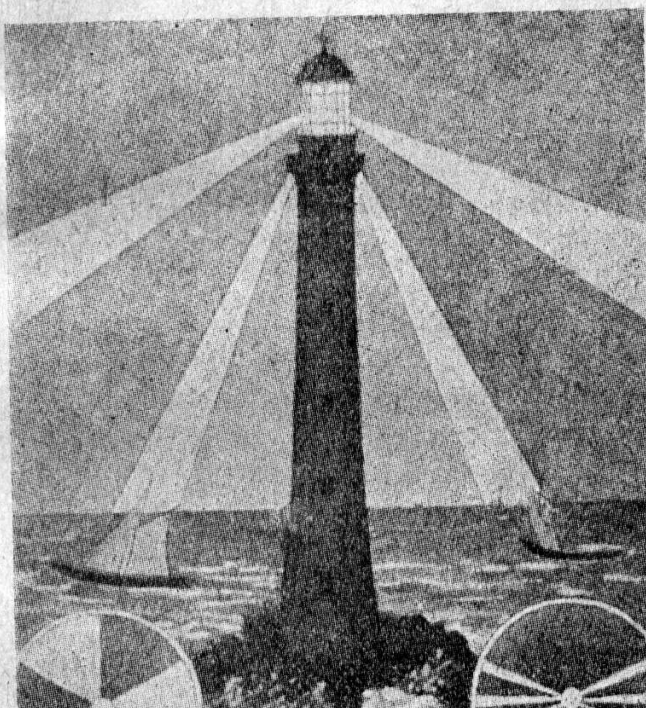
— I. G. VIDRAŞCU. *„Memoriu relativ la metodele întrebuinţate la ridicările geodezice, topografice şi hidrografice din Delta Dunărei*. Buc. 1914. *Gura Sulinei şi căile maritime ale ţării*. Bul. Soc. Politechnice, 1924. — *Bratul Chilia*, Bul. Soc. Reg. de Geogrfie. Tom. XLII. Buc. 1923.— *Delta Dunărei*. Bul. A. G. I. R. 1926. — Canalul „Principele Ferdinand". Rev. Soc. conductoriior de lucrări publice. Bucureşti, An. X. N. 1. 1915.

I. LEPŞI, *Vârsta Deltei Dunărei*. Analele Dobrogei. An. IV. 1923.

Căp. M. D. IONESCU. Formarea Deltei Dunărei, conferinţă. Bul. Soc. Geografice Rom. Nr. 1. 1909. Harta istorică a Deltei Dunărei.

LT. COMANDOR FUNDĂŢEANU PREDA. Studii şi lucrări hidrografice executate de Serv. Hidrografic al Marinei în regiunea Zibrieni—Oceacof—Sulina. Revista Marinei. An. III. N. 1. 1928.

I. C. BAICOIANU, Dunărea. Bucureşti, 1915.

ERATĂ ŞI ADAOS

Pag. 14, rândul 9, Coasta de Argint în loc de Coasta de Azur.
„ 25, legenda chartei. Giacomo în loc de Gincomo.
„ 62, rândul 23, Conea în loc de Cornea.
„ 68, rândul 4, în loc de «după dr. Antipa», după ing. Vidraşcu.
„ 94, la legenda ilustraţiei, Baudry în loc de Branly.
„ 123, rândul 40, «După doui ani căpitanul, mai târziu mareşalul Moltke...», în loc de «După doui ani mareşalul Moltke...».
„ 150, la sfârşitul ultimei note, punct în loc de două puncte.
„ 152, rândul penultim, du mois în loc de «dum ois».
„ 153, rândul 3, Kiral, în loc de Kival; rândul 28, *in* în loc de «du».
„ 170, nota 3, «Voyage agricole dans...» în loc de «Voyage dans...»
„ 177, rândul 30, Bletoser kovisch, în loc de Bieloser kovisch.
„ 189, rândul 44, Dauluchioi, în loc de Danluchioi.
„ 190, rândul 38, primi în loc de prim.
„ 193, rândul 12, anul 1894. în loc 1884.
„ 194, rândul 24, «Comune» în loc de Comună.
„ 199, rândul 3, «O parte din populaţia mahomedană» în loc de «O parte din populaţia turcească..»
„ 220, rândul 42, «aceste» în loc de «acste».

TABLA DE MATERIE

PARTEA III-a